

سید قطب

Sayyid Qutb

U okrilju Kur'ana

في
ظلال
القرآن

6

Izdavač
**FAKULTET ISLAMSKIH NAUKA
SARAJEVO**

Za izdavača
PROF. DR. OMER NAKIČEVIĆ

Naslov originala
**SAYYID QUTB
FĪ ZILĀLI-L-QUR'ĀN**

Prijevod sa arapskog
**PROF. DR. OMER NAKIČEVIĆ
PROF. DR. JUSUF RAMIĆ
MR. MESUD HAFIZOVIĆ
MR. ENES LJEVAKOVIĆ**

Lektor
MR. DŽEMALUDDIN LATIĆ

Tehničko uređenje i dizajn naslovne strane
LUTFI KAPIDŽIĆ

DTP
FIN, SARAJEVO

Štampa
OKO

Za štampariju
RASIM RAPA

Tiraž
3000

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine,
Sarajevo
UDK 297.18
QUTB, Sayyid
U okrilju Kur'ana 6 / Sayyid Qutb; prijevod sa arapskog
Omer Nakičević, Jusuf Ramić, Mesud Hafizović, Enes Ljeva-
ković. - Sarajevo: Fakultet islamskih nauka, 1997. - VII,
283 str; 24 cm
Prijevod djela: FĪ zilāli-l-Qur'ān. - Tekst na arap. i bos.
jeziku. - Umjesto predgovora: str. I-VI. - Bibliografske i
druge bilješke uz tekst.
ISBN 9958-622-00-9

Sayyid Quṭb

U okrilju Kur'ana

Fī ẓilālī-l-Qur'ān

6

Prijevod sa arapskog
PROF. DR. OMER NAKIČEVIĆ
PROF. DR. JUSUF RAMIĆ
MR. MESUD HAFIZOVIĆ
MR. ENES LJEVAKOVIĆ

SARAJEVO, 1997.

ISBN 9958-622-00-9

UMJESTO PREDGOVORA

Autor djela *Fī zilālī-l-Qur'ān* (*U okrilju Kur'ana*) donekle je poznat samo užoj javnosti našeg podneblja. Čak i u arapskom svijetu o njemu se znalo manje kao književniku, a više kao teologu. O njemu kao književniku nalazimo samo četiri osvrti do 1990. godine:

- U djelu *Ṭaqāfatu-n-nāqdi-l-adabī* (Beyrut, 1412./1990., str.7) od Muhammada an-Nuwayhiya, govori se *kako izbija na površinu književni ukus Sejida Kutba (Sayyida Quṭba) u pisanoj riječi. To je primjetno u svim njegovim književnim tekstovima, a posebno u studijama o Kur'anu;*

- U članku *al-Funūn al-adabiyya* od Muḥammada Yūsufa Nağma, uključenom u djelo *Kitābu-l-adabi-l-'arabī* (Beyrut, 1961.) zadržava se na biografskim podacima Sejida Kutba;

- U djelu *an-Naqdu-l-adabi-l-ḥadīṭ, uṣūluḥū wa ittihāğātuhū* (Kairo, 1973.) autor ovog djela, Aḥmad Kamal Zakkiyy ubraja Sejida Kutba među tradicionalne kritičare književnosti;

- U traktatu *Taṭawwuru-n-naqdi-l-'arabi-l-ḥadīṭ* (Kairo, 1977.) Abdulaziz ad-Dasūqiy ističe da Sejid Kutb naginje ka psihološko-romantičarskoj kritici. On ga smatra pionirom ove književne kritike u Egiptu.

Najozbiljniji rad o književnom doprinosu Sejida Kutba nalazimo u djelu *Sejid Kutb wa-n-naqdu-l-adabi* od dr. Muḥammada al-Awwala Abū Bakira iz Nigerije. Djelo je objavljeno u Rijadu 1412./1990. i za ovaj naš prikaz koristili smo ovo djelo. Autor se u ovom djelu zadržava na:

- životu Sejida Kutba,
- njegovim kritičkim mislima,
- korištenju drugih, ne samo književnih znanosti u pokušaju razumijevanja književnosti i njena predstavljanja čitaocu,
- prikazima književne kritike kod Sejida Kutba, u poeziji i prozi, zadržavajući se posebno na njegovoj kur'anskoj studiji u djelu *at-Taṣwīru-l-fannī fī-l-Qur'ān*.

Sejid Kutb rođen je 1907. u selu Mūša, provincija Asyūt (Egipat), u srednje situiranoj porodici. Bio je drugo dijete od njih šestero. Njegov otac Ibrahim pripadao je građanskoj partiji *al-Hizbu-l-waṭanī* pa je zbog toga i njegova kuća bila stjecište privrženika ove partije.

Pohađao je osnovnu školu u rodnom mjestu i za to vrijeme završio hifz. Dobar dio svog slobodnog vremena proveo je u čitanju koristeći porodičnu i područnu biblioteku. Rado je učestvovao na takmičenjima u hifzu i čitanju priča o Antari, priča iz *Hiljadu i jedne noći* i drugih priča prevedenih sa engleskog jezika. Važan faktor u njegovom opredjeljenju ka znanosti i književnosti bila su stalna sijela u porodičnoj kući u kojoj su se okupljali stariji i ozbiljniji mještani.

Drugi djelotvorni faktor u njegovom opredjeljenju je prisustvovanje predavanjima iz tefsira (komentara Kur'ana) koje su držali profesori i stariji studenti Azhera u danima odmora.

Sejid Kutb napušta rodno mjesto 1919. g. da bi završio srednju školu, zaposlio se i pomagao porodici. Međutim, on nastavlja obrazovanje na fakultetu Kuliyyatul-'ulūm, na kome je diplomirao 1933. g. Za cijelo vrijeme studija i srednjoškolskog obrazovanja Sejid Kutb piše članke, čak i one sa političkom sadržinom, za razne novine, a ogleda se i u poeziji. Jedno vrijeme je bio preuzeo i uredništvo časopisa *al-Fikru-l-ğadīd*, a potom i časopisa *al-Iḥwānu-l-muslimūn*. Neki izvori ističu i da je bio sekretar Tāhā Ḥusaina i njegov asistent na fakultetu Dāru-l-'ulūm.

Od 1940. radi u Ministarstvu prosvjete, na Odsjeku za kulturu, i postaje inspektor za srednje škole. Negdje 1946. g. bio je na pragu da podnese ostavku na ovaj položaj zbog političke optužbe. Od ove optužbe spasio ga je Tāhā Ḥusain, tadašnji glavni inspektor ovog Ministarstva. Za cijelo ovo vrijeme materijalno je vrlo loše stajao, pa neki misle da je to bio glavni uzrok da se nije ženio.

Vrlo rano se upoznao sa Abbāsom Maḥmūdum Aqqādom, poznatim egipatskim misliocem i književnikom. To je prijateljstvo trajalo više od dvadeset godina. Možda sklonost Sejida Kutba prema filozofiji i psihologiji i potiče iz tog druženja, premda on nije otvoreno oponašao Aqqāda u sferi književnosti. Aqqād ga je uključio u redakciju lista *al-Balāğ*, glasila političke partije Wafda. Možda je to bio uzrok da se Sejid Kutb nije opredijelio nekoj drugoj partiji, posebno ne komunističkoj, kojoj je vrlo lahko mogao pripasti zbog komunističke propagande i njegovog teškog materijalnog stanja.

Kada kritičari govore o književnom radu Sejida Kutba, oni ističu da je preživio tri kaljenja:

- sa grupom tzv. *Apolo*,
- sa pristalicama Mušafe Šādiqa ar-Rāfi'a,
- sa pristalicama Muḥammada Mandūra.

To mu je pomoglo da stekne ugled drugih književnika i stavi se u odbranu svoga profesora Aqqāda.

Do sukoba sa grupacijom *Apolo* je došlo zbog njihova napada na književni rad Aqqāda i njihova stavljanja na stranu kralja Fu'āda. Tu se umiješao Sejid Kutb braneći svoga profesora govoreći da grupa *Apolo* sa svojim predstavnikom pjesnikom Aḥmadom Zakkijem Abū Šādiom nema osjećaja za ljepotu umjetnosti. Njihova se odlika manifestuje u hvaljenju jedan drugoga i težnji za materijalnim bogaćenjem. Sejid Kutb tu ističe da su oni pokušavali i njega za sebe pridobiti uz materijalnu potporu. Na žalost, ovo je odražavalo više borbu ad hominem, nego književnu borbu. To je ustvari negativni uticaj politike na književnost.

Drugi književni okršaj Sejida Kutba (1938.) nastao je zbog dvadesetak članaka o Muštafi Šādiq ar-Rāfi'u i njegovom književnom opusu, koje je objavio Muḥammad Sa'id al-'Urjān analizirajući književni rad Mušafa Šādiqa ar-Rāfi'a.

U svojim zadnjim brojevima ovih članaka al-'Urjān poredi književni doprinos Aqqāda i ar-Rāfi'a i ističe da se književni ugled Aqqāda zasniva na politici, dok je rad ar-Rāfi'a čisti, pravi i književni.

Tada Sejid Kutb ustaje u odbranu Aqqāda. Ovdje dolazi do izražaja razlika između moderne književnosti, koja se razvijala pod uticajem Zapada, i stare škole koja čuva arapsku tradiciju u književnosti.

Treći sukob, sada između Sejida Kutba i Muḥammada Mandūra, desio se 1943. g. kada je Mandūr u svojim nekoliko članaka u časopisu *aṭ-Taḳāfa* govorio s velikim oduševljenjima o književnicima u iseljeništvu (mahğar) zbog njihove *iskrene svijesti i jakog psihičkog djelovanja na one kojima se oni u poeziji obraćaju, da je do tada takva književnost bila potpuno nepoznata, i kvalitetom i kvantitetom, u savremenom arapskom svijetu*. Sejid Kutb smatra da je Muḥammad Mandūr tu površan, zatim da tu ima i plagijata i da ima više subjektivnosti nego objektivnosti. I ovaj sukob završio se negativnim rezultatom i po književnost i po književnu kritiku.

Krajem prve polovine dvadesetog vijeka Egipat stenje pod društvenim pritiskom i nestabilnom privredom. Broj stanovnika porastao je od 1917. do 1947. za 65%, a proizvodnja samo za 20%. Prve godine poslije II svjetskog rata utjecale su da se jedan mali broj građana bogatio, a većina stanovništva siromašila. Tada Sejid Kutb piše nekoliko članaka u časopisu *al-Fikru-l-ğadid* osuđujući društvenu nepravdu. U prvom broju on, između ostalog, kaže:

Mi ne tražimo danas ništa više nego da deset miliona građana Egipta živi na nivou stoke, jer stoka ima dovoljno da pojede i popije, a ovih deset miliona nema. Tražimo da se standard drugih osam miliona podigne na minimum potreba života čovjeka - da imaju šta pojesti, popiti, obući se i gdje stanovati. I ovi prvi i ovi drugi rade na proizvodnji zlata za one koji sjede, ništa ne rade, a žive raskošno.

Sejid Kutb ove svoje tvrdnje, kao i drugi koji su pisali o ovoj temi, potvrdio je činjenicama i fotografijama. Zbog ovih istupa časopis biva zabranjen, a revolucionarnost Sejida Kutba ne dozvoljava mu da miruje. Tada piše djelo pod naslovom *al-'Adālatu-l-iğtimā'īyya fi-l-islām* (*Socijalna pravda u islamu*). Svoja zapažanja ilustruje situacijama iz povijesti islama pokušavajući objasniti kako se to može primijeniti i u naše vrijeme radi ostvarivanja društvene pravde koju zagovara islam.

Njegovo druženje sa *Muslimanskom braćom* izmijenilo je njegov tok života. On se stavlja potpuno u službu islama. To njegovo opredjeljenje urodilo je sa nekoliko plodnih djela čime se obogaćuju islamske biblioteke širom svijeta. Njegovo totalno opredjeljenje *Muslimanskoj braći* uslijedilo je tek nakon pogibije Ḥasana al-Bannaa, najkrupnije ličnosti toga vremena među *Muslimanskom braćom*, mada je i prije toga gledao sa simpatijama na *Muslimansku braću*. Međutim, kada je primijetio kakva je radost zavládala u američkom društvu (Kutb je tada bio u Americi) kada je al-Banna pogubljen, njegovo opredjeljenje postalo je jasnije.

Po povratku iz Amerike svoju pažnju je usmjerio na političko-vjerske probleme. On smatra da se politika i vjera u islamu ne mogu podvojiti. U svojim otvorenim kritikama prigovarao je i domaćim političarima koji su stajali skrštenih ruku pred teškom situacijom u Egiptu. Pozivao je da vlada bude uspostavljena na islamskim principima i prihvatio je ideju Ğamāluddīna al-Afgāniya o uspostavljanju Arapske lige.

U oblasti vjere radio je na obnovi islamskog učenja u raznim oblastima života. U to vrijeme ili nešto malo prije prvog hapšenja (1954.)

napisao je glavninu svoga kapitalnog djela *Fī ẓilālī-l-Qur'ān* i objavio neke njegove dijelove u raznim časopisima.

U vrijeme Revolucije (1952.) Sejid Kutb ističe da su vojni vlastodršci, a to je bilo vrijeme teške situacije u Egiptu, odobravali njegove ideje koje je on objavljivao u nizu časopisa i čak ga postavili za svoga savjetnika unutrašnjih poslova. Na ovom položaju ostao je saradujući s njima samo tri mjeseca. Kada je primjetio da je ova vojna hunta neprijateljski raspoložena prema *Muslimanskoj braći* i kada su njihovi dogovori sa *Muslimanskom braćom* završeni neuspjehom, a pregovori su trajali oko dva mjeseca, on prekida odnose s njima.

Sejid Kutb se smatra najvećim entuzijastom muslimanskog pokreta, tako da je postao nesporno glavni mislilac *Muslimanske braće*. Njegova djelatnost proteže se i van granica Egipta. On je aktivan i drži predavanja kao predstavnik *Muslimanske braće* u Damasku, Jerusalemu, Libanu, bacajući akcent na etički odgoj kao jedino sredstvo za ostvarenje društvene sigurnosti.

Za Sejida Kutba nastupaju godine teškog iskušenja. Godine 1954. biva zatvoren odmah poslije velikih narodnih demonstracija, čiji je bio cilj obaranje vlade i, kako tvrde službeni izvještaji, *pokušaji likvidacije Ġamāla 'Abdu-n-Našara*. Bio je osuđen na petnaest i oslobođen nakon deset (1964.) godina iz zdravstvenih razloga zahvaljujući intervenciji Abdu-s-salāma Ārifa, tadašnjeg predsjednika Iraka.

Brojni izvori ističu da je Sejid Kutb bio u zatvoru izložen velikom mučenju što je dovelo do unutrašnjeg krvarenja, pa ipak, ova teška situacija za njegov život smatra se najvažnijim periodom u njegovom književnom djelovanju. Tada je završio svoje životno djelo *Fī ẓilālī-l-Qur'ān* i redigovao ranije napisane dijelove ovog djela. Uspio je da održava kontakte sa rukovodstvom *Muslimanske braće* u zatvoru i van njega. Po izlasku iz zatvora (1964.), samo nekoliko mjeseci po puštanju na slobodu, ponovo je bio zatvoren, on i još nekoliko *Muslimanske braće*, pod optužbom da su *htjeli izmijeniti sistem i porušiti cjelokupnu narodnu imovinu*. Osuđen je od strane Vojnog suda, on i dva njegova saborca, na smrt strijeljanjem. Ubijeni su augusta 1966. g.

Naslov *Fī zilāli-l-Qur'ān* preveli smo poslije iščitavanja teksta prvog džuzua i brojnih konsultacija NNV-a FIN-a sa *U okrilju Kur'ana*. Ovaj naslov izabrali smo rukovodeni stavom autora Sejida Kutba koji je sebi odabrao gornji naslov *Fī zilāli-l-Qur'ān* nakon dugog, dugog iščitavanja i življenja sa Kur'anom. Osim toga, riječ *hlad*, ako bismo to doslovno preveli kao što to neki rade, podsjeća nas na odmaranje, izležavanje i plandovanje, a ne na aktivnost, a autor je želio ovim svojim djelom aktivirati cijelu ummu/muslimansko društvo kako bi ono radilo bez predaha praveći iskorak iz hlada u kome je do njegova vremena živjelo.

* * *

Poglavlja i ajete Kur'ana pisali smo kurzivom i označavali brojem ako predstavljaju jednu misaonu cjelinu, dok smo kod razrade tih cjelina prijevod Kur'ana pisali samo kurzivom, bez oznaka brojem, kako ne bismo skretali pažnju čitaocu.

* * *

Kod prijevoda kur'anskog teksta koristili smo prijevod rahm. Besima Korkuta, medinsko izdanje, 1412. h. godine.

Hadise, ukoliko ih ima u tekstu, pisali smo pojačanim (bold) slovima.

* * *

Predgovor iz prvog sveska prijevoda *Fī zilāli-l-Qur'ān* donosimo u skraćenoj verziji da bismo ponudili čitaocu osnovne podatke o Sejid Kutbu.

Prof. dr. Omer Nakičević

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ
كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا
قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ » .

(سورة التوبة آية ١٢٢)

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Svi vjernici ne treba da idu u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potruđi da se uputi u vjerske nauke i neka opominju narod svoj da mu se vrate, da bi se Allaha pobožali (9/122).

*OVAJ BROJ JE ŠTAMPAN DONACIJOM
GRAFIČKO IZDAVAČKE KUĆE "OKO"*

U OKRILJU KUR'ANA

6

بقية سورة النساء وأول سورة المائدة

U IME ALLAHA, MILOSTIVOG, SAMILOSNOG!

PREOSTALI DIO SURE EN-NISA (IV) I POČETAK SURE EL-MAIDE

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Ovaj VI džuz se sastoji iz dva dijela. Prvi dio je dopuna sure En-Nisa (IV), a koja je počela pri kraju IV džuza, protekla se kroz cijeli peti džuz i preostali dio dat je u ovom džuzu. Drugi dio ovog džuza, a to je njegov veći dio, odnosi se na suru El-Maide.

Na ovom mjestu ograničit ćemo se na sadržaj prvog dijela ovog džuza, a razgovor o drugom dijelu odgodit ćemo za kasnije i izložiti osobenost sure El-Maide, njenu atmosferu i teme prema metodu kojeg smo primjenjivali *U okrilju Kur'ana*, uz Božiju pomoć.

Izlaganje preostalog dijela sure En-Nisa, prema metodu kojeg smo objasnili u predgovoru ove sure u IV džuzu (str. 201.-229.), zaslužuje da se na njega i ovdje ukratko osvrnemo.

Ova sura tretira izgradnju zdravog islamskog poimanja u svijesti muslimanske zajednice koju je islam izvukao ispod podnožja džahilijeta da bi se razvijala postepeno dok ne dostigne svoj vrhunac, da bi oslobodila ovu svijest od naslaga džahilijeta koja prekriva ovu sliku, ili kao što smo rekli tamo, da odstrani džahilijetske naslage i učvrsti nove, islamske.

Ova slika razmatra, u svjetlu novog poimanja, svijest muslimanskog Ummeta, njegov moral i njegovu društvenu tradiciju, i oslobada tu svijest od džahilijetskih naslaga, morala i tradicije isto onako kao što ga je oslobodila tih naslaga u vjerovanju da organizira društveni život muslimanskog Ummeta i njegove porodične veze na principu čvrstog Božanskog programa.

Ovaj preostali dio sure En-Nisa suočava se i sa iskrivljenim vjerovanjima i njihovim nosiocima, bili oni politeisti ili sljedbenici objavljene Knjige, Jevreji i kršćani; ispravlja ova vjerovanja, potvrđuje i ukazuje šta je istina kod ovih devijacija koje kvare vjerovanje.

Nadalje, u ovom preostalom dijelu vodi se sa islamskom zajednicom zestoka borba protiv sljedbenika Knjige općenito, a posebno protiv Jevreja, jer su i oni pokušali obustaviti novi poziv otkako je Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) došao u Medinu, i od časa od kada su oni spoznali opasnost ovog novog poziva protiv njihova bića i njihove izrazito pozitivne pozicije u Jesribu (Medini), zatim se vodi borba protiv njihove tvrdnje da su oni jedini bliski Allahu i da su oni Allahov odabrani narod. Zbog toga su oni navijestili rat svim svojim oružjem protiv novog poziva. Ova sura otkriva njihovu prirodu i postupak kroz povijest šta su radili sa svojim vjerovjesnicima. Ovo potvrđuje kakav je bio njihov stav u odnosu na svaki istiniti poziv bez obzira ko ga predstavljao, pa makar bio i jedan od njihovih poslanika, njihovih vođa i spasitelja.

Ova sura objašnjava također i veličinu obaveza koje su stavljene na pleća vjernika, ozbiljnost uloge dodijeljene Ummetu, svrhu njegove pripreme, čišćenje i odstranjenje naslaga džahilijeta u svijesti tog muslimanskog Ummeta i njegovog života. Sura također govori i o nužnosti da se preuzme ova obaveza sa odgovarajućom budnošću i snagom, govori o izvršenju tih obaveza koje zahtijeva ta velika uloga, podrazumijevajući tu i džihad protiv samog sebe, džihad u svijetu realnosti i podnošenju teških žrtava.

Ova sura nastavlja sa svojim metodom izlaganja isto onako kao što je to činila kroz sve ranije iznijete cjeline i kao što će činiti i kod svih preostalih cjelina u ovom džuzu.

Ovaj džuz počinje riječima koje se odnose na čišćenje duše čovjeka i društva i širenje pouzdanja u atmosferi muslimanske zajednice, odnosi se na odstranjenje loših priča u društvu, postupajući pravedno u slučaju nasilja, bodrenjem na oprost i toleranciju i ukazivanjem da Allah ne voli širiti zlo, osim kome je učinjeno nasilje, kako bi se ispravilo njemu učinjeno

nasilje. Pa i pored toga, Allah (Subhanehu) voli oprost za učinjeno gnusno djelo. On je Oprostivi i Moćni.

Ovdje se iznosi objašnjenje prirode islamskog poimanja, koje uči da je Allahova vjera jedna, da su Allahovi poslanici poput povorke koja nosi ovu jedinu vjeru, pravi se razlika između poslanika i onih koji čine otvoreno nevjerovanje.

Ovo objašnjenje kao da je došlo poradi prijetnje Jevrejima, sljedbenicima objavljene Knjige, onima koji niječu poslanstvo i poslanike iz šovinizma i mržnje.

Odavde se nastavlja cjelina koja se odnosi na Jevreje, a koja otkriva njihovu nerazumnost i tvrdoglavost prema svojim poslanicima; Musau (alejhi-s-selam) npr. Ovaj postupak otkriva u njima lošu prirodu i njihov loš stav prema istini i njegovom pozivu. Oni se tako ponašaju bez obzira ko pozivao na ovu istinu, čak i kada se radi o njihovom najvećem poslaniku Musau (alejhi-s-selam). Takav je njihov stav i prema Īsāu (alejhi-s-selam) i njegovoj majci. On je izražen veoma ružnim riječima. Sve ovo Allah ne voli i osuđuje. Na osnovu svega ovoga može se sasvim jasno shvatiti i zašto je bio takav njihov stav prema Vjerovjesniku (alejhi-s-selam) - posljednjem pozivu ka istini. Povodom iskaza Jevreja protiv Īsāa (alejhi-s-selam) i njihovog radovanja zbog njegova "ubistva", Kur'an iznosi činjenice i potvrđuje ovaj slučaj i prirodu te njihove tvrdnje. Kur'an spominje i kakva je posljedica Allahove kazne prema Jevrejima - zbog njihova nasilja i odvrćanja od Allahovog puta, zbog njihova ubiranja kamate, koja je bila zabranjena zbog prisvajanja tuđe imovine na nepravedan način, zbog njihove zabrane nekih dobrih stvari koje im je Allah dozvolio na ovom svijetu; spominje se bolna kazna koja ih čeka na onom svijetu, izuzimajući samo one koji su dobro prodrli u nauku, i koji vjeruju, koji su upoznali Istinu, vjerovali u nju i slijedili je.

Tekst odgovara na pokušaj demantiranja poslanstva Vjerovjesnika (alejhi-s-selam) od strane Jevreja, ističe da je poslanstvo nešto prirodno, nešto prisutno, nešto što ne izaziva nikakvo čudo niti osudu, jer je Božiji zakon da se šalju i upućuju poslanici ljudima od Nūha, Ibrāhima, Ismāila, Ishāka, Ja'kuba, njegovih potomaka, Īsāa, Ejjūba, Jūnusa, Hārūna, Sulejmāna, Davūda i drugih, od kojih Jevreji neka njihova poslanstva prihvataju, a neka odbacuju zbog svoje upornosti i mržnje. Sasvim je prirodno da Allah upućuje ljudima poslanike, misionare i upućivače, *da ljudi pošlje poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali* (4/165). To je nešto nužno, pored toga što je prirodno.

Kur'an ističe, nasuprot osude i odbijanja Jevreja, svjedočenje Allaha (Subhanehu) i meleka, *a Allahovo svjedočenje sasvim je dovoljno* onima koji ne vjeruju i odvrćaju od Allahova puta, onima koji ne vjeruju i nasilje čine, Allah je obećao da im neće oprostiti, da ih neće uputiti na pravi put, nego da će ih uputiti u Džehennem, gdje će ostati vječno. Ovo je popraćeno pozivom upućenom svim ljudima, obavještavajući ih da im je ovaj vjerovjesnik donio Istinu od njihova Gospodara, donio im poziv u iman, da vjeruju, u protivnom, Allahu pripada sve što je na Zemlji i na nebu. Ovim je on potvrdio ispravnost ove poslanice i pozvao ih da vjeruju u ovo poslanstvo. Prema tome, oni su onda odabrali sami sebi ono što su htjeli i s time se suočili pozivu Onoga kome pripada sve što je na nebesima i na Zemlji.

Tako završava ovaj osvrt koji se odnosi na Jevreje i sljedbenike Knjige. U njemu je otkriveno: njihova priroda, njihova sredstva i njihov običaj da čine zlo, što ih karakteriše odranije, navedeno je njihovo spletkarenje u ovom razotkrivanju, potvrđena riječ Istine o poslanstvu Muhammeda (alejhi-s-selam), uspostavljen dokaz protiv ljudi svjedočenjem Allaha (Subhanehu), pored isticanja važnosti obaveze Poslanika i onih koji pozivaju u Istinu. Prema tome, ovo je uspostavljen dokaz protiv ljudi, s jedne strane, i, s druge strane, da je pitanje svih ljudi vezano za poslanike i one koji vjeruju u njihovo poslanstvo, da bi se ljudi spasili Allahove kazne ili je zaslužili nakon objašnjenja... To je velika i složena odgovornost.

Kada je završio ovaj osvrt na Jevreje, i Allah ispravio njihov sud o Īsāu, sinu Merjeminom, i njegovoj majci, kada je oborio poročne jevrejske tvrdnje o Īsāu i Merjemi, Kur'an nastavlja drugi osvrt vezan za kršćane, sljedbenike Īsāa (alejhi-s-selam) da bi ispravio njihovu pretjeranost vezanu za Īsāa (alejhi-s-selam) i potvrdio istinu u pogledu njega. On je Allahov rob. Ne gadi mu se da bude Allahov rob, kao što su i meleki, ispravljajući njihovu tvrdnju o Džibrilu i negirajući trojstvo i očinstvo Allaha Uzvišenog.

Za vrijeme ove izjave potvrđuje se ispravna islamska koncepcija i svodi cjelokupan slučaj na Božanstvo i robovanje, Božanstvo Allaha Jedinog, a ne robovanje i pripisivanje Božanstva nekome drugome. To je

glavno i osnovno pravilo islamskog vjerovanja, istaknuta naznaka i osnovni sud.

Poslije ovoga slijedi radosna vijest vjernicima, upozorenje nevjernicima koji se sustežu i neće da robuju Allahu, slijedi i opći proglas ljudima, kao i onaj isti kao što je završila cjelina sa Jevrejima, tj. da je on, Kur'an, poslat ljudima kao dokaz njihova Gospodara i da je Kur'an jasno svjetlo, tako da oni koji su se suprotstavili poslije toga neće imati nikakva dokaza, nikakve sumnje, niti izvinjenja.

Ova sura završava ajetom koji sadrži ostatak odredaba o nasljedstvu u slučaju kad umrli nema direktnih potomaka. U ovoj suri već je tretirano nekoliko slučajeva. Preostali njen dio tretira novo društveno i ekonomsko uređenje koje donosi islam, na čijoj osnovi se uspostavlja život muslimanske zajednice i pretače je, kao što smo rekli na početku ove sure, u Ummet koji nosi pečat posebnosti i u svom sistemu i samostalnim osobenostima kako bi izvršio svoju važnu ulogu u ljudskom životu i humanom društvu, ulogu rukovođenja, zaštite i očuvanja.

Ovako se, kroz izlaganje cjelokupne sure pa i kroz izlaganja ovog dijela sure, javlja da društveno, ekonomsko i političko uređenje ide uporedo sa etičkim pročišćavanjem i ispravljanjem vjerovanja i poimanja, sa vođenjem borbe protiv neprijatelja koji vrebaju muslimansku zajednicu, sa objašnjenjem veličine ove odgovornosti i ove uloge koju mora izvršiti ova zajednica, da Kur'an, Knjiga ovog poziva i Ustav ovog Ummeta,, preporučuje ovo sve, i čini kompletnu, do u detalje uravnoteženu sliku, sliku koja usavršava svakoga ko hoće da radi na popravci ovog Ummeta, njegovom oživljavanju i proživljavanju, da ga preporodi ponovo slijedenjem te slike i njene uloge, da postavi svoj program u ovom pozivu na principima Kur'ana, program za svoje kretanje, program za svaki korak na putu oživljenja, proživljenja i popravka. Kur'an je uvijek spreman da izvrši onu ulogu koju je izvršio prvi put. To je Allahov vječiti govor ljudskom rodu za sva vremena. Njegova nadnaravnost ne prestaje, niti se haba, uprkos mnogom odbijanju, kao što to kaže čovjek koji najbolje poznaje Kur'an, Božiji Poslanik (alejhi-s-selam), koji se, oslanjajući se na Kur'an, borio protiv nevjernika, licenjera i sljedbenika objavljene Knjige, koji su unosili

devijaciju u tu Objavu, Poslanik koji je, zahvaljujući Kur'anu, uspostavio ovaj Ummet, jedinstven u povijesti svih naroda.

« لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ - إِلَّا مَنْ ظَلَمَ - وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا *
 إِنْ تُبَدُّوْا خَيْرًا أَوْ تُخَفُّوْهُ ، أَوْ تَعْفُوْا عَنْ سُوءٍ ، فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا .
 » إِنْ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ، وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ ،
 وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ ، وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا *
 أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا ، وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا * وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ
 وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجُورَهُمْ ، وَكَانَ اللَّهُ
 عَفُوًّا رَحِيمًا .

« يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنِزَلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِّنَ السَّمَاءِ ، فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى
 أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ ، فَقَالُوا : أَرَنَا اللَّهَ جَهْرَةً ، فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ، ثُمَّ اتَّخَذُوا
 الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ ، فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ ، وَآتَيْنَا مُوسَى سُلْطَانًا مُّبِينًا *
 وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِثْقَاتِهِمْ ، وَقُلْنَا لَهُمْ : ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا ، وَقُلْنَا لَهُمْ :
 لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ ، وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِّيثَاقًا غَلِيظًا * فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِّيثَاقَهُمْ ، وَكَفْرِهِمْ
 بِآيَاتِ اللَّهِ ، وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ ، وَقَوْلِهِمْ : قُلُوبُنَا غُلْفٌ - بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا
 بِكُفْرِهِمْ ، فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا - * وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا *
 وَقَوْلِهِمْ : إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ - رَسُولَ اللَّهِ - وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ
 شُبِّهَ لَهُمْ ، وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ
 وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا * بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ ، وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا * وَإِنْ مِّنْ أَهْلِ
 الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ ، وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا * فَبُظْلِمَ
 مِنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ ، وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا *

وَأَخَذِهِمُ الرِّبَا - وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ - وَأَكْبَاهِمُ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ ؛ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا * لَكِنَّ الرَّاesُخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ ، وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ ، وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ ، وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ، أُولَئِكَ سَنُوْثِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا .

« إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ ، وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ ، وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ ، وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا * وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ ، وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا * رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ ، لَعَلَّكُمْ يَتَّقُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ، وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا * لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ . أُنْزِلَ لَهُ بَعْلَهُ . وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ ، وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا . »
 « إِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا * إِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْزِرَ لَهُمْ ، وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا * إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ، وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا .

« يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرُّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ ، فَآمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ ، وَإِن تَكْفُرُوا ، فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا » .

Allah ne voli da se o zlu glasno govori, to može samo onaj kome je učinjena nepravda. - A Allah sve čuje i sve zna (4/148).

Bilo da vi dobro djelo javno učinite ili ga sakrijete ili nepravdu oprostite. - pa. i Allah mnogo prašta i sve može (4/149).

Oni koji u Allaha i u poslanike Njegove ne vjeruju i žele da između Allaha i poslanika Njegovih u vjerovanju naprave razliku, i govore: "U neke vjerujemo, a u neke ne vjerujemo", i žele da između toga nekakav stav zauzmu - (4/150)

oni su zbilja pravi nevjernici; a Mi smo nevjernicima pripremili sramnu patnju (4/151).

A oni koji u Allaha i u poslanike Njegove vjeruju i nijednog od njih ne izdvajaju - On će ih, sigurno, nagraditi. - A Allah prašta i samilostan je (4/152).

Sljedbenici Knjige traže od tebe da im s neba spustiš Knjigu. Pa, od Mūsāa su tražili i više od toga, kad su, uglas, rekli: "Pokaži nam Allaha!" Zato ih je, zbog bezdušnosti njihove, munja ošinula. Poslije su, kada su im očigledni dokazi bili pokazani, tele prihvatili, ali smo i to oprostili, a Musau smo očitu vlast dali, (4/153)

i iznad njih smo brdo digli, zbog zavjeta koji su dali, i Mi smo im rekli: "Na kapiju pognutih glava udite!" - i još smo im rekli: "O subotu se ne ogriješite!" - i od njih smo čvrsto obećanje uzeli (4/154).

Ali zato što su zavjet prekršili i što u Allahove dokaze nisu povjerovali, što su ni krive ni dužne vjerovjesnike ubijali i što su govorili : "Naša su srca okorjela" - Allah im je, zbog nevjerovanja, njihova srca zapečatio, pa ih je samo malo vjerovalo - (4/155)

i zbog nevjerovanja njihova i zbog iznošenja teških kleveta protiv Merjeme (4/156)

i zbog riječi njihovih: "Mi smo ubili Mesīha, Īsāa, sina Merjemina, Allahova poslanika"... A nisu ga ni ubili ni raspeli, već im se pričinilo. Oni koji su se o njemu u mišljenju razilazili, oni su sami o tome u sumnji bili; o tome nisu ništa pouzdano znali, samo su nagađali ; a sigurno je da ga nisu ubili, (4/157)

već ga je Allah uzdigao Sebi. - A Allah je silan i mudar (4/158).

I nema nijednog sljedbenika Knjige koji, kada bude umirao, neće u njega onako kako treba povjerovati, a na Sudnjem danu on će protiv njih svjedočiti (4/159).

I zbog teškog nasilja Jevreja mi smo im neka lijepa jela zabranili koja su im bila dozvoljena, i zbog toga što su mnoge od Allahova puta odvrćali (4/160)

i zato što su kamatu uzimali, a bilo im je zabranjeno, i zato što su tuđe imetke na nedozvoljen način jeli. A za nevjernike među njima Mi smo kaznu bolnu pripremili (4/161).

Ali onima među njima koji su u nauku sasvim upućeni, i pravim vjernicima, - oni vjeruju u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe - naročito onima koji namaz obavljaju i onima koji zekjat daju i u Allaha i u onaj svijet vjeruju, - njima ćemo sigurno veliku nagradu dati (4/162).

Mi objavljujemo tebi kao što smo objavljivali Nuhu i vjerovjesnicima poslije njega, a objavljivali smo i Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu i unucima, i Isau, i Ejjuhu, i Junusu, i Harunu, i Sulejmanu, a Davudu smo dali Zebur - (4/163)

i poslanicima o kojima smo ti prije kazivali i poslanicima o kojima ti nismo kazivali, - a Allah je sigurno s Musaom razgovarao-, (4/164)

o poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali. - A Allah je silan i mudar (4/165).

Allah svjedoči da je istina ono što ti objavljuje, objavljuje ono što jedini On zna, a i meleki svjedoče; a dovoljan je Allah kao svjedok (4/166).

Oni koji neće da vjeruju i koji druge od Allahova puta odvrćaju daleko su zalutali (4/167).

Onima koji neće da vjeruju i koji čine nepravdu Allah doista neće oprostiti i neće im put pokazati, (4/168)

osim puta u džehennem; u kome će vječno i zauvijek ostati ; to je Allahu lahko (4/169).

O ljudi, Poslanik vam je već donio Istinu od Gospodara vašeg ; zato vjerujte - bolje vam je ! A ako ne budete vjerovali, - pa, Allahovo je ono što je na nebesima i na Zemlji, i Allah sve zna i mudar je (4/170).

Kur'an je izgradio novi Ummet, on ga je izgradio iz muslimanskih zajednica koje je islam izvukao iz podnožja džahilijeta u koje su bili zavedeni, izvukao ga da bi ga poveo ka progresu penjući se do najvišeg vrha; da bi ga osposobio, nakon što je upotpunio njegov razvitak, da povede čovječanstvo. Kur'an mu je odredio veliku ulogu u ovom rukovođenju.

Među faktorima izgradnje Ummeta je čišćenje savjesti ove zajednice, čišćenje atmosfere društva u kome živi ta zajednica, podizanje etičkog i duhovnog nivoa, nad kojima se ova zajednica uzdiže.

Kada je ova zajednica dostigla ovaj nivo, ona je nadmašila sve svojim dragocjenim etičkim i društvenim ponašanjima, onoliko koliko je nadmašila svojim vjerničkim poimanjima ostale narode Zemlje. Tada je Allah nju odredio i postavio za stražara Njegove vjere na Zemlji i Njegova programa, postavio je za rukovodioca zalutalom čovječanstvu da ga izvede na svjetlo i pravi put, i osigurao joj da rukovodi čovječanstvom i da ga upućuje.

I kada je Ummet nadmašio ovim svojim specifičnostima ostale stanovnike Zemlje, onda je i njegovo rukovođenje čovječanstvom postalo nešto sasvim normalno i prirodno, jer je uspostavljeno na zdravim osnovama. Ovom izvanrednom pozicijom on je nadmašio također ostale narode u nauci i civilizaciji, privredi i politici. Ovo posljednje nadmašivanje ostalih naroda bilo je plod prvog nadmašivanja, tj. u vjerničkom i etičkom pogledu. Ovo je Allahov zakon, koji se odnosi i na pojedinca i na zajednice.

Jedan vid čišćenja i pojedinca i društva predstavljen je u ova dva ajeta:

Allah ne voli da se o zlu glasno govori, to može samo onaj kome je učinjena nepravda. - A Allah sve čuje i sve zna (4/148).

Bilo da vi dobro djelo javno učinite ili ga sakrijete ili nepravdu oprostite, - pa, i Allah mnogo prašta i sve može (4/149).

Ovo društvo je veoma osjetljivo i u potrebi za društvenom etikom. Njegova etička moć ogleda se u ovoj osjetljivosti. Mnoge riječi koje čovjek izrekne često ne uzima u obzir i ne misli šta stoji iza njih, mnoge glasine iskaže samo neko od ljudi, ali i u jednom i u drugom slučaju na duhovnost društva, njegov moral i tradiciju, pa i atmosferu tog društva ostavlja rušilački eho i prelazi granice pojedinca na koga se mislilo, prelazi na veliku zajednicu.

Razglašavanje zla u bilo kojoj formi je vrlo lahko čovjeku ako kod njega u svijesti ne postoji neka zabrana i ako nije bogobojažan. Često ove ružne glasine ostavljaju jak odraz na svijest društva. Često one ruše uzajamno povjerenje u ovom društvu, pa ljudima izgleda da je zlo svugdje nadvladalo, što pomaže da ga šire oni u čijim je dušama puna spremnost za zlo. Oni se ne ustručavaju da to čine, jer je zlo postalo rašireni običaj u društvu, pa se čovjek niti kloni, niti se čuva. Oni nisu prvi ti koji su ga širili. Često grozota zla ide ukorak i prati druženje. Čovjek smatra nešto jako ružnim zlom kada se ono prvi put pojavi, ali kada se ponovi njegovo zbivanje, ili ponavlja u riječima, oslabi čovjekova žestina osude tog ružnog

djela, čovjek ga tada sa lakoćom sluša, i možda i gleda, a da ga ne pokušava izmijeniti i osuditi.

Ova nepravda i nasilje koji se događaju ne obuhvataju samo one koji su optuženi za zlo i koji ga šire, nego među njima može biti i nevinih. Kada se proširi kazivanje zla i kada njegovo prenošenje i kazivanje postane glasno i javno, i nevini učestvuju zajedno sa činiocem zla kada to prenosi. Tada se pomiješaju nevini i griješni bez ustručavanja u laži i optužbi, opada stid pojedinca i društva koji sprječava da ljudi prenose ružne riječi i koji čuva mnoge da ne padnu u zlo.

Širenje zla nečega u početku je kao pojedinačna optužba, kao grdnja i ljaga, a završava kao društveno dopuštanje i u etičkom anarhizmu slabi međusobno poštovanje. Ljudi jedni druge ne cijene, bilo kao pojedinca ili kao zajednicu. U zajednicama nestaje povjerenja. Među ljudima se šire optužbe i klevete bez ikakva ustezanja. Zbog toga, Allah je zabranio muslimanskoj zajednici da širi zle glasine, da se ograniči kod širenja zla samo na onoga kome je nasilje učinjeno, da bi se odstranile riječi zla, pravedno postupilo prema nasilniku i u granicama koliko je on učinio nasilje. Cilj je da se ograniči pravo širenja učinjenog zla samo na onoga kome je učinjena nepravda.

Allah ne voli da se o zlu glasno govori, to može samo onaj kome je učinjena nepravda (4/148).

U ovom slučaju opisuje se zlo, a zlo obuhvata i ono što u zakonskoj terminologiji znači psovku i ljagu, da bi se ono nadvladalo, da bi se odstranila nepravda i odbilo zlo u istoj mjeri u kojoj se i dogodilo nad drugim čovjekom i razglasilo nasilje, a nasilnik u društvu; da bi društvo zaštitilo onoga kome je učinjeno nasilje, a kaznilo nasilnika; da bi se nasilnik bojao posljedica činjenja takvog djela i kolebao da li da ga ponovi. Širenje zla u ovom slučaju ima ograničeni izvor, a to je osoba nad kojom je učinjeno nasilje, ima ograničeni uzrok, a to je definirano nasilje koje je izložio uciviljeni, ima uzrok koji je upućen pravoj osobi koja je učinila nasilje. U tom slučaju, ostvarenje dobra ovim glasnim širenjem, glasnim govorom, bit će opravdano, a ostvarenje pravde bilo bi cilj, a nikako razглаšavanje nije cilj.

Islam štiti ugled ljudi koji ne čine nasilje. Oni koji čine nasilje ne zaslužuju ovu zaštitu. Ovo znači da osoba kojoj je učinjeno nasilje ima pravo da glasno govori o zlu kojeg mu je počinio nasilnik. Ovo je jedini izuzetak u kome se ne oduzima pravo čovjeka da govori o zlu.

Islam time teži da ostvari pravdu, jer ne dozvoljava zlo, teži na očuvanju etike, jer ne dopušta vrijeđanje pojedinca i društva.

Ovo objašnjenje kur'anski tekst popratilo je ovim riječima: *A Allah sve čuje i sve zna* (4/148) da bi se cio slučaj na kraju povezao sa Allahom, nakon što ga je povezao u početku sa ljubavlju Allaha i Njegovim prijezirom, ... *a Allah ne voli da se o zlu glasno govori* (4/148), da bi ljudsko srce osjetilo da se želi ocijeniti namjera i povod, procijeni riječ i optužbu, radi Allaha koji čuje šta se govori, koji zna šta se krije iza tih riječi u grudima čovjeka.

Kur'anski tekst ne ostaje pri negativnoj definiciji ili odredbi na kraju kod zabrane glasnog govorenja o zlu, on usmjerava čovjeka ka pozitivnom dobru uopće, usmjerava ga da oprašta zlo i nudi u svojstvu Allaha (Subhanehu) oprost, a On je sposoban i moćan da se osveti, kako bi se ljudi oboruzali Allahovom (Subhanehu) etikom onoliko koliko mogu i koliko su u stanju:

Bilo da vi dobro djelo javno učinite ili ga sakrijete ili nepravdu oprostite, - pa, i Allah mnogo prašta i sve može (4/149).

Ovako odgojni program uzdiže vjerničku dušu i muslimansku zajednicu na drugi stepen. U početku govori vjernicima da Allah (Subhanehu) osuđuje glasno govorenje o zlu, a dozvoljava to onome kome je učinjeno zlo, kako bi se pravedno postupilo ili ostvarila pravda u glasnom govorenju o nanijetom zlu onome kome je nepravda učinjena i kakva mu je nepravda učinjena. A na drugom stupnju, diže sve članove muslimanske zajednice na nivo da čine dobro, zatim usmjerava osobu kojoj je učinjeno zlo i koja ima pravo da o tome glasno govori, na oprost i poravnanje onoliko koliko je to moguće, jer oprosta nema bez mogućnosti. Na taj način se želi ostvariti pravda i tolerancija, a to je bolje i čišće.

Tada se u muslimanskom društvu širi dobro, a onaj ko to čini izvršava svoju ulogu odgoja ljudi i njihova pročišćavanja ako to oni prikriju. Dobro je dobro i na javi i u tajnosti. Tada dolazi do širenja oprosta među ljudima i nema mjesta i povoda da se glasno govori o zlu, s tim da oprost onoga koji to može učiniti i to što čini proističe iz njegove tolerancije, a ne zbog poniženja i nemoći, i da bude primjenjivao u svome ponašanju etiku Allaha koji je moćan i koji oprašta.

...pa, i Allah mnogo prašta i sve može (4/149).

Poslije toga, tekst Kur'ana se odnosi na *one kojima je data Objava*, općenito, a onda prelazi na Jevreje u jednom dijelu, pa zatim na kršćane, u drugom dijelu. Ističe da Jevreji glasno govore o zlu izmišljajući i potvarajući npr. Merjemu i Īsāa (alejhi-s-selam). O ovom glasnom govorenju govori se u okviru slijedeće cjeline i povezuje tu cjelinu s objašnjenjem koje sadrže dva ranije spomenuta ajeta u tekstu.

Cijela ova cjelina je jedan vid borbe koju Kur'an vodi protiv neprijatelja muslimanske zajednice u Medini, o kojoj je ranije govoreno djelimično u ovoj suri, a djelimično i u dvije prethodne sure El-Bekare i Ali Imran (II, III, IV).

Da prijedemo na izlaganje onako kako je to navedeno u tekstu Kur'ana.

Oni koji u Allaha i u poslanike Njegove ne vjeruju i žele da između Allaha i poslanika Njegovih u vjerovanju naprave razliku, i govore: "U neke vjerujemo, a u neke ne vjerujemo", i žele da između toga nekakav stav zauzmu - (4/150)

oni su zbilja pravi nevjernici; a Mi smo nevjernicima pripremili sramnu patnju (4/151).

A oni koji u Allaha i u poslanike Njegove vjeruju i nijednog od njih ne izdvajaju - On će ih, sigurno, nagraditi. - A Allah prašta i samilostan je (4/152).

Jevreji su tvrdili da vjeruju u svoje poslanike, ali su odbacivali poslanstvo Īsāa i Muhammeda, isto onako kao što su kršćani zauzimali stav prema vjerovanju u Īsāa, praveći od njega i božanstvo, a zaniijekali su poslanstvo Muhammedovo.

Kur'an je osudio vjerovanje i jednih i drugih, definirao puni i kompletni islamski koncept vjerovanja u Allaha i Njegova Poslanika, a ne praveći razliku ni između poslanika. Ovom općenitošću i sveobuhvatnošću, islam je vjera koju Allah prima od ljudi, drugu ne prima, jer se vjera islam podudara sa jednošću Allaha i zahtjevima ove jednost, vahdaniijeta. Apsolutni monoteizam, vjerovanje u Jedinog Allaha (Subhanehu), zahtijeva i jednost njegove vjere, koju je On slao preko

poslanika ljudima, zahtijeva jednost svih poslanika koji su prenijeli ovaj emanet ljudima. Svako nevjerovanje u jednost poslanika ili jednost poslanstva jeste nevjerovanje u jednost Allaha u biti, jeste loše poimanje onoga što traži ova jednost Allahove vjere date ljudima. Njegov program ljudima jedan je te isti u principu. Program se ne mijenja, isto onako kao što se ne mijenja ni njegov izvor.

Zbog toga tekst Kur'ana ovdje govori o onima koji žele da prave razliku između Allaha i Njegovih poslanika, da vjeruju u Allaha (a ne vjeruju u poslanike) i govori o onima koji žele da unesu razliku između poslanika (da vjeruju u neke, a ne vjeruju u neke), Kur'an govori i o jednim i o drugima da su oni *koji u Allaha i u poslanike Njegove ne vjeruju* (4/150), i ubraja njihovo unošenje razlike između Allaha i Njegovog Poslanika i razlike među samim poslanicima, u nevjerovanje u Allaha i Njegova Poslanika.

Vjerovanje je jedno. Ono se ne može dijeliti. Vjerovanje u Allaha jeste vjerovanje u Njegovu (Subhanehu) jednost. Njegova jednost zahtijeva jednost vjere kakvu On želi ljudima, da bi njihov život bio uspostavljen kao jedna cjelina na toj osnovi, zahtijeva jednost poslanika koji su prenijeli ovu vjeru ljudima od strane Allaha, ne od samih sebe, ni nezavisno od Njegove volje i Njegove Objave, zahtijeva jednost mjesta kome će se usmjeravati. Nema razloga niti načina cijepanja ove jednosti osim apsolutnim nevjerovanjem, makar neki smatrali da u neke vjeruju, a u neke ne vjeruju. Za sve takve Allah je pripremio strašnu kaznu.

Oni su zbilja pravi nevjernici; a Mi smo nevjernicima pripremili sramnu patnju (4/151).

Međutim, muslimani grade svoje vjerničko poimanje na vjerovanju u Allaha i sve Njegove poslanike bez unošenja bilo kakve razlike među poslanicima. Svaki poslanik zauzima kod muslimana mjesto vjerovanja i poštovanja. Sve objavljene vjere kod muslimana su istinite, ukoliko u njih nije unijeta nikakva devijacija. Ukoliko jeste, takva vjera nije Allahova vjera iako je u njoj preostalo nečega u što nije unijeta devijacija. Ovo je zbog toga što je vjera jedinstvena. Muslimani poimaju ovo pitanje, a što je tačno, da je Allah Jedan, da On želi da ljudi imaju jednu vjeru, postavio im je u životu jedan program, slao poslanike ljudima da prenesu ovu jednu vjeru i ovaj jedan program. Povorka imana prema shvatanju muslimana jeste povezana. Nju vode Nûh, Ibrâhim, Musa, Îsâ, Muhammed i drugi poslanici - njihova braća. Neka je Allahov salat-i selam na sve njih! Pripadnost svih njih ovoj kontinuiranoj povorci je drevna. Svi oni nose veliko povjerenje.

Oni su nasljednici ovog kontinuiranog dobra, na ovom dugom blagoslovljenom putu. Nema nikakve razlike, nikakve izolacije, nikakva odvajanja. Nasljedstvo ove prave vjere samo njima pripada. Sve što stoji izvan toga jeste neistina i zabluda.

Ovo je ta *predanost*, islam. Allah ne prima ni od koga ništa drugo do ovakav islam. Ovo su ti muslimani koji zaslužuju nagradu od Allaha za djela koja su uradili, zaslužuju oprost i milost za djela koja su bila nepotpuna.

On će ih, sigurno, nagraditi. - A Allah prašta i samilostan je (4/152).

Islam jako insistira na tevhidu (monoteizmu) vjerovanja u Allaha i Njegove poslanike, jer je tevhid osnova koja je prilagođena vjerničkom poimanju Njegova (Subhanehu) Božanstva, kao što je tevhid osnova prilagođena postojanju jednog a ne više regulatora pa da dolazi do sudaranja. Ovo je i zbog toga što je islam vjera pogodna za čovjeka da primijeti jedinstvo zakona u ovom Kosmosu, ma gdje bacio svoj pogled, jer je islam sigurno poimanje o priključivanju svih vjernika ovoj jednoj jedinoj povorci koja stoji pred redovima nevjerovanja, stoji u jednoj partiji pred šejtanskim partijama. Međutim, ovaj jedini red, nije on red koji imaju ljudi iskrivljena vjerovanja, makar osnova tih vjerovanja bila nebeska. To je red ljudi ispravnog vjerovanja i akide, u koju nije unijeta nikakva devijacija.

Zatim, islam je vjera, a muslimani najbolji ummet među narodima. To su muslimani koji vjeruju ispravnim vjerovanjem. Oni postupaju prema ovoj vjeri, a to ne čini svaki onaj koji je rođen u muslimanskoj kući, niti onaj koji kleveće i koji sramoti riječ islam.

U okrilju ovog objašnjenja vidi se da su oni koji unose razliku između Allaha i Njegova Poslanika i prave razliku među poslanicima, da su se odvojili od povorke vjerovanja, odvojili od Jednosti koju je Allah dao, koji niječu Jednost na kojoj počiva vjerovanje u Jednog Allaha.

Nakon koncentriranja tog osnovnog pravila u islamskom konceptu o suštini vjerovanja i suštini nevjerovanja, vezano za poslanike i poslanstva, Ćur'an počinje sa izlaganjem u tekstu nekih stavova Jevreja o ovom pitanju : o pitanju glasnog govora o zlu, čime je počela ova cjelina, kritikuje se

jevrejski stav prema Vjerovjesniku (alejhi-s-selam) njegovu poslanstvu, njihova upornost kod zahtjeva da im se daju neki znaci poredi se ovaj stav sa njihovim stavovima prema vjerovjesniku Musau (alejhi-s-selam), zatim prema poslanicima poslije Mūsā, tj. Īsāom (alejhi-s-selam) i njegovom majkom Merjemom, što znači da su oni jedna te ista priroda u slijedu pokoljenja. Tekst ujedinjuje pokoljenje koje se suočilo sa Vjerovjesnikom (alejhi-s-selam) i pokoljenje koje se suočilo sa Īsāom (alejhi-s-selam) kao i pokoljenje koje se suočilo sa Musaom, prije Īsāa (alejhi-s-selam) da bi potvrdilo ovaj smisao i razotkrilo ovu`prirodu.

Sljedbenici Knjige traže od tebe da im s neba spustiš Knjigu. Pa, od Mūsā su tražili i više od toga, kad su, uglas, rekli: "Pokaži nam Allaha!" Zato ih je, zbog bezdušnosti njihove, munja ošinula. Poslije su, kada su im očigledni dokazi bili pokazani, tele prihvatili, ali smo i to oprostili, a Musau smo očitu vlast dali, (4/153)

i iznad njih smo brdo digli, zbog zavjeta koji su dali, i Mi smo im rekli: "Na kapiju pognutih glava udite!" - i još smo im rekli: "O subotu se ne ogriješite!" - i od njih smo čvrsto obećanje uzeli (4/154).

Ali zato što su zavjet prekršili i što u Allahove dokaze nisu povjerovali, što su ni krive ni dužne vjerovjesnike ubijali i što su govorili : "Naša su srca okorjela" - Allah im je, zbog nevjerovanja, njihova srca za pečatio, pa ih je samo malo vjerovalo - (4/155)

i zbog nevjerovanja njihova i zbog iznošenja teških kleveta protiv Merjeme (4/156)

i zbog riječi njihovih: "Mi smo ubili Mesiha, Īsāa, sina Merjemina, Allahova poslanika"... A nisu ga ni ubili ni raspeli, već im se pričinilo. Oni koji su se o njemu u mišljenju razilazili, oni su sami o tome u sumnji bili; o tome nisu ništa pouzdano znali, samo su nagađali; a sigurno je da ga nisu ubili, (4/157)

već ga je Allah uzdigao Sebi. - A Allah je silan i mudar (4/158).

I nema nijednog sljedbenika Knjige koji, kada bude umirao, neće u njega onako kako treba povjerovati, a na Sudnjem danu on će protiv njih svjedočiti (4/159).

I zbog teškog nasilja Jevreja mi smo im neka lijepa jela zabranili koja su im bila dozvoljena, i zbog toga što su mnoge od Allahova puta odvrćali (4/160)

i zato što su kamatu uzimali, a bilo im je zabranjeno, i zato što su tude imetke na nedozvoljen način jeli. A za nevjernike među njima Mi smo kaznu bolnu pripremili (4/161).

Jevreji su zauzeli takav neprijateljski, odbojni i otkriveni stav prema islamu i Poslaniku na Poluotoku, i skoro da su ga cijelo vrijeme takvog imali. Kur'an to opisuje detaljno, a izložio nam je nešto od toga u prošle dvije sure, El-Bekari i Ali Imranu (II i III), a i nešto, također, u ovoj suri nešto ranije, u V džuzu, a ovo što ovi ajeti ovdje donose, ima drugu nijansu.

Oni se drže toga uporno i traže od Vjerovjesnika (alejhi-s-selam) da im spusti Knjigu s neba... Knjigu koja bi bila napisana, upućena s neba njima, otjelovljena, koju mogu dohvatiti i osjetiti rukom.

Sljedbenici Knjige traže od tebe da im s neba spustiš Knjigu (4/153).

Allah (Subhanehu) preuzima na Sebe da im odgovori umjesto Svoga Poslanika, i iznosi i Vjerovjesniku i muslimanskoj zajednici, kod suočavanja sa Jevrejima, nešto iz njihove historije, sa njihovim poslanikom, vodom i spasiocem, Musaom (alejhi-s-selam), za koga oni tvrde da vjeruju u njega, a odbijaju potvrđivanje poslanstva Īsāa i Muhammeda poslije Īsāa.

Ova narav nije nešto novo kod njih. Nije to znak samo njihovog pokoljenja, nego je to njihova narav od iskona.

Oni su jedni te isti, od vremena Mūsāa, njihova poslanika, vode i spasitelja, oni su jedni te isti; grubog osjećaja, spoznaju samo ono što je opipljivo; oni su jedni te isti, odbojni i tvrdoglavi, prihvataju nešto samo pod silom i prisilom; oni su jedni te isti nevjernici, vjerolomci, brzoprevrtljivci, prekidaju svoje ugovore, ne samo sa ljudima, nego i sa svojim Gospodarom. Oni su jedni te isti i kod razmišljanja i pretvaranja. Njih ne interesira da ostanu čvrsti na riječi, niti bogobojazni kod glasnog izražavanja negativnog, oni su jedni te isti u pohlepi za ovim svijetom, za prisvajanjem imetka drugih bespravno i izbjegavanjem Božije odredbe i svega onoga za što se kod Allaha stiče sevab.

Ovo je napad koji ih sramoti i razotkriva, napad čija snaga i vrsta ukazuju na smjerove, na ono što je bilo potrebno preuzeti radi suočavanja loših jevrejskih spletki prema islamu i Vjerovjesniku u to vrijeme. Oni su jedni te isti i po ružnoći spletkarenja koje još uvijek praktikuju protiv ove vjere i njenih pristalica sve do danas.

Sljedbenici Knjige traže od tebe da im s neba spustiš Knjigu (4/153).

Nemoj se čuditi ovom insistiranju. Nema tu nikakvog čuda.

Pa, od Mūsaā su tražili i više od toga, kad su, uglas, rekli: "Pokaži nam Allaha!" (4/153).

Objašnjenja ajeta koje im je Allah pokazao preko Mūsaā, njihova vjerovjesnika, nisu zadovoljili njihov osjećaj, nisu probudili njihovu savjest, niti povelu njihova srca ka smirenosti, predanosti, jer oni traže sada da vide Allaha (Subhanehu) ovako u prirodi. To je zahtjev čija je priroda smiješna i koji ne može poteći od čovjeka i njegove prirode, s kojom je pomiješano bilo koliko vjerovanja ili u sebi ima spremnosti za vjerovanje.

Zato ih je, zbog bezdušnosti njihove, munja ošinula (4/153).

Međutim, Allah (Subhanehu) oprostio im je, primio molbu Mūsaā (alejhi-s-selam) i njegovu skrušenost upućenu Allahu, u ime njih, kako se navodi u četvrtoj suri:

... A kad ih zadesi potres, on reče: "Gospodaru moj, da Si htio, mogao Si i njih i mene uništiti još prije. Zar da nas uništiš zbog onoga što su uradili bezumnici naši? To je samo iskušenje Tvoje kojim Ti, koga hoćeš, u zabludi ostavljaš, a kome hoćeš, na pravi put ukazuješ; Ti si Gospodar naš, pa nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti praštaš najviše; i dosudi nam milost na ovom svijetu, i na onom svijetu, - mi se, uistinu, vraćamo Tebi!" (7/155-156).

Poslije su, kada su im očigledni dokazi bili pokazani, tele prihvatili (4/153).

Tele od zlata koga im je oblikovao Samarićanin, a koga su oni uzeli varkom od nekih žena Egipćana koji su napustili Egipat, pa se počeli obraćati teletu, uzimali su ga za božanstvo u odsutnosti Mūsaā, dok je on razgovarao sa svojim Gospodarom u vrijeme koje mu je Gospodar odredio, da bi mu poslao ploče na kojima je bila Uputa i Svjetlo.

Ali smo i to oprostili (4/153).

Jevreji ostaju Jevreji. Spas mogu naći samo prisilom i strahom.

a Musau smo očitu vlast dali, i iznad njih smo brdo digli, zbog zavjeta koji su dali, i Mi smo im rekli: "Na kapiju pognutih glava uđite!" - i još smo im rekli: "O subotu se ne ogriješite!" - i od njih smo čvrsto obećanje uzeli (4/153,154).

Vlast koju je Allah dao Musau jeste pretežno zakon, kojeg su sadržavale ove ploče, zakon od Allaha, vlast od Allaha. Svaki zakon osim

zakona Allahova nema vlasti niti može utjecati na srca ljudi. Zbog toga ljudska srca olahko shvataju zakone i propise koje donose ljudi sami po sebi, oni provode te zakone samo pod strogom kontrolom i pod mačem koljača. Međutim, Allahovu zakonu srca se povinavaju. U njima se javlja strah i bogobožnost.

Međutim, Jevreji čija srca ne osjećaju vjeru odbili su predaju onome što im je bilo napisano na pločama. Tada im dolazi materijalna prisila koja odgovara njihovoj gruboj prirodi. Kada su pogledali i primijetili stijenu da visi iznad njihovih glava, prijeteci im da padne na njih ako se ne predaju i ne obavežu da prihvate obavezu koju je dao Allah i da prihvate obaveze koje su napisane na ovim pločama, tek tada su se predali, prihvatili obavezu, dali prisegu, grubu prisegu, dokument o kome se govori u ovoj sahihi. Ovo je prikazano tako da bi bila uskladena ova scena sa tvrdoćom stijene podignute iznad njihovih glava, sa grubošću srca koje je u njihovim grudima, zatim pored skladnosti i veličina, iskazana pouzdanost i čvrstina na način kako to Kur'an donosi u slikovitom izrazu, u osjetljivoj i utjelovljenoj viziji.¹

U ovoj povelji naredeno je da ulaze u Jerusalem čineći sedždu, da poštuju subotu za koju su tražili da im bude praznik.

Međutim, šta se zbilo? Oni su, čim je otišao strah od njih i nestalo prisile, napustili strogu povelju, odbacili je i prestali vjerovati u Božije znake, počeli su ubijati Allahove poslanike bespravno, radovati se i govoriti:

“Naša srca ne prihvataju savjete niti do njih dopire bilo kakvo mišljenje, jer su ona zatvorena, blokirana. U njih ne prodiru nikakve riječi.” Oni su radili sve drugo o čemu kazuje Allah (Subhanehu) Svome Poslaniku i muslimanima kod suočavanja sa Jevrejima u kontekstu ovih ajeta.

Ali zato što su zavjet prekršili i što u Allahove dokaze nisu povjerovali, što su ni krive ni dužne vjerovjesnike ubijali i što su govorili : “Naša su srca okorjela” (4/155).

Kod njihovih riječi *naša srca su okorjela*, riječi kojima su Jevreji odgovarali na poziv Vjerovjesnika (alejhi-s-salam), bilo zbog očajavanja ili svoga vjerovanja i uslišavanja, bilo zbog ismijavanja poziva upućenog njima i radovanja što su odbacili poziv ne posvetivši mu nikakvu pažnju, bilo iz

¹V.: *Et-Tasawiru-l-fenni fi-l-Kur'an*.

ovog ili onog razloga, u kontekstu Kur'ana se upravo ovdje, kod riječi *naša srca su okorjela*, presijeca, da bi im se u Kur'anu odgovorilo:

Allah im je, zbog nevjerovanja, njihova srca zapečatio, pa ih je samo malo vjerovalo - (4/155).

Njihova srca nisu po prirodi zatvorena, nego njihovo nevjerovanje ih je vuklo da im Allah da takvu prirodu srcima, da postanu kruta, tvrda, prekrivena, da ne osjećaju poziv imana, ni okus njegove slasti. Zbog toga je samo mali broj njih prihvatio vjeru, a to su oni koji nisu zaslužili svojim radom da im Allah srca krutim učini, tj. povjerovali su. To su oni čija je srca Allah otvorio Istini, pa su je pažljivo promotрили. Allah ih je na to uputio i opskrbio ih time. Veoma je mali broj takvih Jevreja kao što su: Abdullah ibni Selam, Sa'leb ibni Sa'je, Esed ibni Sa'je i Eseb ibni Ubejdullah.

Poslije ovakvog predočjenja i popraćenja, tekst se vraća da pobroji uzroke zbog kojih su Jevreji zaslužili ono što su zaslužili, da im se zabrane neke dozvoljene stvari na ovom svijetu, da im se ukaže na pripremu vatre koja će ih iščekivati na onom svijetu.

I zbog nevjerovanja njihova i zbog iznošenja teških kleveta protiv Merjeme i zbog riječi njihovih: "Mi smo ubili Mesīha, Īsāa, sina Merjemina, Allahova poslanika" (4/156,157).

Kur'an redovno spominje svojstvo nevjerovanja kad god istakne nešto što oni preziru. Tako je spomenuo nevjerovanje kad su oni bespravno ubijali poslanike, a nikada nije s pravom ubijen nijedan poslanik. To je predstavljanje realnosti. Svojstvo nevjerovanja ovdje je spomenuto povodom njihovih riječi o Merjemi, iznošenjem teških kleveta protiv nje. Rekli su protiv čiste Merjeme tu klevetu, a što može reći samo Jevrej. Potvorili su je da je imala spolne odnose sa Jusufom Nedždžarom, zatim se radovali što su ubili Īsāa i stavili ga na križ, izrugivali se njegovom pozivu i poslanstvu, govoreći: *"Mi smo ubili Mesīha, Īsāa, sina Merjemina, Allahova poslanika" (4/157).*

Dotičući se ove njihove tvrdnje, tekst se zadržao i na odgovoru njima, potvrđujući u tome šta je istina.

A nisu ga ni ubili ni raspeli, već im se pričinilo. Oni koji su se o njemu u mišljenju razilazili, oni su sami o tome u sumnji bili; o tome nisu ništa pouzdano znali, samo su nagađali ; a sigurno je da ga nisu ubili, već ga je Allah uzdigao Sebi. - A Allah je silan i mudar (4/157,158).

Pitanje ubistva Īsāa (alejhi-s-selam) i njegovog raspeća je pitanje pred kojim su pali i Jevreji i kršćani sa svojim mišljenjem. Jevreji govore da su ga oni ubili. Oni mu se ismijavaju zbog toga što kaže da je on Allahov poslanik. Oni mu pripisuju ovo svojstvo, ali podrugljivo i na ismijavajući način. Kršćani kažu: "On je razapet i ukopan, ali je uskrsnuo poslije tri dana." Historija ne govori ništa o rođenju i smrti Mesiha. Ona kao da se ne uzima u obzir.

Ni jedni ni drugi ne kažu ništa pouzdano. Događaji slijede vrlo brzo jedan za drugim, verzije se sukobljavaju i zadiru u vrijeme kada je vrlo teško naći pravu istinu. Istina je samo ono što govori kazivanje Gospodara svjetova.

Četiri indžila (evanđelja) koja govore o slučaju hvatanja Mesiha, njegovu raspeću, smrti, ukopavanju i uskrsnuću - sva su napisana mnogo kasnije, poslije vremena Mesiha, kada je njegova vjera bila pod pritiskom, a njegovi učenici nisu imali prilike provjeriti podatke u atmosferi tajnosti, straha i progonstva. Pored tih napisana su brojna evanđelja, ali su ova četiri odabrana koncem drugog stoljeća nove ere i smatraju se službenim i priznatim zbog nekakvih razloga, a svi ti razlozi nisu bez sumnje.

Među evanđeljima koji su napisani u periodu pisanja brojnih evanđelja jeste i Indžil Bernabe. On se svojim sadržajem suprotstavlja ovim akreditiranim četirima evanđeljima u kazivanju o ubistvu i raspeću. U ovom evanđelju se kaže: Kada se vojska približila sa Judom, mjestu u kome je bio Jesu, Jesu je čuo približavanje velike gomile, pa se povukao u kuću zbog straha. Bilo je jedanaest članova. Kada je vidio opasnost za svog roba, naredio je Džibrilu, Mikailu, Rafaelu i Orailu, svojim poslanicima, da uzmu Jesua sa ovog svijeta. Došli su anđeli, uzeli Jesua i iznijeli ga kroz prozor² koje gleda prema jugu, nosili ga i stavili na treće nebo u pratnji anđela koji stalno slave. Juda je ušao nasilu u sobu iz koje se uspeo Jesu. Svi učenici su spavali. Allah je učinio čudo, čudnom naredbom, Juda se izmijenio i u govoru i u licu i postao sličan Jesuu, tako da smo svi pomislili da je on Jesu. I nakon što smo se uvjerali, počeo je da traži i gleda gdje je učitelj. Zbog toga smo se i začudili i odgovorili: "Ti si, gospodine, naš učitelj. Zaboravio si nas sada?"²

Tako istraživač ne može da pronade istinitu vijest o ovome slučaju koji se desio u noći prije zore, niti mogu naći oslonac oni koji se spore o

²V. Šejh Muhammed Ebu Zehre: *Muhaderatu fi-n-nasranije*.

tome, ne mogu da pronađu oslonac - lanac prenošenja vijesti koji bi dao prednost jednoj verziji nad drugom.

Oni koji su se o njemu u mišljenju razilazili, oni su sami o tome u sumnji bili; o tome nisu ništa pouzdano znali, samo su nagađali (4/157).

Kur'an je kod ovog pitanja kategoričan:

A nisu ga ni ubili ni raspeli, već im se pričinilo (4/157).

A sigurno je da ga nisu ubili, već ga je Allah uzdigao Sebi. - A Allah je silan i mudar (4/157,158).

Kur'an ne ukazuje doslovno na ovo uzdizanje, da li je ono bilo tjelesno ili duhovno u stanju života ili je bilo samo duhovno, poslije smrti. Ne govori ni kada je bila ova smrt, ni gdje. Oni ga nisu ubili niti raspeli, nego se desilo ubistvo ili raspelo čovjeka koji je bio njemu sličan.

Kur'an ne ukazuje detaljno ni ono što se dogodilo poslije te činjenice, osim što navodi u trećoj suri, u riječima Uzvišenog Allaha: "*O Īsā, dušu ću ti uzeti i k Sebi te uzdignuti*" (3/55).

Ni ovo ni ono ranije ne daju detaljnije podatke o ovoj smrti, niti njenoj prirodi i vremenu. Mi, primjenjujući naš metod *U okrilju Kur'ana*, ne želimo izići iz tog okrilja, niti želimo navoditi razne priče i legende. Ne želimo navoditi ništa za što nemamo dokaza niti razloga.

Da se od ovog udaljavanja od teksta Kur'ana vratim na preostali dio ovog ispravka.

I nema nijednog sljedbenika Knjige koji, kada bude umirao, neće u njega onako kako treba povjerovati, a na Sudnjem danu on će protiv njih svjedočiti (4/159).

Raniji znalci razilaze se o ovom ajetu, vezano za prisvojnu zamjenicu u terminu *mewtihi*. Jedni kažu: Nema ni jednog sljedbenika Knjige a da neće vjerovati u Īsāa (alejhi-s-selam) prije njegove smrti, tj. svoje smrti, smrti sljedbenika Knjige. Ovo se zasniva na mišljenju da mrtvacu, dok je u smrtnom hropcu, postaje jasna istina, ali mu ne koristi tada to što spoznaje.

Mi smo skloni da prihvatimo ovo drugo mišljenje, za koje pledira i kiraet Ubejja. Kada budu umirali, umjesto kada bude umirao. Ovaj kiraet ukazuje na prisvojnu zamjenicu, da se odnosi na pristalice Knjige; prema tome, ovo bi značilo da su Jevreji ti koji ne vjeruju u Īsāa (alejhi-s-selam) i da ga i danas negiraju. Oni kažu da su ga oni ubili i raspeli. Nema ni jednog

od njih koji umire, a da mu se ne otkrije činjenica kod hropca, kada prihvatiti da je Isā istinit, da je njegovo poslanstvo istinito i povjeruje u to. Međutim, to je vrijeme kada vjerovanje ništa ne koristi ... *a na Sudnjem danu, on će protiv njih svjedočiti* (4/159).

Zbog toga, Časni Kur'an odbija kazivanje raspeća i nastavlja sa nabranjem ružnih djela Jevreja i kakva ih bolna kazna zbog toga čeka i na ovom i na budućem svijetu.

I zbog teškog nasilja Jevreja mi smo im neka lijepa jela zabranili koja su im bila dozvoljena, i zbog toga što su mnoge od Allahova puta odvrćali,
(4/160)

i zato što su kamatu uzimali, a bilo im je zabranjeno, i zato što su tuđe imetke na nedozvoljen način jeli. A za nevjernike među njima Mi smo kaznu bolnu pripremili (4/161).

Na ranija njihova prljava djela dodaju se i nova: nasilje i odvrćanje od Allahova puta. Oni niječu i ostaju uporni u tome. Oni uzimaju kamatu, ne iz neznanja niti što nisu bili upozoreni, jer im je to bilo izričito zabranjeno, nego zato što su ustrajali na tome, tuđe imetke na nedozvoljen način prisvajaju, bilo putem kamate ili na drugi način.

Zbog ovih nečasnih i u kontekstu ranije spomenutih djela, zabranjena su im neka lijepa jela, koja su im ranije bila dozvoljena. Allah je za one koji među njima nisu vjerovali pripremio bolnu kaznu.

Ovaj verbalni napad razotkriva prirodu Jevreja i njihovu historiju, sramoti njihovu oholost, njihovo neodazivanje Resulullahu i razotkriva njihovu odbojnost u odnosu na njihova poslanika, njihovog vođu i njihovog spasioca, govori da se lahko prihvataju nečasnoga, šire ružne glasine o istini vjerovjesnika i dobrih ljudi, štaviše, oni ih ubijaju i raduju se njihovim ubistvima. Na taj način padaju i strmoglavljuju se spletke Jevreja koje ubacuju u tabor muslimana, padaju podvale i njihove mreže. Muslimanska zajednica zna šta treba da zna muslimanski Ummet u svako vrijeme o prirodi Jevreja i njihovoj naravi, njihovim sredstvima i metodima, dalekosežnosti njihovog stava prema istini, da li to došlo od drugih ili izviralo iz njih samih. Oni su neprijatelji Istine i predstavnika Istine, neprijatelji Upute i nosilaca Upute u svim pokoljenjima, u svim vremenima, sa svojim prijateljima i svojim neprijateljima, jer njihova narav je takva da su oni neprijatelji same Istine, čija su srca tvrda, jetre otporne, povijaju se samo pred udarcima čekića, predaju se Istini samo pred bičem i mačem, kada vitla nad njihovim glavama.

Ovo definiranje ove vrste stvorenja nije bilo samo da se ograniči na prvu muslimansku zajednicu u Medini. Kur'an je knjiga ovog Ummeta, dokle god on živio. Kada se traži sud o Kur'anu o neprijateljima Ummeta, on će im ga dati. Kada traže savjet od ove Knjige, vezano za neki problem, ona će ih posavjetovati. Kada Ummet zatraži u ovoj Knjizi uputu, Knjiga će mu je dati. Eto, Kur'an mu je dao sud, savjet i uputu vezano za Jevreje i predočio mu to, Jevreji su postali beznačajni u očima Ummeta, a kad je Ummet napustio Kur'an, Ummet je postao beznačajan u očima Jevreja i mizeran, Jevreji su se, kao što smo vidjeli, okupili i ta mala grupa nadvlada Ummet koji je zanemario Knjigu, Kur'an, daleko odstupio od upute Kur'ana, bacivši tu uputu za leđa, a nastavio da slijedi mišljenje ovoga i onoga. Razumljivo da će Ummet ostati tako u mreži spletki Jevreja i biti poražavan od njih sve dok se ne povraća Kur'anu.

Tekst nije napustio razgovor o Jevrejima a da prethodno nije pravedno postupio i sa malim brojem vjernika među Jevrejima. Kur'an potvrđuje da će ti Jevreji imati lijepu nagradu. Kur'an ih priključuje drevnoj povorci vjerovanja, svjedoči im da znaju i da vjeruju, potvrđuje im da onaj ko ih je uputio na pravi put, u cjelokupnu vjeru, uputio ih da vjeruju u ono što je dato Vjerovjesniku (alejhi-s-selam) i u ono što je dato poslanicima prije njega, da je to onaj koji je u nauku i vjerovanje sasvim dobro upućen.

Ali onima među njima koji su u nauku sasvim upućeni, i pravim vjernicima, - oni vjeruju u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe naročito onima koji molitvu obavljaju i onima koji zekat daju i u Allaha i u onaj svijet vjeruju, - njima ćemo sigurno veliku nagradu dati (4/162).

Istinita nauka i pravo svjetlo vjerovanja vode čovjeka da vjeruje cjelovito. I jedno i drugo, nauka i vjera, vode čovjeka ka monoteizmu, jedinstvu vjere koja je objavljena od Allaha Jedinoga.

Spominjanje da prava nauka predstavlja put ka istinitoj spoznaji kao spoznaji vjerovanja koje otvara srce svjetlu, jeste jedan od kur'anskih osvrti koji ocrtava realnost situacije toga vremena; on ocrtava i realnost ljudske duše u svakom vremenu. Površno saznanje kao i negatorsko nevjerovanje jesu nešto što se ubacuje između srca i prave spoznaje. Mi smo svjedoci tome za sva vremena. Oni koji su duboko prodrli u saznanje i nauku i izvlače iz toga pravi dio, nalaze sebe pred kosmičkim dokazima vjerovanja. U najmanju ruku nalaze sebe pred dokazima. U najmanju ruku nalaze sebe pred brojnim kosmičkim upitnicima na što može odgovoriti samo vjerujući da ovaj Kosmos ima svoga Gospodara, Jedinoga, Koji vlada, raspoređuje i upravlja, da je jedna jedinstvena Volja postavila taj jedan

jedinstveni zakon, da je dala vjernike čija srca sa ljubavlju teže ka uputi, vjernike kojima je Allah otvorio oči i čije su se duše povezale sa Uputom. Međutim, oni koji su samo opipali saznanje i sebe smatraju znalcima, jesu oni kod kojih se je oblada nauke ubacila između njih i spoznaje dokaza vjerovanja ili ubacila da im se zbog te njihove površne i nepotpune nauke ne može pojaviti čak ni znak upitnika. Oni su poput onih čija srca brzo posegnu za uputom, ali nemaju želje ni volje i otuda takav ne nalazi u sebi nikakvu potrebu za istraživanjem smirenosti u vjerovanju ili da djeluje vjernički na džahilijetsko društvo da bi ono uočilo razliku između pravih vjera koje su date od Jedinoga koji daje vjere, preko jedne povorke, spojene poslanicima (neka je na sve njih salat-i selam).

U tradicionalnim tefsirima navodi se da se ovo kur'ansko kazivanje odnosi, prije svega, na grupu Jevreja koji su prihvatili poziv Resulullaha (alejhi-s-selam), a čija smo imena malo prije naveli. Međutim, tekst ima opću poruku. On se primjenjuje na svakoga ko je među Jevrejima upućen i koji je prihvatio ovu vjeru, odnosi se na svakoga koga vodi dubinsko saznanje ili vidljivo vjerovanje.³

Kur'anski tekst priključuje i jedne i druge povorci vjernika čije su osobine određene riječima: ... *naročito onima koji namaz obavljaju i onima koji zekjat daju i u Allaha i u onaj svijet vjeruju...* (4/162).

Svojstva muslimana kojima se oni karakterišu jesu: klanjanje namaza, dijeljenje zekjata, vjerovanje u Allaha i Sudnji dan. Nagradu će svi dobiti kakvu im je Allah odredio:

Njima ćemo sigurno veliku nagradu dati (4/162).

Primjećujemo da *onima koji namaz obavljaju* - *el-muqimîne-s-salate* ima drugi padežni nastavak a ne onaj kakav bi slijedio s obzirom na veznik. Ovo je učinjeno da bi se istakla vrijednost obavljanja namaza, ovdje u tekstu u značenju "naročito" *onima koji namaz obavljaju*. Ovakvih primjera stila arapskog jezika možemo naći na više mjesta u Kur'anu, da bi se istaklo posebno značenje u kontekstu i koje odgovara situaciji. Termin *el-muqimîne-s-salate* upotrijebljen je u svim mushafima u genitivu, mada se navodi u nominativu (*el-muqimîne-s-salate*) u Mushafu Abdullah ibni Mes'uda.

³Možemo spomenuti među ovakve, ograničavajući se pri tome kod našeg suda, u novije vrijeme na Muhammeda Eseda, Austrijanca koji se ranije zvao Leopold Vajs, koji je upućen i primio islam, prozvao se Muhammed Esed, autora knjige *El-Islamu 'ala mufteregi-t-turuq*.

U tekstu se nastavlja dalje sa suočavanjem sa sljedbenicima Knjige, u ovom slučaju sa Jevrejima, iznoseći njihov stav prema poslanici Muhammeda (alejhi-s-selam) i njihovu tvrdnju da ga Allah nije kao poslanika poslao, zatim njihovo unošenje razlike među poslanicima, njihovu upornost gdje traže da im se pošalje nekakav znak vezan za poslanicu Vjerovjesnika, traže Knjigu koja bi njima bila spuštена s neba. Zbog toga se u tekstu potvrđuje da Objava ovom poslaniku nije novost, nije nešto čudno. To je Allahov zakon koji se odnosi na upućivanje poslanika počevši od vremena Nūha do vremena Muhammeda (alejhi-s-selam). Svi su oni poslanici. Svi su oni upućeni radi donošenja radosne vijesti i upućivanja. To traži Božija milost ljudima, da bi bila kao dokaz protiv njih da su bili upozoreni prije Dana obračuna. Svi su poslanici donosili jednu te istu Objavu, imali jedan te isti cilj. Unošenje razlike među njima dolazi zbog tvrdoglavosti koja se ne oslanja na bilo kakav dokaz. Ako oni niječu poslanike i ostaju tako uporni, pa Allah ih potvrđuje, a On sam je dovoljan kao svjedok, a i meleki to svjedoče.

Mi objavljujemo tebi kao što smo objavljivali Nūhu i vjerovjesnicima poslije njega, a objavljivali smo i Ibrāhimu, i Ismāilu, i Ishāku, i Jākubu i unucima, i Īsāu, i Ejyūbu, i Jūnusu, i Hārūnu, i Sulejmānu, a Davūdu smo dali Zēbūr - (4/163)

i poslanicima o kojima smo ti prije kazivali i poslanicima o kojima ti nismo kazivali, - a Allah je sigurno s Musaom razgovarao-, (4/164)

o poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali. - A Allah je silan i mudar (4/165).

Prema tome, to je jedna povorka koja se primjećuje povezana na putu kroz ljudsku povijest, jedna poslanica vezana za jednu Uputu, za upozorenje i dostavljanje vesele vijesti, jedna povorka koja okuplja odabranu grupu ljudi: Nūha, Ibrāhima, Ismāila, Ishāka, Ja'kuba, unuke, Īsāa, Ejyūba, Jūnusa, Hārūna, Sulejmāna, Davūda, Mūsāa i druge o kojima je kazivao Allah Svome Poslaniku (alejhi-s-selam) u Kur'anu i o drugima o kojima nije kazivao. To je povorka sastavljena od raznih naroda i nacionalnosti iz raznih krajeva Zemlje i Svijeta, iz raznih vremenskih perioda, čije saputnike ne dijeli ni porijeklo, ni nacionalnost, ni zemlja, ni domovina, ni vrijeme, ni sredina. Svi oni dolaze iz tog plemenitog izvora, svi oni nose Svjetlo koje upućuje, svi oni upozoravaju i donose vesele vijesti, svi oni pokušavaju da uzmu tu ljudsku kolonu i vode je ka Svjetlu, bez obzira da li je neko od njih došao samo porodici, narodu jednog grada,

ili zemlji ili čitavom Svijetu kao Muhammed, Resulullah (alejhi-s-selam) kao posljednji vjerovjesnik.

Svi oni primaju Objavu od Allaha. Niko od njih nije donio ništa od sebe. I kada je Allah govorio sa Musaom, i to je bila jedna vrsta Objave. Niko ne zna kako je vođen taj razgovor. Kur'an - a on je jedini istiniti izvor u čiju se ispravnost ne može ni najmanje posumnjati - nije nam ništa podrobnije o tome rekao. Otuda mi ne znamo ništa drugo nego da je samo bio razgovor. Međutim, kakva je priroda tog razgovora? Kako je obavljen? Kakvim čulom ili snagom je Musa dočekivao taj govor? Sve je to nepoznanica o kojoj nam Kur'an ništa nije kazao. Sve drugo što postoji izvan Kur'ana vezano za ovaj slučaj nije ništa drugo do priče koje nemaju nikakva pouzdanog dokaza.

Te poslanike o kojima je Allah kazivao Svome Poslaniku (alejhi-s-selam) i o kojima nije kazivao - Allahova pravda i Njegova milost zahtijeva da su oni upućivani ljudima obavještavajući ih o onome što je Allah pripremio za vjernike koji se pokoravaju, kakva uživanja i zadovoljstva, a upozoravajući ih i na to šta je Allah pripremio za nevjernike, griješnike, kakav Džehennem i srdžbu zbog toga!

... da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali (4/165).

Bog je dao puni dokaz i u ljudima i u Kosmosu. Dao je čovjeku pamet da razmišlja o tome i iznalazi znakove vjerovanja u sebi i u horizontu. Međutim, Allah iz milosti prema ljudima i ocjenjujući da strast preovlađuje nad tim velikim darovima koje im je Allah dao, preovlađuje nad razumom, pa to zahtijeva Njegovu milost i mudrost da im uputi poslanike koji donose radosne vijesti i opomene koji ih podsjećaju, otvaraju im oči i pokušavaju spasiti njihovu prirodu i osloboditi njihove razume nagomilanih strasti koje prekrivaju te velike darove ili prekrivaju dokaze Upute i nadahnjuju vjerovanja kroz ono što je u ljudima i u horizontu.

A Allah je silan i mudar (4/165).

Silan - sposoban da tretira čovjeka onako kako je čovjek zaradio; *Mudar* da raspoređuje svaku stvar mudro i postavlja je na njeno mjesto. Moć i mudrost imaju svoj zadatak u onome što je Allah odredio u ovom slučaju i Svom zadovoljstvu.

Da se zadržimo na stavci: ... *da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali* (4/165) pred gomilom prijatnih i značajnih nagovještaja od kojih ćemo mi izabrati tri kako nas ne bi izvelo iz *Okrilja Kur'ana*.

Zadržat ćemo se prvo pred vrijednostima ljudskog uma, njegovoj zadaći i ulozi kod složenijeg pitanja vezanog za *čovjeka*, pitanja vjerovanja u Allaha, na čemu počiva život čovjeka na Zemlji, život u korijenu sa svim životnim osobinama, stremljenjima, realnostima i postupcima, na čemu također, počiva i nada čovjeka na budućem svijetu, a to je nešto najveće i najtrajnije.

Da je ljudski razum, koga je Allaha poklonio čovjeku - a On najbolje poznaje čovjeka i njegovu cjelokupnu energiju - dovoljan ovom čovjeku da prima upute njemu upućene i ono što je od interesa za život čovjeka na ovom i budućem svijetu, Allah bi to povjerio tom razumu, povjerio bi da taj razum istražuje dokaze Upute i otkrovenja vjerovanja u samom čovjeku i Kosmosu oko čovjeka, povjerio bi Allah (Subhanehu) samom razumu da otkriva program na kome bi počivao taj život uspostavljen na pravdi i istini i ne bi im upućivao vjerovjesnike kroz povijest, ne bi slao poslanice preko poslanika kao dokaz ljudima da se klanjaju samo Allahu i da im poruke poslanstva od njihova Gospodara prenesu... Poslanici ne bi dolazili ... *da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali* (4/165), ali pošto je Allah (Subhanehu) znao da je razum koga je On dao čovjeku nedovoljan sam po sebi da pronade uputu bez usmjerenja preko poslanstva, bez pomoći i discipline i pošto je znao da je ljudski razum nesposoban da ocrtava program ljudskog života koji bi mu omogućio da ostvari pravi interes u ovom životu i spasio nosioca tog programa loše nade ovog i onog svijeta, pošto je Allah (Subhanehu) to znao, to je Njegova mudrost i Njegova milost htjela da šalje poslanike ljudima da bi kažnjavao ljude tek nakon poslanstva i saopćenja... *A Mi nijedan narod nismo kaznili dok mu poslanika nismo poslali!* (17/15). Ovo bi bila skoro očevidna i temeljna istina koja proističe iz ovog kur'anskog teksta, a ako nije očevidna i temeljna istina, onda je jedna nužna neminovnost.

Onda, šta je zadaća ovog ljudskog razuma? Šta je njegova uloga kod pitanja vjerovanja i upute i kod pitanja programa života i njegova uređenja?

Uloga ovog razuma je da prima saznanja od poslanstva, a dužnost mu je da shvati i razumije ono što primi od vjerovjesnika. Zadaća vjerovjesnika je da saopćava i objašnjava i da spasi ljudsku prirodu iz nagomilanosti koje su je snašle, da upozori ljudski razum da razmišlja o

dokazima Upute i saznaje vjerovanja u samom sebi i u Kosmosu i da ocrtati sebi program ispravnog primanja Upute, program ispravnog gledanja, da pomoću razuma uspostavi pravilo na kome će izrasti program praktičnog života, program koji bi vodio ka dobru i ovog i onog svijeta.

Nije uloga razuma da bude presuditelj u vjeri i odlukama vjere, da li je nešto ispravno ili neispravno, da li je nešto što se može prihvatiti ili odbaciti nakon što se uvjeri u tačnost izvora tih odluka, tj. shvatila jezička značenja i termini teksta, bilo da razum to primi ili odbije nakon što spozna smisao tih termina, jer je on taj koji se ne podudara sa ovim značenjem ili ne želi da ga prihvati, a što zaslužuje da bude kažnjen od strane Allaha zbog nevjerovanja nakon što mu je objašnjeno. Prema tome, razum je obavezan da prihvati odluke vjere kad god su do razuma došle ispravnim putem i kad god razum čovjeka spozna šta se želi tim odlukama i kakav im je cilj.

Ova poslanica obraća se razumu da ga probudi, da ga usmjeri, da mu da i omogućiti da uspostavi program ispravnog pogleda a ne u smislu da je razum taj koji prosuđuje da li su ove odluke ispravne ili neispravne, da li da ih primi ili odbije. Kada Tekst potvrdi da je to tako i to prosudi tako, onda ljudski razum mora da ga takvog prihvati, mora da mu se pokori i provede u život, bez obzira bio smisao tog Božijeg suda blizak čovjeku, odnosno njegovom razumu ili tud i dalek od njegovog razuma.

Uloga razuma u ovom smislu je da shvati šta se namjerava reći Tekstom, šta je smisao teksta u ponuđenoj cjelini izraženoj riječima i terminima. Kod ove granice prestaje uloga razuma. Pravilni smisao Teksta ne prihvata odbijanje, niti da je nešto neispravno, procjenjujući to ovim razumom. Ovaj Tekst je dat od strane Allaha, a razum nije božanstvo koje može prosuđivati šta je istinito a šta neistinito, šta se može prihvatiti a šta odbiti od onoga što je došlo od Allaha.

Kod ovog veoma osjetljivog pitanja često dolazi do zbrke izazvane podjednako od onih koji hoće da ljudski razum ima ulogu božanstva i da njemu daju snagu presude da li su vjerske činjenice i odredbe ispravne ili neispravne ili od onih koji nastoje anulirati značaj razuma, zaniijekati njegovu ulogu u vjerovanju i uputi. Srednji ispravan put ili metod je taj kojeg ćemo ovdje objasniti, a to je da se poslanstvo obraća razumu da spozna odluke poslanstva, da mu potcrta ispravni program gledanja ili stanovišta prema ovim odlukama u cjelokupnim poslovima i pitanjima života. Kada razum spozna sve odluke ove poslanice, tj. kada shvati šta se želi reći Tekstom, pred razumom ostaje samo da to potvrdi, pokori mu se

i provede u životu. Ovo znači da poslanica ne opterećuje čovjeka da radi prema odlukama, razumio on te odluke ili ne razumio. Poslanstvo ne dozvoljava razumu da polemíše o njima da li ih primi ili odbije, ne dozvoljava da presuđuje da li su ispravne ili pogriješne. Za razum je bitno da on spozna da su one, odluke, dostavljene od Allaha koji govori ono što je stvarno i naređuje samo dobro.

Ispravan program čovjeka kod primanja Upute od Allaha jeste da se ljudski razum ne suprotstavlja ispravnim odlukama vjere, nakon što razum spozna šta je cilj tih odluka, odlukama koje su prethodile a koje su njegovo kazivanje i koje mu izgledaju *logične*, da se ne suprotstavlja svojim ograničenim primjedbama ili nepotpunim iskustvom. Pravi program je da se prihvataju vjerodostojni tekstovi iz čega i proističu odredbe tog programa. Prema tome, ove odredbe su vjerodostojnije od odredaba koje bi donio razum, program ovih odredaba čvršći i pouzdaniji je od odredaba koje bi sačinio razum prije nego što ustanovi stav ispravnih vjerskih mjerila, zatim razum ne može presuđivati o odlukama u vjeri kad ustanovi da su te odluke date od strane Allaha, niti ih može zamjenjivati za bilo koje odluke koje bi razum sačinio.

Razum nije božanstvo da bi mogao prosuđivati svojim ličnim stavovima o Božijim odlukama.

Razum jednog čovjeka se može suprotstaviti racionalnim shvatanjem tog istog Teksta od strane drugog čovjeka. To je njegovo mjesto djelovanja. Tada on ne bi bio griješan, ne bi bio odgovoran, jer iznalaženje pravilnih osnova ima široko područje na kome će se to istraživati, a postoje i brojna mišljenja. Sloboda mišljenja na ispravnim razumskim osnovama i ograničenjima koja je vjera postavila jeste garant ljudskom umu u ovom širokom području. Tamo nema nikakva foruma, nikakve vlasti, nikakve osobe koja bi stavila ograničenje razumu do spoznaje cilja ispravnim tekstom i načinima primjene tog teksta, kad god postoji mogućnost za raznovrsnost sudova i kad god su stavovi u granicama zdravih ograničenja i ispravnog programa sačinjenog na bazi vjerskih odluka. Ovo također znači da se ova poslanica obraća razumu.

Islam je vjera razuma. Da... To znači da se obraća razumu u svojim pitanjima i odlukama. Islam ne potčinjava razum materijalnim nadnaravnostima. Islam traži samo pokornost. Islam se obraća razumu da mu ispravi njegov program mišljenja, poziva ga da razmišlja o dokazima Upute o naznakama vjerovanja u samom čovjeku i u Kosmosu kako bi se razum digao iznad prirodnih nagomilanosti suosjećaja običaja i gluposti,

digao iznad nagomilanosti strasti koje zavode razum i prirodu. Islam se obraća razumu da mu povjerava poimanje i razumijevanje sadržaja tekstova koji nose odluke islama. Islam ne nameće čovjeku da vjeruje u ono čiji smisao ne može spoznati, niti ga shvatiti. Međutim, kad čovjek dođe do faze spoznaje značenja toga i shvati odluke, onda njemu predstoji samo puna predaja tome, da postupa kao pravi vjernik ili da ne postupa, što znači ostati kao nevjernik. Razum nije presuditelj da li su vjerske istine ispravne ili neispravne. On nema odobrenja da bi mogao donositi sud da li su one primljene ili odbijene, kao što to neki kažu pregoneći u svom stavu pa čine od ljudskog razuma božanstvo, pa da prima vjerske vrednote koje hoće da primi, a odbija koje hoće da odbije, nema odobrenja da bira, između vjerskih odredaba, ono što hoće, a zanemaruje ono što hoće. O tome Uzvišeni Allah kaže: *Kako to da u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi odbacujete?! (2/85).*

Na tome se gradi svojstvo nevjerovanja, na njemu se gradi i kazna. Kada Allah (Subhanehu) odluči za neku činjenicu vezanu za Kosmos i čovjeka ili za bilo šta drugo, stvoreno, ili kada donose odluku o obavezama ili nekoj zabrani, onda to što Allah odluči, njega mora primiti i pokoriti mu se svaki razum do koga to dođe, nakon što spozna smisao traženoga.

Kada Allah (Subhanehu) kaže: *Allah je sedam nebesa i isto toliko zemalja stvorio (65/12), Zar ne znaju nevjernici da su nebesa i Zemlja bili jedna cjelina, pa smo ih Mi raskomadali, i da Mi od vode sve živo stvaramo? (21/30), Allah sve životinje stvara od vode (24/45), On je čovjeka od sasušene ilovače, kao što je grnčarija, stvorio, a džina od plamena vatre (55/14-15)* itd. Kada Subhanehu nešto kaže o prirodi Kosmosa, bića, života i stvari, to je istina što Allah kaže. Razum ne može reći tada, nakon što je shvatio smisao Teksta i odluka koje su Tekstom postavljene: Ja ovo ne nalazim u svojim zaključcima, ili svom saznanju ili spoznaji i ne susrećem u svom iskustvu. - Sve što razum doseže u ovoj oblasti izloženo je grješki i tačnosti, dok ono što Allah (Subhanehu) odluči može biti samo istina i tačnost.

Kada Allah (Subhanehu) kaže:

A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici (5/44).

O vjernici, bojte se Allaha i od ostatka kamate odustanite, ako ste pravi vjernici. Ako ne učinite, eto vam onda, nek znate, - rata od Allaha i Poslanika Njegova! A ako se pokajete, ostaće vam glavnice imetaka vaših, nećeće nikoga oštediti, niti ćete oštećeni biti (2/278-279).

U kućama svojim boravite i ljepotu svoju, kao u davno pagansko doba, ne pokazujte (33/33);

... i neka vela svoja spuste na grudi svoje; neka ukrase svoje ne pokazuju drugima (24/31), itd.

To se sve odnosi na program ljudskog života; istina je što Uzvišeni kaže. Razum ne može reći: Ali ja mislim da interes leži u tome i tome, što proturiječi Allahovoj odredbi, ili da kaže nešto o tome što Allah nije dozvolio i nije ovjerezakonjeno ljudima... Sve ono što razum misli da je od koristi, ono može biti izloženo grješki ili tačnosti, može naći podstrek za to i u strastima, i u sklonostima, dok ono što odluči i potvrdi Allah (Subhanehu) donosi samo dobro i sebi i drugima.

Sve što je Allah odredio iz oblasti doktrinarnih postavki i koncepcije ili iz oblasti programa života ili njegova uređenja, bez obzira na stav razuma o ovom pitanju, kada je Tekst autentičan i nudi kategorički dokaz i nije vremenski određen, razum nema pravo reći: Prihvaćam doktrine i obrede klanjanja, ali mislim da se vrijeme izmijenilo u odnosu na program života i njegova uređenja... Da je Allah htio da vremenski ograniči snagu tekstova, On bi to i uradio. Pošto Tekst ima apsolutnu poruku, to znači da je na snazi i u vrijeme Objave i u svakom drugom vremenu... znači da se čovjek treba čuvati da ne istupi protiv Allaha (Subhanehu) i prigovori Mu da Mu je znanje manjkavo i nepotpuno, kao što neki iz oholosti govore. Preostaje samo idžtiħad - iznalaženje najboljega kod primjene apsolutnog Teksta na pojedinačne situacije, a ne primjene idžtiħada kod prihvatanja apsolutnog principa ili njegovog odbijanja pod bilo kakvim objašnjenjem putem razuma u bilo kom pokoljenju.

Ni u jednom slučaju kod ove konstatacije koju smo utvrdili nema narušavanja vrijednosti razuma i njegove uloge u ljudskom životu. Prostor pred njim je prostran kod primjene teksta Kur'ana u ponovljenim situacijama nakon što se razum prilagodi stavu programa i njegovim mjerilima nadahnutim vjerom u Allaha i pravilnim znanjem iz oblasti vjere. Pred razumom je prostrano područje u spoznaji prirode ovog Kosmosa, njegove energije, moći i onoga što Kosmos pohranjuje u sebi. Pred njim je širok prostor za spoznaju prirode, bića u Kosmosu i života, pred njim svako područje za korištenje svega onoga što nam je Allah potčinio u ovom Kosmosu, bićima i životu, svom prostoru za razvoj i napredovanje u životu u granicama Allahova programa, a ne kao što žele strasti i prohtjevi koji zavode razum i prikrivaju prirodu raznim natruhama.

Da se zadržimo ponovo na stavu ... *da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali...* (4/165). Da se zadržimo prije svega na velikoj odgovornosti koja je stavljena u zadatak poslanicima (alejhimu-s-selam), a onda poslije njih stavljeno u zadatak vjernicima koji vjeruju u njihova poslanstva, da prenesu cjelokupnom čovječanstvu. To je teška odgovornost upravo onoliko kolika je njena važnost.

Sudbina cjelokupnog čovječanstva i na ovom i budućem svijetu ovisi o poslanicima i slijedenju tih poslanika od strane vjernika poslije smrti poslanika. Na osnovu njihovog prenošenja i saopćenja ove naredbe čovječanstvu, ovo čovječanstvo može biti sretno ili nesretno. Na tome će biti njima dodijeljena nagrada ili kazna i na ovom i na budućem svijetu.

Ovo je nešto veliko i veoma značajno. Poslanici (alejhimu-s-selam) izvršavali su svoje zadatke na najbolji način, a Allah (Subhanehu) dao im je providenje da sagledaju teret koji je ovisio o njima. To je ono o čemu Uzvišeni govori Svom Poslaniku: *Mi ćemo ti, doista, teške riječi slati* (73/5)... Allah ga je poučio kako da to oblikuje i kako da se usreći i kaže: *O ti, umotani! Probij noć, osim malog dijela; - polovinu njezinu ili malo manje od nje; ili malo više od nje, i izgovaraj Kur'an pažljivo, Mi ćemo ti, doista, teške riječi slati* (73/1-5). *Od vremena do vremena Mi objavljujemo Kur'an tebi, zato izdrži do odluke Gospodara tvoga, i ne slušaj ni grijешnika ni nevjernika njihova! I spominji ime Gospodara svoga ujutro i predveče, i u jednom dijelu noći radi Njega namaz obavljaj, i dugo Ga noću hvali* (76/23-26). Ovo je to što je primijetio i osjetio Njegov Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) dok mu je Allah naređivao da prenosi i da traži da se primjenjuje ono što kaže: *Reci: "Mene niko od Allahove kazne ne može u zaštitu uzeti; samo u njega ja mogu utočište naći - samo mogu da oglasim ono što je od Allaha i poslanice Njegove"* (72/22-23). *On tajne zna i On tajne Svoje ne otkriva nikome, osim onome koga On za poslanika odabere; zato on i ispred njega i iza njega postavlja one koji će ga čuvati da bi pokazao da su poslanice Gospodara svoga dostavili, On u tančine zna ono što je u njih, On zna broj svega što postoji* (72/26-28).

To je velika i značajna naredba, naredba koja prati ljude, naredba koja se odnosi na njihov život i na njihovu smrt, naredba o kojoj ovisi sreća ljudi i njihova nesreća, naredba kojom ljudi postižu nagradu ili kaznu. To je naredba upućena ovom čovječanstvu, koje, ako mu se dostavi ova poslanica i ono je bude prihvatilo i primjenjivalo, usrećit će se na ovom i na onom svijetu, ili ako mu bude ta poslanica dostavljena, a čovječanstvo je odbije i baci za leda, navući će na sebe nesreću i ovog i onog svijeta, ili ako mu ne bude dostavljena ova poslanica, onda, u tom slučaju, ono će imati opravdanje pred Allahom, a posljedica njihove nesreće na ovom svijetu i

njihova zabluda vezana za odgovornost pada na onoga ko je bio zadužen da prenese poruku poslanice, a on to nije uradio.

Allahovi poslanici (alejhimu-s-selam) izvršili su povjereni im zadatak, prenijeli poruku poslanice i otišli svome Gospodaru riješivši se ove velike obaveze. Oni ovu poruku nisu saopćili samo verbalno nego i praktično pri čemu su bili idealni uzor, trudeći se danonoćno kako da odstrane odgovornosti i smetnje bez obzira da li ove odgovornosti i smetnje bile sumnje koje kopkaju čovjeka u grudima i zablude neprimjetne ili bile nasilnička moć koja odvraća ljude od ovog poziva i unosi smetnje u vjeri. Ovakav poziv i riječima i djelom idealnog uzora, danonoćnom borbom itd. činio je Resulullah (alejhi-s-selam), posljednji vjerovjesnik, s obzorim da je njegovo saopćenje bilo posljednje saopćenje, i da je njegova poslanica bila kraj poslanica. On se nije oslonio samo da otkloni smetnje i prepreke riječima, nego je odstranjivao također i oštricom, *dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane* (8/39).

Ovaj teški zadatak prenosi se na vjernike poslije Resulullaha koji vjeruju u njegovu poslanicu, prenosi se sa pokoljenja na pokoljenja koja su dolazila poslije Resulullaha (alejhi-s-selam) i pokoljenja koja će doći. Dalje prenošenje poruke poslanice Resulullaha (alejhi-s-selam) ovisit će o njegovim sljedbenicima. Osloboditi se ove teške obaveze da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali obaveze spašavanja ljudi od kazne budućeg svijeta i nesreća na ovom svijetu, moguće je samo sa prenošenjem poruke poslanice i izvršavanja njene sadržine na bazi istog programa kojega je saopćio i prenio Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) i praktično izvršavao. Ova poslanica i njene poruke ostaju i dalje na snazi. Ljudi su isti ljudi jer postoji i zabluda i strast i sumnja... a postoji i moć koja se oholi i sili ne obraćajući pažnju na ljude niti na poziv poslanice. Ti poroci odvraćaju vjernike od njihove vjere zavodeći ih ponekad i putem moći. Situacija je ista, zapreke iste, ljudi isti.

Saopćenje i prenošenje poslanice mora se izvršavati, moraju se njene poruke primjenjivati praktično, kako bi oni koji prenose poslanicu bili živa i realna interpretacija onoga što prenašaju i saopćavaju, kako bi se odstranile i izbjegle zapreke koje se susreću na putu ovog poziva, koje stavljaju ljude na kušnju neistinom pa i moći. U protivnom, ako se ne bi tako postupilo, ne bi se prenijela ni u praksi primijenila poruka poslanice.

To je obavezna naredba od koje se vjernik ne može povući ni pred kakvim uvjetima, ne može povući i ne preuzeti obaveze te poruke na sebe.

U protivnom, blijedila bi teška posljedica, posljedica zavodenja cjelokupnog čovječanstva, slijedilo bi njegovo unesrećenje na ovom svijetu i neistupanje sa bilo kakvim opravdanjem pred Allahom na Sudnjem danu. Snosili bi ljudi posljedice svega ovoga. Čovjek se ne bi mogao spasiti pakla.

Ko je taj ko bi moga potcijeniti i omalovažiti ovu odgovornost i ovu posljedicu? To je posljedica pod kojom se povijaju leđa, podrhtavaju vratne žile i stresaju zglobovi.

Onaj koji kaže za sebe da je *musliman*, taj je obavezan ili da prenosi poruku poslanice i da je praktično primjenjuje, kao što je rečeno, ili, u protivnom, on neće imati spasa ni na ovom ni na drugom svijetu. On kada kaže za sebe da je *musliman*, a onda ne prenosi poruku poslanice, niti je u praksi primjenjuje, ne prenosi ni u kakvom vidu niti je primjenjuje u bilo kom smislu, on tada izražava svjedočenje protiv islama, a tvrdi da je *musliman*, umjesto da izgovara i potvrđuje svjedočenje u korist islama, ostvarujući time riječi Uzvišenog: *I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da Poslanik bude protiv vas svjedok* (2/143).⁴

Vjernik počinje svoje svjedočenje u prilog islama time što počinje od sebe samoga, zatim to prenosi na svoju kuću i porodicu, svoju užu, a potom i širu rodbinu, čini realnu sliku islama pozivajući u islam. Drugi korak njegovog svjedočenja u prilog islama jeste da poziva Ummet poslije poziva porodice, uže i šire rodbine, u cilju ostvarivanja principa islama u okviru življenja cjelokupnog Ummeta, i pojedinca i u društvu, privredno i politički. Njegovo svjedočenje u prilog islama završava džihadom u cilju odstranjenja svake prepreke koja zavodi ljude i stavlja ih u kušnju, bez obzira kakve te prepreke bile. Ako slučajno pogine na tom putu, onda je on postao šehid koji je izvršio zadatak svoga svjedočenja u prilog svoje vjere i otišao je svome Gospodaru. Samo ovakav koji se žrtvuje je šehid.

Na kraju ovog kruženja, da se zadržimo malo sa puno skrušenosti pred Allahom Uzvišenim i Njegovom veličinom predstavljenom u

⁴ V. *Šehadetul-haq* od Mevdudija.

Njegovom znanju, Njegovoj pravdi, zaštiti, dobroti, milosti i dobročinstvu ovom ljudskom biću koje stalno nijeće i sili se.

Da se zadržimo pred veličinom znanja datog ovom biću, pred moći i snagom koju mu je Allah podario, pred spremnosti za Uputu i zabludu složenu u njegovom biću, da se zadržimo i na onome što je Allah omogućio da se odvija na osnovu ovog znanja kada je to povjerio razumu čovjeka, da se zadržimo pred veličinom ovih darova koje je Allah čovjeku poklonio i dokazima upute i nužnosti vjerovanja na bazi brojnosti onoga što se primjećuje u samom čovjeku i u Kosmosu. Allah je znao da su ovi veliki darovi podareni čovjeku često preplavljeni strastima i hirovima, da dokazi smješteni u Kosmosu i u samom čovjeku bivaju katkad prekriveni određenim ciljem i željom, neznanjem i manjkavostima, zatim Allah nije dodijelio ljudskom razumu obaveznost slijedenja upute ili zablude prije nego mu je dostavio poslanicu i objašnjenje, nije povjerio čovjeku, nakon ovog objašnjenja i upute, da sam postavlja program života, nego mu je povjerio da primjenjuje program života kojeg je Allah odredio čovjeku. Poslije toga, Allah mu je prepustio sve, široki posjed da u njemu kreira što hoće, da mijenja što želi, da konstruiše što mu duši drago, da mijenja u njemu što želi, koristeći se pri tome ovim cjelokupnim posjedom kojeg je Allah potčinio ovom čovjeku, a čovjek je taj čiji razum čas pogriješi, čas potrefi, čas posrne, čas upravi pravim putem.

Da se zadržimo pred veličinom pravde na kojoj bi gradili ljudi svoj dokaz protiv Allaha (Subhanehu) u slučaju da im nisu bili upućivani poslanici koji donose veselu vijest i opomenu pored brojnih znakova u otvorenoj knjizi Kosmosa i knjizi čovjeka, znakova koji svjedoče o Stvoritelju, o Njegovoj jednosti, Njegovom rasporedu, procjeni, moći i Njegovom znanju, pored ljudske prirode ispunjene čežnjom i nagovještajima spajanja čovjeka sa njegovim Stvoriteljem i pokoravanjem Njemu, pored skladnosti približavanja i privlačenja prirode i dokaza postojanja Stvoritelja u samom Kosmosu i u čovjeku, pored dodjele i darivanja čovjeka razumom koji može da pobroji dokaze i izvuče zaključke, ipak, Allah (Subhanehu), s obzirom da zna da postoje i faktori slabosti kod ovih svih moći pa dolazi do kvarenja ili nepravde ili brisanja ili unošenja grješke i odstupanja u sudu i zaključku, pa ljudi katkad nisu sposobni da istraže dokaze Kosmosa, dokaze prirode, dokaze razuma sve dok im se ne pošalju i poslanici da spase ovu cjelokupnu aparaturu koja se osilila, da to regulišu mjerilima Božanske istine predstavljene u poslanici, da sudovi tih aparata kada se baziraju na regulama Božanskog programa budu ispravni.

Samo tada potrebno ih je prihvatiti, pokoravati im se i slijediti ili će njihov dokaz pasti i zaslužiti će kaznu.

Da se zadržimo pred veličinom Allahove zaštite, dobrote, milosti i dobročinstva ovom stvorenju kojega je Allah počastio i odabrao iako je znao kakve slabosti i manjkavosti leže u tom biću, pa ipak mu je povjerio ovo široko posjedništvo, hilafet na Zemlji. To posjedništvo u odnosu na tog čovjeka jeste veliko posjedništvo, ali u odnosu na vlast i posjedništvo Allaha, malo, kao atom koga čvrsto drži Božija ruka tako da se ne izgubi u tom svom posjedništvu i vlasništvu.

Allahova zaštita, dobrota, milost i dobročinstvo nije prepustila čovjeka njegovoj prirodi satkanoj u njegovom biću, pa umjesto da ga upućuje, ona ga zavodi, nije ga prepustila njegovom razumu koji bi trebao da ga upućuje, a on zavodi, nego se smilovao njegov Gospodar prema njemu, učinio dobro čovjeku i slao mu poslanike jednog za drugim, a čovjek ih negirao i suprotstavljao im se, progonio ih ili se držao daleko od njih. Pa i pored toga Allah ga ne kažnjava zbog grješaka niti ga lišava dobra i darivanja, ne lišava ga upute preko Svojih poslanika upućivača na pravi put, ne kažnjava ga na ovom svijetu niti na budućem, sve dok tom čovjeku poslanici ne prenesu poruku Objave, pa on može da se suprotstavi njoj i ne vjeruje i kao takav umre kao nevjernik, ne pokorivši se niti tražeći oprost.

Čudno je da čovjek doživi i to vrijeme u kome smatra da mu Allah nije potreban, smatra da mu ne treba Njegova zaštita, Njegova dobrota, Njegova milost i dobročinstvo, smatra da mu ne treba Allahova uputa, Njegova vjera i Njegovi poslanici, smatra da mu ne trebaju nikakve mjere za koje Allah kaže da su neophodne, a koje ne vrijede ako se ne uspostave na Božijem programu, i Koji ne dosuđuje čovjeku kazne bez dostave poslanica i objašnjenja, te nam se čovjek tada predstavlja kao dijete, koje posrće i pada, a koje osjeća izvjesnu snagu u nogama i ide ispruživši ruke ispred sebe da se na njih osloni. Međutim, ovo dijete je i upućenije i pokornije prirodi jer pokušava da se osamostali i pomoću ruke na koju se oslanja, odaziva se pozivu prirode i ulaže svu svoju moć u svom biću u želji za napretkom koliko je to moguće, trenira udove i mišiće da se razvijaju i jačaju vježbom, dočim čovjek danas, od koga je daleko Allahova ruka i Allahova Uputa, svojim cijelim bićem i svom svojom snagom kojom raspolaže - a Allah zna da to biće nema tolike u sebi sadržane moći da ne bi imalo potrebe za pomoći Allahove ruke i Njegove upute, zna da je njegova snaga nedovoljna da bi ga uputila i usmjerila Allahovom poslanicom - ono luta, posrće i potresa kada se osloni na sebe sama i skrene od Allahove Upute.

Grješke i zablude, ako ne i obmane i namjerno zavodenje jeste tvrdnja svakog onog koji smatra da su veliki umovi bili slobodni da dosegnu do poruke same poslanice i bez poslanice. Domet će biti kako treba sa poslanicom, sa ispravnim programom, a ako dođe do grješke kod primjene, ta grješka će biti poput grješke sahata koji je valjano napravljen i urađen, a onda atmosferski faktori i drugi utjecaji djeluju na njega i na materijal, pa je sahat prestao da radi, ne zbog grješke u sahatu, da sahat nije bio urađen kako treba i prepušten slučajnosti i neurednosti, itd.

Znači da ono što je upotpunjeno poslanicom ne može biti upotpunjeno putem razuma, ne može biti upotpunjeno bez nje, ne može ljudski razum biti bez poslanice. Povijest čovječanstva nije registrirala da je i jedan od rijetkih i velikih umova bio upućen na ono na šta su upućeni prosječni obični umovi zahvaljujući poslanici. Nije bio upućen ni u doktrinarnoj koncepciji, ni u ljudskoj etici, ni u sistemu života, pa ni u jednom zakonu ovog sistema.

Umovi Platona i Aristotela svakako su najveći. Štaviše, ljudi kažu da je Aristotelov um najveći koga je ikad upoznalo čovječanstvo, ali da je daleko od Allahove poslanice i Njegove upute. Kada smo se mi obratili na njegovu koncepciju o Božanstvu, kako to on opisuje, primijetili smo da je velika razlika i rastojanje koje ga odvaja od koncepcije običnog muslimana o Božanstvu na koje je upućen zahvaljujući uputi poslanice.

Ahnaton u Starom Egiptu došao je do spoznaje vjere monoteizma, iako je bio daleko od utjecaja u ovoj oblasti zračenja monoteizma izraženog u poslanicama Ibrāhima i Jusufa. Pa ipak, praznine i legende kojima je prožeto vjerovanje Ahnatona prouzrokovalo je veliko odstojanje između njegovog vjerovanja i monoteizma, s jedne strane, i monoteizma običnog muslimana kod poimanja Božanstva, s druge strane. Među ljudima naći ćemo u periodu u kome dominira islam, prvih dana islama, uzorak sredine onih koje je odgojio Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) kakvog nećemo naći kroz cijelu historiju među ljudima koje nije odgojila uzvišena poslanica.

Kod principa drugih sistema i zakona ne nalazimo nikada taj sklad i ravnotežu u ravni i nivou kakvu nalazimo u sistemu islama, njegovim principima i zakonima, ne nalazimo nikada onakvo društvo kakvo je izgradio islam, da se dogodilo bilo tada kada se pojavio islam ili prije ili poslije njega u drugoj zemlji, ne nalazimo da je tako u skladu, ravnoteži, lahkoći života i punoj melozvučnosti.

Nije civilizirani i materijalni nivo taj na kome se bazira sud, jer materijalna civilizacija razvija se sa razvitkom sredstava koje gradi nauka i koja se stalno razvijaju, nego je mjerilo života u bilo kom periodu, skladnost i ravnoteža između svih dijelova, aparata i položaja jedne civilizacije. To je skladnost i ravnoteža na kojoj se gradi sreća i smirenost i koja omogućava da cjelokupna ljudska energija radi bez pritiska i pregonjenja ni u jednoj od brojnih pojavnosti života. Period života u islamu kompletno nije ostvarilo čovječanstvo daleko od poslanice ni u jednom vremenu. Potres i nesklad su stalni pečat života u neislamskom načinu življenja bez obzira koliko neke strane tog života i načina življenja zasjale, bez obzira koliko porasle. One se razvijaju i rastu da bi ugasile druge pojavnosti. Čovječanstvo tim počinje da se klati, iznenaduje i trpi nesreću.⁵

Da se zadržimo ovdje, sukladno djelu *U okrilju Kur'ana*, na razgovoru o snažnim i dalekosežnim inspiracijama koje izazivaju u duši čovjeka Allahove riječi:

... o poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali. - A Allah je silan i mudar (4/165).

Nadstavljamo sa tekstom Kur'ana:

Allah svjedoči da je istina ono što ti objavljuje, objavljuje ono što jedini On zna, a i meleki svjedoče; - a dovoljan je Allah kao svjedok (4/166).

Ako sljedbenici Knjige negiraju ovu posljednju poslanicu, a ona se dogodila shodno Allahovom zakonu i upućivanju poslanika ljudima koji su radosne vijesti i opomene ljudima donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali (4/165), a priznaju poslanike prije Muhammeda (alejhi-s-salam), Jevreji priznaju poslanike koji su bili prije Īsāa (alejhi-s-salam) a kršćani priznaju također te poslanike a priznaju i Īsāa, koga su pretvorili u božanstvo, a o čemu će biti riječi, ako oni negiraju tvoje poslanstvo, Muhammede, ništa ti neće nauditi, neka negiraju.

⁵ V. *El-Islam we muškilat-u-l-hadareti*, poglavlje *Tehabbutu we idtirab*.

Allah svjedoči da je istina ono što ti objavljuje, objavljuje ono što jedini On zna, a i meleki svjedoče; - a dovoljan je Allah kao svjedok (4/166).

Ovim svjedočenjem od strane Allaha, zatim od strane meleka i od onih koji su donosili Poslaniku Objavu obara se sve ono što tvrde sljedbenici Knjige. Pa ko su oni, a Allah svjedoči i meleki svjedoče? Samo svjedočenje Allaha o ovom pitanju je sasvim dovoljno svjedočenje.

U ovom svjedočenju jeste odbrana Poslanika, odstranjenje spletki i odbojnosti Jevreja koje su mu pripisivali.

U ovom svjedočenju je također i potvrda, učvršćivanje i smirenje muslimanima prvog perioda islama u Medini, pred napadima Jevreja. Ovo svjedočenje ukazuje na veličinu ove kur'anske djelatnosti, raznovrsnosti metoda i nadahnuća kako da se ti prigovori odbiju i dokinu...

U tekstu, na određenom mjestu nakon svjedočenja Allaha (Subhanehu) i meleka da su oni koji su ugonili u laž Poslanika, odbijali Objavu i okretali mu leđa, iznosi se i strašna prijetnja onima koji to čine.

Oni koji neće da vjeruju i koji druge od Allahova puta odvrćaju daleko su zalutali (4/167).

Onima koji neće da vjeruju i koji čine nepravdu Allah doista neće oprostiti i neće im put pokazati, (4/168)

osim puta u džehennem; u kome će vječno i zauvijek ostati ; to je Allahu lahko (4/169).

Ovakvo opisivanje njih i ovakvi zaključci, s obzirom da imaju opću poruku, primjenjuju se prije svega na situaciju Jevreja, slikanje njihovog stava prema ovoj vjeri i sljedbenicima te vjere. Štaviše, ovo predstavlja njihov stav općenito prema vjeri, bez obzira da li su neki od njih živjeli u rano doba širenja islama u Medini ili prije, još od vremena Mûsaa (alejhi-s-selam) pa i poslije koji su došli i živjeli sve do naših dana. Rijetki su izuzeci onih čija su srca otvorena za Uputu pa ih je Allah uputio.

Ovi i svi drugi na koje se može primijeniti da su nevjernici i koji odbijaju ponudu daleko su zalutali. Odlutali od Božije Upute, odlutali

daleko u svom životu od Pravog Puta, zalutali idejno, pojmovno i doktrinarno, zalutali etički, društveno i položajno, zalutali na ovom i na onom svijetu, zalutali tako daleko da se na takvom putu ne može očekivati uputa, *daleko su zalutali* (4/167). U tekstu se vraća na opis njihovog nevjerovanja da bi se tom nevjerovanju priključilo nasilje i nepravda.

Onima koji neće da vjeruju i koji čine nepravdu... (4/168)

Nevjerovanje je samo po sebi nepravda. Nepravda prema istini, nasilje i nepravda prema samom sebi, nepravda i nasilje prema ljudima. Kur'an ponekad termin nevjerovanje (kufr) označava riječju *zulm* - nasilje i nepravda. Na primjer: *Mnogoboštvo je, zaista, velika nepravda* (31/13), *Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici* (5/45). Ovo je iznijet sud nakon što je potvrđeno u prethodnom ajetu da su oni nevjernici, a o čemu će biti govora kad dodemo na to mjesto u ovom džuzu u suri El-Maide (V). Oni nisu počinili samo nepravdu u okviru politeizma nego su počinili i kod odvrćanja od Allahova Puta, ostali u nevjerovanju i nepravdi. Na kraju toga Allah dosuđuje njima krajnju kaznu riječima:

Onima koji neće da vjeruju i koji čine nepravdu Allah doista neće oprostiti i neće im put pokazati, (4/168)

osim puta u džehennem; u kome će vječno i zauvijek ostati (4/169).

Nije u običaju Allaha (Subhanehu) da oprašta ovima i njima sličnima nakon što su daleko odlutali i presjekli sebi svaki put i mogućnost za sticanje oprosta. Nije u običaju Allaha (Subhanehu) da takve uputi osim prema Džehennemu. Takvi su prekinuli za sebe svaki put koji vodi Uputi, precrtali pred sobom svaki put osim onog koji vodi u Džehennem. Oni su odlutali daleko i pretjerali u lutanju, pa zaslužuju trajni i vječiti boravak u Džehennemu. Oni su se udaljili u lutanju, u nevjerovanju tako daleko da odvrćaju od Pravog Puta, čine nasilje i nepravdu, odlutali tako daleko da se ne može nadati da će pronaći sklonište i vratiti se iz takve udaljenosti.

To je Allahu lahko (4/169).

Allah je moćan da radi s ljudima što hoće. Između Allaha i bilo kog čovjeka nema tazbine niti srodstva pa da mu bude teško primijeniti ovu pravednu zasluženu kaznu nad njim. Nema nijedan čovjek nikakve moći niti sposobnosti koja bi primjenu kazne od strane Allaha spriječila ili učinila teškom Allahu.

Jevreji bi govorili kao i kršćani: Mi smo Allahovi sinovi i Njegovi prijatelji, pa bi na to dodavali: *Vatra će nas doticati samo neko vrijeme* (2/80),

a govorili bi: Mi smo odabrani Allahov narod. Kur'an dolazi i demantira to sve i stavlja na njihovo mjesto, pa kaže da su i oni ljudi. Ako čine dobro, bit će nagrađeni, ako čine zlo a ne budu tražili oprost i pokajanje, bit će kažnjeni. To je Allahu sasvim lahko.

Nakon ovog objašnjenja upućuje se cjeloviti poziv svim ljudima da je ovaj Poslanik donio Istinu od svoga Gospodara, pa ko vjeruje u to bit će mu dobro, a ko ne vjeruje ... pa Allah nema potrebe ni za kim. On je moćan iznad svih, njemu pripada sve što je na nebesima i na Zemlji, On zna sve što se zbiva. Sve se događa prema Njegovom znanju i Njegovoj mudrosti.

O ljudi, Poslanik vam je već donio Istinu od Gospodara vašeg ; zato vjerujte - bolje vam je ! A ako ne budete vjerovali, - pa, Allahovo je ono što je na nebesima i na Zemlji, i Allah sve zna i mudar je (4/170).

To je poziv kome je prethodilo skliznuće i razna izmišljanja sljedbenika objavljene Knjige, nakon otkrića oholosti i umišljenosti Jevreja, njihovih spletki u cijeloj njihovoj povijesti, nakon slikanja njihove iskonske odbojnosti čak i u odnosu na njihova poslanika Mûsâ (alejhi-s-selam) njihova vođe i spasioca i nakon što je prethodilo ovom pozivu objašnjenje prirode ove poslanice i njen cilj. Ovaj cilj i ta priroda ljudi nameću potrebu da Allah upućuje poslanike, nameću neminovnu potrebu da Allah uputi i Muhammeda. On je Poslanik svjetova i svih ljudi nakon što su prošle sve poslanice posebno za narod svakog poslanika. Zbog toga je bilo neophodno, na kraju ovih svih poslanica, da uslijedi opće saopćenje i dostavljanje poslanice svim ljudima *da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali (4/165)*; da ova poslanica nije imala opću poruku svim ljudima, ljudi bi, oni koji bi došli kroz pokoljenja i narode kasnije imali opravdanje pred Allahom. Ovo opravdanje ili dokaz dokinut je općom poslanicom ljudima za sva vremena. Ovo je posljednja poslanica. Pobijanje i nijekanje da postoji poslanica nakon Mûsâ (alejhi-s-selam) ili poslije Îsâa (alejhi-s-selam) ne podudara se sa Allahovom pravdom, jer On kažnjava ljude nakon dostave poslanice. Nije se dogodilo da je igdje dostavljena opća poslanica pa je i zbog toga bilo potrebno dostaviti ovu opću poslanicu koja je znak Božije pravde i milosti prema ljudima. Istinite su riječi Allaha (Subhanehu): *I tebe smo samo kao milost svjetovima poslali*

(21/107), milost na ovom i budućem svijetu, kao što će se to rasvijetliti iz sljedećeg objašnjenja.

« يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ ، وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ ، إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ ، وَكَلِمَتُهُ أَلْفَاهَا إِلَى مَرْيَمَ ، وَرُوحٌ مِنْهُ . فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ، وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةً . اتَّبِعُوا خَيْرَ لَكُمْ . إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ - سُبْحَانَهُ - أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ ! لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ، وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا * لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ . وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا * فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ ، وَبَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ ، وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنْكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ، وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا .

« يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ ، وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا * فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَأَعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ ؛ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمًا » . .

O sljedbenici Knjige, ne zastranjujte u svom vjerovanju i o Allahu govorite samo istinu! Mesih, Isā, sin Merjemin, samo je Allahov poslanik, i Riječ Njegova koju je Merjemi dostavio, i Duh od Njega; zato vjerujte u Allaha i Njegove poslanike i ne govorite: "Trojica su!" Prestanite, bolje vam je! Allah je samo jedan Bog, - hvaljen neka je On ! - zar On da ima di- jete?! Njegovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, i Allah je dovoljan kao zaštitnik (4/171).

Mesihu neće biti zazorno da prizna da je Allahov rob, pa ni melekima, Njemu najbližim. A one kojima bude zazorno da se Njemu klanjaju, i koji se budu oholili, Allah će ih sve pred Sebe sakupiti : (4/172)

vjernike koji su dobra djela činili On će prema zaslugi nagraditi i još će im, iz obilja Svoga, više dati; a one koji su zazirali i oholili se - na nesnosne muke će staviti i oni neće naći sebi, mimo Allaha, ni zaštitnika ni pomagača (4/173).

O ljudi, dokaz vam je već stigao od Gospodara vašeg i Mi vam objavljujemo jasnu Svjetlost (4/174).

One koji budu u Allaha vjerovali i čvrsto se Njegovih propisa pridržavali - On će sigurno u milost Svoju i blagodat uvesti, i pravim putem Sebi uputiti (4/175).

Ova cjelina odnosi se na kršćane, sljedbenike objavljene Knjige, kao što se prošla cjelina odnosila na Jevreje, podrazumijevajući da su i jedni i drugi sljedbenici objavljene Knjige. Zbog toga se ove riječi odnose i na jedne i na druge.

U prošloj cjelini Kur'an je očistio Īsāa, sina Merjemina, i njegovu čistu majku od izmišljotina koje su im pripisivali Jevreji. Očistio autentičnu doktrinu o priči vezanoj za razapinjanje Mesiha (alejhi-s-selam), očistio samu istinu od tvrdnje Jevreja, njihovog djelovanja i prigovora.

U ovoj cjelini kontekst je usmjeren prema pročišćavanju istine i doktrine, čišćenje Īsāa, sina Merjemina, od ekstremnosti kršćana u pitanju Mesiha (alejhi-s-selam), čišćenje od totemističkih kazivanja i pripovijedanja koja su se uvukla u rano kršćanstvo od strane pojedinih naroda i religija, priča koje se pripovijedaju ili pripisuju kršćanstvu, bez obzira bile te priče i kazivanja grčkog ili rimskog porijekla ili bile priče starih Egipćana i Hindusa.

Časni Kur'an preuzeo je čišćenje doktrina pristalica objavljene Knjige, koji je, kada je došao, odnosno bio objavljen, našao te doktrine krcato ispunjene devijacijama, pretovarene bajkama i pričama. Islam je došao i da pročisti doktrine politeista, doktrine koje su ostaci vjere Ibrahime (alejhi-s-selam) preostale na Arabijskom poluotoku iznad kojih su se nagomilale razne priče i kazivanja predislamskog perioda.

Ne samo to, nego je islam došao da preuzme pročišćavanje doktrine i vjerovanja u Allaha cjelokupnog čovječanstva, došao da spasi vjeru od svih devijacija i skretanja, svih pregonjenja i nedogonjenja u razmišljanju čovječanstva u cjelini. Ispravio je ono što je ispravio, ispravio je propuste poimanja monoteizma u stavovima Aristotela, koji je živio u Atini prije nove ere, i Platona, koji je živio u Aleksandriji poslije nove ere, kao i ono što je

bilo između ta dva filozofa i druge pojmove koji su se kasnije javljali u pojedinim filozofijama koje su padale u blato oslanjajući se na oslabljeni ljudski razum kojeg je potrebno poduprijeti poslanicom da bi ga ona uputila i izvela iz kaljuže.⁶

Pitanje koje razrađuje kontekst u ovim ajetima je pitanje trojstva i svega drugoga što je vezano za ovo pitanje kao priče o *sinovstvu Mesiha* - da bi se potvrdio monoteizam - jednost Allaha (Subhanehu) na pravilan i autentičan način.

U periodu dolaska islama vjerovanje koga se pridržavalo kršćanstvo, bez obzira na njihove škole i učenje, bilo je vjerovanje da je božanstvo jedno koje se javlja u tri osobe: ocu, sinu i svetom duhu. Mesih je *sin*. Kršćanska učenja poslije toga su se razila u pitanju Mesiha. Da li je on Božanske ili ljudske prirode, da li je on samo jedne prirode - božanske? Da li on raspolaže jednim htijenjem iako predstavlja dvije prirode, da li je on vječiti kao otac ili je stvoren, i druga pitanja u čemu se razilaze pojedine škole. Na tom su se kasnije uspostavila i trvenja među raznim grupama.⁷

Prateći historijski faze kršćanskog doktrinarnog učenja, potvrđeno je da je to vjera trojstva i da je Mesih sin božiji. Slično ovom vjerovanju je i vjerovanje u božanstvo njegove majke, Merjeme, da i ona ulazi u trojstvo koje se javlja u raznim formama, koje je bilo nepoznato ranom kršćanstvu. Sve ovo se uvuklo protokom vremena i prenijelo preko totemista koji su primili kršćanstvo. Ovi koji su primili kršćanstvo nisu se bili tada oslobodili totemskih koncepcija i brojnosti bogova. Preovlađuje mišljenje da je trojstvo preuzeto iz starih egipatskih vjera trojstva: Oziris, Isis i Horis. U toj vjeri Starog Egipta bila su brojna i druga trojstva.

Monoteisti kršćani suprotstavljali su se pritiscima koje su im činili rimski visoki crkveni dostojanstvenici i sveti koncilij koji predstavlja državu, vlastodršce, sve do VI stoljeća nove ere, uprkos svim pritiscima koji su ih zadesili, uprkos osami i progonstvu u tudinu od strane rimskih vlasti. Ideja trojstva još uvijek se sukobljava sa umovima obrazovanih kršćana. Crkveni dostojanstvenici pokušavaju na sve moguće načine da ideju trojstva prihvate i prime i obrazovani ljudi, prenoseći ideju trojstva u nešto nepoznato, nedokučivo, čija se tajna čovječanstvu neće otkriti sve dok se ne digne zastor sa svega noga što je na nebesima i Zemlji.

⁶V. poglavlje *Tijeh we rukam* i poglavlje *Er-Rubaniye* u djelu *Hasaisu tesawwuri-l-islam we muqawwimatihi*.

⁷O tome ćemo detaljnije govoriti u kontekstu vezanom za to u suri El-Maide (V).

Svećenik Butur, autor djela *El-Usul we-l-furu* jedan od interpretatora kršćanske teologije kaže o ovom pitanju:

“Mi smo razumjeli o ovom pitanju onoliko koliko nam razum dozvoljava. Nadamo se da ćemo to potpunije i svestranije ubuduće shvatiti, a to je - kada nam se digne zastor sa svega onoga što je na nebesima i Zemlji.”⁸

Mi ne želimo ovdje da ulazimo u histrijsko kazivanje faza i metoda kroz koje je unijeta ova ideja u kršćanstvo. Kršćanstvo je jedna od osnovnih monoteističkih religija. Mi ćemo se ovdje zadovoljiti samo iznošenjem nekoliko kur'anskih ajeta navedenih u kontekstu ove sure da bismo ispravili ovu unijetu i tuđu ideju u vjeru monoteizma.

O sljedbenici Knjige, ne zastranjujte u svom vjerovanju i o Allahu govorite samo istinu! Mesih, Isā, sin Merjemin, samo je Allahov poslanik, i Riječ Njegova koju je Merjemi dostavio, i Duh od Njega; zato vjerujte u Allaha i Njegove poslanike i ne govorite: “Trojica su!” Prestanite, bolje vam je! Allah je samo jedan Bog, - hvaljen neka je On ! - zar On da ima di- jete?! Njegovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, i Allah je dovoljan kao zaštitnik (4/171).

Prema tome, ovo je pregonjenje i prekoračivanje granice i istine. To je ono čemu pozivaju ovi sljedbenici Knjige, kada govore protiv Allaha neistinu, govore da On (Subhanehu) ima dijete i da je Bog *Trojica*.

Kod njih se razvila i ideja o *sinovstvu*, ideja o trojstvu prema stepenu napretka, shvatanja i padanja. Ali su prisiljeni pred prirodnim izazovom pripisivanja djeteta Bogu, da bi racionalno poimanje ovog sinovstva prokomentarisali da ono nije došlo radanjem kao radanje čovjeka nego kroz *ljubav* između oca i sina, a prokomentarisali su jednotu Boga time da (Subhanehu) ima svojstvo jednoga u različitostima, mada još uvijek nisu u stanju da dovedu ova proturječna poimanja do ljudske spoznaje. Oni to trojstvo pretaču u opće nespoznajnosti - dogme koje se ne mogu spoznati sve dok se ne skinu zavjese sa nebesa i Zemlje.

⁸Prenijeto iz djela *Muhadaratun fi-n-nasranijje* od Muhammeda Ebu Zehrea.

Allah (Subhanehu) je daleko iznad pripisivanja Njemu druga, daleko iznad sličnosti bilo čemu. S obzirom da je On Stvoritelj Kosmosa, proističe iz samog Njega da je On nešto drugo i da se razlikuje od stvorenoga. Ljudska spoznaja može pojmiti ovu razliku između Stvoritelja i stvorenoga, između Gospodara i vlasništva. Na to ukazuje i slijedeći kur'anski tekst:

Allah je samo jedan Bog, - hvaljen neka je On! - zar On da ima dijete?! Njegovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji (4/171).

Ako je rađanje Īsāa (alejhi-s-selam) bez oca nešto čudnovato u običaju ljudi i nadnaravno onome na što je čovjek navikao, onda ovu čudnovatost čini ili proističe iz suprotnosti navika. Navike i poznato čovjeku nije sve ono što postoji. Kosmički zakoni koje ljudi poznaju nisu cjeloviti Allahovi zakoni. Allah stvara zakone, daje da se primjenjuju i postupa sa njima kako On hoće. Njegovom htijenju ne može se staviti ograničenje.

Allah (Subhanehu) kaže o Mesīhu, a Njegove riječi su istina:

Mesīh, Īsā, sin Merjemin, samo je Allahov poslanik, i Riječ Njegova koju je Merjemi dostavio, i Duh od Njega (4/171).

Ovim se željelo reći i definirati:

da je *Resulullah Božiji poslanik*.

Situacija sa Īsāom je ista kao i kod ostalih poslanika: Nūha, Ibrāhima, Mūsaā, Muhammeda i ostale plemenite grupe Allahovih robova koji su odabrani da preuzmu poslanstvo i prime poslanicu kroz tok vremena.

I Riječ Njegova koju je Merjemi dostavio (4/171).

Najprihvatljivije objašnjenje ovog teksta jeste da je Allah (Subhanehu) stvorio Īsāa sa direktnom naredbom koju upotrebljava na brojnim mjestima u Kur'anu, a to je *Kun fejekun ("Budi!" - i ono bi (3/59))*. Ove riječi Allah je dostavio Merjemi i Īsā je stvoren u njenom stomaku bez sperme oca, što je uobičajeno u životu čovjeka, osim u životu Ādema. Riječ je ta koja stvara sve iz ničega. Nije nikakvo čudo da je riječ stvorila Īsāa (alejhi-s-selam) u stomaku Merjeme bez sperme, riječ koja je u Kur'anu izražena sa: *i Duh od Njega (4/171)*.

Allah je udahnuo u blato Ādema daleko ranije život od Sebe i bio je čovjek, kao što kaže Uzvišeni Allah: *I kad je melekima Gospodar tvoj rekao:*

“Stvoriću čovjeka od ilovače, pa kad mu savršen oblik dam i život u nj udahnem, vi mu se poklonite (38/71). Slično tome On kaže u kazivanju o Īsāu: A i u onu koja je sačuvala djevičanstvo svoje, u njoj život udahnusmo (21/91). Prema tome, ovaj slučaj desio se i ranije. Uдахnuti život ovdje je isto što i udahnuti život tamo. Niko od pristalica Knjige nije rekao, a svi vjeruju u kazivanje o Ādemu i udahnjivanje života u njega od strane Allaha, da je Ādem Bog, ni da se Ādem javlja u bilo kakvom vidu Božanstva i Božije osobe kao što kažu za Isusa, mada je situacija ista sa stanovišta života i udahnjavanja i sa stanovišta stvaranja. Štaviše, Ādem je stvoren bez oca i bez majke, a Īsā je stvoren sa postojanjem majke. Allah također kaže:

Īsāov slučaj je u Allaha isti kao i slučaj Ādemov: Od zemlje ga je stvorio, a zatim rekao: “Budi!” - i on bi (3/59).

Čovjek se čudi, a primjećuje da je pitanje jednostavno i sasvim jasno. Čudi se čineći to iz prohtjeva, a kao posljedica naslaga totemizma koji je zakomplicirao pitanje Īsāa do ove složenosti u umovima pokoljenja i pokoljenja, a on je, kako Kur’an predočava, sasvim jednostavan, sasvim jasan i otkriven.

Onaj ko je poklonio Ādemu ljudski život bez roditelja, život koji se razlikuje od života ostalih stvorenja dostavivši ga od Sebe, On je taj isti koji je poklonio i Īsāu život bez oca, poklonio taj isti ljudski život. Ove jednostavne i razumljive riječi imaju primat nad tim pričama koje završavaju Božanstvom Mesiha i to jednostavno rečeno zbog toga što je došao bez oca, a završavaju sa Božanstvom koje se javlja u tri osobe, a Allah je daleko od svega toga.

Zato vjerujte u Allaha i Njegove poslanike i ne govorite: “Trojica su!” Prestanite, bolje vam je! (4/171).

Ovaj apel za vjerovanje u Allaha i poslanike među kojima i vjerovanje u Īsāa da je on poslanik i u Muhammeda da je on posljednji vjerovjesnik, apel je da se prestane s tim tvrdnjama i pričama, apel koji će doći u povoljnom momentu, nakon ovog objašnjenja koje razotkriva cijelu stvar i donese prihvatljivo rješenje:

Allah je samo jedan Bog (4/171).

Ovo potvrđuje jednota zakona, jednota stvaranja i jednota metoda stvaranja (budi... i bi), i ljudski razum to potvrđuje, jer je ovo pitanje u granicama razumske spoznaje, pošto razum nikad ne poima Stvoritelja da je sličan stvorenome, ni da su trojica u jednome niti jedan u trojici.

Hvaljen neka je On ! - zar On da ima dijete?! (4/171).

Radanje je produženje prolaznoga i pokušaj da ostane u obliku potomstva. Allah je vječit. Nema potrebe za produžavanjem lika prolaznih, nestalnih. Sve što je na nebesima i Zemlji vlasništvo je Allaha (Subhanehu), podjednako.

Njegovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji (4/171).

Ljudima je dovoljno da svi budu vezani sa Allahom vezom klanjanja i obožavanjem. On ih štiti sve. On nema potrebe za propisivanjem srodstva između njih i Sebe preko sina Njemu pripisanog od njih. Spona između Allaha i čovjeka uspostavljena je na bazi zaštite i stvaranja.

I Allah je dovoljan kao zaštitnik (4/171).

Eto tako, Kur'an se ne zadovoljava samo objašnjenjem istine i njena potvrđivanja u pitanju vjere, nego daje domet i smiraj osjećaju ljudi s obzirom da će ih Allah štititi i brinuti o njihovim potrebama i interesima da bi oni prepustili sva svoja pitanja Njemu, u punoj smirenosti.

Tekst prelazi na objašnjenje najozbiljnijeg pitanja vjerničkog autentičnog poimanja. To je doktrinarna činjenica koja gradi u čovjeku istinu jednote, istinu da je Božanstvo Stvoritelj, da sve što je stvoreno Njemu robuje, klanja se. Postoji samo Božanstvo i robovanje, jedno Božanstvo i jedno robovanje koje obuhvata sve i svakoga.

Kur'an ispravlja vjerovanje kršćana kao i svako drugo vjerovanje koje čini meleke sinovima, kao što se i Isā posinovljava ili čini sudrug u Božanstvu.

Mesihu neće biti zazorno da prizna da je Allahov rob, pa ni melekima, Njemu najbližim. A one kojima bude zazorno da se Njemu klanjaju, i koji se budu oholili, Allah će ih sve pred Sebe sakupiti : (4/172)

vjernike koji su dobra djela činili On će prema zaslugi nagraditi i još im, iz obilja Svoga, više dati; a one koji su zazirali i oholili se - na nesnosne muke će staviti i oni neće naći sebi, mimo Allaha, ni zaštitnika ni pomagača (4/173).

Islam se jako interesira i poklanja pažnju definiranju istine jednote Allaha (Subhanehu), jednote koja nije zamučena nikakvom sumnjom politeizma ili sličnosti u bilo kakvoj formi. Islam posvećuje veliku pažnju

određujući da Allahu (Subhanehu) ništa nije slično, ništa ne učestvuje s Njim ni u suštini, ni u osobini, ni u svojstvu, ni u specifičnosti. Islam se također interesira za definiranje istine spone i povezivanja Allaha (Subhanehu) i svega drugoga, podrazumijevajući tu i sve živo, a ta istina jeste povezivanje Božanstva i robovanja, Božanstva Allahu i robovanja svega samo Allahu. Onaj koji prati i slijedi učenje Kur'ana, naći će bezgranično interesiranje Kur'ana za definiranje ovih činjenica ili ove jedine istine koja se javlja u raznim vidovima, tako da u čovjeku ne ostavlja ni tračak sumnje ili nejasnoće.

Islam također nastoji definirati da je ovo ta istina koju su donosili svi poslanici redom. Ona je definirana u ponašanju svakog poslanika, u pozivu svakog od njih. Islam ju je učinio osnovom poslanice od vremena Nūha (alejhi-s-selam) do Muhammeda (alejhi-s-selam) posljednjeg poslanika, sa poslanicom čiji se poziv ponavlja preko usta svakog poslanika:

"O narode moj," - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate!" (7/59).

Čudno je da se među pristalicama nebeskih vjera, a one su odlučne u potvrđivanju ove istine, nalaze i takvi koji unose devijacije u ovu činjenicu i pripisuju Allahu (Subhanehu) sinove i kćeri, i pripisuju Allahu (Subhanehu) umiješanost sa nekim od Njegovih stvorenja u vidu javljanja u božanstvu, prenoseći to iz totemizma iz predislamskog perioda.

Božanstvo i robovanje su jedina istina. Nema nikakve druge istine osim ove, nema drugog pravila do ovog pravila, nema druge veze i spone do spone Božanstva sa robovanjem ili spone robovanja sa Božanstvom.

Ljudsko poimanje neće biti ispravno kao što neće biti ispravan ni njihov život bez prečišćenja ove istine od svake neistine, svake sumnje i svake sjene.

Da, neće biti ispravna ljudska poimanja, neće se ustaliti njihovi osjećaji sve dok se ne uvjere u Istinu koja spaja njih i njihova Gospodara. On je njihov Bog, a oni Njegovi robovi, On je njihov Stvoritelj, a oni stvoreni; On je njihov Gospodar, Vlasnik, a oni robovi u Njegovoj zaštiti. Svi su ljudi jednaki u ovoj ravni, nema posinovljavanja nijednoga, nema miješanja sa Allahom nijednoga, prema tome, nema približavanja nikome Allahu, bez nečega što svaki posjeduje i usmjeri svoje htijenje prema Allahu i dosegne Ga, a to je bogobožnost i dobro djelo. Ovo je u mogućnosti svake jedinke da to pokuša i ostvari. Međutim, posinovljavanje i miješanje sa Allahom - to ne ostvaruje niko.

Njihov život, njihovo povezivanje i njihove zadaće u životu neće biti uspostavljene na Pravom Putu dok se ne ustali u njihovom biću ta činjenica, činjenica da su svi oni robovi Jednog Gospodara. Prema tome, položaj svakog od njih ili svih njih prema Gospodaru vlasti je jedan te isti. Približavanje Allahu na domaku ruke je svakome. U tom slučaju, bit će zavedena ravnopravnost svih ljudi, jer su oni ravnopravni u svom položaju u odnosu na Gospodara vlasti. Ovo znači da svaka netačna tvrdnja o posredstvu ili vezi između Allaha i ljudi pada, a padaju s time i sva prava za koja se tvrdi da pripadaju pojedincu ili društvu ili dinastiji po srodstvu pripadanja jednoj grupi ljudi, da bez toga neće biti jednakosti u životu ljudi, društva, njihova sistema i položaja u ovom sistemu.

Pitanje ovako kako je iznijeto nije samo pitanje savjesnog vjerskog opredjeljenja na čijoj se čvrstoj osnovi stabilizira srce, nego je to pitanje sistema života, povezivanje društva i pitanje odnosa među narodima i pokoljenjima čovječanstva.

Novo rađanje čovjeka zahvaljujući islamu je rađanje slobodnog čovjeka, oslobođenog od robovanja čovjeku je robovanje Gospodaru tih robova. Prema tome, u historiji islama ne postoji crkva koja traži poniženje ljudskih glava pod tvrdnjom da ona predstavlja sina Božijega ili nekoga ko nastoji da se uključi u božanstvo i da dopuni to božanstvo, crkva koja traži pomoć u svojoj vlasti od vlasti toga sina ili vlasti koja nastoji da sudjeluje u božanstvu. U historiji islama nije postojala nikada sveta vlast koja sudi u ime *božanske istine* tvrdeći da je njeno pravo donošenje suda i zakonitosti oslonjeno na njeno srodstvo ili njeno opunomoćstvo od strane Allaha.

Pravo *svetosti* koje je uživala crkva i pape, s jedne strane, i visoki crkveni dostojanstvenici koji su smatrali da oni imaju sveto pravo kao što ima pravo s jedne strane i crkva. To pravo živjelo je u Evropi u ime *sina* ili u ime složenog bića koje se nastoji javiti u božanstvu, sve dok nisu došli križari u islamsku zemlju pustošeći je. Kada su se povratili i ponijeli sa sobom iz islamske zemlje sjeme revolucije protiv *svetosti istine*, a nastalo je poslije revolucije Martina Lutera, Kalvina i Zendžila, tzv. *reformističkog pokreta* na osnovu utjecaja islama, na osnovu jasnoće islamskog koncepta, negiranja svetosti ljudi, negiranja povjeravanja vlasti drugome, jer postoji samo jedno božanstvo i jedno robovanje u islamskom doktrinarnom učenju.⁹

⁹V. poglavlje *Tewhid* u djelu *Hasaisu-t-tesawwuri-l-islami we muqawwimatih*.

Ovdje Kur'an donosi odlučujuću riječ vezanu za božanstvo Mesīha, njegovo sinovstvo, - božanstvo Svetog Duha (koji se javlja u formi božanske osobe) i o svim pričama o Allahovom sinovstvu nekoga ili božanstva nekoga zajedno s Allahom u bilo kakvoj formi. Kur'an donosi odlučujuću riječ precizirajući da je Īsā, sin Merjemin, Božiji rob, da on ne zazire od toga da bude Božiji rob, da su meleki, Njemu najbliži, Allahovi robovi, da i oni ne zaziru od toga što su Allahovi robovi, da će se sva Allahova stvorenja sakupiti pred Njim, da oni koji zaziru od toga da nose svojstvo klanjanja Allahu biti izloženi bolnoj kazni, a oni koji su odlučno prihvatili iskazivanje klanjanja Allahu imati veliku nagradu.

Mesīhu neće biti zazorno da prizna da je Allahov rob, pa ni melekima, Njemu najbližim. A one kojima bude zazorno da se Njemu klanjaju, i koji se budu oholili, Allah će ih sve pred Sebe sakupiti : (4/172)

vjernike koji su dobra djela činili On će prema zasluži nagraditi i još će im, iz obilja Svoga, više dati; a one koji su zazirali i oholili se - na nesnosne muke će staviti i oni neće naći sebi, mimo Allaha, ni zaštitnika ni pomagača (4/173).

Mesīh, Īsā, sin Merjemin, neće se držati visokim i oholim pa da odbije da bude Božiji rob, jer on (alejhi-s-selam) vjerovjesnik i Božiji poslanik najbolje zna stvarnost Božanstva i stvarnost klanjanja, da se te dvije različite osobenosti ne miješaju i ne prelaze jedna u drugu. On najbolje zna da je i on Allahovo stvorenje i da Allahovo stvorenje ne može biti isto što i Allah ili dio Allaha. On najbolje zna da se klanjanje čini samo Allahu, a pored toga, klanjanje je Allahu jedino potvrđena činjenica koja ne umanjuje vrijednost čovjeka i čast koju odbacuje samo nevjernik koji niječe blagodat stvaranja. Klanjanje Allahu je čast kojom Allah opisuje i svoje poslanike, a oni su na najvišem i najčasnijem položaju kod Allaha. Time Allah opisuje i meleke, Njemu najbliže, među kojima je i Sveti Duh, Džibril, svi se oni opisuju kao i Īsā (alejhi-s-selam) i ostali poslanici. Šta je onda sa grupom sljedbenika Mesīha pa mu ne žele što on sam sebi želi, a čime je zadovoljan i on to najbolje zna.

A one kojima bude zazorno da se Njemu klanjaju, i koji se budu oholili, Allah će ih sve pred Sebe sakupiti (4/172).

Njihovo zaziranje i oholost neće spriječiti da ih Allah sabere Svojom vlašću Božanstva nad ljudima. Njihovo sabiranje u ovom slučaju bit će isto kao i sabiranje onih koji su odlučili da prihvate klanjanje i onih koji su se predali Allahu.

Oni koji su spoznali ovu istinu i koji su odlučili da se Allahu klanjaju, radili dobra djela, a dobra djela su prirodni plod ove spoznaje i ove odluke, dobit će nagradu i Allah će im dati svojom dobrotom više nego što su zaslužili:

... a one koji su zazirali i oholili se - na nesnosne muke će staviti i oni neće naći sebi, mimo Allaha, ni zaštitnika ni pomagača (4/173).

Allah (Subhanehu) ne želi od ljudi da odluče da se Njemu klanjaju i da samo Njemu ibadete zbog toga što Mu je potrebno njihovo klanjanje i ibadet, niti zbog toga što bi Mu to povećalo vlast ili je možda umanjilo, nego želi da ljudi spoznaju istinu Božanstva i istinu klanjanja, želi da oni poprave svoja poimanja i osjećaje, želi da žive valjano i poboljšaju svoje situacije. Nije moguće da se ustale ta poimanja i ti osjećaji niti da se stabilizira takav život i situacija na zdravoj i ispravnoj osnovi bez ove spoznaje i odluke koja proističe iz nje, zatim bez djela koja proističu iz tih odluka.

Allah (Subhanehu) želi da se ustali ova činjenica u svim svojim pojavnostima, u dušama ljudi i njihovu životu da bi prešli sa klanjanja ljudima, odnosno robovima, na klanjanje samo Allahu, da bi spoznali kome pripada vlast u ovom Kosmosu i na ovoj Zemlji, da se povinjava samo Allahu, da se pridržava samo Njegovog programa i zakona u životu; da se pokoravaju samo Onome ko sudi u njihovom životu, na principu Njegovog programa i zakona. On želi da ljudi spoznaju da su svi oni robovi, želi da spoznaju da drže visoko svoja čela pred svakim osim pred Njim kada se okreću licem i čelom prema Njemu, želi da osjećaju snagu pred silnicima i nasilnicima, želi, kada ruku' i sedždu čine, da se samo Allaha sjećaju i spominju, i nikoga drugog, želi da spoznaju da se blizina Allaha ne osvaja putem tazbine i srodstva, nego putem odanosti Allahu i dobrog djela. Obradivanje zemlje i činjenje dobrih djela je približavanje Allahu. Allah želi da ljudi spoznaju istinu Božanstva i istinu klanjanja, pa da osjećaju žar prema vlasti Allaha na Zemlji, da oni ne pripadaju nikome bilo u ime Allaha ili u ime drugoga, nego da vlast i sve drugo pripada samo Allahu. Na taj način život će im se popraviti i biti kako valja.

To je procjena i napredovanje ove velike istine, povezivanje pogleda ljudi samo za Allaha, vezivanje svega za Njegovo zadovoljstvo, vezivanje djela za odanost Allahu i sistem života za Njegovu dozvolu i zakon i Njegov program, a ne za dobrotu, zakon i program drugoga. Sve je to kapital dobra, plemenitosti, slobode, pravde i pravog puta koji se pridodaje računu čovječanstva na zemaljskom životu. To povećava dobro, plemenitost,

slobodu, pravdu i uputu na pravi put a što ljudi uživaju na zemlji, u ovom životu. Što se tiče Allahove nagrade vjernicima koji se klanjaju Allahu i rade dobra djela, nagrade na budućem svijetu, ona će biti neizmjerena čast i izliv dobra od Allaha.

U ovom svjetlu treba da se osvrnemo na pitanje vjere u Allaha u jasnoj slici koju je dao islam i učinio je osnovom svakog poslanstva, poziva svih poslanika prije nego što su unijeli sljedbenici u nju izmjene i poremetila je pokoljenja. Treba da pogledamo na pitanje vjerovanja u Allaha koje znači novo rođenje čovjeka koje mu neizmjereno dodjeljuje: plemenitost, slobodu, pravdu, dobro i izvodi ga iz robovanja čovjeka čovjeku ka klanjanju samo Allahu i u obredima i u sistemu života.

Oni koji se gnušaju i mrze da se klanjaju Allahu pali su u svom klanjanju na zemlji tako daleko da kraja nema, pali su da se klanjaju željama i strastima, zabludama i praznovjerju, da se klanjaju čovjeku, njima sličnom i povijaju glave pred njim, da primjenjuju pravne regule u svom životu, u svom sistemu, propisu, zakonu, vrijednostima i mjerilima koje donosi čovjek, isti kao što su i oni, a i jedni i drugi su jednaki pred Allahom. Ti ljudi uzimaju sebi za božanstvo nešto drugo, ne Allaha. To je ono što se dešava na ovom svijetu, a na onom, *na nesnosne muke će ih staviti i oni neće naći sebi, mimo Allaha, ni zaštitnika ni pomagača* (4/173).

Vjerovanje u Allaha je veliko pitanje u svim nebeskim doktrinama koje izlaže ovaj ajet u ovom kontekstu, suočavajući se sa devijacijama sljedbenika objavljene Knjige, kršćanima toga vremena, kao i devijacijama svih drugih do kraja vremena.

U kontekstu se nastavlja sa pozivom svim ljudima isto kao što je bio slučaj sa pozivom koji je uslijedio nakon suočavanja sa sljedbenicima Knjige, Jevrejima, u prošloj cjelini, da posljednja poslanica nosi svoj jasan dokaz od Allaha. Ona je svjetlo koje otkriva i odstranjuje nepravde i sumnje. Onaj ko bude bio upućen ovom poslanicom pa bude našao zaštitu kod Allaha, on će naći i Njegovu milost koja će ga zaštititi i kojoj će se prikloniti, naći će Božije dobro koje će ga obuhvatiti, naći će tim svjetlom i uputom pravi Božiji put.

O ljudi, dokaz vam je već stigao od Gospodara vašeg i Mi vam objavljujemo jasnu Svjetlost (4/174).

One koji budu u Allaha vjerovali i čvrsto se Njegovih propisa pridržavali - On će sigurno u milost Svoju i blagodat uvesti, i pravim putem Sebi uputiti (4/175).

Ovaj Kur'an nosi jasan dokaz ljudima od strane Gospodara tih ljudi.

O ljudi, dokaz vam je već stigao od Gospodara vašeg (4/174).

Pečat Božanske tvorevine jasno je uočljiv u Kur'anu: razlikuje se od govora čovjeka i proizvodnje čovjeka; i u zdanju i u značenju. To je sasvim jasno. Katkada ga može da spozna i onaj ko ne razumije ni jednog slova iz arapskog jezika, može da ga shvati na način da to izaziva oduševljenje i divljenje.

Bili smo na palubi broda, putujući preko Atlantika prema Njujorku kada smo ustali da klanjamo džumu - namaz na palubi. Bilo nas je šest muslimana putnika iz različitih arapskih zemalja i više radnika broda rodom iz Nubije. Ja sam proučio hutbu, održao predavanje, koje je u sebi sadržalo nekoliko ajeta iz Kur'ana. Ostali putnici broda raznih nacionalnosti okružili su nas i posmatrali.

Kada smo završili namaz, pristupila nam je, između ostalih, i jedna mlada žena na koju je jako utjecalo islamsko klanjanje, namaz. Gospodica je bila Jugoslovenka, izbjeglica iz Jugoslavije zbog komunizma i sklonila se u SAD. Ona nam je pristupila a u očima su joj bile suze. Skoro da ih nije mogla zadržati, a glas joj je podrhtavao. Rekla nam je slabim engleskim jezikom: "Ja ne mogu da se savladam a da ne izrazim svoje duboko oduševljenje zbog vaše skrušenosti u vašem namazu. Međutim, nije to zbog čega sam ja vama pristupila, jer ja ne razumijem nijednog slova iz arapskog jezika, ali osjećam da tu ima ritma, muzike, koji se ne nalazi ni u jednom drugom jeziku, onda, primijetila sam uočljive pasuse u riječima hatiba, govornika, koji su još jače djelovali i koji su se na mene veoma snažno odrazili."

Lahko sam otkrio, naravno, da su to kur'anski ajeti čiji se ritam karakteriše posebno djelotvorno.

Ja neću da kažem da je ovo pravilo prisutno kod svakoga koji sluša Kur'an, a ne zna arapski jezik, ali je ono bez sumnje pojavno i utjecajno.

Međutim, oni koji imaju sluha za arapski jezik i poseban osjećaj za njegov stil, s njima se zbilo ono što se zbilo onog dana kad ih je sučelio Alejhi-s-selam s ovim Kur'anom. Kazivanje Ahnesa ibni Šurejk, Ebu Sufjana ibni Harb, Ebu Džehla i Amra ibni Hišam o potajnom slušanju Kur'ana, kako je Kur'an na njih jako djelovao, poznato je kazivanje.¹⁰ Ibni Ishāk kaže: Prenio mi je Muhammed ibni Muslim ibni Šihab - Zuhri da mu je ispričano da su Ebu Sufjan ibni Harb, Ebu Džehl ibni Hišam i Ahnes ibni Šurejk ibni Amr ibni Vehb Sekafi, saveznik Benu Zuhre izašli jedne noći da čuju Resulullaha (alejhi-s-selam) dok je klanjao u svojoj kući. Svaki od njih se smjestio na mjesto odakle bi mogao čuti Vjerovjesnika kako uči, a niko od njih nije znao gdje su se drugi smjestili. Prenočili su slušajući Resulullaha. Kada je svanulo, razišli su se, ali ih je put doveo da se susretnu. Jedan drugog su prekoravali govoreći: Nemojte se više vraćati! Jer ako vas vidi neki od njihovih ludaka, možda će izazvati kod njega nešto. Otišli su svako svojim putem. Kada je nastupila druga noć, svako od njih se vrati na isto svoje mjesto. Prenočili su ponovo slušajući Vjerovjesnika, kada je svanulo, razišli su se. Opet su se sreli na putu i jedni drugima rekli ono što su rekli i prvi put i tako se razišli. Kada je došla treća noć, svako od njih zauze svoje mjesto i osta da sluša Vjerovjesnika. I ovaj put razišli su se u zoru i sreli se na putu. Tada su jedan drugom rekli: Nećemo se rastati dok ne damo jedan drugom obavezu da se nećemo vratiti. To su i učinili. Dali obavezu jedan drugom i razišli se. I tako nastavlja kazivanje Ibni Ishāk. Ovo je jedno od brojnih kazivanja koje će primijetiti svi koji imaju osjećaja u svakom pokoljenju kad spoznaju kakvu posebnost, dojam i dokaz ima Kur'an.

Što se tiče sadržaja Kur'ana, poimanja kojeg nosi u sebi, programa kojeg definira, sistema kojeg ocrtava i *projekta* kojeg postavlja pred čovjeka za život, mi ovdje nismo u stanju da to opišemo, ali u tom projektu je jasan dokaz koji ukazuje na izvor odakle je projekt došao, da on nije ljudska tvorevina jer nosi pečat kompletnog stvaranja, a ne pečat čovjeka.¹¹

U ovom Kur'anu je Svjetlo.

Mi vam objavljujemo jasnu Svjetlost (4/174).

¹⁰Preuzeto iz prvog toma Sire Ibni Hišama, str. 337., izdavačka kuća Matba'atu-l-Hidžazi.

¹¹V. U *okrilju Kur'ana* na nekoliko mjesta u kome se govori o ovom programu kojeg nudi Kur'an, npr. Predgovor prvog džuzza pod naslovom *Fi zilali-l-Kur'an*, zatim u suri *El-Hudžurat*, džuz 26., suri *Ez-Zarija*, džuz 27, suri *El-Asr*, džuz 30., zatim pogledaj djelo *Haze-d-din* od Sejjida Kutba, *Menhedžu-t-terbijeti-l-islamije* od Muhammeda Kutba i djelo *Menhedžu-t-terbija fi-l-Kur'an* od Muhammeda Šedida.

Svjetlost koja zasija pod kur'anskim zracima koji otkrivaju sasvim jasno bit stvari, razotkriva raspuće između Istine i neistine, strogo definirano i ocrtno u samom čovjeku i realnom životu podjednako. Čovjek će, zahvaljujući ovom Svjetlu, pronaći ono što ga najprije otkriva, pronaći ovo Svjetlo i primijetiti će da je to oko njega sasvim jasno, primijetiti će da se gubi uzorak i nestaje ga, razotkriva se sve. Primijetiti će da se Istina javlja sasvim jednostavno kao očevitna i začuditi se sam sebi, kako je moglo biti da on ne primjećuje ovu istinu a ona ovako jasna i jednostavna.

Kada čovjek živi jedno vrijeme u atmosferi Kur'ana primajući iz Kur'ana njegove predstavljene vrijednosti i mjerila, osjetiti će sasvim lahko, jednostavno i jasno stvari oko sebe, osjetiti će da su brojne odluke koje su bile uzbudljive u njegovom osjećaju iščezle i počele se javljati u miru čije suštine se javljaju sa lakoćom kao i svi iščezli višci koji su bili oko tih činjenica, kao kakvi paraziti, da bi se te činjenice pojavile u prirodnoj pojavnosti i čistoti kako ih je proizvela Allahova ruka.

Koliko god rekao o ovom tekstu *Mi vam objavljujemo jasnu Svjetlost*, ja neću moći nikada da predstavim svojim riječima tu činjenicu onome ko nije okusio slast Kur'ana niti je imao u sebi. Kod ovakvih i sličnih značenja mora se biti strpljiv, mora čovjek imati lični ukus, mora imati direktno iskustvo.

One koji budu u Allaha vjerovali i čvrsto se Njegovih propisa pridržavali - On će sigurno u milost Svoju i blagodat uvesti, i pravim putem Sebi uputiti (4/175).

Pridržavanje za Allaha jeste nužni plod vjerovanja u Njega, kada je ispravno vjerovanje i kada čovjek spozna istinu o Allahu i činjenicu klanjanja u cjelini samo Njemu, onda pred čovjekom ne preostaje ništa drugo do pridržavati se samo Allaha. On je vlast, On je Moć, niko drugi. Ovakve Allah uvodi u Svoju milost i obilato dariva, milost u životu na ovom svijetu, što znači prije onog života, uvodi ih u milost i daje dobrotu brzo prije nego što čini kasnije na onom svijetu. Prema tome, vjerovanje jeste ugodna oaza u kojoj će duša naći sjenu, a napuštajući vjerovanje, naći će zabludu u lutanju kroz nesigurno, uzbudljivo, naći će progonstvo. To je istovremeno i osnova na kojoj se gradi život društva i njegov sistem, u atmosferi plemenitosti, slobode, čistote i ispravnosti kao što smo to rekli, gradi se u atmosferi u kojoj će svako lice, svaka osoba pronaći svoje mjesto, da bude rob samo Allahu i gospodar nad svakim osim nad Allahom. Ovakvo nešto se ne nalazi ni u jednom sistemu vjerovanja, sistemu kakvog je donio islam koji je izveo ljude iz klanjanja robovima na

stazu klanjanja samo Allahu. Kada se ujedinilo Božanstvo i izjednačila sva stvorenja u ovom obožavanju, gdje vlast pripada samo Allahu, i konačna presuda samo Njemu, tada se čovjek ne povinjava zakonu čovjeka koji je kao i on pa da postane njegov rob, bez obzira koliko on bio slobodan.

Oni koji vjeruju u milost Allahovu i Njegovu dobrotu u svom svagdanjem, sadašnjem i svom budućem životu, On će ih

... *pravim putem Sebi uputiti* (4/175).

Riječ *Sebi* svodi se na izraz slikovite kretnje jer ocrtava vjernike dok ruka Allahova nosi njihove korake putem ka Allahu, Pravim Putem, približujući ih Sebi korak po korak. To je tekst koji nalazi svoj smisao u samom sebi za onoga ko vjeruje u Allaha i pridržava se čvrsto Njega, gdje osjeća u svakom momentu da je upućen i da je pred njim jasan put, da se zaista približava Allahu kao da korača prema Njemu Pravim Putem. To je smisao koji se da osjetiti, a ne može spoznati sve dok se ne okusi.

« يَسْتَفْتُونَكَ . قُلْ : اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ . إِنْ أُمِرُوا هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ ، وَهُوَ يَرِيهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ . فَإِنْ كَانَتَا أُثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ . وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا وَنِسَاءً فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ . يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَنْ تَضِلُّوا . وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ » . .

Oni traže od tebe tumačenje, Reci: "Allah će vam kazati propis o "kelali": ako neko umre, i ne bude imao djeteta, a ima sestru, njoj - polovina njegove ostavštine, a on će naslijediti nju ako ona ne bude imala dijete; a ako su dvije, njima - dvije trećine njegove ostavštine. A ako su oni braća i sestre, onda će muškarcu pripasti dio jednak koliko dvjema ženscima. To vam Allah objašnjava, da ne zalutate. A Allah zna sve (4/176).

Ovako se završava ovo poglavlje (sura En-Nisa) koje je počelo tretiranjem porodičnih odnosa, društvene i porodične solidarnosti i zbrinjavanja, a obuhvata i brojna društvena ustrojstva. Sura završava dopunom odredaba o kelali. Kelala je, prema riječima Ebu Bekra (Bog mu se smilovao), a to je i sud islamskih učenjaka, osoba koja umre a nema ni roditelja ni djeteta.

Dio ovih odredaba naveden je u početku ove sure. Taj dio vezan je za nasljedstvo kelale, vezan za porodične veze kada nema bliže rodbine (usbe). Tamo se u tekstu naznačilo:

A ako muškarac ili žena ne budu imali ni roditelja ni djeteta, a budu imali brata ili sestru, onda će svako od njih dvoje dobiti - šestinu; a ako ih bude više, onda zajednički učestvuju u - trećini, pošto se izvrši, ne oštećujući nikoga, oporuka koja je ostavljena ili podmiri dug; to je Allahova zapovijed! - A Allah sve zna i blag je (4/12).

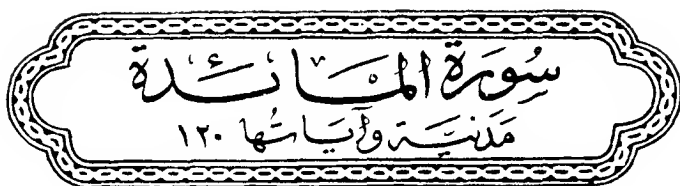
Na ovom mjestu ova odredba se dopunjuje i iznosi dio odredbe o nasljedstvu (kelale), pa kaže, ako umrli nema ni djeteta ni roditelja, a ima rođenu sestru ili sestru po ocu, ona će tada naslijediti pola ostavštine svoga brata, a on će naslijediti njenu ostavštinu nakon vraćanja duga, ako ona ne bi imala ni djeteta ni roditelja. Ako su njih dvije sestre ili sestre po ocu, onda one naslijeđuju dvije trećine njegove ostavštine. Ako bude bilo više braće ili sestara, onda muškarac naslijeđuje dio dviju ženskih osoba, sukladno općem pravilu o nasljedstvu. Rodena braća i sestre zaklanjaju očevu braću i sestre ako budu bili živi i jedni i drugi.

Završavajući ovaj ajet koji govori o nasljedstvu završava i ova sura tim kur'anskim pogovorom koji sva pitanja vraća Allahu. Ovaj pogovor povezuje organizaciju prava i dužnosti, imetak i ono što nije imetak sa Allahovim zakonom.

To vam Allah objašnjava, da ne zalutate. A Allah zna sve (4/176).

Sintagma *kullu šej'* obuhvata nasljedstvo, porodične i društvene odnose, odredbe i zakone, pa ili slijediti u svemu Allahovo objašnjenje, ili slijediti zabludu... su dva pravca ljudskog života, trećeg nema, put Allahova objašnjenja, a to je Uputa, i put onoga ko mu se suprotstavi, a to je zabluda.

Istinu je obznanio Allah. Pa zar onda poslije istine može biti išta osim zablude.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**SURA MAIDE
OBJAVLJENA U MEDINI
120 AJETA**

U ime Allaha, milostivog, samilosnog!

Ovaj Kur'an je objavljen u srce Božijeg poslanika (alejhi-s-selam) da pomoću njega formira Ummet, da pomoću njega podigne državu, da pomoću njega organizira društvo, da pomoću njega odgoji svijest, moral i um, da pomoću njega definira međusobne odnose među članovima tog društva, kao i odnose te države sa drugim državama i veze tog Ummeta sa drugim narodima... zatim da to sve poveže jednom čvrstom vezom kojom će sabrati ono što je razdijeljeno i sastaviti sve njegove dijelove tako da ih čvrsto priveže za jedan izvor, za jednu vlast, za jednu stranu... Eto, to je vjera u svojoj suštini kako ju je odredio Allah i kako su je spoznali muslimani, onda kada su bili muslimani.

Zato u ovoj suri nalazimo, kao što smo nalazili u prethodne tri duge sure, različite teme koje sve veže ovaj glavni cilj radi čijeg ostvarenja je i došao cijeli Kur'an, a to je: podizanje Ummeta, formiranje države i organiziranje društva na osnovu ove posebne vjere, posebnog poimanja i na novim temeljima... Osnova u svemu tome je izdvajanje Uzvišenog Allaha u Božanstvu, Gospodstvu, Upravljanju i Vlasti, kao i primanje programa, zakona, sistema, mjerila i vrijednosti za život jedino od Njega, Uzvišenog, ne pripisujući Mu druga.

Također se u ovoj suri susrećemo sa izgrađivanjem vjerskog poimanja, objašnjenjem tog poimanja i njegovim oslobađanjem od mitova idolopoklonstva i devijacija sljedbenika Knjige i njihovih krivotvorenja... Pored tog, sura upoznaje zajednicu muslimana sa suštinom te zajednice, sa suštinom njene uloge i prirodom njenog puta koji je klizav i trnovit i koji je pun mreža koje joj pletu njeni neprijatelji i neprijatelji ove vjere...Sura isto tako sadrži objašnjenje vjerskih obreda koji čiste dušu muslimana pojedinca i dušu čitave zajednice muslimana vežući je tako za njenog Gospodara... Uz to, sura sadrži društvene zakone koji reguliraju međusobne odnose unutar zajednice muslimana, kao i međunarodne zakone koji reguliraju njene odnose sa drugim zajednicama...Tu su, zatim, propisi i zakoni koji dozvoljavaju i zabranjuju jedan broj jela, pića i bračnih veza, ili jedan broj postupaka i ponašanja... Sve to kao jedan snop u jednoj suri predstavlja značenje vjere onako kako ju je htio Allah i onako kako su je razumjeli muslimani u onim danima kada su bili muslimani.

Međutim, kur'anski kontekst - kao što to izgleda u ovoj suri i kao što smo to ranije vidjeli u dvije sure: Alu Imran i En-Nisa - ne zadovoljava se ovim indirektnim značenjem koje se razumije iz navođenja svih ovih tema u okviru jedne sure kao i iz navođenja ovih tema u različitim surama koje čine ovu Knjigu i koje predstavljaju Božanski program koji ova Knjiga sadrži... Ovdje se, dakle, kur'anski kontekst ne zadovoljava ovim indirektnim značenjem, već ga on i tekstualno spominje, jasno naglašava i na njega se dobro oslanja kad u tekstu navodi da je sve ovo upravo prava vjera, da je priznavanje svega ovoga istinsko vjerovanje i da je upravljanje i vladanje po njemu stvarni islam... Jer oni koji ne vladaju i ne donose presudu prema onome što je Allah objavio to su nevjernici, nasilnici i grijешnici... Oni, dakle, žele sud i upravu neznaboštva, a sud i upravu neznaboštva ne žele vjernici muslimani.

Ova velika osnova je upravo to što se u ovoj suri jasno ističe, tačno konstatira i decidno u tekstu navodi. Uz to se vrši korekcija vjerničkog poimanja na kome počiva ova velika osnova.

Dobro će biti da iz kur'anskog teksta ove sure napravimo ilustraciju koja pokazuje kako su ove dvije velike osnove došle do izražaja u cijelom njenom kontekstu i kako se ovo sasvim prirodno i logično temelji na tome.

U potvrđivanju odluke da vladanje i sudenje prema onome što je Allah objavio jeste islam i da ono što je Allah propisao ljudima od dozvoljenog i zabranjenog jeste vjera, kur'anski kontekst se oslanja na činjenicu da je Allah Jedan Bog koji nema partnera u Božanstvu, da je Allah

Jedan Stvoritelj koji nema druga u stvaranju i da je Allah Jedan Vlada koji nema sudruga u vlasti... Stoga izgleda potpuno jasno i logično da se ne može ništa odrediti ni utvrditi osim Njegovim zakonom i Njegovim odobrenjem, jer Stvoritelj svega i Gospodar svega jeste vlasnik istine i vlasnik moći kad je riječ o utvrđivanju programa kojim je On zadovoljan za Svoje kraljevstvo i za Svoja stvorenja... On je taj koji propisuje zakon za ono čime vlada i On je taj čijem se zakonu pokorava i čija se odredba izvršava. U protivnom, to je napuštanje, griješenje i nevjerovanje... On je taj koji određuje ispravno vjerovanje za srce, kao što isto tako određuje ispravan sistem za život. Oni koji vjeruju u Njega su oni koji vjeruju u vjeru koju je On odredio i koji slijede sistem kojim je On zadovoljan. Ovo je kao i ono, bez razlike. Oni Ga obožavaju tako što izvršavaju vjerske obrede i oni Ga obožavaju tako što slijede šeriatske propise, ne praveći razliku između vjerskog obreda i šeriatskog propisa, jer su oboje od Allaha koji nema sudruga u vlasti u Njegovoj kraljevini i nad Njegovim robovima. To je stoga što je On Jedini Bog i Jedini Gospodar koji zna sve što je na nebesima i Zemlji... Odatle upravljanje i suđenje po Allahovu zakonu jeste vjera svakog poslanika, jer je to Allahova vjera pored koje nema druge vjere.

Zato se unutar ove sure navode tekstovi koji potvrđuju Jedno Božanstvo i koji niječu svaki politeizam, trojstvo i miješanje između Bića Uzvišenog Allaha i drugih stvorenja, ili između specifičnosti Božanstva i karakteristika svojstvenih ljudima uopće:

O sljedbenici Knjige, došao vam je poslanik Naš da vam ukaže na mnogo šta što vi iz Knjige krijete, i preko mnogo čega će i preći. A od Allaha vam dolazi svjetlost i Knjiga jasna (5/15)

kojom Allah upućuje na puteve spasa one koji nastoje da steknu zadovoljstvo Njegovo i izvodi ih, po volji Svojoj, iz tmina na svjetlo i na pravi put im ukazuje (5/16).

Nevjernici su oni koji govore: "Bog je - Mesih, sin Merjemina!" Reci: "Ko može spriječiti Allaha da, ako hoće, uništi Mesiha, sina Merjemina, i majku njegovu, i sve one koji su na Zemlji? Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i na onome što je između njih; On stvara što hoće, i Allah sve može (5/17).

I Jevreji i kršćani kažu: "Mi smo djeca Božja i miljenici Njegovi." Reci: "Pa zašto vas onda On kažnjava zbog grijehova vaših?" A nije tako! Vi ste kao i ostali ljudi koje On stvara: kome hoće On će oprostiti, a koga hoće, On će

kazniti. Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i na onome što je između njih, i Njemu će se svi vratiti (5/18).

O sljedbenici Knjige, došao vam je poslanik Naš - nakon što je neko vrijeme prekinuto slanje poslanika - da vam objasni, da ne biste rekli: "Nije nam dolazio ni onaj koji donosi radosne vijesti, ni onaj koji opominje!" Pa, došao vam je, eto, onaj koji donosi radosne vijesti i koji opominje. - A Allah sve može (5/19).

Nevjernici su oni koji govore: "Bog je - Mesih, sin Merjemin!" A Mesih je govorio: "O sinovi Israilovi, klanjajte se Allahu, i mome i vašem Gospodaru! Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u džennet zabraniti i boravište njegovo će džehennem biti ; a nevjernicima neće niko pomoći (5/72).

Nevjernici su oni koji govore: "Allah je jedan od trojice!" A samo je jedan Bog! I ako se ne okane onoga što govore, nesnosna patnja će, zaista, stići svakog od njih koji nevjernik ostane (5/73).

Iz činjenice što je Allah Jedini Bog proizilazi da je On Jedini Stvoritelj, da je On Jedini Gospodar, da je On Jedini taj ko donosi zakon, da je On Jedini taj ko propisuje šta je dozvoljeno a šta zabranjeno i da je On Jedini kome se pokorava u onome što ozakoni i što propiše da je dozvoljeno ili zabranjeno. Isto tako, proizilazi da je on Jedini ko se obožava i da je On Jedini kome se ljudi okreću u svojim vjerskim obredima... Ugovor koji postoji između Njega i ljudi stavlja sve ovo u dužnost, tražeći od onih koji vjeruju da ispune svoj ugovor i ono na što su se obavezali prema Njemu i upozoravajući ih na loše posljedice u slučaju kršenja ugovora i neispunjavanja obaveza, kao što se desilo ranije od strane Izraelićana:

O vjernici, ispunjavajte obaveze! (5/1)...

O vjernici, ne omalovažavajte Allahove odredbe hadždža, ni sveti mjesec, ni kurbane, naročito one ogrlicama obilježene, ni one ljude koji su krenuli ka Časnom hramu želeći nagradu i naklonost Gospodara svoga (5/2)...

I sjetite se Allahove milosti kojom vas je obasuo i zavjeta kojim vas je obavezao, kad ste rekli: "Slušamo i pokoravamo se!" I bojte se Allaha, jer Allah zna svačije misli (5/7).

O vjernici, dužnosti prema Allahu izvršavajte, i pravedno svjedočite! Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da

nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže čestitosti, i bojte se Allaha, jer Allah dobro zna ono što činite! (5/8).

Allah je prihvatio zavjet sinova Israilovih - a između njih bili smo postavili dvanaest starješina - i Allah je rekao : "Ja sam s vama ! Ako budete namaz obavljali i sadaku davali, i ako budete u poslanike Moje vjerovali, pomagali im i drage volje zajam Allahu davali, sigurno ću preći preko hrđavih postupaka vaših i uvešću vas u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći. A onaj među vama koji ni poslije ovoga ne bude vjerovao - s puta pravoga je skrenuo" (5/12).

Ali, zato što su zavjet svoj prekršili, Mi smo ih prokleli i srca njihova okrutnim učinili. Oni su riječi s mjesta na kojima su bile uklanjali, a dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili. I ti ćeš kod njih, osim malo njih, neprestano na vjerolomstvo nailaziti, ali im oprosti i ne karaj ih! - Allah, uistinu, voli one koji čine dobro (5/13).

Mi smo zavjet prihvatili i od onih koji govore: "Mi smo kršćani", ali su i oni dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili, zato smo među njih neprijateljstvo i mržnju do Sudnjeg dana ubacili; a Allah će ih sigurno obavijestiti o onome što su radili (5/14).

Kontekst sure sadrži različite šeriatske propise. Neki od tih propisa vezani su za ono što je dozvoljeno a što zabranjeno jesti od životinja koje se zakolju ili ulove. Neki su opet vezani za ono što je dozvoljeno a šta je zabranjeno činiti u vrijeme nošenja ihrama i u Mesdžidu-l-Haramu. Drugi propisi su vezani za dozvoljene i zabranjene bračne veze. Tu su i propisi koji se odnose na čistoću i namaz. Ima i onih propisa koji su vezani za suđenje i zadovoljenje pravde u sudskom postupku. Zatim, ima propisa koji reguliraju sankcije za krađu i napuštanje muslimanske zajednice. Ima i onih koji su vezani za vino, kocku, kumire, strijelice. Ima, opet, onih propisa koji reguliraju otkup u slučaju lova u vrijeme nošenja ihrama i u slučaju kršenja zakletve. Tu su, zatim, propisi vezani za oporuku u slučaju smrti. Tu su, također, propisi koji se odnose na stoku: behira, saiba, vasila i ham, kao i oni propisi iz Tevrāta koji su vezani za zakon o odmazdi, a koje je Allah učinio zakonom i za muslimane... Ovako se susreću zakoni sa obredima u kontekstu ove sure bez ograde i barijere!

Pored ovih raznovrsnih šeriatskih propisa dolazi i zapovijed o pokornosti i o pridržavanju onoga što je Allah naredio. Tu je i zabrana da se nešto može proglašavati dozvoljenim i dopuštenim osim sa Njegovim odobrenjem. Ima i tekst koji doslovno kaže da je ovo ta vjera kojom je On

zadovoljan da bude vjera muslimanskog Ummeta nakon što ju je usavršio : njome upotpunio Svoju blagodat:

O vjernici, ne omalovažavajte Allahove odredbe hadždža, ni sveti mjesec, ni kurbane, naročito one ogrlicama obilježene, ni one ljude koji su krenuli ka Časnom hramu želeći nagradu i naklonost Gospodara svoga
(2)...

O vjernici, ne uskraćujte sebi lijepe stvari koje vam je Allah dozvolio, samo ne prelazite mjeru (5/87)...

I budite poslušni Allahu i budite poslušni Poslaniku i oprezni budite!(5/92)...

Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera (5/3)...

Pitanje pokornosti, zabranjivanja i dopuštanja kontekst ne daje sumarno i sažeto. On doslovno navodi da se mora suditi prema onome što je Allah objavio, a ni prema čemu drugom. U protivnom je to nevjerovanje, nasilje i grijehenje... Kur'anski tekstovi su u ovom pitanju brojni, odlučni, kategorični i u ovoj formi:

O Poslaniče, neka te ne zabrinjava to što brzo nevjerovanje ispoljavaju oni koji ustima svojim govore "Vjerujemo!" a srcem ne vjeruju, i Jevreji koji izmišljotine mnogo slušaju i koji tude riječi rado prihvataju, a tebi ne dolaze, koji smisao riječima s mjesta njihovih izvrću i govore: "Ako vam se ovako presudi, onda pristanite na to, a ako vam se ne presudi, onda nemojte pristati!" A onoga koga Allah želi u njegovoj zabludi da ostavi, ti mu Allahovu naklonost ne možeš nikako osigurati. To su oni čija srca Allah ne želi da očisti ; njih na ovom svijetu čeka poniženje, a na onom svijetu patnja golema (5/41).

Oni mnogo laži slušaju i rado ono što je zabranjeno jedu; pa ako ti dođu, ti im ili presudi ili se okreni od njih; ako se okreneš od njih, oni ti ne mogu nimalo nauditi. A ako im budeš sudio, sudi im pravo jer Allah voli pravedne (5/42).

A otkud da oni traže od tebe da im sudiš kad imaju Tevrāt, u kome su Allahovi propisi? Oni ni poslije presude tvoje ne bi bili zadovoljni jer nisu nikakvi vjernici (5/43).

Mi smo objavili Tevrāt, u kome je uputstvo i svjetlo. Po njemu su Jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni i čestiti ljudi, i

učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu Knjigu, i oni su nad njom bdjeli. Zato se, kad budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene, i ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi ! A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici (5/44).

Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti. A onome ko od odmazde odustane, biće mu to od grijeha isкупljenje. Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici (5/45).

Poslije njih smo Īsāa, sina Merjemina, poslali, koji je priznavao Tevrāt prije njega objavljen, a njemu smo dali Indžīl, u kome je bilo uputstvo i svjetlo, i da potvrdi Tevrāt, prije njega objavljen, u kome je također bilo uputstvo i pouka onima koji su se Allaha bojali, (5/46)

i sljedbenicima Indžīla smo bili naredili da sude prema onome što je Allah objavio u njemu. Oni koji nisu sudili prema onome što je Allah objavio - pravi su grešnici (5/47).

A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije objavljene i da nad njima bdi. I ti im sudi prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i ne odstupaj od Istine koja ti dolazi; svima vama smo zakon i pravac propisali. A da je Allah htio, On bi vas sljedbenicima jedne vjere učinio, ali, On hoće da vas iskuša u onome što vam propisuje, zato se natječite ko će više dobra učiniti; Allahu ćete se svi vratiti, pa će vas On o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti (5/48).

I sudi im prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i čuvaj ih se da te ne odvrate od nečega što ti Allah objavljuje. A ako ne pristaju, ti onda znaj da Allah želi da ih zbog nekih grijehova njihovih kazni. A mnogi ljudi su, zaista, nevjernici (5/49).

Zar oni da traže da im se kao u pagansko doba sudi? A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje? (5/50).

Ovako problem postaje posve jasan i očit... Jedan Bog, Jedan Stvoritelj i Jedan Gospodar... Prema tome, i Jedan Vladar, Jedan Zakonodavac i Jedan Raspolagač... Dakle i jedan šeriat, jedan program i jedan zakonik... Prema tome, treba biti pokoran, treba slijediti i treba suditi prema onome što je Allah objavio jer je to vjerovanje i islam. U protivnom, pada se u grijeh, napušta se vjera i sudi prema nečemu drugom mimo onoga što je Allah objavio, a to je otvoreno nevjerovanje, nepravda i grijeseње... Ovo je ta vjera na koju su se Allahu ugovorom obavezali svi

ljudi i s kojom su dolazili svi Božiji poslanici od strane Allaha... Muhammedov Ummet i svi narodi prije njega podjednako...

Zato je nužno da Allahova vjera bude taj sudac koji će presuđivati prema onome što je Allah objavio, i ništa drugo. Ovo je ta manifestacija Allahove moći. Ovo je to ispoljavanje Allahove jurisdikcije. Ovo je očitovanje da nema drugog Boga osim Allaha.

Ova nužnost, nužnost međusobne povezanosti između Allahove vjere i presuđivanja prema onome što je Allah objavio, ne proizilazi samo iz činjenice da je ono što je Allah objavio bolje od programa, zakona, sistema i planova koje ljudi sami sebi stvaraju i donose. To je samo jedan od razloga ove nužnosti i to nije prvi i osnovni razlog. Prvi i osnovni razlog, prvo pravilo i temelj nužnosti ove međusobne povezanosti jeste da je suđenje prema onome što je Allah objavio priznavanje Božanstva Allahu i negiranje ovog Božanstva i njegovih specifičnosti bilo kome drugom mimo Njega. Ovo je islam u njegovom leksičkom značenju “predavanja i pokoravanja”, kao i u njegovom terminološkom određenju sa kojim su dolazile vjere, a to je “predanost Allahu”... To je lišenost od pripisivanja Božanstva nekom drugom uz Njega, to je lišenost od pripisivanja najspecifičnijih karakteristika Božanstva nekom drugom mimo Njega, to je priznavanje vlasti i jurisdikcije samo Njemu i to je davanje prava samo Njemu da privede ljude pokornosti i potčinjenosti Svom Seriatu i Svom Zakonu.

Nije dovoljno, dakle, da ljudi sami sebi donose i propisuju zakone slične Allahovom zakonu, čak ni zakone koji su tekstualno isti kao Allahov zakon ako ih oni pripišu sebi, ako im daju svoje oznake i simbole i ako ih ne pripišu Allahu i ne primijene ih u Allahovo ime, pokoravajući se Njegovoj vlasti, priznavajući Njegovo Božanstvo i izdvajajući samo Njega u tom Božanstvu. To izdvajanje treba da bude takvo da to lišava ljude prava na vlast i jurisdikciju, to izdvajanje treba da bude, praktično, samo primjena Allahovog zakona i priznavanje Njegove vlasti na zemlji.

Iz ove nužnosti proizilazi vlast i suđenje koje određuju ajeti u kontekstu sure: *A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici (5/44)...* *Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici (5/45)...* *Oni koji nisu sudili prema onome što je Allah objavio - pravi su grešnici (5/47)...* To je stoga što oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, ustvari, izjavljuju svoje odbijanje Božanstva Uzvišenom Allahu i svoje odbijanje izdvajanja Uzvišenog Allaha u ovom Božanstvu. Oni oglašavaju ovo odbijanje svojim postupcima i svojom

praksom, makar to ne izjavljivali svojim ustima i svojim jezicima, jer je jezik djela i prakse jači i veći od jezika ustima i jezika izgovorene riječi. Zato ih Kur'an kvalificira kao nevjernike, nasilničke i grješnike, uzimajući u obzir njihovo odbijanje Allahog Božanstva, jer odbijaju Njegovu apsolutnu vlast i pravo na propisivanje zakona ljudima i sami sebi pripisuju prvu karakteristiku Božanstva kada propisuju ljudima zakone sami od sebe, a to je ono što Allah nije dozvolio.

Na ovo značenje se oslanja kontekst ove sure kao i njeni jasni i otvoreni tekstovi.

Kontekst sure, međutim, raspravlja i o jednom drugom pitanju koje se ne tiče pitanja izgradnje ispravnog vjerskog poimanja, niti objašnjenja devijacija u koje su se zaodjenuli sljedbenici Knjige i sljedbenici neznabožackih učenja, niti se, pak, tiče objašnjenja značenja "vjere", a koje pretpostavlja ispravno vjerovanje, pokornost, primanje jedino od Allaha kad je riječ o zabranjenom i dozvoljenom i prihvatanje da se sudi prema onome što je samo Allah objavio bez izmjene, iskrivljavanja i zamjene.

To pitanje je pitanje ovog muslimanskog Ummeta, njegove stvarne uloge na ovoj zemlji, njegovog odnosa prema njegovim neprijateljima, razotkrivanje ovih neprijatelja i njihovih spletki prema ovom Ummetu i ovoj vjeri, kao i objašnjenje koliko su oni u zabludi i koliko su skrenuli u svojoj vjeri, kao i to koliki su neprijatelji prema zajednici muslimana i koliko joj spletkare...

To je, ustvari, bitka koju Kur'an vodi zajedno sa zajednicom muslimana, a o kojoj je bilo govora u prethodne tri duge sure...

Knjiga ovoga Ummeta je posljednja Allahova knjiga čovječanstvu. Ona potvrđuje ranije objavljene knjige u temeljnim principima vjerovanja i poimanja, ali ona, s obzirom na činjenicu da je ona posljednja knjiga, prekriva sve prethodne knjige i njom se završava Allahov zakon kojim je On zadovoljan za ljude do Sudnjeg dana. Prema tome, ono što je ova Knjiga potvrdila od propisa sljedbenika Knjige koje su ranije objavljene, i to je Allahov zakon, a ono što je ova Knjiga dokinula, to je izgubilo to svojstvo makar bilo i navedeno u nekoj od ranije objavljenih knjiga:

Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera (5/3).

A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije objavljene i da nad njima bdi (5/48).

Stoga je uloga ovog Ummeta da bude izvršilac oporuke i staratelj čovječanstva. Zadatak ovog Ummeta je da uspostavi pravdu na zemlji, ne povodeći se za ljubavljju ili mržnjom prema nekome i ne gledajući na ono što ga je pogodilo ili što ga pogada od strane ljudi. Uostalom, ovo su obaveze koje nameće starateljstvo, izvršavanje oporuke i vođenje računa o drugom... Islamski Ummet također ne smije pasti pod utjecaj devijacija drugih, njihovim strastima i željama. Ne smije odstupiti ni za dlaku od svog programa, šerijata i Pravog Puta, da bi nekoga zadovoljio ili pridobio. Njegov pogled mora biti usmjeren samo prema Allahu i on mora težiti samo bogobožnosti:

I neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite, zato što su vam spriječili pristup Časnom hramu, nikako ne navede da ih napadnete! Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu; i bojte se Allaha, jer Allah strašno kažnjava (5/2).

O vjernici, dužnosti prema Allahu izvršavajte, i pravedno svjedočite! Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže čestitosti, i bojte se Allaha, jer Allah dobro zna ono što činite! (5/8).

A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije objavljene i da nad njima bdi. I ti im sudi prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i ne odstupaj od Istine koja ti dolazi (5/48)...

I sudi im prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i čuvaj ih se da te ne odvrate od nečega što ti Allah objavljuje. A ako ne pristaju, ti onda znaj da Allah želi da ih zbog nekih grijehova njihovih kazni. A mnogi ljudi su, zaista, nevjernici (5/49).

Činjenica je da je ovaj Ummet nasljednik Božijih objava, da je nosilac posljednje Objave i posljednje vjere i da je izvršilac oporuke i staratelj čovječanstva u pogledu ove posljednje vjere, pa prema tome, on ne smije tražiti zaštitinike i prijatelje u onima koji ne vjeruju u ovu vjeru i koji ismijavaju i izigravaju njene odredbe i obrede. Ovaj Ummet za zaštitnika uzima samo Allaha i Njegovog Poslanika i on zaštitu i prijateljstvo traži

samo kod onih koji vjeruju u Allaha i Njegovog Poslanika. On je Ummet po svojoj vjeri, a ne po svojoj rasi, ne po svojoj zemlji i ne po svom neznabožačkom predislamskom naslijeđu. On je Ummet po ovoj novoj vjeri, po ovom Božanskom programu i po ovoj posljednjoj Objavi... To je jedina čvrsta veza koja okuplja i sjedinjuje:

Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih, već se bojte Mene. Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera (5/3)...

O vjernici, ne uzimajte za zaštitnike Jevreje i kršćane ! Oni su sami sebi zaštitnici ! A njihov je i onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati; Allah uistinu neće ukazati na pravi put ljudima koji sami sebi nepravdu čine (5/51).

Vaši zaštitnici su samo Allah i Poslanik Njegov i vjernici koji ponizno namaz obavljaju i zekjat daju (5/55).

Onaj ko za zaštitnika uzme Allaha i Poslanika Njegova i vjernike - pa, Allahova strana će svakako pobijediti (5/56).

O vjernici, ne prijateljujte sa onima koji vjeru vašu za podsmijeh i zabavu uzimaju, bili to oni kojima je data Knjiga prije vas, ili bili mnogobošci, - i Allaha se bojte ako ste vjernici (5/57).

I kad pozivate na namaz i to za podsmijeh i zabavu uzimaju, zato što su oni ljudi koji ne shvaćaju (5/58).

O vjernici, brinite se o sebi; ako ste na Pravom Putu, neće vam nauditi onaj koji je zalutao! (5/105)...

A kad je riječ o neprijateljima ovoga Ummeta, to su stalni neprijatelji Pravog Puta i stalni neprijatelji Allahovog programa. Oni ne žele da vide Istinu, kao što ne žele da napuste neprijateljstvo prema ovoj Istini koje se otprije i poslije uvriježilo u njihova srca. Muslimanski Ummet mora da ih upozna onakvima kakvi oni jesu u suštini, njihov stari postupak prema Božijim poslanicima kroz historiju i njihov novi odnos prema Ummetu, prema njegovom Poslaniku i prema njegovoj pravoj vjeri:

Allah je prihvatio zavjet sinova Israilovih - a između njih bili smo postavili dvanaest starješina - i Allah je rekao : "Ja sam s vama ! Ako budete namaz obavljali i sadaku davali, i ako budete u poslanike Moje vjerovali, pomagali im i drage volje zajam Allahu davali, sigurno ću preći preko

krdavih postupaka vaših i uvešću vas u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći. A onaj među vama koji ni poslije ovoga ne bude vjerovao - s puta pravoga je skrenuo” (5/12).

Ali, zato što su zavjet svoj prekršili, Mi smo ih prokleli i srca njihova okrutnim učinili. Oni su riječi s mjesta na kojima su bile uklanjali, a dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili. I ti ćeš kod njih, osim malo njih, neprestano na vjerolomstvo nailaziti, ali im oprosti i ne karaj ih! - Allah, istinu, voli one koji čine dobro (5/13).

Mi smo zavjet prihvatili i od onih koji govore: “Mi smo kršćani”, ali su oni dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili, zato smo među njih neprijateljstvo i mržnju do Sudnjeg dana ubacili; a Allah će ih sigurno obavijestiti o onome što su radili (5/14).

A kad Musa reče narodu svome: “O narode moj, sjetite se Allahove blagodati prema vama kada je neke od vas vjerovjesnicima učinio, a mnoge gladarima, i dao vam ono što nijednom narodu nije dao ; (5/20).

O narode moj, udite u Svetu zemlju, koju vam je Allah dodijelio, i ne uzmičite nazad, pa da se vratite izgubljeni”, - (5/21)

oni rekoše: “O Musa ! u njoj je nemilosrdan narod i mi u nju nećemo ući dok god oni iz nje ne iziđu; pa, ako oni iz nje iziđu, mi ćemo onda sigurno ući” (5/22).

Dva čovjeka koja su se Allaha bojala i kojima je On darovao milost Svoju - rekoše: “Navalite im na kapiju, pa kad kroz nju prođete, bićete sigurno pobjednici ; a u Allaha se pouzdaajte, ako ste vjernici !” (5/23).

“O Musa ,” - rekoše oni - “dok god su oni u njoj mi nećemo u nju ulaziti” Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati !” (5/24).

“Gospodaru moj,” - reče Musa - “ja osim sebe imam moć samo nad bratom svojim: zato presudi nama i ljudima grešnim !” (5/25).

“Četrdeset godina oni će zemljom lutati” - reče On - “jer će im Sveta zemlja zabranjena biti, a ti ne tuguj za narodom grešnim!” (5/26).

Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini - kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva, - kao da je svim ljudima život sačuvaao. Naši poslanici su im jasne dokaze donosili, ali su mnogi od njih, i poslije toga, na Zemlji sve granice zla prelazili (5/32).

O Poslaniče, neka te ne zabrinjava to što brzo nevjerovanje ispoljavaju oni koji ustima svojim govore: "Vjerujemo!" a srcem ne vjeruju, i Jevreji koji izmišljotine mnogo slušaju i koji tuđe riječi rado prihvataju, a tebi ne dolaze, koji smisao riječima s mjesta njihovih izvrću i govore: "Ako vam se ovako presudi, onda pristanite na to, a ako vam se ne presudi, onda nemojte pristati!" A onoga koga Allah želi u njegovoj zabludi da ostavi, ti mu Allahovu naklonost ne možeš nikako osigurati. To su oni čija srca Allah ne želi da očisti; njih na ovom svijetu čeka poniženje, a na onom svijetu patnja golema (5/41).

Oni mnogo laži slušaju i rado ono što je zabranjeno jedu; pa ako ti dodu, ti im ili presudi ili se okreni od njih; ako se okreneš od njih, oni ti ne mogu nimalo nauditi. A ako im budeš sudio, sudi im pravo jer Allah voli pravedne (5/42).

Reci: "O sljedbenici Knjige, zar da nas osuđujete zato što vjerujemo u Allaha i u ono što nam se objavljuje, i u ono što je objavljeno prije, - a većina ste grešnici?" (5/59).

Reci: "Hoćete li da vam kažem koji su gori od takvih i koje će Allah još teže kazniti? Oni koje je Allah prokleo i na koje se rasrdio i u majmune i svinje ih pretvorio, oni koji su se šejtanu klanjali - njih čeka najgore mjesto, jer oni su najdalje s pravog puta odlutali" (5/60).

A kada vam dolaze, oni govore: "Vjerujemo!" ali oni dolaze kao nevjernici, a takvi i odlaze, a Allah dobro zna ono što oni kriju (5/61).

Vidiš mnoge od njih kako u grijehe i nasilje srljaju i kako ono što je zabranjeno jedu; ružno li je to kako postupaju! (5/62).

Trebalo bi da ih čestiti i učeni ljudi od lažna govora i zabranjena jela odvraćaju; ružno li je to kako postupaju! (5/63).

Jevreji govore: "Allahova ruka je stisnuta!" Stisnute bile ruke njihove i prokleti bili zbog toga što govore! Ne, obje ruke Njegove su otvorene, On udjeljuje koliko hoće! A to što ti objavljuje Gospodar tvoj pojačaće kod mnogih od njih zablude i nevjerovanje. Mi smo ubacili među njih neprijateljstvo i mržnju sve do smaka svijeta. Kad god pokušaju da potpale ratnu vatru, Allah je ugasi. Oni nastoje da na Zemlji smutnju prave, a Allah ne voli smutljivce! (5/64).

Reci: "O sljedbenici Knjige, vi niste nikakve vjere ako se ne budete pridržavali Tevrāta i Indžila i onoga što vam objavljuje Gospodar vaš." A to što ti objavljuje Gospodar tvoj pojačaće, uistinu, kod mnogih od njih

nepokornost i nevjerovanje, ali, ti ne izgaraj zbog naroda koji neće da vjeruje
5 68).

Mi smo od sinova Israilovih zavjet uzeli i poslanike im slali. Kad god bi im koji poslanik donio ono što nije godilo dušama njihovim, jedne su u laž utjerivali, a druge ubijali (5/70).

Mislili su da neće biti na muke stavljeni, pa su bili i slijepi i gluhi, i onda kad je Allah primio pokajanje njihovo, mnogi od njih su opet bili i slijepi i gluhi; a Allah dobro vidi ono što oni rade (5/71).

Jezikom Davūda i Īsāa, sina Merjemina, prokleti su oni od sinova Israilovih koji nisu vjerovali - zato što su se bunili i uvijek granice zla prelazili: (5/78)

jedni druge nisu odvrćali od grešnih postupaka koje su radili. Ružno li je zaista to kako su postupali ! (5/79).

Ti vidiš mnoge od njih kako s mnogobošcima prijateljuju. Ružno je zaista ono što sami sebi pripremaju: da se Allah na njih rasrdi i da u patnji vječno ostanu (5/80).

A da vjeruju u Allaha i Vjerovjesnika i u ono što se njemu objavljuje, oni s njima ne bi prijateljevali, ali, mnogi su od njih nevjernici (5/81).

Ti ćeš sigurno naći da su vjernicima najljući neprijatelji Jevreji i mnogobošci; i svakako ćeš naći da su vjernicima najbliži prijatelji oni koji govore: "Mi smo kršćani", zato što među njima ima svećenika i monaha i što se oni ne ohole (5/82).

Ova otvorena kampanja protiv neprijatelja zajednice muslimana, koncentriranje ove kampanje na Jevreje i nevjernike posebno i ukazivanje na licemjere i kršćane povremeno, vodi nas do jednog drugog pitanja o kome raspravlja ova sura.

Ona raspravlja o trenutnoj situaciji u životu zajednice muslimana u Medini u ono vrijeme... kao što raspravlja o stavu i odnosu muslimanskog Ummeta prema protivničkim taborima kroz njegovu cjelokupnu historiju. Protivnici su, zaista, jedni te isti kroz čitavo vrijeme!

Pa u kom je to historijskom periodu u životu zajednice muslimana u Medini objavljena ova sura?

U mnogim predajama se navodi da je ova sura objavljena poslije sure El-Feth, a sura El-Feth, poznato je, objavljena je na Hudejbiji, šeste godine po Hidžri... U nekim ovim predajama se navodi da je ova sura objavljena odjedanput osim trećeg ajeta koje sadrži i ove riječi: *Sada sam vam vjeru vašu usavršio...* Ovaj ajet je objavljen na Oproštajnom hadždžu desete godine po Hidžri...

Međutim, objektivno izučavanje ove sure u svjetlu događaja koji se navode u biografijama Božijeg Poslanika skoro da negiraju ovu predaju koja kaže da je ova sura u cijelosti objavljena poslije sure El-Feth. Pored toga, jedan događaj koji se spominje u biografijama, a tiče se Bitke na Bedru, potvrđuje da su ajeti koji se odnose na stav Izraelićana prema Musau (alejhi-s-selam) i ulazak u Svetu zemlju bili poznati muslimanima prije Bitke na Bedru druge godine po Hidžri. Čak je navedena i aluzija na ove ajete u riječima iskazanim jezikom S'ada ibni Muaza Ensarije (neka je Allah njim zadovoljan) prema jednoj predaji, a u riječima iskazanim jezikom Mikdada ibni Amra prema drugoj predaji, koji je rekao Božijem Poslaniku (alejhi-s-selam): "Mi, tako mi Allaha, nećemo tebi reći, Božiji Poslaniče, ono što je Musaov narod rekao Musau: "Hajde ti i tvoj Gospodar pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati!", već ćemo ti reći: "Hajde ti i tvoj Gospodar pa se bijte, mi ćemo vas slijediti"..."

Dakle, objektivno preispitivanje odslikava stav da su Jevreji - u to vrijeme kad su objavljeni ovi ajeti a koji se odnose na njih - imali moć, utjecaj i aktivnost u Medini i u muslimanskim redovima, što je iziskivalo ovu kampanju kako bi se razotkrio njihov stav i osujetile njihove spletke. Ova moć i ovaj utjecaj znatno su oslabili poslije događaja sa plemenom Benu Kurejza, neposredno poslije Bitke na Hendeku. Zemlja je praktično očišćena od tri moćna jevrejska plemena: Benu Kajnukaa, Benu Nedira i Benu Kurejza. Ona poslije Hudejbije nisu imala toliki utjecaj da im je trebalo posvećivati toliku brigu u ovoj mjeri. Zatim bio je i period primirja s njima a i mirovni plan je bio istekao, tako da više nisu imali onaj položaj koji su ranije imali. Zato su Allahove riječi upućene Svom plemenitom Poslaniku: *I ti ćeš kod njih, osim malo njih, neprestano na vjerolomstvo nailaziti, ali im oprosti i ne karaj ih!* (5/13) sigurno prethodile ovom periodu. Isti je slučaj i sa naredbom Božijem Poslaniku da im presudi ili da se okrene od njih...

Iz ovih zapažanja kod nas preovladava mišljenje da su počeci ove sure i neki njeni dijelovi to što je objavljeno poslije sure El-Feth, dok su drugi njeni dijelovi objavljeni prije toga. Isto tako ajet u kome se nalaze Allahove riječi: *Sada sam vam vjeru vašu usavršio* (5/3) sigurno je objavljen poslije toga. Ovaj ajet je, zapravo, posljednje što je objavljeno iz Kur'ana prema najpretežnijim mišljenjima. Osim toga, ova sura nije objavljena nijednput u cijelosti, kao što je navedeno u jednoj od predaja.

Kao što smo ranije rekli u predgovoru za suru El-Bekare¹², u predgovoru za suru Alu Imran¹³ i u predgovoru za suru En-Nisa¹⁴, to isto ćemo reći i ovdje, a riječ je o borbi koju je Kur'an vodio zajedno sa zajednicom muslimana protiv neprijatelja ove zajednice, protiv neprijatelja njene vjere, a na prvom mjestu protiv Jevreja, nevjernika i licemjera. Ova borba se odvijala istovremeno sa izgradnjom islamskog poimanja u dušama vjernika i sa uspostavljanjem islamskog društvenog sistema pomoću smjernica i propisivanjem zakona... Sve se to dešavalo u jedno te isto vrijeme, pomoću jednog te istog programa i u jednom i na jednom te istom čovjeku!

Najvažnija pravila izgradnje o kojoj je riječ jesu: lišavanje vjerovanja u Božiju jedinstvo svih nejasnoća i objašnjenje značenja "vjere" u smislu da je ona program života, da je presuđivanje prema onome što je jedino Allah objavio i da rješenja za sva pitanja u životu treba uzimati jedino od Allaha, da je to vjerovanje i da je to islam, jer bez toga nema vjerovanja u Allahovu jedinstvo. Vjerovanje u Allahovu jedinstvo jeste izdvajanje Njega, Uzvišenog, u Božanstvu i u Božanskim karakteristikama tako da On u tome nema partnera. Pravo da donosi i propisuje zakone po kojima će se ljudi vladati jedna je od specifičnosti Božanstva, kao što je Njegovo pravo da ih sebi pokorava kroz obrede i ibadete... Ova sura je, kao što smo rekli, naročito koncentrisana na ovu tačku...

Pored bliskosti tema o kojima raspravljaju prethodne tri duge sure sa temama o kojima raspravlja ova sura, kao što izgleda iz ovog letimičnog

¹²U Okrilju Kur'ana, 1, str. 23-36.

¹³U okrilju Kur'ana, 3, str. 121-140.

¹⁴U okrilju Kur'ana, 4, str. 215-248.

pregleda, svaka sura zadržava svoju individualnost, svoju atmosferu, svoj izgled i svoj poseban način u tretiranju ovih tema, kao i uglove iz kojih o njima raspravlja, svjetla koja na njih koncentrira i vrstu inspirativnih činilaca koji prate to izlaganje, tako da se potpuno jasno ocrtava individualnost svake sure i ističe njen poseban karakter.

A karakter ove sure koji naročito dolazi do izražaja jeste karakter odlučnosti i riješenosti u izrazu, bilo da je riječ o šeriatskim propisima koji po svojoj prirodi zahtijevaju odlučnost i riješenost u cijelom Kur'anu, ili da je riječ o principima i smjernicama koje u drugim surama možda poprimaju druge forme, ali se u ovoj suri određuju i utvrđuju tako odlučno i kategorički i u stilu precizne odluke, tako da je to ono što daje opći specifičan karakter individualnosti ove sure, od njenog početka do kraja.

Prije nego što završimo ovaj predgovor za ovu suru ne možemo a da ne istaknemo činjenicu koju sadrži njen treći ajet. Riječi Uzvišenog Allaha upućene ovom Ummetu: Sada sam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera (5/3) sadrže jedinstvo izvora iz koga ovaj Ummet crpi program za svoj život, sistem za svoje društvo i zakone kojima uređuje svoje obaveze i svoje interese do Sudnjeg dana, kao što sadrže stalnost ove vjere sa svim njenim doktrinarnim, obrednim i zakonodavnim pojedinostima u kojima nema izmjene ni promjene. Ova vjera je usavršena, upotpunjena i dovršena, zato bi izmjena bilo čega u njoj bilo kao njeno cjelokupno negiranje, jer bi to značilo negiranje onoga što je Allah odredio savršenim i potpunim. Ovo negiranje bi zapravo značilo nevjerovanje o kome ne može biti rasprave... Međutim, napuštanje njenog programa u cijelosti u ime nekog drugog programa, drugog sistema i drugog zakona nema potrebe za našom kvalifikacijom, jer je to Uzvišeni Allah okvalificirao u ovoj suri i nema više od kvalifikacije Uzvišenog Allaha za onoga ko traži više...

Ovaj ajet uvrđuje - o čemu nema nikakve rasprave - da je to vječna vjera, vječni šeriat i da je ova forma vjere kojom je Allah zadovoljan da bude vjera muslimanima njena posljednja forma i njen posljednji oblik... Ona je zakon tog vremena i zakon svakog vremena. Nema svako vrijeme svoj zakon i nema svako doba svoju vjeru... Ona je posljednja Objava čovječanstvu, ona je usavršena, upotpunjena i Allah je zadovoljan da ona

bude vjera ljudima. Zato onaj ko hoće da preinačuje, modificira, mijenja ili unapređuje, pa do posljednjih ovih izraza koji se izgovaraju u ovo vrijeme, on neka traži neku drugu vjeru mimo islama: *Onaj ko želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena* (3/85).

Ovaj Božanski program koji sadrži vjersko poimanje, vjerske obrede i vjerske zakone koji reguliraju čitavu životnu aktivnost, zacijelo vlada, raspolaže i bdije nad cjelokupnom životnom aktivnošću. Ovaj program omogućava životu da se razvija, unapređuje i usavršava u njegovim okvirima, ne izlazeći iz onoga što je u njemu elementarno i sekundarno, jer je on zato i došao, jer je zato i došla posljednja Objava cijelom čovječanstvu...

Razvoj života u okrilju ovog programa ne znači da život treba da odustane ili zanemari bilo šta što je osnovno ili sporedno u ovom programu, već znači da sama priroda ovog programa sadrži sve mogućnosti koje omogućavaju taj razvoj, bez napuštanja glavnog ili sporednog u tom programu. To istovremeno znači da je svaki razvoj u životu bio uračunat i pretpostavljen u tom programu, jer Uzvišenom Allahu nije bilo nepoznato - kad je donosio ovaj program u njegovoj posljednjoj formi i kad je objavio njegovu završenost, savršenost i zadovoljstvo da on bude vjera ljudima - nije Mu bilo nepoznato da će doći do promjena, da će se pojaviti nove potrebe i da će doći do novih zahtjeva koji će iziskivati te promjene i te potrebe. Zato je bilo neophodno da je ovaj program već bio ugradio sve ove zahtjeve...

Onaj ko ne misli ovako o nekom od ovih pitanja ne poznaje Allaha onako kako treba...

Ovim završavamo ovaj opći sumarni uvod u ovu suru, a sada prelazimo na opširnije razmatranje...

* * *

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ . أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ - إِلَّا مَا يُنْتَنَى عَلَيْكُمْ - غَيْرَ مُحِلَّى الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ ، إِنْ أَلَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ .

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ ، وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ ، وَلَا الْهَدْيَ ، وَلَا الْفُلَانَ ، وَلَا آمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَنْتَعُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا ؛ وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا ؛ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاَنُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا ؛ وَنَعَاوِنَا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى ؛ وَلَا تَعَاوِنُوا عَلَى الْإِنْمِ وَالْعُدْوَانِ ، وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ .

« حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ ، وَالدَّمُ ، وَالْحَمُ الْخَنِيزِ ، وَمَا أَهَلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ، وَالْمُنْخَنِقَةُ ، وَالْمَوْقُوذَةُ ، وَالْمُتَرَدِّبَةُ ، وَالنَّطِيجَةُ ، وَمَا أَكَلَ السَّبْعُ - إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ - وَمَا ذَبَحَ عَلَى النَّصَبِ ، وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ . ذَلِكَمْ فِسْقٌ . الْيَوْمَ يَنْسُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ ، فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ . الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ ، وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي ، وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا . فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ - غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِنْمِهِ - فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ .

« يَسْأَلُونَكَ : مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ ؟ قُلْ : أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ ، وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلَّبِينَ تُعَلِّمُوهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ ؛ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ ، وَادْكُرُوا أَسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ ، وَاتَّقُوا اللَّهَ ، إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ * الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ ، وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ ، وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ ، وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ - إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ ، غَيْرَ مُسَافِحِينَ . وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ - وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ ، فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ ، وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ .

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ ، وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ ، وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ . وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا

فَاطْهَرُوا . وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى ، أَوْ عَلَى سَفَرٍ ، أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ ، أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً ، فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا ، فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ . مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ ، وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ ، وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ * وَأَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ، وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ : سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ، وَاتَّقُوا اللَّهَ ، إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ .

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ ؛ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَى أَلَّا تَعْدِلُوا . اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى . وَاتَّقُوا اللَّهَ ، إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ * وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ * وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ .

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ أَنْ يَنْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ ؛ وَاتَّقُوا اللَّهَ ، وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ » .

O vjernici, ispunjavajte obaveze! Dozvoljava vam se stoka, ali ne ona koja će vam se navesti; dok obrede hadždža obavljate, nije vam dozvoljeno da lovite. Uistinu, Allah propisuje što On hoće (5/1).

O vjernici, ne omalovažavajte Allahove odredbe hadždža, ni sveti mjesec, ni kurbane, naročito one ogrlicama obilježene, ni one ljude koji su krenuli ka Časnom hramu želeći nagradu i naklonost Gospodara svoga. A kad obrede hadždža obavite, onda loviti možete. I neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite, zato što su vam spriječili pristup Časnom hramu, nikako ne navede da ih napadnete! Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu; i bojte se Allaha, jer Allah strašno kažnjava (5/2).

Zabranjuje vam se strv, i krv, i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime, i što je udavljeno i ubijeno; i što je strmoglavljeno, i rogom ubodeno, ili od zvijeri načeto - osim ako ste ga preklali - i što je na žrtvenicima žrtvovano, i zabranjuje vam se gatanje strelicama. To je porok! - Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih, već se bojte Mene. Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera. - A onome ko bude primoran, kad hara glad, bez namjere da učini grijeh, Allah će oprostiti i samilostan biti (5/3).

Pitaju te šta im se dozvoljava. Reci: "Dozvoljavaju vam se lijepa jela i ono što vam ulove životinje koje ste lovu podučili, onako kako je Allah vas naučio. Jedite ono što vam one uhvate i spomenite Allahovo ime pri tome, i bojte se Allaha, jer Allah, zaista, brzo sviđa račune" (5/4).

Od sada vam se dozvoljavaju sva lijepa jela ; i dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga, i vaša jela su njima dozvoljena; i čestite vjernice su vam dozvoljene, i čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije vas, kada im vjenčane darove njihove dadete s namjerom da se njima oženite, a ne da s njima blud činite i da ih za priležnice uzimate. A onaj ko otpadne od prave vjere - uzalud će mu biti djela njegova i on će, na onom svijetu, nastradati (5/5).

O vjernici, kad hoćete da namaz obavite, lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite - a dio glava svojih potarite - i noge svoje do iza članaka. A ako ste džunubi, onda se okupajte; a ako ste bolesni ili na putu ili ako ste izvršili prirodnu potrebu ili ako ste se sastajali sa ženama, a ne nadete vode, onda rukama svojim čistu zemlju dotaknite i njima preko lica svojih i ruku svojih predite. Allah ne želi da vam pričinu poteškoće, već želi da vas učini čistim i da vam blagodat Svoju upotpuni, da biste bili zahvalni (5/6).

I sjetite se Allahove milosti kojom vas je obasuo i zavjeta kojim vas je obavezao, kad ste rekli: "Slušamo i pokoravamo se!" I bojte se Allaha, jer Allah zna svačije misli (5/7).

O vjernici, dužnosti prema Allahu izvršavajte, i pravedno svjedočite! Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže čestitosti, i bojte se Allaha, jer Allah dobro zna ono što činite! (5/8).

Onima koji budu vjerovali i dobra djela činili Allah obećava oprost i nagradu veliku ; (5/9)

a oni koji ne budu vjerovali i dokaze Naše budu poricali - biće stanovnici džehennema (5/10).

O vjernici, sjetite se Allahove blagodati prema vama kada su neki ljudi htjeli da se vas dočepaju, a On je zadržao ruke njihove. I bojte se Allaha, i neka se vjernici samo u Allaha pouzdaju! (5/11).

O vjernici, ispunjavajte obaveze! (5/1)...

U životu moraju postojati obaveze... Čovjekov život je ispunjen obavezama prema samome sebi, prema drugim ljudima, prema živim bićima i stvarima općenito... Čovjek ima obaveza prema ljudima, bližim i daljim, porodici i rodbini, zajednici i Ummetu, prijateljima i neprijateljima... Prema živim bićima koja je Allah stavio ili nije stavio čovjeku na raspolaganje... Prema stvarima koje okružuju čovjeka u ovom širokom Kosmosu... Potom, čovjek ima obaveza prema svom Gospodaru i Zaštitniku i njegova veza s Njim je temelj svakog života.

Islam uspostavlja ove obaveze u životu ljudi. Uspostavlja ih i određuje sasvim precizno i jasno. Islam sve ove obaveze veže za Uzvišenog Allaha i garantira im nužno poštovanje, pa ne dolazi do njihovog skrnavljenja i ismijavanja. O njima ne mogu odlučivati ljudske želje, prevrtljive strasti i trenutni interesi nekog pojedinca, grupe, šire zajednice ili čitave generacije koji u cilju ostvarivanja tih interesa krše ove obaveze... Ove obaveze koje je ustanovio Allah i tačno ih precizirao su pravi interes s obzirom na činjenicu da ih je Allah uspostavio... One su pravi interes, makar neki pojedinac, grupa, zajednica ili generacija držali da je interes nešto drugo, jer Allah zna, a ljudi ne znaju! Ono što im Allah određuje je bolje od onoga što oni sami određuju! Najniži stupanj učtivosti i lijepog ponašanja prema Uzvišenom Allahu jeste da čovjek svoju vlastitu procjenu interesa podredi Allahovoj procjeni i određenju. Međutim, istinska učtivost zahtijeva da čovjek nema druge procjene ni određenja osim onog koje mu Allah odredi, te da njemu, uz to Allahovo određenje, ne preostaje ništa drugo do pokornost, prihvatanje i predanost, uz puno zadovoljstvo, povjerenje i pouzdanje...

Ove norme i pravila Allah naziva "ugovorima", naređujući onima koji vjeruju da ih ispunjavaju...

Sura započinje naredbom da se ispunjavaju ugovori, tj. obaveze. Zatim, poslije ovog početka slijedi objašnjenje šta je dozvoljeno a šta zabranjeno od zaklane stoke, od jela, pića i bračnih veza. Slijedi objašnjenje mnogih šeriatskih i obrednih propisa, objašnjenje suštine ispravnog

vjerovanja i objašnjenje suštine ljudske pokornosti i suštine Božanstva. Potom dolazi objašnjenje veza i odnosa ovog Ummete sa drugim različitim narodima svjetonazorima i vjerama. Zatim nastavlja sa objašnjenjem obaveza koje vjernički Ummet treba da ispunjava u ime Allaha, da pravedno svjedoči, da izvršava oporuku prema čovječanstvu svojom Knjigom i da sudi prema svemu onome što je Allah objavio. Upozorava i na moguće iskušenje jednim dijelom onoga što je Allah objavio, kao što upozorava i na nepravedan postupak na koji mogu da navedu lični osjećaji, ljubav ili mržnja...

Otvaranje sure na ovaj način i njen nastavak u ovom smislu daje riječi "ugovori" šire značenje od onog koje naumpada u prvom trenutku, otkrivajući da su ono što se misli pod ugovorima i obavezama sva životna pravila koja je Allah propisao... A na prvom mjestu jeste obaveza i ugovor o vjerovanju u Allaha, spoznaja suštine Njegovog Uzvišenog Božanstva i nužnost ljudske pokornosti tom Božanstvu... To je obaveza i ugovor iz koga proizilaze i na kome počivaju sve druge dužnosti i obaveze u životu.

Ugovor o vjerovanju u Allaha, priznavanje Njegovog Božanstva, Njegove moći i Njegovog suvereniteta, te obaveze potpune potčinjenosti, totalnog pridržavanja, apsolutne pokornosti i duboke predanosti koje proizilaze iz ovog priznavanja jeste taj ugovor kojim je Allah obavezao Adema (alejhi-s-selam) u samom početku kada mu je predavao ključeve i ovlaštenja namjesništva na Zemlji pod uvjetom i ugovorom čiji kur'anski tekst glasi: *Mi rekosmo: "Silazite iz njega svi! Od Mene će vam uputstvo dolaziti, i oni koji uputstvo Moje budu slijedili - ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati. A oni koji ne budu vjerovali i knjige Naše budu poricali - biće stanovnici džehennema; u njemu će vječno ostati"* (2/38-39)... To je namjesništvo uvjetovano slijedenjem Allahove upute koju Allah objavljuje u Svojim knjigama Svojim poslanicima. U protivnom, to je kršenje ugovora o namjesništvu i vlasništvu. To je kršenje koje svako djelo koje je oprečno onome što je Allah objavio čini ništavnim i lažnim u principu i nepodložnim novoj korekciji! Zato je obavezan svako ko vjeruje u Allaha, a želi da ispunjava obaveze i ugovor prema Allahu, da odbije tu laž i neistinu, da je ne prizna i da ne prihvati saradnju na toj osnovi. U suprotnom, on nije ispunio obavezu i ugovor prema Allahu.

Ovaj ugovor, ili ovaj sporazum, ponovljen je sa Ādemovim potomstvom još dok je bilo u kičmama svojih očeva, kako je spomenuto u drugoj suri: *I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ādemovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?" - oni su odgovorili: "Jesi, mi svjedočimo" - i to zato da na Sudnjem danu*

ne reknete: "Mi o ovome nismo ništa znali". Ili da ne reknete: "Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenje poslije njih. Zar ćeš nas kazniti za ono što su lažljivci činili?" (7/172-173)... Ovo je drugi ugovor sa svakim pojedincem, ugovor za koji Uzvišeni Allah potvrđuje da je njime obavezaovao sve Ādemove potomke još dok su bili u kičmama svojih očeva... Mi ne možemo pitati kako, jer Allah najbolje zna svoja stvorenja i On najbolje zna kako će im se obraćati i kako će s njima razgovarati u svakoj fazi njihovog života u vezi sa onim za što im je neophodan dokaz. On im govori da ih je On obavezaovao ovim ugovorom i da se On obavezaovao da bude njihov Gospodar... Ovo je nužno da je bilo, kako je rekao Uzvišeni Allah... Zato ako ne ispunjavaju obaveze iz ovog ugovora sa svojim Gospodarom neće biti vjernici! Allah je od Izraelićana uzeo zavjet - kao što će u ovoj suri doći - onog dana kada je iznad njih brdo podigao i kada se njima učinilo da će ono na njih pasti... Iz konteksta ćemo vidjeti kako oni nisu ispunili zavjet i kako ih je stiglo ono što stiže svakoga ko prekrši zavjet.

Oni koji su vjerovali u Muhammeda (alejhi-s-selam) preko njega su sklopili opći ugovor sa Allahom na poslušnost i pokornost "u onomne što što radimo i što osuđujemo, i u onome što odabiremo za sebe, a mi se nećemo miješati u njihov posao."

Poslije toga neki su sklopili posebne ugovore koji se temelje na tom općem ugovoru... Tako je na Drugoj prisegi na Akabi, koja je rezultirala hidžrom Božijeg Poslanika (alejhi-s-selam) iz Mekke u Medinu, sklopljen ugovor sa predstavnicima ensarija... Na Hudejbiji je sklopljen ugovor pod jednim drvetom koji se naziva "Prisegom zadovoljstva".

Na obavezi i ugovoru o vjerovanju u Allaha i na pokornosti i potčinjenost Allahu počivaju ostali ugovori...

Obaveze i ugovori koji se tiču svake naredbe i svake zabrane u Allahovom zakonu, obaveze i ugovori koji se odnose na postupanje i ponašanje prema ljudima, živim bićima i stvarima u ovom Kosmosu u granicama koje je Allah propisao. Sve su to obaveze i ugovori i Allah poziva one koji vjeruju - upravo ih oslovljava ovim njihovim svojstvom - da ispunjavaju ove obaveze, jer ih svojstvo vjerovanja obavezuje na ispunjenje i vjernost, kao što ih ono na to podstiče i motiviše... Zbog toga je i ovaj poziv:

O vjernici, ispunjavajte obaveze! (5/1)...

Zatim detaljno navodi neke od ovih obaveza:

O vjernici, ispunjavajte obaveze! Dozvoljava vam se stoka, ali ne ona koja će vam se navesti; dok obrede hadždža obavljate, nije vam dozvoljeno da lovite. Uistinu, Allah propisuje što On hoće (5/1). O vjernici, ne omalovažavajte Allahove odredbe hadždža, ni sveti mjesec, ni kurbane, naročito one ogrlicama obilježene, ni one ljude koji su krenuli ka Časnom hramu želeći nagradu i naklonost Gospodara svoga. A kad obrede hadždža obavite, onda loviti možete. I neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite, zato što su vam spriječili pristup Časnom hramu, nikako ne navede da ih napadnete! Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu; i bojte se Allaha, jer Allah strašno kažnjava (5/2). Zabranjuje vam se strv, i krv, i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime, i što je udavljeno i ubijeno; i što je strmoglavljeno, i rogom ubodeno, ili od zvijeri načeto - osim ako ste ga preklali - i što je na žrtvenicima žrtvovano, i zabranjuje vam se gatanje strelicama. To je porok! Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih, već se bojte Mene. Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera. - A onome ko bude primoran, kad hara glad, bez namjere da učini grijeh, Allah će oprostiti i samilostan biti (5/3).

Ova zabrana i dozvola u vezi sa stokom, vrstom, mjestom i vremenom, sve su to "ugovori"... To su ugovori i obaveze koji se zasnivaju na ugovoru o vjerovanju od samog početka, a ugovor o vjerovanju iziskuje od onih koji vjeruju da naredbu o zabranjenom i dozvoljenom primaju jedino od Allaha i da ništa što se odnosi na ovo ne primaju od nekog drugog... Zato se i pozivaju na ovaj način na početku ovog objašnjenja... A poslije tog poziva uzima da objašnjava dozvoljeno i zabranjeno, halal i haram:

Dozvoljava vam se stoka, ali ne ona koja će vam se navesti (5/1)...Shodno ovom Allahovom dopuštenju, shodno Njegovoj dozvoli i propisu - a nikakvom drugom izvoru koji je drugog porijekla - postaje vam halal i dopušteno da jedete sve što ulazi pod pojam "stoke" od zaklanih i ulovljenih životinja, osim onih čija će vam zabrana biti navedena i što će biti spomenuto kao zabranjeno, privremenom ili mjesnom zabranom, apsolutnom zabranom za svako mjesto i za svako vrijeme. Pojam stoka obuhvaća deve, goveda i sitnu stoku, a njima se dodaju i njihove divlje vrste, kao divlje goveče, divlji magarci i divokoze. Zatim iz te cjeline izuzima, a prvo ono što izuzima je lov u vrijeme nošenja ihrama i hadžskih obreda: Dok obrede hadždža obavljate, nije vam dozvoljeno da lovite (5/1)...

Zabrana se ovdje primjenjuje na samu operaciju lova. Oblačenje ihrama za hadždž ili umru znači napuštanje svakodnevnih uvjeta i uobičajenog načina života, zapravo znači usmjeravanje i okretanje Allahu i Njegovom Hramu koji je Allah utočištem i sigurnim mjestom učinio. Zbog toga kod tog Hrama treba prestati sa potezanjem ruke na bilo šta što je živo... To je duhovna atmosfera koja je neophodna ljudskoj duši kako bi u tom vremenu mogla da osjeti vezu života koja povezuje sva živa bića sa Onim ko poklanja život, kako bi ona bila sigurna, a i drugima garantirala sigurnost od bilo kakvog napada i kako bi u tom periodu smanjila životne potrebe radi kojih je i dozvoljeno lovljenje ptica i životinja i njihovo jedenje, sve da bi se u tom vremenu uzdigla iznad uobičajenog i svakodnevnog načina života težeći tim blistavim i svijetlim obzorjima.

Prije nego što kontekst nastavi sa objašnjavanjem izuzetaka iz tog općeg pravila o onome što je dozvoljeno, on dovodi u vezu ovu obavezu sa onom velikom obavezom, podsjećajući one koji vjeruju na izvor tog zavjeta i ugovora:

Allah propisuje što On hoće (5/1).

Njegova volja je slobodna i Njegovo htijenje je odlučujuće. On, Uzvišeni, sam i neovisno od bilo koga drugog, propisuje što hoće. Ne postoji niko tamo ko hoće s Njim, ne postoji niko tamo ko propisuje poslije Njega, ne postoji niko tamo ko može pobiti ono što On propiše... Ovo je ta Njegova odredba o dozvoljavanju onoga što On hoće da dozvoli i o zabranjivanju onoga što On hoće da zabrani...

Kontekst zatim nastavlja sa dozivanjem onih koji vjeruju da bi im zabranio da smatraju dopuštenim ono što je Allah učinio zabranjenim:

O vjernici, ne omalovažavajte Allahove odredbe haždža, ni svetih mjesec, ni kurbane, naročito one ogrlicama obilježene, ni one ljude koji su činenuli ka Časnom hramu želeći nagradu i naklonost Gospodara svoga. A kad obrede hadždža obavite, onda loviti možete (5/2)...

Najbliže značenje koje naumpada u izrazu "Allahove odredbe" na ovom mjestu jesu odredbe i obredi hadždža i umre i zabrane koje one pretpostavljaju, a odnose se na onoga ko obuče ihrame za hadždž ili umru sve dok ne okonča svoj hadždž klanjem kurbana kojeg je doveo do Svetog hrama. Dakle, onaj ko obuče ihrame ne smije u tom periodu u kome nosi ihrame smatrati dopuštenim one stvari koje je Allah zabranio, jer bi njihovo činenje dozvoljenim značilo omalovažavanje onoga što je Allah učinio zabranjenim, a Allah je taj ko je propisao ove odredbe. Kontekst ove

odredbe pripisuje Allahu iz poštovanja prema njima i iz upozorenja da se ne smatraju dozvoljenim.

Sveti mjesec znači svete mjesece, a to su redžeb, zu-l-ka'de, zu-l-hidždže i muharrem. Allah je u ovim mjesecima zabranio borbu. I Arapi su prije islama ove mjesece držali svetim, međutim, oni su se tim poigravali shodno svojim željama pa su ih premještali, odnosno odgađali odredbom nekog svećenika ili nekog vođe jakog plemena, iz godine u godinu! Kada je došao islam, Allah je propisao njihovu svetost, temeljeći tu svetost na Allahovoj odredbi od dana kada je nebesa i Zemlju stvorio, kako je to rekao u suri Et-Tevbe: *Broj mjeseci u Allaha je dvanaest, prema Allahovoj Knjizi, od dana kada je nebesa i Zemlju stvorio, a četiri su sveta; to je prava vjera (9/36)...* Također je propisao da premještanje svetih mjeseci samo povećava nevjerovanje. Pitanje svetih mjeseci je uređeno i ostavljeno onako kako je Allah odredio ako u njima ne dođe do napada na muslimane, međutim, u slučaju napada, oni su tada dužni da odgovore na napad. Oni ne smiju pustiti napadače da se kriju iza svetih mjeseci - a oni ionako ne drže do njihove svetosti - i da se štite njihovom svetošću kako bi zadali udarac muslimanima a sami ostali sigurni i spašeni! Allah je objasnio propise o borbi u svetim mjesecima, kao što je navedeno u suri El-Bekare.¹⁵

Kurban je žrtvena životinja koju hadžija ili onaj ko odlazi na umru vodi sa sobom i kolje je posljednjih dana hadždža ili umre, okončavajući tako obrede svoga hadždža ili umre. Žrtvena životinja može biti deva, goveče ili ovca... Neomalovažavanje kurbanda znači da se on ne kolje izuzev za onaj cilj za koji je nabavljen i doveden, da se ne kolje izuzev u dane klanja na hadždžu i po završetku obreda umre na umri i da se ne uzima ništa od njegovog mesa, kože, vune i kostrijeti, zapravo da se to sve podijeli siromasima.

Izraz "ogrlicama obilježeni" znači stoku koju njeni vlasnici obilježe stavljanjem ogrlice na vrat kao znak njenog posvećenja i zavjetovanja Allahu. Tako obilježena stoka se pušta na ispašu i kolje na dan i na mjestu zavjeta. U ovu stoku spada i kurban koji se obilježi, zapravo označi da je to kurban i pušta se na ispašu do dana klanja. Ove ogrlice je zabranjeno skidati nakon njihovog stavljanja i ovako obilježena stoka se ne kolje izuzev u onu svrhu za koju je namijenjena... Također je rečeno da su ogrlice i ono što su stavljali i nosili oko vrata oni koji su tražili i željeli sigurnost od osvete, neprijatelja ili nečeg drugog. Oni su obično uzimali Haremovog drveta i stavljali ga oko vrata da bi mogli hodati slobodno po zemlji, tako

¹⁵U okrilju Kur'ana, 2, 177-182.

Ša na njih niko nije pružao ruku sa neprijateljskom namjerom. Oni koji zastupaju ovo mišljenje kažu da je to poslije derogirano Allahovim riječima: O vjernici, mnogobošci su sama pogan, i neka više ne dolaze na hadždž Časnom hramu poslije ovogodišnjeg hadždža (9/28), kao i riječima: Vi ih hvatajte i ubijajte gdje god ih stignete (4/91)... Međutim, najispravnije je prvo mišljenje, a ono glasi da izraz "ogrlicama obilježeni" znači onu stoku koja je obilježena ogrlicama kao zavjet Allahu. Ovo je spomenuto poslije spominjanja kurbana obilježenog ogrlicom koji se kolje na hadždžu ili umri radi postojanja veze između jednog i drugog.

Takoder je zabranio omalovažavanje onih ljudi koji su krenuli ka Časnom hramu želeći nagradu i naklonost Gospodara svoga... To su oni koji dolaze Časnom hramu radi dozvoljene trgovine i traženja Allahovog zadovoljstva, bili hadžije ili ne bili... I njima je Allah dao sigurnost u nepovredivosti Svog Svetog hrama.

Zatim je dozvolio lov poslije isteka perioda nošenja ihrama, ali izvan Svetog hrama, jer nema lova u granicama Svetog hrama:

A kad obrede hadždža obavite, onda loviti možete (5/2)...

To je zona sigurnosti koju Allah uspostavlja u Svom Svetom hramu, kao što uspostavlja period sigurnosti u svetim mjesecima... Zona u kojoj su ljudi, životinje, ptice i drveće sigurni od nanošenja bola i štete i od ispoljavanja neprijateljstva prema njima... To je apsolutni mir koji natkriljuje ovaj Hram kao udovoljenje Ibrāhimovoj dovi, plemenitom ocu svoga Ummeta, mir koji štiti ovu čitavu zemlju puna četiri mjeseca u toku godine u okrilju islama. To je mir u kome ljudsko srce kuša njegovu elastičnost i sigurnost, čuvajući ga, pod uvjetima pod kojima je propisan, bdijući nad Allahovim ugovorom i Njegovim zavjetom i pokušavajući da ga praktično primijeni u cijelom životu tokom čitave godine i na svakom mjestu...

U atmosferi ovih svetosti i u zoni sigurnosti Allah poziva one koji vjeruju i one koji su s Njim sklopili ugovor da ispunjavaju svoj ugovor i svoje obaveze i da se uzdignu na nivo uloge koja im je povjerena... A to je uloga upravljanja i rukovođenja čovječanstvom, ne potpadajući pod utjecaj ličnih osjećaja, individualnih emocija i trenutnih okolnosti u životu... Poziva ih da neprijateljski ne postupe i ne napadnu one koji su im spriječili pristup Svetom hramu u Godini Hudejbije, kao i ranije, ostavljajući u dušama muslimana rane i ožiljke ovim sprječavanjem i ostavljajući u njihovim srcima prezir i mržnju. Sve ovo na jednu stranu, a obavezu muslimanskog

Ummeta na drugu, na drugu stranu koja je u skladu sa njegovom velikom ulogom:

I neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite, zato što su vam spriječili pristup Časnom hramu, nikako ne navede da ih napadnete! Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu; i bojte se Allaha, jer Allah strašno kažnjava (5/2).

To je vrhunac u svladavanju i obuzdavanju sebe, to je vrhunac u širokogrudnosti i velikodušnosti srca... Međutim, to je vrhunac do koga se mora uzdići Ummet koji je od svog Gospodara zadužen da vodi brigu o čovječanstvu kako bi ga uputio na Pravi Put i uzdigao na ovaj časni i svijetli horizont.

To je odgovornost rukovođenja, vodenja brige i svjedočenja o ljudima... Odgovornost u kojoj vjernici moraju zaboraviti uvrede i štete koje su lično doživjeli, kako bi ljudima ponudili model ponašanja koji ostvaruje islam i kako bi ljudima pružili sliku visokih stremljenja koju stvara islam. Oni ovim na najbolji način svjedoče islam, privlačeći ljude njemu i omiljavajući njega ljudima.

To je ogromna obaveza, međutim, ona, u ovoj svojoj formi, ne dovodi u težak položaj čovjeka niti ga opterećuje preko njegovih mogućnosti. Ona priznaje da čovjek ima pravo da bude ljut i da prezire, ali da nema pravo da napadne u času izljeva srdžbe i naleta mržnje... Potom ona traži od vjerničkog Ummeta da se međusobno pomaže u dobročinstvu i bogobojažnosti a da ne sudjeluje u grijehu i neprijateljstvu. Ona ga zastrašuje Allahovom kaznom i naređuje mu da bude bogobojažan kako bi mu ova osjećanja pomogla da se suzdržava i savladava, da teži višim ciljevima i da se uči trpeljivosti, čineći to iz bogobojažnosti prema Allahu i tražeći Njegovo zadovoljstvo.

Islamski odgoj je, zahvaljujući Allahovom programu, uspio da privikne duše Arapa da se povinuju ovim snažnim osjećanjima i da uobičaje ovo lijepo ponašanje ... A poznato je da su te duše bile daleko od ovog nivoa i od ovog usmjerenja... Arapski program i put koji je u to vrijeme slijeden i čuveni arapski princip glasio je: "Pomozi svoga brata bio on nasilnik ili mu se čini nasilje"... Vladao je jednostavno neznabožački zanos i žar plemenske pristranosti. Pomaganje u grijehu i neprijateljstvu bilo je bliže i odnosilo je prevagu nad pomaganjem u dobročinstvu i čestitosti. U tom društvu je bila zakletva da će se priteći u pomoć u neistini prije nego što će se priteći u pomoć istini. Rijetko je u predislamskom društvu bilo zakletve

u istinu. To je bilo prirodno u sredini koja se nije vezala za Allaha i koja svoje običaje i moral nije crpila iz Allahovog programa i Njegovih mjerila... Sve je to bilo predstavljeno u tom čuvenom predislamskom principu: "Pomozi svoga brata bio on nasilnik ili mu se čini nasilje"... To je taj princip koji predislamski pjesnik izražava na drugi način pjevajući:

Nisam li ja iz plemena Gazijja,
ako ono zaluta, zalutam i ja,
ako je ono u pravu, u pravu sam i ja.

Zatim je došao islam... Došao je Božanski program za odgoj... Došao je da kaže onima koji vjeruju:

I neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite, zato što su vam spriječili pristup Časnom hramu, nikako ne navede da ih napadnete! Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu; i bojte se Allaha, jer Allah strašno kažnjava (5/2).

Došao je da poveže srca sa Allahom i da poveže mjerila vrijednosti i morala sa Allahovim mjerilima. Došao je da izvede Arape - i čitavo čovječanstvo - iz predislamskog zanosa, iz žara plemenske pristranosti i pritiska ličnih, porodičnih i plemenskih osjećanja u sferi odnosa i ponašanja sa prijateljima i neprijateljima...

"Čovjek" je iznova rođen na Arabijskom poluotoku... Rođen je čovjek koji se oplemenjuje Božanskim moralom i etikom... Bilo je ovo novo rođenje za Arape, kao što je bilo novo rođenje za čovjeka u ostalim dijelovima zemlje... Prije islama na Arabijskom poluotoku isključivo je vladalo fanatično i slijepo neznaboštvo sadržano u principu: "Pomozi svoga brata bio on nasilnik ili se njemu činilo nasilje". Također na čitavoj zemlji nije bilo ništa drugo do ovo fanatično i slijepo neznaboštvo!

Ogromno je rastojanje između provalije džahilijeta i horizonta islama, upravo toliko kolika je razlika između poznatog predislamskog principa: "Pomozi svoga brata bio on nasilnik ili se njemu čini nasilje" i velikih riječi Uzvišenog Allaha: I neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite, zato što su vam spriječili pristup Časnom hramu, nikako ne navede da ih napadnete! Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu (5/2).

Velika je razlika između jednog i drugog principa!

Zatim kontekst nastavlja da objašnjava ono što je izuzeo u prvom ajetu ove sure, a tiče se onoga što je dozvoljeno od stoke:

Zabranjuje vam se strv, i krv, i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime, i što je udavljeno i ubijeno; i što je strmoglavljeno, i rogom ubodeno, ili od zvijeri načeto - osim ako ste ga preklali - i što je na žrtvenicima žrtvovano, i zabranjuje vam se gatanje strelicama. To je porok! - Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih, već se bojte Mene. Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera. - A onome ko bude primoran, kad hara glad, bez namjere da učini grijeh, Allah će oprostiti i samilostan biti (5/3).

Propis o strvi, krvi i svinjskom mesu prethodno je objašnjen, u granicama do kojih je stiglo ljudsko znanje o mudrosti Božanskog ozakonjenja ovog propisa. O ovome je bilo govora kad je razmatran ajet iz sure El-Bekare koji se odnosi na ove zabrane (U okrilju Kur'ana, 2, str. 60-62). Svejedno je je li ljudsko znanje stiglo do mudrosti ove zabrane ili nije, Božansko sveznanje je ustanovilo da ova jela nisu dobra i to je samo po sebi dovoljno. Allah ne zabranjuje ništa osim ono što je prljavo i ono što je štetno po ljudski život sa bilo kog aspekta, bez obzira na to da li ljudi znaju ili ne znaju je li to štetno ili nije... Uostalom, jesu li ljudi spoznali sve što je štetno i sve što je korisno?!

Što se tiče onoga što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime, ono je zabranjeno jer je to u principu nespojivo sa vjerovanjem. Vjerovanje priznaje Allahovu jedinstvo i Njegovu izdvojenost u Božanstvu, pa tako iz vjere u Božju jedinstvo proizilaze i obaveze, a prva od tih obaveza jeste da se čovjek usmjerava samo prema Allahu u svakoj namjeri i svakoj radnji, da samo sa Njegovim imenom otpočinje svaki posao i svaki pokret i da samo sa Njegovim imenom izvodi svaki pokret i radi svaki posao. Sve što se otpočne u nečije drugo, a ne u Allahovo ime, sve nad čime se prizove nečije drugo, a ne Allahovo ime (takoder ni ono nad čime nije spomenuto Allahovo niti bilo čije ime), ono je haram i zabranjeno. To je u osnovi nespojivo sa vjerovanjem i to od početka ne proizilazi iz vjere... To je loše i nevaljalo sa ove strane i zato se pripaja vidljivim prljavštinama, poistovjećuje se sa strvi, krvlju i svinjskim mesom.

Kad je riječ o udavljenom, to je ono što umre davljenjem ili gušenjem. Ubijeno je, pak, ono što se usmrti udaranjem štapom, drvetom ili kamenom. Strmoglavljeno je ono što padne sa ravnog krova ili terase, što se strmoglavi niz brdo ili upadne u bunar pa uquine. Rogom ubodeno je

ono što druga životinja rogom ubode pa uquine. A kad je riječ o jedenju onoga što su zvijeri načele, to je žrtva bilo koje zvijeri... To su sve vrste strvi ako se ne stigne i ne prekolje dok je još duša u njemu: osim ako ste ga preklali (5/3). Njegov status je status strvi... Ovo je ovdje razdvojeno da bi se izbjegla sumnja da ovo podliježe zasebnom propisu... Postoje opširna razjašnjenja fikhskih mišljenja i razlika u vezi sa propisom "onoga što je preklano", te razjašnjenje kada se životinja smatra preklanom. Neka mišljenja isključuju da je životinja preklana ako ju je nešto pogodilo tako da ju je to brzo ubilo ili ju je ubilo na mjestu. Ovakva životinja makar i preklana nema status preklane životinje. Druga, pak, mišljenja smatraju ovakvu životinju preklanom ako se stigne i prekolje dok je još duša u njoj, bez obzira na vrstu povrede... Opširna mišljenja treba potražiti u stručnim fikhskim djelima...

A što se tiče onoga što je na žrtvenicima žrtvovano, poznato je da su u Kabi u predislamskom dobu bili kipovi pored kojih su idolopoklonici klali žrtvene životinje i njihovom krvlju prskali kipove. Isti status ima i sve drugo na bilo kom mjestu - i to je zabranjeno zbog toga što je zaklano pored kipova - makar pri klanju spomenuto Božije ime zato što u sebi nosi značenje širka ili pridruživanja druga Allahu.

Ostalo je još gatanje strjelicama. Strjelice su strijele bez peraja kojima su idolopoklonici tražili savjet da li da nešto urade ili ne urade. Prema jednoj verziji, bilo ih je tri, a prema drugoj sedam. One su također upotrebljavane u igri na kocku poznatoj kod Arapa. Pomoću njih je dijeljena zaklana životinja, zapravo deva na koju su se kockali. Svaki učesnik u kocki je imao strelicu koja je kolala i kada bi izašla strjelica nekog od njih, taj bi od žrtvene životinje imao onoliko koliko mu je bilo određeno tom strjelicom... Allah je zabranio dijeljenje strjelicama, jer je to vrsta zabranjene kocke, kao što je zabranio i meso koje se dijeli na ovakav način.

...A onome ko bude primoran, kad hara glad, bez namjere da učini grijeh, Allah će oprostiti i samilostan biti (5/3).

Onaj ko je prisiljen zbog gladi - a to je vrijeme kad glad hara - i koji se plaši da neće dovesti u pitanje svoj život, njemu je dozvoljeno da jede od ovih zabranjenih jela, pod uvjetom da nema namjeru da čini grijeh niti ima cilj da se prepusti haramu. Šeriatski pravnici se razilaze oko toga kolika je to dozvoljena količina hrane: je li to samo onoliko koliko se može održati i sačuvati život, ili je to toliko da se čovjek zadovolji i najede, ili je, pak, toliko da može ostaviti i u zalihu za druge obroke ako se plaši prekida dotoka

hrane. Mi nećemo ulaziti u ove pojedinosti. Nama je dovoljno da shvatimo koliko je ova vjera lahka jer u slučaju nužde daje propise bez imalo zanovijetanja i stida. Zapravo, ona čitavu stvar veže za skrivenu namjeru i bogobožnost povjerenju Allahu. Pa ko je primoran, a nema namjeru ni cilj da poćini haram, on nema, dakle, grijeha ni kazne:

Allah će oprostiti i samilostan je (5/3).

Ovim završavamo sa objašnjavanjem onoga što je zabranjeno od hrane, a sada ćemo se posebno zadržati na rijećima Uzvišenog koje se nalaze u sredini ovog ajeta o zabrani:

Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih, već se bojte Mene. Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera (5/3).

Ovo je posljednje što je objavljeno iz Kur'ana Časnog, spuštenu da oglasi završetak i savršenstvo Objave i potpunost Allahove blagodati, tako da je Omer (neka je Allah njime zadovoljan) svojom proniciljivošću i oštroumnosću osjetio da su dani Božijeg Poslanika (alejhi-s-selam) na zemlji izbrojani. Poslnik je izvršio povjerenje, dostavio Objavu i nije preostalo ništa osim da se sretne sa Allahom. Zato je Omer (neka je na njega Allahovo zadovoljstvo) zaplakao jer je njegovo srce osjetilo da je dan rastanka blizu.

Ove krupne rijeći se navode u sastavu ajeta ćiji je predmet zabrana i dozvola jedenja nekih životinja kao i u kontekstu sure koja sadrži teme koje smo naprijed objasnili... Šta onda ovo znaći? Jedno od tih znaćenja jeste da je Allahov šeriat jedna nerazdvojna cjelina i potpuno savršenstvo. U njemu je jednako ono što se odnosi na poimanje i vjerovanje, ono što se odnosi na obrede i obredoslovlje, ono što se odnosi na dozvoljeno i zabranjeno kao i ono što se odnosi na društveno uređenje i međunarodne odnose. Sve ovo u svojoj sveukupnosti jeste vjera za koju Allah u ajetu kaže da ju je usavršio i da je to blagodat za koju Allah kaže onima koji vjeruju da im ju je upotpunio. U ovoj vjeri nema razlike između onoga što se tiće poimanja i vjerovanja, onoga što se tiće obreda i obredoslovlja, onoga što se tiće halala i harama i onoga što se tiće društvenog uređenja i međunarodnih odnosa... Sve to u svojoj sveukupnosti ćini Božanski program kojim je Allah zadovoljan da bude program za život onima koji vjeruju. Zato je napuštanje ovog programa, makar u jednom njegovom

žijelu ravno njegovom potpunom napuštanju, napuštanju ove vjere i sljedstveno tome, izlazak iz ove vjere...

Ovo pitanje se vraća na ono što smo mi već prethodno ustanovili, a to je da odbijanje bilo šta iz ovog programa kojim je Allah zadovoljan da bude program vjernicima i njegova zamjena nečim drugim što su ljudi stvorili, otvoreno znači odbijanje Božanstva Uzvišenog Allaha i davanje odlika i specifičnosti Božanstva nekom od ljudi. To znači napad na Allahovu vlast na zemlji i pretenziju na Božanstvo prisvajanjem Njegove velike posebnosti, a to je jurisdikcija ili pravo na propisivanje zakona ljudima. Ovo otvoreno znači napuštanje ove vjere, a što ima za posljedicu i sam izlazak iz nje.

Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere (5/3)...

Izgubili su nadu da će je staviti izvan snage, da će je okrnjiti ili da će je iskriviti. Allah je njoj dosudio savršenstvo i zapisao joj opstanak i trajanje... Oni možda mogu pobijediti muslimane u jednoj bitki, u jednom periodu, ali ne mogu pobijediti ovu vjeru. Ona je jedina vjera koja je ostala sačuvana da je ne može zadesiti nestajanje niti je može snaći izvitoperivanje, uprkos mnogih pokušaja njenih neprijatelja da je izvitopere, uprkos teških spletki koje su joj spletali i uprkos dubokom i totalnom nepoznavanju vjere od strane samih njenih pripadnika u nekim vremenima. Također Allah ne lišava Zemlju od vjerničke grupe koja poznaje ovu vjeru i koja se za nju bori, tako da vjera ostaje potpuna, razumljiva i sačuvana dok je ne preda drugoj grupi koja iza nje dolazi. Obistinilo se Allahovo obećanje da su nevjernici izgubili svaku nadu da će stati na put ovoj vjeri:

Zato se ne bojte njih, već se bojte Mene (5/3)...

Oni koji ne vjeruju nikad nisu mogli napakostiti ovoj vjeri i samom njenom učenju. Oni njenim sljedbenicima nisu mogli učiniti ništa osim da njeni sljedbenici odstupe od nje, da ne budu njena živa interpretacija i prijevod u praksi, da ne ispunjavaju njene obaveze i zahtjeve i da ne ostvaruju njene tekstove i ciljeve u svom životu...

Ova smjernica koju je Allah dao muslimanskoj zajednici u Medini ne svodi se samo na to pokoljenje, već je ona univerzalni govor upućen onima koji vjeruju u svakom vremenu i na svakom mjestu... Mi kažemo onima koji vjeruju: Oni koji su zadovoljni ovom vjerom kojom je Allah zadovoljan da im bude vjera, u njenom potpunom i savršenom značenju, oni koji

prihvaćaju ovu cijelu vjeru kao program za čitav život, ovi, samo ovi su vjernici...

Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera (5/3)...

Danas, danas kada je objavljen ovaj ajet na Oproštajnom hadždžu, Allah je usavršio ovu vjeru. U njoj nema da se može nešto dodati za onoga ko traži više. Danas je Allah upotpunio Svoju veliku blagodat vjernicima ovim potpunim i sveobuhvatnim programom i zadovoljan je da im islam bude vjera, pa onaj ko nije zadovoljan da mu ona bude program u njegovom životu on, dakle, odbija ono čime je Allah zadovoljan da bude program vjernicima.

Vjernik stoji pred ovim velikim riječima i skoro da ne može sebi da predoči krupne istine, duboke smjernice, obaveze i dužnosti koje ove riječi u sebi sadrže.

Prvo, vjernik stoji pred činjenicom upotpunjavanja i usavršavanja ove vjere, predočavajući sebi povorku vjerovanja, povorku objava i povorku poslanika od početka čovječanstva, od prvog poslanika, Ādema (alejhi-s-selam) do ove posljednje Objave, Objave koja je objavljena nepismenom Poslaniku da je dostavi čitavom čovječanstvu. I šta vidi? Vidi ovu dugu i neprekidnu povorku, povorku upute i svjetla. Vidi znakove na putu, dužinom čitavog puta, ali nalazi da je svaki poslanik, prije posljednjeg Poslanika, poslan samo svom narodu. Vidi da je svaka Objava, prije posljednje Objave, došla za jedan vremenski period. Vidi da je to bila posebna Objava, za posebnu grupu i za posebnu sredinu. Stoga su te Objave bile uvjetovane ovim svojim uvjetima i prilagođene ovim uvjetima. Sve su one pozivale Jedinom Bogu - ovo je vjerovanje u Božiju jedinstvo ili monoteizam -, sve su pozivale jednom obožavanju ovog Jedinog Boga - i ovo je ta prava vjera -, i sve su pozivale da se uzima i crpi od ovog Jedinog Boga i da se bude pokorno samo ovom Jedinom Bogu - i ovo je upravo islam -, međutim svaka od njih je imala šeriat ili vjer zakon za realni život koji je odgovarao stanju te zajednice, stanju te sredine i stanju vremena i prilika.

Kada je Allah htio da završi Svoje Objave ljudima, poslao je čitavom čovječanstvu Poslanika koji je posljednji poslanik, poslao ga je sa Objavom čovjeku, a ne grupi ljudi za posebno vrijeme i posebne prilike. To je Objava koja se obraća čovjeku izvan posebnih prilika, sredina i vremena, jer se ona obraća čovjekovoj prirodi koja se ne mijenja, ne modificira i ne podliježe promjenama: Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, vjeri, djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio, - ne treba da se mijenja Allahova vjera, jer to je prava vjera (30/30)... On je u ovoj Objavi detaljno izložio šeriat koji obuhvata život čovjeka sa svih aspekata i sa svih strana životne aktivnosti. Ovaj šeriat donosi univerzalne principe i osnovna pravila za ono što se razvija i modificira u životu promjenom vremena i mjesta, kao što donosi detaljne propise i zakone za ono što se ne razvija i ne modificira u životu promjenom vremena i mjesta. Također ovaj šeriat svojim univerzalnim principima i detaljnim propisima sadrži sve ono što je potrebno za život čovjeka od te Objave pa do kraja vremena, u što spadaju opće norme, smjernice, zakonodavstvo i društveno ustrojstvo, kako bi taj život mogao da traje, da se unapređuje, razvija i obnavlja oko ove okosnice i unutar ovog okvira... Uzvišeni Allah je rekao onima koji vjeruju:

Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama ispunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera (5/3)...

Oglasio im je usavršenje vjere i usavršenje šeriata zajedno. I ovo je upravo vjera. Vjernik ne može ni pretpostaviti da ova vjera - u ovom svom značenju - ima nekih nedostataka koji zahtijevaju dopunu niti nekih nedorečenosti koje iziskuju dodatak. Vjernik ne može da drži da je ova vjera lokalnog ili vremenski ograničenog karaktera pa da to potrebuje njen preobražaj ili modifikaciju. U protivnom, ako bi tako mislio, on, onda, nije ni vjernik, niti priznaje da Allah govori istinu niti je zadovoljan onim čime je Allah zadovoljan da bude vjera vjernicima!

Šeriat onog vremena u kome je objavljen Kur'an jeste šeriat svakog vremena, jer je to - Allahovim svjedočenjem - šeriat vjere koja je došla čovjeku u svakom vremenu i na svakom mjestu, a ne jednoj grupi ljudi, jednoj određenoj generaciji i za jedno određeno mjesto, kao što su dolazili raniji poslanici i Objave.

Detaljni propisi su došli da ostanu kakvi jesu, a univerzalni principi su došli da budu okvir unutar koga će se razvijati ljudski život do Sudnjeg dana, ne izlazeći iz njega osim ako ne izade iz okvira vjere!

Allah je onaj ko je stvorio čovjeka i On zna koga je stvorio. On je onaj ko je zadovoljan da mu ovo bude vjera koja sadrži ovaj šeriat. Zato riječi poput ovih: šeriat od jučer nije šeriat za danas može izreći samo čovjek koji tvrdi da više od Allaha zna koje su potrebe čovjeka i njegova razvoja!

Drugo, čovjek stoji pred upotpunjenošću Allahove blagodati vjernicima usavršavanjem ove vjere, a to je velika, krupna i potpuna blagodat. To je blagodat koja predstavlja rađanje čovjeka u biti, kao što predstavlja njegovu mladost i njegovu zrelost. Čovjek, ustvari, ne postoji dok ne spozna Boga onako kako ga mu je definisala ova vjera, prije nego spozna bitak i egzistenciju u kojoj živi onako kako mu ju je definisala ova vjera i prije nego što upozna sebe i svoju ulogu u ovom Bitku i način na koji će poštovati i uvažavati svoga Gospodara, a što sve može naučiti iz svoje vjere kojom je njegov Gospodar zadovoljan da mu bude vjera. Čovjek nema prave egzistencije prije nego što se oslobodi obožavanja ljudi u korist obožavanja jedino Allaha i prije nego što postigne istinsko uvažavanje da njegov zakon bude Allahov produkt i produkt Allahove vlasti, a ne ljudski produkt i produkt ljudske vlasti.

Čovjekova spoznaja ovih velikih istina onako kako mu ih je predstavila ova vjera jeste početak čovjekovog rođenja... Čovjek je bez ove spoznaje upravo na ovom nivou: može da bude životinja ili da bude "projekt čovjeka" koji je na svom putu ka stvaranju i formiranju! Međutim, on ne može biti čovjek u najsavršenijem obliku čovjeka sve dok ne spozna ove velike istine onako kako ih je predstavio Kur'an... A razlika je veoma; veoma velika između ovog oblika i ostalih oblika koje formiraju ljudi u svakom vremenu!¹⁶

Ostvarenje ovog oblika i ove forme u ljudskom životu jeste upravo to što čovjeku ostvaruje njegov potpuni humanitet i njegovu ljudskost... Ono mu to ostvaruje izvođeci ga vjerskom doktrinom i vjerovanjem u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike i Sudnji dan iz sfere životinjskog opažanja koje dokučuje samo ono što je opipljivo i prevodeći ga u sferu ljudskog poimanja koje dokučuje ono što je opipljivo i ono što je mimo tog opipljivog i očevidnog... vidljivi i nevidljivi svijet... materijalni i izvanmaterijalni svijet, spašavajući ga tako od tjeskobe ograničenog životinjskog opažanja.¹⁷ Ostvaruje mu humanitet izvođeci ga vjerovanjem

¹⁶V. predgovor *U okrilju Kur'ana*, 1, str. 1-11; i knjigu *Hasaisu-t-tesawwuri-l-islamijji we mukawwimatuhu*.

¹⁷V. tumačenje sure El-Fatiha, *U okrilju Kur'ana*, 1, str. 12-22; i tumačenje početka sure El-Bekare, *U okrilju Kur'ana*, 1, 39-41.

u Allahovu jedinstvo iz obožavanja i pokoravanja ljudima a uvodeći ga u obožavanje i pokoravanje jedino Allahu, uvodeći ga u ravnotežu, oslobođenost i superiornost nad svim osim Allaha. Tako se čovjek samo Allahu usmjerava u ibadetu, samo od Allaha prima program, šariat i sistem, samo se na Allaha oslanja i samo se Njega boji...¹⁸ Ostvaruje to čovjeku Božanskim programom uzdižući njegova interesiranja i odgajajući njegove sklonosti i nagone i akumulirajući njegovu energiju za dobro, izgradnju, uzdizanje i superiornost nad životinjskim nagonima, niskim strastima i razularenošću i raspuštenošću.¹⁹

Ne shvaća suštinu Allahove blagodati u ovoj vjeri niti je istinski cijeni onaj ko nije poznao bit džahilijeta i ko nije okusio njegovu nesreću. Džahilijet ili neznaboštvo u svakom vremenu i na svakom mjestu jeste program za život koji nije propisao ni ustanovio Uzvišeni Allah. Samo onaj ko je poznao neznaboštvo i ko je kušao njegove nesreće, nesreće u poimanju i vjerovanju, nesreće u stvarnom životu, samo je on taj ko opaža i osjeća, vidi i zna, shvaća i osjeća slast suštine Allahove blagodati u ovoj vjeri.

Onaj ko zna i ko proživljava nesreće zablude i slijepila, nesreće zbunjenosti i rastrganosti, nesreće izgubljenosti i praznine u neznabožničkim doktrinama i njihovim idejama i koncepcijama u svakom vremenu i na svakom mjestu, on je taj ko poznaje i ko uživa u blagodati imana.²⁰

Onaj ko poznaje i ko trpi strahote tiranije i hirove pojedinaca, strahote izbezumljenosti i uznemirenosti, strahote prekomjernosti i pretjeranosti u svim sistemima džahilijetskog života, on je taj ko poznaje i ko se naslađuje blagodatima života u okrilju vjere u programu islama.²¹

Arapi kojima se ovaj Kur'an obraćao prvi put su znali, shvaćali i naslađivali se ovim riječima, jer su njihova značenja bila predstavljena u njihovom životu, u istoj generaciji kojoj se obraćao ovaj Kur'an.

Oni su bili okusili džahilijetski ili predislamski način življenja. Okusili su njegova doktrinarna poimanja, okusili su njegove društvene prilike, okusili su njegov individualni i grupni moral, zapravo iskusili su

¹⁸V. knjigu *Haze-d-din*, str. 15-20.

¹⁹V. komentar riječi Uzvišenog Allaha: *O, vjernici, živite svi u miru...* U okrilju Kur'ana, 2, str. 147-155.

²⁰V. poglavlje *Tih we rukam* u knjizi *Hasa'isu-t-tesawwuri-l-islamiji*.

²¹V. poglavlje *Tehabbut we idtirab* u knjizi *El-Islamu we muškilatu-l-hadareti*.

sve ovo tako da kroz to mogu da shvate suštinu Allahove blagodati koju im je ukazao ovom vjerom, da shvate suštinu Allahovog dara i milosti prema njima darovavši im islam.

Islam ih je podigao sa dna džahilijeta i vodio ih putem koji se uspinje sve do visokih visina, kako smo objasnili na samom početku sure En-Nisa.²² Tako su se oni našli na samom vrhu gledajući odozgo na ostale narode na Zemlji okolo sebe i gledajući na svoju prošlost koju su živjeli u džahilijetu i neznaboštvu.

Islam ih je podigao sa dna džahilijeta u vjerskom poimanju koje je karakteriziralo obožavanje kipova, andela, sotona, zvijezda, predaka i ostalih ovih naivnih legendi i apsurdnih mitova da bi ih prenio na horizont tevhida. Na horizont vjerovanja u Jedinog Boga, Svemogućeg i Nesavladivog, Milostivog i Dragog, Onog koji sve čuje i sve vidi, Onog koji sve zna i koji je o svemu obaviješten, Onoga koji je apsolutno pravedan, Onoga koji je sigurno blizu i koji uslišava molbe. Između Njega i ljudi nema posrednika, svi ljudi su Božiji robovi, svi su Božije slugе... Tako ih je On oslobodio vlasti svećenika i vlasti rukovodstva onoga dana kada ih je oslobodio vlasti predrasude i praznovjerja.

Islam ih je podigao sa dna džahilijeta i u društvenim odnosima, brišući razlike među društvenim slojevima, lišivši ih loših običaja i oslobodivši ih samovolje koju je provodio svako ko je imao imalo vlasti (a ne, kao što vlada pogriješno mišljenje, da je arapski život u predislamsko doba predstavljao demokraciju).

“Moć da se učini nepravda bila je sinonim za ugled i slavu po mišljenju i običaju u odnosima između nadređenog i podređenog diljem Arabijskog poluotoka od krajnjeg juga do krajnjeg sjevera. Pjesnik Nedžaši čak pretjeruje u klevetanju svoga protivnika i ne pridaje mu nikakvu važnost jer:

Njegovo pleme ne krši jamstva ni obaveze,
Niti čini nepravdu ni koliko zrno gorušice.

Hudžr ibni Haris ponašao se samo kao arapski kralj kada je pleme Benu Esed silom prisilio na pokornost, pa njihov pjesnik Ubejd ibni Ebras nastoji da mu se približi usrdno ga moleći:

Ti si posjednik njihov a oni robovi do Kijameta,

²²V. predgovor suri En-Nisa, *U okrilju Kur'ana*, 4, str. 215-248.

Pokorili su se sili tvojoj kao što se pokorio Ušejkir Huzama.

Omer ibni Hind je bio arapski kralj kada je navikao ljude da mu se obraćaju iza zastora i kada je smatrao da arapska gospoda ne vrijedi ništa tako da je odbijao njihove majke da mu služe na dvoru.

Nu'man ibni Munzir je bio arapski kralj kada je u okrutnosti dostigao takav stepen da je jedan dan proglašavao danom radosti, u kome je nasumice obilato nagrađivao svakoga ko mu dode, a drugi dan danom srdžbe u kome je ubijao svakoga ko se pojavi od jutra do večeri.

Za Izeta Kulejba ibni Vaila se kaže da je tako nazvan jer je puštao psa tamo gdje mu se svidalo da lovi tako da se niko nije usuđivao da se približi mjestu iz kojega je dolazio lavež. Zato je rečeno: "Nema slobodnog u Vadi Avfu", jer od njegove sile niko nije tražio utočište u njegovoj dolini ko je bio slobodan u njegovom susjedstvu. Dakle, svi su slobodni u svojstvu robova..."²³

Islam ih je podigao sa dna džahilijeta u navikama, običajima, moralu i društvenim odnosima... Podigao ih je sa dna običaja žive zakopane kćeri, nesretne žene, vina, kocke i raspuštenih seksualnih veza, kićenja i miješanja uz nipodaštavanje i omalovažavanje žene, osveta, napada, krađe i pljačke. Njihove međusobne odnose je karakterisala razjedinjenost i slabost snalaženja pred bilo kakvim ozbiljnijim vanjskim napadom, kao što se desio napad Abesinaca na Kabu u Godini slona, karakterizirala ih je nemoć i slabost svih plemena, tih plemena koja su bila junaci samo u međusobnim obračunima i borbama!²⁴

Islam je od njih formirao Ummet koji sa visokih visina gleda na cijelo čovječanstvu na dnu i podnožju u svim aspektima života i to u jednoj generaciji. Jedna generacija je upoznala i dno i vrh, upoznala džahilijet i upoznala islam. Zato su uživali i shvaćali značenje Allahovih riječi upućenih njima:

Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera (5/3)...

Treće, vjernik stoji pred Allahovim zadovoljstvom da islam bude vjera onima koji vjeruju... Stoji pred brigom i pažnjom Uzvišenog Allaha o ovom Ummetu, čak dotle da mu On bira vjeru i da je On njom zadovoljan...

²³Mahmud Akkad, *Haqaiqu-l-islam we ebatilu husumihi*, str. 150-151.

²⁴V. tumačenje sure El-Fil u 30. džuzu *Zilala*, kao i *U okrilju Kur'ana*, 4, 117-135.

To je izraz koji odražava i koji govori o Allahovoj ljubavi prema ovom Ummetu i Njegovom zadovoljstvu ovim Ummetom, tako da mu On čak bira i program za njegov život...

Ove velike riječi stavljaju teško breme na pleća ovog Ummeta, breme koje se poredi i izjednačava sa ovom uzvišenom brigom... Bože, oprosti... Ništa se ne može mjeriti ni izjednačavati sa ovom uvišenom brigom Uzvišenog Gospodara, baš ništa što posjeduje ovaj Ummet sa svim onim što mogu ponuditi sve njegove generacije... Ništa osim truda i nastojanja da se zahvali na blagodat i da spozna Onoga ko blagodat daje... To je samo shvaćanje obaveze, zatim njeno izvršavanje onoliko koliko se može, traženje oprosta i prelaska preko propusta i grješaka pri njenom izvršavanju.

Allahovo zadovoljstvo da islam bude vjera ovoga Ummeta zahtijeva od njega da on odmah u početku shvati vrijednost ovog izbora, zatim da teži i želi da ustraje u ovoj vjeri trudeći se svim svojim snagama i mogućnostima. U protivnom, kako je nesretan i kako je glup onaj ko zanemari, a kamoli onaj ko odbije, ono sa čime mu je Allah zadovoljan, birajući za sebe nešto drugo mimo onoga što mu je Allah odabrao! To je, dosita, veliki grijeh koji ne može proći bez kazne i koji nikad neće ostaviti svog počinioča da bude siguran i spasen jer je odbio ono čime mu je Allah zadovoljan. Allah može ostaviti one koji nisu uzeli islam za svoju vjeru da griješe i griješe, ali sve do određenog roka. Međutim, one koji su upoznali islam zatim ga ostavili ili odbili, uzimajući sebi druge programe za život mimo onoga kojim im je Allah zadovoljan, njih neće ostaviti nikad niti će ih ikad pustiti a da ne okuse kaznu koju zaslužuju!

Ne možemo se više zadržavati pred ovim velikim riječima jer bi nas to daleko odvelo. Zadovoljit ćemo se ovim naznakama u ovoj prilici, nastavljajući dalje sa praćenjem novog odlomka u ovoj suri:

Pitaju te šta im se dozvoljava. Reci: "Dozvoljavaju vam se lijepa jela i ono što vam ulove životinje koje ste lovu podučili, onako kako je Allah vas naučio. Jedite ono što vam one uhvate i spomenite Allahovo ime pri tome, i bojte se Allaha, jer Allah, zaista, brzo svida račune" (5/4).

Od sada vam se dozvoljavaju sva lijepa jela ; i dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga, i vaša jela su njima dozvoljena; i čestite vjernice su vam dozvoljene, i čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije vas, kada im vjenčane darove njihove dadete s namjerom da se njima oženite, a ne da s njima blud činite i da ih za prilježnice uzimate. A onaj ko otpadne od prave vjere - uzalud će mu biti djela njegova i on će, na onom svijetu, nastradati (5/5).

Ovo pitanje koje dolazi od onih koji vjeruju o onome što im se dozvoljava odslikava psihičko stanje ove izabrane zajednice koja je bila sretna govorom Uzvišenog Allaha koji joj je prvi put upućen, kao i što govori o njihovom ustručavanju i bojazni od svega što je bilo u džahilijetu čineći to iz bojazni da je to islam zabranio i o potrebi da pitaju kako bi bili sigurni da je novi program tim zadovoljan i da je to potvrdio.

Onaj ko posmatra historiju ovog perioda primijetiti će tu duboku promjenu koju je napravio islam u duši arapskog čovjeka. On ga je toliko žestoko uzdrmao da ga je oslobodio svih naslaga predislamskog vremena. Upozorio je i upoznao muslimane - one koje je podigao sa dna džahilijeta da bi ih podigao na najviši vrh - da se oni radaju iznova, da se ponovo stvaraju... Kao što ih je učinio da osjećaju ogromnost ovog prijelaza, veličinu ovog skoka, uzvišenost ovog uzdignuća i obilnost ove blagodati. Zato je njihova briga postala da se adaptiraju i prilagode ovom Božanskom programu čiju su blagodat i blagoslov na sebi osjetili i da budu oprezni kako ga ne bi kršili. Ovaj oprez i ova bojažljivost od svega onoga na što su se navikli u džahilijetu bila je plod ovog dubokog osjećaja, plod tog krupnog preokreta.

Zato su uzeli pitati Božijeg Poslanika (alejhi-s-selam) nakon što su saslušali ajete o zabrani:

Pitaju te šta im se dozvoljava (5/4).

Pitaju da bi bili sigurni prije nego mu se približe.

Na to pitanje im je došao i odgovor:

Reci: "Dozvoljavaju vam se lijepa jela..." (5/4).

Ovaj odgovor zaslužuje da se o njemu razmisli. On u njihova osjećanja ulijeva ovu činjenicu, a to je da im ono što je lijepo nije zabranjeno, da im nije spriječeno ono što je dobro, da im je sve ono što je lijepo i dobro dozvoljeno a da im je zabranjeno samo ono što je nevaljalo i prljavo. Činjenica je da sve ono što je Allah zabranio zdrava ljudska priroda

smatra prljavim sa čulnog aspekta, kao što je strv, krv i svinjsko meso, ili vjernikovo srce osjeća odvratnost prema tome, kao ono što je zaklano u nečije drugo a ne u Allahovo ime, ono što je na žrtvenicima žrtvovano ili dijeljeno pomoću strjelica, što je vrsta kocke.

Lijepim jelima - što je opći pojam - dodaje i ono što upućuje na to da je lijepo - spominjanje posebnog poslije općeg -, a to je ono što ulove životinje naučene lovu, kao što su soko, lovački psi, panteri i druge životinje koje su njihovi vlasnici dresirali i naučili kako će uloviti životinju, odnosno kako će je sputati i uloviti:

I ono što vam ulove životinje koje ste lovu podučili, onako kako je Allah vas naučio. Jedite ono što vam one uhvate i spomenite Allahovo ime pri tome, i bojte se Allaha, jer Allah, zaista, brzo sviđa račune (5/4).

Uvjet da bude dozvoljeno ono što ulove ove životinje koje su dresirane i naučene lovu jeste da one ostave za svog vlasnika, odnosno sačuvaju ono što ulove, ne jedući pri tome ništa osim u slučaju ako joj je vlasnik odsutan pa ona ogladni. U slučaju da ova životinja naučena lovu pojede nešto od žrtve prilikom lova - to je znak da nije naučena lovu već da je vjerovato ulovila za sebe i njenom vlasniku nije dozvoljeno da jede to što ona ulovi, makar preostala većina ulova koga nije pojela. Ako bi ova životinja donijela žrtvu čak i živu ali je od nje nešto pojela, ni ovo nije čisto ni dozvoljeno makar i preklano.

Allah podsjeća vjernike na Svoju blagodat prema njima u ovim dresiranim životinjama, jer su ih oni naučili onome čemu je njih Allah naučio. Allah je taj ko im je upokorio ove životinje, osposobio ih da nauče i naučio njih kako će naučiti te životinje. To je kur'anski obrt koji odslikava kur'anski metod odgoja i koji govori o prirodi ovog mudrog programa koji ne propušta nijedan trenutak, nijednu priliku koja se ukaže a da je ne iskoristi da u ljudskom srcu ne probudi osjećaj ove prve istine, istine da je Allah taj ko je sve dao, da je On taj ko je stvorio, da je On taj ko je poučio, da je on taj ko je upokorio i da Njemu pripada svaka zasluga u svakom pokretu, u svakoj dobiti i svakoj mogućnosti do koje čovjek dode. Vjernik ne zaboravlja nijednog trenutka da je od Allaha i da se vraća Allahu svaka stvar u samoj čovjekovoj prirodi, kao i stvari i događaji okolo njega. Vjernik ne propušta nijedan trenutak a da u njemu ne vidi Allahovu ruku i Njegovu zaslugu i milost u svakom treptaju duše, u svakom pulsiranju nerva, u svakom pokretu ruke i noge... Sa ovog stanovišta vjernik je sav "božanski".

Allah poučava vjernike da spomenu Allahovo ime pri lovu koga će uloviti dresirana životinja. Ime se spominje pri puštanju životinje jer ona može ulov ubiti zubima ili kandžama, pa se ovo smatra klanjem, jer se Allahovo ime spominje pri klanju pa se isto tako spominje pri puštanju dresirane životinje.

Na kraju ajeta vraća ih bogobojažnosti i plaši ih brzim svidanjem računa. On pitanje svega dozvoljenog i zabranjenog pri tome povezuje sa ovim osjećajem koji je središte svake namjere i svakog djela u životu vjernika koji, zapravo, čitav život pretvara u vezu sa Allahom, u osjećaj Njegove veličine i u jednu vrstu kontrole i nadzora u tajnosti i javnosti:

I bojte se Allaha, jer Allah, zaista, brzo svida račune (5/4).

Kontekst nastavlja objašnjavanjem dozvoljene hrane priključujući tome i dozvoljene bračne veze:

Od sada vam se dozvoljavaju sva lijepa jela ; i dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga, i vaša jela su njima dozvoljena; i čestite vjernice su vam dozvoljene, i čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije vas, kada im vjenčane darove njihove dadete s namjerom da se njima oženite, a ne da s njima blud činite i da ih za priležnice uzimate (5/5).

Ovako počinje sa nabrojanjem dozvoljenih uživanja po drugi put riječima Uzvišenog Allaha:

Od sada vam se dozvoljavaju sva lijepa jela (5/5)...

On ovim potvrđuje značenje na koje smo mi ukazali povezujući između njega i novih vrsta uživanja koja su lijepa i dozvoljena.

Ovdje se upoznajemo sa jednom drugom stranom islamske tolerancije u odnosima sa nemuslimanima iz reda sljedbenika Knjige koji žive u islamskom društvu, u "zemlji islama", ili ih za to društvo vežu obaveze koje proističu iz ugovora i garancija o zaštiti.

Islam se ne zadovoljava time da sljedbenicima Knjige ostavi njihove vjerske slobode a zatim da se izolira od njih, tako da oni ostanu po strani i izolirani, već ih obuhvaća jednim vidom društvene saradnje, prijateljstva, lijepog postupanja i druženja sa njima, tako da čini njihova jela dozvoljena muslimanima kao i jela muslimana dozvoljena njima, kako bi došlo do međusobnog posjećivanja i ugošćavanja, do zajedničkog objedovanja, jedenja i pijenja, kako bi, zapravo, cijelo društvo živjelo u ljubavi i toleranciji... Islam također dozvoljava muslimanima da se žene s njihovim

čednim ženama - a to su čestite, što znači čedne i slobodne - vežući njihovo spominjanje za spominjanje slobodnih i čestitih muslimanki. To je tolerancija koju su osjetili samo sljedbenici islama između ostalih sljedbenika drugih vjera. Katolik kršćanin se ustručava da se oženi sa pravoslavkom, protestantkinjom ili maronitkinjom koje su isto tako kršćanke. Na to se među njima odvažavaju samo oni koji su "raščistili sa religijom"!

Ovako izgleda da je islam jedini program koji toleriše uspostavljanje kosmopolitskog društva u kome nema izoliranosti između muslimana i pripadnika objavljenih Knjiga, u kome nema pregrada između pripadnika različitih religija koji žive u okrilju i pod bajrakom islamskog društva. Ovo se odnosi na zajednički život i međusobno ponašanje, međutim, kad je riječ o zaštiti i pomoći, to je regulirano drugim propisom koji će biti naveden u kontekstu ove sure.

Uvjet pod kojim su dozvoljene čestite kćeri onih kojima je data Knjiga je isti onaj uvjet pod kojim su dozvoljene i čestite vjernice:

Kada im vjenčane darove njihove date s namjerom da se njima oženite, a ne da s njima blud činite i da ih za priležnice uzimate (5/5)...

To znači da se daje mehr ili vjenčani dar s namjerom zakonitog sklapanja braka kojim muškarac čuva i štiti svoju suprugu, a ne da ta imovina bude put u blud ili put za uzimanje žene za priležnicu. Put u blud znači da žena pripada bilo kom muškarcu, a put za uzimanje za priležnicu znači da žena pripada određenom prijatelju mimo bračne veze. I jedno i drugo je bilo poznato i priznato u arapskom predislamskom društvu prije nego što ga je islam očistio, popravio i podigao sa najnižeg dna do najviših visina.

Iza ovih propisa slijedi zaključak i komentar pun oštine i prijetnje:

A onaj ko otpadne od prave vjere - uzalud će mu biti djela njegova i on će, na onom svijetu, nastradati (5/5).

Svi ovi zakonodavni propisi skopčani su sa vjerovanjem, zapravo njihovo izvršavanje onako kako su ustanovljeni i propisani jeste vjerovanje, ili je dokaz vjerovanja. Zato onaj ko odbaci ove propise, on otpada od prave vjere, on je prekriva, on je pokriva i niječe. A onaj ko otpada od prave vjere, njemu propadaju i djela, vraćaju mu se, ne primaju mu se i ne potvrđuju. Ovaj izraz uzalud je uzet od napuhane životinje koja ugrine zbog toga što je pojela nešto otrovno. To je ilustracija suštine beskorisnog djela. I ono se

napuše a zatim nestane, poput životinje koja se otruje, nadme i uquine. Na budućem svijetu šteta će biti mnogo veća od uzaludnosti i ništavnosti djela na ovom svijetu.

Ovaj oštri pogovor i ova strašna prijetnja dolaze odmah poslije navođenja šeriatskog propisa koji se odnosi na dozvoljena i zabranjena jela i bračne veze... To upućuje na povezanost pojedinosti ovog programa, te da je svaka pojedinost u njemu, ustvari, vjera koja nema milosti ako joj se proturječi i u kojoj nema prihvatanja onoga što je u oprečnosti s njom ni u malom ni u velikom.

U kontekstu govora o lijepim jelima i dozvoljenim ženama dolazi spominjanje namaza i propisa o čistoći i higijeni potrebnoj za namaz:

O vjernici, kad hoćete da namaz obavite, lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite - a dio glava svojih potarite - i noge svoje do iza članaka. A ako ste džunubi, onda se okupajte; a ako ste bolesni ili na putu ili ako ste izvršili prirodnu potrebu ili ako ste se sastajali sa ženama, a ne nadete vode, onda rukama svojim čistu zemlju dotaknite i njima preko lica svojih i ruku svojih predite. Allah ne želi da vam pričini poteškoće, već želi da vas učini čistim i da vam blagodat Svoju upotpuni, da biste bili zahvalni (5/6).

Govor o namazu i čistoći dolazi uz govor o lijepim jelima i dozvoljenim ženama. Navođenje propisa o čistoći uz propise o lovu, ihramima i odnosima prema onima koji su spriječili muslimane da pristupe Časnom hramu nije slučajno i radi običnog nabiranja, kao što nije daleko niti izvan konteksta i njegovih ciljeva. Ovo upravo dolazi na svom pravom mjestu u kontekstu, a i radi mudrosti u kur'anskom izrazu i diskursu.

Prvo, to je obrt prema jednoj drugoj vrsti onoga što je lijepo. Posve lijepo za dušu, pored lijepih jela i dozvoljenih žena. To je vrsta lijepog koju vjernikovo srce ne nalazi u ostalim vrstama uživanja. To je uživanje u susretu sa Allahom, u atmosferi bespriječnosti, poniznosti i čistoće. Pošto je okončao govor o uživanjima koja se odnose na hranu i brak, kontekst se uzdiže i uzima da govori o uživanjima koja se tiču čistoće i namaza, kompletirajući tako lijepa uživanja u čovjekovom životu, a pomoću čega se kompletira i egzistencija čovjeka.

Drugo, propisi o čistoći i namazu, propisi o jelima i braku, propisi o dozvoljenom i zabranjenom lovu, propisi o odnosu prema ljudima u miru i ratu, kao i ostali propisi koji će biti navedeni u ovoj suri, svi su oni vid ibadeta i pokornosti Allahu i svi su oni Allahova vjera. Nema razdvajanja i cijepanja u ovoj vjeri između onoga što je u fikhu konačno nazvano “propisima o vjerskim obredima” i onoga što je imenovano “propisima o poslovanju”.

Ovo razlikovanje koje je napravio fikh prema zahtjevima sortiranja i klasifikacije ne postoji u osnovi Božanskog programa niti u osnovi islamskog šeriatu. Ovaj program se sastoji i od jednog i od drugog podjednako. Status jednog je i status drugog, jer to zajedno čini Allahovu vjeru, Njegov šeriat i Njegov program. Jedno nije preče od drugog kad je riječ o pokornosti i slijedenju. To nikako, zapravo, jedno od tog dvoga ne može opstati bez drugoga. Nema prave vjere bez ostvarenja oba ova segmenta podjednako u životu zajednice muslimana.

Ovo su sve obaveze koje je Allah naredio muslimanima da ih ispunjavaju. Ovo su sve ibadeti koje musliman vrši u namjeri da se približi Allahu. Ovo je sve islam i svjedočenje muslimanove pokornosti Allahu.

Ne postoje ibadeti za sebe niti poslovanje za sebe osim u fikhskoj klasifikaciji. Ovo oboje, ibadeti i poslovanje, u svom terminološkom smislu, sve su to ibadeti, dužnosti i ugovori sa Allahom i napuštanje bilo šta od ovoga znači neispunjenje ugovora o vjerovanju sa Allahom.²⁵

Ovo je taj obrt na koji ukazuje kur’anski red i slijed navodeći različite propise u jednom kontekstu.

O vjernici, kad hoćete da namaz obavite (5/6)...

Namaz je susret sa Allahom, stajanje pred Njim, Uzvišenim, dova upućena Njemu, tajni razgovor i povjeravanje. Zato je za ovaj susret potrebna priprema. Potrebna je tjelesna čistoća koju prati duhovna spremnost. Zato je ustanovljen abdest - kako mi mislimo i držimo, a Allah

²⁵V. poglavlje *Eš-Šumul* u knjizi *Hasaisu-t-tesawwuri-l-islamijji we mukawwimatuhu*.

najbolje zna. Ovo su farzovi abdesta koji su tekstualno navedeni u ovom ajetu:

pranje lica, pranje ruku do iza lakata, potiranje glave i pranje nogu do iza članaka... U vezi sa ovim abdeskim farzovima postoje neznatna fikhska razilaženja... Najvažnije gdje se fikhski pravnici razilaze jeste pitanje da li ove farzove treba obaviti ovim redom kojim su navedeni ili ih je dovoljno izvršiti bez poštovanja reda. Ovdje, dakle, postoje dva mišljenja.

Ovo je kad je riječ o maloj nečistoći, međutim, kad je riječ o velikoj nečistoći - svejedno bila ona rezultat spolnog akta ili polucije u snu -, ona obavezuje na kupanje...

Pošto je završio sa objašnjavanjem abdeskih i gusulskih obaveza, prešao je na objašnjavanje tejemmuma i to u ovim slučajevima:

u slučaju nepostojanja vode, bilo da treba uzeti abdest ili se okupati...;

u slučaju bolesti, bilo da treba uzeti abdest ili se okupati ako voda škodi i udi...;

u slučaju putovanja, bilo da treba uzeti abdest ili se okupati.

Malu nečistoću izrazio je riječima: ako ste izvršili prirodnu potrebu ^{5/6}) - došli iz gaita - a gait je uvalica u kojoj su obavljali prirodnu potrebu. Dolazak iz gaita je aluzija na obavljanje prirodne potrebe, male ili velike.

Veliku nečistoću je izrazio riječima: ako ste doticali žene... Ovaj nježan izraz je dovoljan za aluziju na spolni akt.

U ovim slučajevima onaj ko je nečist - bilo da mu je potrebno da uzme abdest ili da se okupa - neće se približavati namazu dok ne uzme tejemmum. U ovom slučaju treba naći čistu zemlju, ili nešto što pripada vrsti zemlje - izražava čistoću čišćenje zemljom - makar bila zemlja na ledima životinje ili zid, pa je dotakne dlanovima, zatim ih otrese i njima potare lice, potom potare ruke do iza lakata. Prema jednom mišljenju dovoljno je jedno doticanje i za lice i za ruke, a po drugom, potrebna su dva doticanja, jedno za lice, a drugo za ruke. I ovdje, dakle, postoje dva mišljenja.

Postoje fikhska razmimoilaženja u vezi sa značenjem riječi Uzvišenog Allaha: ako ste žene doticali. Je li to obično doticanje? Ili je to

spolni akt? Je li svako doticanje praćeno strašću i uživanjem ili je bez strasti i uživanja? I ovdje postoji razilaženje.

Također, da li bolest općenito dopušta uzimanje tejemmuma? Ili samo bolest pri kojoj smeta i škodi voda? I ovdje postoji razilaženje.

Zatim, da li studen vode, sama po sebi, bez bolesti, kao i strah od bolesti i kakve smetnje dopušta uzimanje tejemmuma. Najvjerovatnije da dozvoljava.

Na kraju ovog ajeta dolazi ovaj pogovor i ovaj komentar:

Allah ne želi da vam pričini poteškoće, već želi da vas učini čistim i da vam blagodat Svoju upotpuni, da biste bili zahvalni (5/6).

Čistoća je stanje koje je obavezno za susret sa Allahom, kao što smo ranije rekli, i ona se postiže abdestom i tjelesnim i duhovnim čišćenjem. Kad je riječ o tejemmumu, u njemu se ispunjava ovaj posljednji dio i on se dozvoljava kao sredstvo za čišćenje u slučaju nepostojanja vode ili u slučaju postojanja štete od upotrebe vode. To je stoga što Uzvišeni Allah neće da grubo postupa sa ljudima niti da ih obavezuje obavezama koje će im prouzrokovati tjeskobe i teškoće. On želi da ih očisti, da im ukaže Svoju blagodat ovim čišćenjem, da ih navede da Mu zahvale na ovoj blagodati kako bi im je umnogostručio i povećao. Dakle, ovaj pravi i lahki program odlikuje blagost, dobrota i realnost.

Ovo nas dovodi do mudrosti abdesta, kupanja i tejemmuma koju ovdje otkriva i sam tekst:

... već želi da vas učini čistim i da vam blagodat Svoju upotpuni, da biste bili zahvalni (5/6).

Dovodi nas do tog jedinstva koje ostvaruje islam i u obredima i zakonadavnim propisima. Abdest i kupanje nisu puko čišćenje tijela, da bi oni koji se prave filozofima ovih dana mogli reći: "Nama nisu potrebne ove mjere kao što su bile potrebne Arapima beduinima! Mi se kupamo i čistimo svoje organe s obzirom na civilizacijsko dostignuće!" Nije to u pitanju, već je to dvostruko nastojanje da se objedini čistoća tijela i čistota duše u jednom činu, u jednom ibadetu kojim se vjernik usmjerava svom Gospodaru. Međutim, aspekt duhovne čistoće je jači, jer se u nemogućnosti upotrebe vode to nadomješta tejemmumom koji samo ostvaruje ovaj jači aspekt. Ovo je sve zbog toga što je ova vjera univerzalni program koji je sposoban da se suoči sa svim situacijama, svim sredinama i svim vremenima jednim trajnim sistemom koji će ostvarivati njegovu

mudrost u svim situacijama, svim sredinama i svim vremenima, u bilo kom obliku i u bilo kom značenju, tako da njegova mudrost ne prestaje niti zostaje ni u kom slučaju.

Zato pokušajmo da shvatimo mudrost ove vjere prije nego što o njoj uzmemo davati mišljenja bez ikakva znanja, bez ikakve upute i bez Knjige svijetle. Pokušajmo biti pristojniji i učtiviji sa Allahom, podjednako u onome što znamo i onome što ne znamo.²⁶

Također nas govor o tejemmumu za namaz u slučaju nemogućnosti čišćenja abdestom ili kupanjem, ili u slučaju njihove štete, govor o ovome nas vodi do jednog drugog osvrta o samom namazu. Zapravo, vodi nas do činjenice koja govori koliko islamski program vodi brigu o obavljanju namaza i o uklanjanju svih prepreka koje onemogućavaju njegovo obavljanje. Ovaj propis, uz druge propise kao što su propisi o namazu za vrijeme straha i namazu u slučaju bolesti koji će se obaviti sjedeći ili ležeći, već prema mogućnostima, svi ovi propisi otkrivaju veliku težnju za obavljanjem namaza i objašnjavaju do koje mjere se ovaj program oslanja na ovaj ibadet radi postizanja svojih odgojnih ciljeva u ljudskoj duši. On od ovog susreta sa Allahom i stajanja pred Njim čini sredstvo dubokog utjecaja tako da se namaz ne može ostaviti niti doći u pitanje ni u najdelikatnijim ni u najkritičnijim situacijama. Zapravo, on ne ostavlja mogućnost da se ijedna prepreka može ispriječiti između muslimana i ovog prizora i ovog susreta... susreta čovjeka i njegovog Gospodara i ovaj se susret ne može prekidati iz bilo kog razloga... U njemu je pravo osvježanje za srce, u njemu je pravi odmor i u njemu je prava radost.

Propise o čistoći kao i prethodne propise završava podsjećanjem vjernika na Allahovu blagodat koju im je ukazao vjerovanjem i Allahovim ugovorom s njima na poslušnost i pokornost, a to je ugovor i zavjet sa kojim su ušli u islam, kao što je prethodno rečeno. Također ih podsjeća na bogobožnost i činjenicu da Allah zna ono što grudi kriju:

²⁶Takav je slučaj sa zekatom i porezima, jedno nije drugo i jedno drugo ne zamjenjuje. O ovome će nešto biti rečeno u ovom džuzu.

I sjetite se Allahove milosti kojom vas je obasuo i zavjeta kojim vas je obavezao, kad ste rekli: "Slušamo i pokoravamo se!" I bojte se Allaha, jer Allah zna svačije misli (5/7).

Oni kojima se Kur'an prvi put obraćao znali su, kao što smo rekli, vrijednost Allahove blagodati koju im je On ukazao ovom vjerom. Oni su njenu suštinu nalazili u svom biću, u svom životu, u svom društvu i u svom mjestu i položaju u odnosu na sve ljude oko sebe. Stoga je samo jedan znak, običan znak, bio dovoljan da ukaže na ovu blagodat, s obzirom na to da je upućivao srce i pogled na krupnu činjenicu i istinu koja je egzistirala i bila vidljiva u njihovom životu.

Takoder im je ukazivanje na zavjet kojim ih je Allah obavezao na poslušnost i pokornost smjesta predočilo izravnu činjenicu koju oni sami znaju. Ono je isto tako u njihovim osjećanjima izazivalo ponos jer ih je u odnosu na Allaha postavilo u ulogu druge strane u sklapanju ugovora sa Allahom, što je velika i krupna stvar u vjernikovom osjećanju kad shvati ovu njenu suštinu i kad s njom živi.

Stoga ih Allah u ovome prepušta bogobožnosti, da srce osjeća Allaha i da je svjesno Njegove kontrole skrivenih misli:

I bojte se Allaha, jer Allah zna svačije misli (5/7).

Izraz "svačije misli" - ono što je u grudima je slikovit i nadahnjujući, koji mnogo susrećemo u Kur'anu. Zato je dobro da ukažemo na suptilnost, ljepotu i inspiraciju koju on u sebi nosi. Ono što je u grudima, to jest ono što je njihov saputnik, njihov pratilac i ono što se za njih priljepilo. To je aluzija na skrivena osjećanja, zapretane misli i pohranjene tajne čija je karakteristika da prate grudi i da su njihov saputnik. A one su, pored toga što su skrivene i tajne, otkrivene Allahovom znanju Koji zna ono što je u grudima pohranjeno.

Od obaveza iz zavjeta kojim je Allah obavezao muslimanski Ummet jeste i pravedan postupak prema ljudima. Apsolutna pravda čija se kazaljka na vagi neće pomjerati zbog ljubavi i mržnje i koja ni u kom slučaju neće biti pod utjecajem rodbinskih veza, interesa ili hira. Pravda koja proizilazi samo iz dužnosti prema Allahu koji je jedini uzrok spasa i izbavljenja... Iz

osjećaja Allahove kontrole i Njegovog znanja skrivenih misli... Odatle i ovaj poziv:

O vjernici, dužnosti prema Allahu izvršavajte, i pravedno svjedočite! Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže čestitosti, i bojte se Allaha, jer Allah dobro zna ono što činite! (5/8).

Allah je onima koji vjeruju ranije zabranio da ih mržnja prema onima koji su im spriječili pristup Časnom hramu ne navede da ih napadnu. Bio je ovo vrhunac samokontrole i tolerancije kojoj ih Allah uzdiže Svojim Božanskim programom. I, evo, njima istima se zabranjuje da ih mržnja ne navede da odstupe od pravde. To je viši stepen u uzdizanju, to je teže i mučnije. To je faza iznad nenapadanja i nezadržavanja kod nje; ona prelazi u uspostavljanje pravde uprkos osjećaju prezira i mržnje! Prva obaveza je lakša, jer je ona pasivna mjera koja završava odustajanjem od napada. Međutim, kad je riječ o drugoj obavezi, ona je teža jer je to aktivna mjera koja zahtijeva od čovjeka da provodi pravdu i pravičnost i prema onima koje prezire i prema onima koje mrzi!

Mudri odgojni program naslućuje koliko teškoće ima u ovom moralnom uspinjanju pa stoga nudi ono što će u tome biti od pomoći:

O vjernici, dužnosti prema Allahu izvršavajte, i pravedno svjedočite! (5/8).

Isto tako završava onim što pomaže njegovom ostvarenju:

I bojte se Allaha, jer Allah dobro zna ono što činite! (5/8).

Čovjek se nikad ne može uzdići na ovaj nivo osim ako u ovoj stvari ne saraduje izravno sa Allahom, ako ne ispunjava svoje obaveze u ime Allaha, lišen svakog drugog cilja osim Njega, ako nije obuzet bogobojažnošću i ako ne osjeća Njegovo oko na onom što savjest i grudi kriju i taje.

Nema nikakvog obzira na cijeloj zemlji koji može čovjeka uzdići na ovaj nivo i na njemu ga zadržati i učvrstiti osim ispunjavanje obaveza u ime Allaha, saradnja sa Njim izravno i lišavanje svakog drugog obzira za koji se misli da može čovjeka podići na ovaj stepen.

Nema nijedne vjere i nijednog sistema na ovoj Zemlji koji garantira apsolutnu pravdu omraženim neprijateljima kao što im je garantira ova

vjera koja poziva vjernike da ovu obavezu ispunjavaju u ime Allaha i da s Njim sarađuju lišeni svakog drugog obzira.

Ovi principi u ovoj vjeri je to što je ovu vjeru učinilo posljednjom svjetskom ljudskom vjerom čiji sistem garantira svim ljudima - njenim pripadnicima i onima koji to nisu - da u njenom okrilju uživaju u pravdi i da ova pravda bude obavezna za njene pripadnike po kojoj će sarađivati sa svojim Gospodarom bez obzira na prezir i mržnju koju doživljavaju od ljudi.

Uistinu je obaveza Ummetu da bude pravedan prema čovječanstvu bez obzira na to koliko u tome bilo poteškoća i napora.

Ummet je uspostavio ovu pravdu i ispunio njene zahtjeve onoga dana kada je istinski prihvatio islam. Ona u njegovom životu nije bila obična preporuka niti običan moralni princip, već je bila realnost u njegovom svakodnevnom životu, realnost koju čovječanstvo nije poznavalo prije ni poslije i koju nije poznavalo na ovom nivou osim u svijetlom islamskom periodu. Primjeri koje je sačuvala historija na ovom polju su bezbrojni. Svi oni svjedoče da su ove Božanske zapovijedi i obaveze u životu ovoga Ummeta pretvorene u program koji se u realnom svijetu jednostavno provodio i koji je bio otjelovljen u običnoj svakodnevnicu tog Ummeta. Nisu to bili nikakvi utopistički moralni principi niti pojedinačni primjeri. Bio je to stil i način života tako da ljudi nisu mislili da postoji nekakav drugi način osim taj.

Kada pogledamo sa tog visokog uzvišenja na neznaboštvo u svim vremenima i svim mjestima - u što spada i neznaboštvo savremenih vremena - vidjet ćemo ogromnu razdaljinu između programa koga Allah donosi ljudima i programa koje ljudi prave za ljude. Vidjet ćemo razdanjinu koja se ne može preći između rezultata ovih programa i rezultata jedinstvenog programa u svijesti i životu.

Ljudi često poznaju principe i često ih iznose i hvale. Međutim, to je jedna, a njihovo ostvarenje u svijetu realnosti je druga stvar. Ovi principi, kojima ljudi jedni druge pozivaju, što je i prirodno, ne ostvaruju se u realnom svijetu. Nije važno da ljudi pozivaju ovim principima, već je važno ko je taj ko ih njima poziva. Važna je strana iz koje dolazi poziv. Važna je moć i vlast ovog poziva na svijesti i savjesti. Važan je izvor kome će se ljudi obratiti sa učinkom svoga truda i napora radi ostvarenja ovih principa.

Vrijednost vjerskog poziva principima kojima ona poziva jeste vlast i moć vjere koju ona crpi iz Allahove vlasti i moći. Stoga se postavlja pitanje na što se oslanja taj i taj i taj i taj za ono što govore. Koju on vlast i moć ima

nad ljudima i savjestima? Šta posjeduje i šta nudi ljudima kada mu se obrate sa svojim trudom i naporom u ostvarenju ovih principa?

Hiljadu je onih koji pozivaju pravednosti, čistoći, slobodi, veličini, toleranciji, ljubavi, žrtvi i požrtvovanju, ali njihov poziv ne potresa ljudsku svijest i ne nameće se srcu jer je to poziv kome Allah nije dao vlast i moć!

Nije važan govor već je važno ko stoji iza tog govora!

Ljudi slušaju pozive od ljudi poput njih koji ih pozivaju principima, idealima i parolama - koje su lišene Allahove vlasti - i - kakav je njihov učinak? Ljudska priroda shvaća da su to uputstva koja dolaze od ljudi poput njih i koja karakteriše sve ono što karakteriše ljude, a to su neznanje, nemoć, strast i manjkavost. Ljudska priroda ih prima po ovom osnovu, zato ona nemaju nikakvu moć na tu prirodu! Zato ih ona ne pokreću u njihovim bićima i zato ona imaju sasvim mali utjecaj na njihove živote!

Zatim, vrijednost ovih zapovijedi u vjeri se upotpunjava mjerama za regulisanje života. Zato ih ona ne pušta tek tako slobodne u zrak. Međutim, kad se vjera pretvori u obične preporuke i u obične parole onda se one ne izvršavaju i ne sprovode, kao što to danas vidimo na svakom mjestu.

Mora postojati sistem za cijeli život prema programu vjere, tako da vjera u okrilju ovog sistema provodi svoje zapovijedi, da ih provodi u realnim okolnostima u kojima se nadopunjavaju zapovijedi mjerama! Ovo je upravo vjera po islamskom shvaćanju, a ne po nekom drugom. Vjera koja je otjelovljena u sistemu koji vlada svim aspektima života.

Kada se ostvari vjera u ovom svom poimanju u životu muslimanske zajednice, ta zajednica će gledati na cijelo čovječanstvo sa tog visokog uzvišenja. Ona zapravo odozgo još uvijek gleda u dno savremenog neznaboštva, kao što je podjednako gledala u dno arapskog i drugih neznaboštava. A kada se vjera pretvori u preporuke na tribinama, u parole u džamijama i kad bude lišena sistema života, onda vjera u suštini i ne postoji u životu!

Zato vjernici moraju dobiti nagradu od Allaha, sa Kojim oni jedino saraduju, nagradu koja stimuliše i daje snagu da se izvršavaju obaveze koje zadaje pravda i da se ispunjavaju dužnosti predviđene ugovorom i

zavjetom. Mora da se kod Allaha razlikuje sudbina onih koji ne vjeruju i dokaze poriču od sudbine onih koji vjeruju i dobra djela čine:

Onima koji budu vjerovali i dobra djela činili Allah obećava oprost i nagradu veliku ; (5/9)

a oni koji ne budu vjerovali i dokaze Naše budu poricali - biće stanovnici džehennema (5/10).

To je nagrada koja nadoknađuje dva dobra za ono što im promakne od ovosvjetskih dobara - dok oni obavljaju ove najviše obaveze - i sa kojom postaju male i neznatne obaveze pravde usprkos ljudskoj ćudljivosti, tvrdoglavosti i nepopustljivosti na ovoj zemlji... Zatim, to je Božija pravda koja ne izjednačuje između nagrade dobročiniteljima i kazne za zlikovce!

Srca vjernika i njihovi pogledi moraju biti vezani za ovu pravdu i onu nagradu, kako bi mogla saradivati sa Allahom lišena svih faktora zapreka i smetnji koje nameću životne okolnosti. Nekim srcima je dovoljno da im se ukaže na Allahovo zadovoljstvo pa da osjete i uživaju u slasti ovog zadovoljstva, kao što uživaju u slasti ispunjavanja obaveza iz ugovora na koje su se obavezala. Međutim, program se obraća i saraduje sa svim ljudima. On saraduje sa ljudskom prirodom, a Allah zna da je ljudskoj prirodi potrebno ovo obećanje oprostom i velikom nagradom. Njoj je isto tako potrebno da zna za kaznu koja će stići one koji ne budu vjerovali i dokaze budu poricali! I jedno i drugo zadovoljava ovu prirodu, smiruje je i uvjerava u njenu nagradu koja je čeka, kao što iscjeljuje njenu srdžbu na postupke zlikovaca! Posebno onda kada joj se naređuje da bude pravedna prema onima koje od njih mrzi! Naravno, poslije spletki i uvreda koje je od njih doživjela. Božanski program uzima ljudsku prirodu onakvom kakvom je Allah u biti poznaje i obraća joj se onako kako se prema njemu otvaraju njena osjećanja i onako kako se njemu odaziva njeno biće i njeno postojanje. Povrh toga, oprost i velika nagrada su dokaz zadovoljstva plemenitog Gospodara i u njima je okus zadovoljstva iznad okusa blagodati.

Kontekst nastavlja jačajući duh pravde, pravičnosti i tolerancije u muslimanskoj zajednici, a suzdržavajući osjećaj neprijateljstva, nepravde i osvete. On podsjeća muslimane na Allahovu blagodat prema njima kada je zadržao ruke nevjernika koje su ovi bili digli na njih želeći da ih se na Hudejbiji - ili nekom drugom prilikom i na drugom mjestu - dočepaju i napadnu:

O vjernici, sjetite se Allahove blagodati prema vama kada su neki ljudi htjeli da se vas dočepaju, a On je zadržao ruke njihove. I bojte se Allaha, i neka se vjernici samo u Allaha pouzdaju! (5/11).

Predaje se razilaze oko toga na koga se odnosi ovaj ajet. Međutim, najvjerovatnije se odnosi na slučaj jedne grupe koja je je na Dan Hudejbije htjela da iznenada napadne Božijeg Poslanika (alejhi-s-selam) i muslimane. Međutim, Allah je učinio da oni dospiju kao zarobljenici u ruke muslimana, kako smo objasnili tumačeći suru El-Feth.²⁷

Bez obzira na događaj, njegova pouka na ovom mjestu jeste ono što se traži u jedinstvenom odgojnom programu, a to je obuzdavanje srdžbe i mržnje prema ovim ljudima u srcima muslimana, kako bi se smirili i bili sigurni, uviđajući da ih Allah štiti i čuva. U okrilju smirenosti i sigurnosti samokontrola, širokogrudnost i pravedno postupanje postaju veoma lahke stvari. Muslimani se stide da ne ispunjavaju svoje obaveze iz ugovora sa Allahom kad znaju da ih On štiti i čuva i kad On zadržava ruke dignute na njih da im zlo nanese.

Nećemo zaboraviti da malo zastanemo pred slikovitim kur'anskim izrazom:

kada su neki ljudi htjeli da vas se dočepaju, a On je zadržao ruke njihove (5/11).

Dakle, kada su krenuli da na vas navale i da vas napadnu, pa vas je Allah od njih zaštitio.

Slika pokreta dizanje ruke i njenog vraćanja je mnogo življa od tog drugog izraza koji odražava to isto značenje. A kur'anski izraz slijedi metod slike i pokreta, jer taj metod odražava pravu puninu izraza, tako da djeluje kao da je taj izraz upotrijebljen prvi put, jer on prati realno stanje koje izražava i daje ga u živoj i pokretnoj slici... Eto, to je kur'anski metod.²⁸

²⁷U okrilju Kur'ana, 26, str. 81-122.

²⁸V. poglavlje *Tariqatu-l-Qur'ani* u knjizi *Et-Tasviru-l-fennijju fi-l-Qur'an* i poglavlje *El-qijemu-ta'birijjetu* u knjizi *En-naqdu-l-edebijju: usuluhu we manahidžuhu*.

« وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ، وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا ، وَقَالَ اللَّهُ : إِنِّي مَعَكُمْ ، لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ ، وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ ، وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَرْتُمْهُمْ ، وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا ، لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ ، وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ؛ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ * فِيمَا نَقُضُوا مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ ، وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً ، يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ ؛ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ ، فَاعْفُ عَنْهُمْ وَأَصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ * وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا : إِنَّا نَصَارَى أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ ، فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ؛ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ .

« يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ . قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ * يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ ، وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ ، وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ .

« لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا : إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ . قُلْ : فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَفِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ؟ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ، يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ، وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى : نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ . قُلْ : فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ ؟ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ ، يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ ، وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ، وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ .

« يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ ، أَن :

تَقُولُوا : مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ . فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ ، وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ .

« وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ : يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ ، وَجَعَلَ لَكُم مِّلُوكًا ، وَآتَاكُمْ مَا لَمْ يُوْتِ أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ * يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ ، وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ * قَالُوا : يَا مُوسَى إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ ؛ وَإِنَّا لَنَنْدَحِلُّهَا حَتَّى يَخْرُجُوا مِنْهَا ؛ فَإِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ * قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أُنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا : ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ ، فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غَالِبُونَ ، وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ * قَالُوا : يَا مُوسَى إِنَّا لَنَنْدَحِلُّهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا ، فَاهْزَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ * قَالَ : رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافْرِقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ * قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ ، فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ » .

Allah je prihvatio zavjet sinova Israilovih - a između njih bili smo postavili dvanaest starješina - i Allah je rekao : "Ja sam s vama ! Ako budete namaz obavljali i milostinju davali, i ako budete u poslanike Moje vjerovali, pomagali im i drage volje zajam Allahu davali, sigurno ću preći preko rdavih postupaka vaših i uvešću vas u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći. A onaj među vama koji ni poslije ovoga ne bude vjerovao - s puta pravoga je skrenuo" (5/12).

Ali, zato što su zavjet svoj prekršili, Mi smo ih prokleli i srca njihova okrutnim učinili. Oni su riječi s mjesta na kojima su bile uklanjali, a dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili. I ti češ kod njih, osim malo njih, neprestano na vjerolomstvo nailaziti, ali im oprosti i ne karaj ih! - Allah, uistinu, voli one koji čine dobro (5/13).

Mi smo zavjet prihvatili i od onih koji govore: "Mi smo kršćani", ali su i oni dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili, zato smo među njih

neprijateljstvo i mržnju do Sudnjeg dana ubacili; a Allah će ih sigurno obavijestiti o onome što su radili (5/14).

O sljedbenici Knjige, došao vam je poslanik Naš da vam ukaže na mnogo šta što vi iz Knjige krijete, i preko mnogo čega će i preći. A od Allaha vam dolazi svjetlost i Knjiga jasna (5/15)

kojom Allah upućuje na puteve spasa one koji nastoje da steknu zadovoljstvo Njegovo i izvodi ih, po volji Svojoj, iz tmina na svjetlo i na pravi put im ukazuje (5/16).

Nevjernici su oni koji govore: "Bog je - Mesih, sin Merjemin!" Reci: "Ko može spriječiti Allaha da, ako hoće, uništi Mesiha, sina Merjemina, i majku njegovu, i sve one koji su na Zemlji? Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i na onome što je između njih; On stvara što hoće, i Allah sve može (5/17).

I Jevreji i kršćani kažu: "Mi smo djeca Božja i miljenici Njegovi." Reci: "Pa zašto vas onda On kažnjava zbog grijehova vaših?" A nije tako! Vi ste kao i ostali ljudi koje On stvara: kome hoće On će oprostiti, a koga hoće, On će kazniti. Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i na onome što je između njih, i Njemu će se svi vratiti (5/18).

O sljedbenici Knjige, došao vam je poslanik Naš nakon što je neko vrijeme prekinuto slanje poslanika - da vam objasni, da ne biste rekli: "Nije nam dolazio ni onaj koji donosi radosne vijesti, ni onaj koji opominje!" Pa, došao vam je, eto, onaj koji donosi radosne vijesti i koji opominje. - A Allah sve može (5/19).

A kad Musa reče narodu svome: "O narode moj, sjetite se Allahove blagodati prema vama kada je neke od vas vjerovjesnicima učinio, a mnoge vladarima, i dao vam ono što nijednom narodu nije dao ; (5/20)

O narode moj, udite u Svetu zemlju, koju vam je Allah dodijelio, i ne uzmičite nazad, pa da se vratite izgubljeni", - (5/21)

oni rekoše: "O Musa ! u njoj je nemilosrdan narod i mi u nju nećemo ući dok god oni iz nje ne iziđu; pa, ako oni iz nje iziđu, mi ćemo onda sigurno ući." (5/22).

Dva čovjeka koja su se Allaha bojala i kojima je On darovao milost Svoju - rekoše: "Navalite im na kapiju, pa kad kroz nju prođete, bićete sigurno pobjednici ; a u Allaha se pouzdajte, ako ste vjernici !" (5/23).

“O Musa,” - rekoše oni - “dok god su oni u njoj mi nećemo u nju ulaziti! Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati !” (5/24).

“Gospodaru moj,” - reče Musa - “ja osim sebe imam moć samo nad bratom svojim; zato presudi nama i Ijudima grešnim !” (5/25).

“Četrdeset godina oni će zemljom lutati” - reče On - “jer će im Sveta zemlja zabranjena biti, a ti ne tuguj za narodom grešnim!” (5/26).

Na kraju prošle cjeline Allah je skrenuo pažnju muslimanima na ugovor koji je sklopljen s njima, na blagodatima kojima ih je obasuo u ovom ugovoru, da bi sa svoje strane izvršili ono što im je povjereno na čuvanje i da se čuvaju da taj ugovor sa Allahom ne prekrše.

Ova cjelina sada u cijelosti izlaže stav sljedbenika Knjige u odnosu na njihove ugovore. Ona izlaže i ono što ih je snašlo kada su prekršili ove ugovore, da bi to bila opomena muslimanskoj zajednici, primjer iz dubine historije i stvarnog stanja sljedbenika Knjige prije njih, kako bi Allah sa Svoje strane otkrio Svoj zakon koji je nepromjenljiv i koji nije naklonjen ni prema kome. Ova lekcija također otkriva stvarno stanje sljedbenika Knjige i stvarno stanje njihovog stava samo da bi onemogućila njihove spletke u muslimanskim redovima i osujetila njihovu taktiku i zavjeru koju zaogrću ogrtačem duboke pobožnosti. Oni su, ustvari, još ranije obesnažili ovu vjeru i prekršili ono na što su se obavezali prema Allahu.

Ova cjelina obuhvata i izlaže Allahov ugovor sa narodom Mūsā (alejhi-s-selam) kada ih je spasio od poniženja u Egiptu, a onda njihovo kršenje ugovora i ono što ih je zadesilo nakon kršenja ugovora, kao posljedica toga, i sve drugo što ih je pogodilo, kao što je prokletstvo i progon iz područja upute i blagostanja... Cjelina dalje izlaže Allahov ugovor sa onima koji su rekli: Mi smo kršćani, a kao posljedica njihovog kršenja ugovora jeste neprijateljstvo među njihovim različitim sljedbama sve do Sudnjeg dana zatim iznosi jevrejski stav pred Svetom zemljom u koju im je, prema Allahovom ugovoru, bilo dato da uđu, pa su odustali od svoje namjere i uplašeni obaveze Allahovog ugovora sa njima rekli Musau: *Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati!* (5/24).

Kroz ovo izlaganje ugovora i stava sljedbenika Knjige u odnosu na ove ugovore, prožima se i otkriva ideološki revizionizam Jevreja i kršćana kao posljedica kršenja ovih ugovora kojima ih je Allah obavezao na Svoju Jednotu i predaju samo Njemu u zamjenu za blagodati koje im je dao i garant opstojanja. Sve su to odbili, pa su doživjeli prokletstvo, progon i razjedinjenje.

Ponovo su pozvani na Pravi Put, posljednjom Objavom i posljednjim Božijim poslanikom koji im je došao. I to su opovrgli odgovorom da je prošlo mnogo vremena od njihovog posljednjeg poslanika. To su zaboravili i to im se čini nejasnim. A sada, evo, došao im je onaj koji opominje i donosi radosne vijesti. Izgovor pada naspram dokaza.

Kroz ovaj poziv na Pravi Put vidi se jedinstvo Božije vjere u njenoj osnovi i jedinstvo Božijeg ugovora sa Svojim robovima: da Ga vjeruju kao Jednog i Jedinog, da vjeruju u Njegove poslanike bez razlike među njima, da ih pomažu, da namaz obavljaju i zekjat daju, da dijele na Božijem putu od onoga čime ih je On opskrbio. To je ugovor koji inaugurira ispravno vjerovanje i ispravno obredoslovlje i koji određuje osnove ispravnog društvenog sistema.

Sada počinjemo sa izlaganjem ovih činjenica, onako kako su date u kur'anском tekstu.

Allah je prihvatio zavjet Sinova Israilovih - a između njih bili smo postavili dvanaest starješina - i Allah je rekao : "Ja sam s vama ! Ako budete namaz obavljali i milostinju davali, i ako budete u poslanike Moje vjerovali, pomagali im i drage volje zajam Allahu davali, sigurno ću preći preko hrdavih postupaka vaših i uvešću vas u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći. A onaj među vama koji ni poslije ovoga ne bude vjerovao - s puta pravoga je skrenuo" (5/12).

Ali, zato što su zavjet svoj prekršili, Mi smo ih prokleli i srca njihova okrutnim učinili. Oni su riječi s mjesta na kojima su bile uklanjali; a dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili. I ti ćeš kod njih, osim malo njih, neprestano na vjerolomstvo nailaziti, ali im oprosti i ne karaj ih! - Allah, uistinu, voli one koji čine dobro (5/13).

Mi smo zavjet prihvatili i od onih koji govore: "Mi smo kršćani", ali su i oni dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili, zato smo među njih neprijateljstvo i mržnju do Sudnjeg dana ubacili; a Allah će ih sigurno obavijestiti o onome što su radili (5/14).

Allahov zavjet sa Sinovima Israilovim bio je zavjet sa dvije strane koji sadrži uvjet i posljedicu. Kur'an registrira tekst zavjeta, uvjete i posljedice,

nakon što je spomenuo njegovo zaključivanje i okolnosti pod kojima je zaključen. To je bio ugovor sa dvanaest starješina Sinova Israilovih koji predstavljaju ogranke doma Jākubova (Israilova) potomke jevrejskog plemena (unuke Jākubove), a bilo ih je dvanaest. Ovo je taj tekst:

I Allah je rekao : "Ja sam s vama ! Ako budete namaz obavljali i milostinju davali, i ako budete u poslanike Moje vjerovali, pomagali im i drage volje zajam Allahu davali, sigurno ću preći preko hrdavih postupaka vaših i uvešću vas u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći. A onaj među vama koji ni poslije ovoga ne bude vjerovao - s puta pravoga je skrenuo" (5/12).

Ja sam s vama! (5/12). To je veliko obećanje. Onaj s kim je Allah, nema ništa što bi bilo protiv njega i što god bi bilo protiv njega, bilo bi, ustvari, mrtvo, nepostojeće i bez utjecaja... Onaj s kim je Allah, taj neće zalutati na svome putu, jer biti u Allahovom društvu, znači biti upućen i zaštićen. Onaj s kim je Allah, taj neće biti uznemiravan, niti će biti nesretan, jer ga blizina Allahova čini sretnim i sigurnim. Ukratko, onaj s kim je Allah, taj je osiguran i nagrađen. Zašto bi on tražio više od ovoga položaja?

Allah (Subhanehu), međutim, nije Svoje prisustvo s njima prodao dature, niti je sa ovim njima dao prednost u odnosu na druge, bezuvjetno. To je ugovor, govor koji ima svoje uvjete i posljedice.

Uvjeti su: obavljanje namaza... ne samo da se to obavi. Obavljanje namaza na temeljima koji ga čine istinskom vezom između roba i Gospodara, odgojnim faktorom, sukladno ispravnom Božanskom programu, daleko od ružnih djela, bojeći se stajanja pred Allahom zbog ružnih i nevaljalih djela.

Davanja zekjata iz zahvalnosti za Božije blagodati u opskrbi i Njegovo posjedovanje svega počev od kapitala, pokornost Njemu u raspodjeli ovog kapitala shodno Njegovim propisima - A On je Taj koji posjeduje, a ljudi su Njegovi povjerenici u kapitalu - ostvarenje socijalne sigurnosti na kojoj počiva život vjerničkog društva, za uspostavljanje vjerničkog života na osnovama programa koji garantira da kapital neće biti snaga bogatih i da gomilanje kapitala u rukama manjine neće biti uzrok opće stagnacije u kojoj većina gubi moć kupovine i potrošnje što dovodi do polarizacije društva, do podjele na bogate i siromašne, do korupcije i poremećaja u društvu u svim njegovim segmentima... Svo ovo zlo bit će otklonjeno dijeljenjem zekjata, primjenom Allahovog programa u raspodjeli i obrtanju kapitala.

Vjerovanje u Allahove poslanike... sve Njegove poslanike bez razlike među njima. Svi su oni poslani od Allaha (Subhanehu) i svi su došli sa Allahovom Objavom. Negiranje jednog od njih jeste negiranje svih njih i negiranje Allaha koji je ove poslanike poslao.

Ovo nije apstraktno, pasivno vjerovanje. Ovo može da bude samo aktivno, praktično pomaganje svih poslanika, njihovo bodrenje u onome u čemu ih je Allah opunomoćio, a u čemu su oni bili ustrajni cijelog svoga života, da tu zadaću privedu kraju. Vjera u Allaha podrazumijeva da se vjernik pripravi da pomogne ono u što vjeruje i da ga uspostavi na zemlji i realizira u životu ljudi. Allahova vjera nije apstraktno ideološko shvaćanje niti je apstraktni obredoslovni vjer zakon. To je realni program života. Sistem strogo definiran koji reguliše pitanja ovog života. Program i sistem imaju potrebu da budu pomagani i štovani, imaju potrebu da budu poduprijeti silom da bi se uspostavili i da bi bili zaštićeni poslije uspostave. U suprotnom, vjernik nije izvršio obavezu preuzetu iz ugovora.

Poslije zekjata dolazi opće dijeljenje. Allah kaže da je to davanje zajma Allahu. Allah posjeduje sve. On je Darodavac, ali On, milošću Svojom, to što čovjek udjeljuje naziva - kada to udijeli - zajmom Allahu...

Ovo su uvjeti, a posljedice su slijedeće:

Oprost od grijeha... Čovjek koji je neumoran i dalje griješi, i dalje srlja u grijehu, ma koliko činio dobro... Oprost od grijeha u odnosu na čovjeka je velika nagrada i milost Allahova, i nadoknada za ljudsku slabost, nemoć i ograničenost...

Džennetske bašče kroz koje će rijeke teći (5/12). To je iskrena Allahova milost i dobrota koju čovjek ne može steći trudom, ali može Allahovom milošću i dobrotom kada uloži trud koj posjeduje i snagu koju ima.

U ugovoru postoji i uvjetovana posljedica.

A onaj među vama koji ni poslije ovoga ne bude vjerovao - s puta pravoga je skrenuo" (5/12).

On poslije ovoga nema upute, niti se može vratiti iz zablude poslije kada mu je uputa bila posve jasna, ugovor utvrđen, put jasan i nagrada zagaranirana.

To je bio Allahov zavjet sa sarješinama Sinova Israilovih i onima iza njih, a svi su zavjet prihvatili i on je postao zavjet svake osobe među njima

i zavjet sa narodom od njih sastavljenim. Pa šta je onda bilo sa Sinovima Israilovim?

Oni su prekršili zavjet dat Allahu. Ubijali su svoje poslanike ni krive ni dužne, oglasili su ubistvo i raspeće Īsāa (alejhi-s-selam) - a on je njihov posljednji poslanik -, promijenili su slovo Tivrāta, zaboravili svoj vjerov zakon i nisu ga prakticirali. Njihov stav u odnosu na Muhammeda, posljednjeg Božijeg poslanika (neka je salavat i mir na njega) bio je negativan, pun podvala, inata i spletki. Izdali su ga kao i svoj ugovor sa njim. Tada su protjerani iz Allahove milosti. Njihova srca su okrutnim učinjena i nisu bila spremna da prihvate ovu uputu...

Ali, zato što su zavjet svoj prekršili, Mi smo ih prokleli i srca njihova okrutnim učinili. Oni su riječi s mjesta na kojima su bile uklanjali, a dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili (5/13).

Istinu je rekao Allah. Ova svojstva ne napuštaju Jevreje... Prokletstvo se vidi na izrazu njihovih lica kad opravdavaju svoje udaljšavanje od Upute, okrutnost se vidi na crtama njihovih lica lišenih ljubaznog saosjećanja i u njihovim postupcima koji su prazni od ljudskog osjećanja. Koliko god pokušavali obmanom da budu blagi u govoru kod straha i interesa i nježni u dodiru kod obmane i klevete, uvijek su njihova suha lica i izrazi odraz suhoće njihovog srca. Njihov urođeni pečat jeste da riječi s mjesta na kojima su bile uklanjaju, da mijenjaju Knjigu koja im je dostavljena, u obliku u kome je dostavljena od Allaha Musau (alejhi-s-selam), dodavanjem mnogo toga, uključujući i svoje skrivene ciljeve, opravdavajući ih tekstom Allahove Knjige koju su falsificirali ili tumačenjem tekstova koji su ostali nepatvoreni shodno svojim prohtjevima, hirovima i pokvarenim ciljevima. Zaboravljanje i zapostavljanje onoga što im je njihov zakon naredio, kao i neprovođenje toga u svom životu i društvu, jer provođenje toga u životu ih obavezuje da se pridržavaju Allahovog programa.

I ti ćeš kod njih, osim malo njih, neprestano na vjerolomstvo nailaziti (5/13).

Ovaj govor upućen Poslaniku (alejhi-s-selam) slika stanje Jevreja u muslimanskom društvu u Medini. Oni ne prestaju sa pokušajima obmane Poslanika (alejhi-s-selam) Oni su imali neprekidne istupe zavjere. To je njihovo stanje tokom cijelog njihovog boravka u Medini, zatim na Arabijskom poluotoku. I dalje je ovo prisutno u islamskom društvu tokom cijele njihove historije, bez obzira što su jedino u islamskom društvu našli svoje utočište i što jedino tu nisu proganjani, nego se s njima lijepo

ophodilo uz punu mogućnost da lijepo žive u tom društvu. Ali, oni su uvijek bili - kao što su bili i u vrijeme Poslanika - akrepi, zmiје, lisice i vukovi koji kriju obmane i podvale i koji nikada od toga ne odustaju. Ako nemaju dovoljno snage na otvorenu podvalu, muslimanima postavljaju zasjede i u tome angažiraju sve njihove neprijatelje sve dotle dok se ne ukaže prilika da se sruče na njih grubo, okrutno i surovo bez milosti, ne štedeći nikoga, čak ni onoga koji je među njima bio zaštićen... Najviše ih je takvih upravo onako kako ih je Allah opisao u Svojoj Knjizi i kao što nas o tome obavještava njihova priroda o kršenju zavjeta datog Allahu u davna vremena.

Kur'anški izraz o stvarnom stanju Jevreja sa Božijim Poslanikom u Medini je neobičan izraz:

I ti ćeš kod njih, osim malo njih, neprestano na vjerolomstvo nailaziti (5/13).

Način postupanja je nevjeran, odluka je nevjerna, riječ je nevjerna, razmišljanje je nevjerno. Sve ovo je obuhvaćeno u tekstu ispuštanjem imena koje ima atribut i unošenjem atributa, hainetun - nevjeran, da taj atribut ostane sam, ovako obnažen, da puni atmosferu i baca svoju sjenu na ovaj narod. Ovo je bit njihove naravi, bit njihovog stava u odnosu na Poslanika i muslimansku zajednicu.

Kur'an je učitelj ovog Ummeta, njegov vodič, izviđač, kormilar njegovog puta njegovom cijelom dužinom. Kur'an otkriva muslimanskoj zajednici stanje njenih neprijatelja, njihove naravi i njihove historije u odnosu na cijelu Allahovu Uputu. Da je ovaj Ummet konsultirao Kur'an, slušao njegove upute, uspostavio njegove principe i zakon u svom životu, njegovi neprijatelji nikada mu ne bi mogli nanijeti zlo, ali on je, kada je raskinuo zavjet sa Allahom i kada je napustio Kur'an - iako i dalje služi za recitiranje, zapisivanje i dove -, Ummet je snašlo to što ga je snašlo.

Allah je ispričao muslimanima to što se desilo sa Sinovima Israilovim: prokletstvo, progon, okrutnost srca, revizija Tevrâta. To je posljedica kršenja zavjeta, a opomena muslimanima da se suzdrže od kršenja datog zavjeta da ih ne bi snašlo ono što snalazi svakoga koji krši ugovor i koji je vjeroloman... Kada su se oglušili o ovo i krenuli putem koji nije Allahov put, Allah je njima uskratio rukovodeću ulogu čovječanstva i ostavio ih ovako da idu na repu karavane sve dok se ne pokaju, čvrsto prihvate zavjet i ispune svoje obaveze prema ugovoru. Tada će Allah ispuniti Svoje obećanje i omogućiti im da na Zemlji rukovode

čovječanstvom i da budu šahidi, svjedoci ljudima. U suprotnom, ostat će i dalje na repu karavane. To je Allahovo obećanje, a Allah Svoje obećanje ne iznevjerava.

Allahovo upozorenje Poslaniku u vrijeme kada je objavljen ovaj ajet bilo je:

Ali im oprost i ne karaj ih! - Allah, uistinu, voli one koji čine dobro
5/13).

Oprost od ružnih djela njihovih je dobro; također je dobro i ne karati ih zbog njihovog vjerolomstva.

Ali, došlo je vrijeme u kome nema mjesta oprost i nekaranju. Allah je naredio Svome Poslaniku da ih iseli iz Medine, zatim da naredi da ih iseše sa cijelog Arabijskog poluotoka. I to se desilo...

Allah također saopćava Poslaniku i muslimanima da je zavjet onih koji kažu: Mi smo kršćani, od pripadnika objavljenih Knjiga, prekršen, pa su zbog tog kršenja kažnjeni:

Mi smo zavjet prihvatili i od onih koji govore: "Mi smo kršćani", ali su i oni dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili, zato smo među njih neprijateljstvo i mržnju do Sudnjeg dana ubacili; a Allah će ih sigurno obavijestiti o onome što su radili (5/14).

Ovdje imamo poseban izraz koji ima posebno značenje:

I od onih koji govore: "Mi smo kršćani" (5/14).

Značenje ovoga izraza je slijedeće: Oni su ga izvorili, ali ga u životu nisu primijenili. Osnova ovog zavjeta jeste Allahova jedinost. Ovdje je došlo do revizije ovoga temelja na liniji cijele historije kršćanstva. Ovo je to što su oni zaboravili, a na što su bili upozoreni. Zaboravljanje toga poslije je dovelo do potpunog revizionizma. Taj zaborav je također bio uzrokom velike podjele među njima. Od tada među njima postoje razne grupe, mezhebi i sljedbe koje nije moguće sve nabrojati u prošlosti, a i u njihovoj sadašnjosti (kao što će o tome općenito biti riječi poslije). Među njima je nastao antagonizam, neprijateljstvo i silna mržnja koja će, prema

Allahovom objašnjenju, trajati sve do Sudnjeg dana kao kazna za kršenje zavjeta i zaborav blagostanja na koje im je skrenuta pažnja... Ostaje kazna na drugom svijetu kada im Allah navede ono što su radili, kada ih kazni shodno obavijesti o onome što su činili.

Među onima koji su rekli: "Mi smo kršćani" bilo je razilaženja, mržnje, neprijateljstva i razdora u povijesti ranije, a i sada, što svjedoči o istinitosti onoga što je kazao Allah (Subhanehu) u Svome Kitabu. Među njima je proliveno više krvi nego u njihovim ratovima sa drugima tokom cijele povijesti. Svejedno da li je tome bio uzrok razilaženje u pitanju vjerskog uvjerenja ili razilaženje zbog vjerskog položaja, ili zbog političkog, ekonomskog ili društvenog neslaganja. U dugoj povijesti ova neslaganja i neprijateljstva nisu ukinuta, niti je ratni požar ugašen... To će trajati sve do Sudnjeg dana kao što je rekao Onaj koji najiskrenije govori, kao kazna za kršenje zavjeta i zaborav blagostanja na koje im je skrenuta pažnja od vremena kada je ugovor sklopljen. Prva tačka ovoga ugovora jeste vjerovanje u Božiju jedinstvo (tewhid) od koga su odstupili dosta brzo poslije smrti Mesiha (alejhi-s-selam) zbog uzroka koje ovdje detaljno ne treba izlagati.²⁹

I kada kontekst stigne na ovo mjesto izlažući stav Jevreja i kršćana u odnosu na zavjet Allahu, kontekst se tada okreće svim sljedbenicima objavljenih Knjiga i obavještava ih o objavi posljednjeg Božijeg poslanika, objavi koja je došla i njima kao i nepismenim Arapima i cijelom čovječanstvu. Govor je njima upućen i njima je naredeno da slijede posljednjeg Božijeg poslanika - ovo je dio zavjeta, kao što je ranije kazano - koji je došao da i ukaže na mnogo toga što iz Knjige kriju i što čuvaju i tako krše ugovor koji su s Allahom sklopili, a preko mnogo čega će i prijeći što krije, a čemu nije neophodan novi vjer zakon... Kontekst dalje iznosi neka odstupanja u njihovom vjerovanju, kao što je kazivanje kršćana da je Mesih, Īsā, sin Merjemin - bog, i kao što su riječi kršćana i Jevreja: "Mi smo djeca Božija i miljenici Njegovi..." Ovaj proglas završava riječima da oni neće imati dokaza kod Allaha poslije ove objave koja otkriva, objašnjava

²⁹Muhammed Ebu Zehre, *Muhadaratun fi-n-nasraniyye*; Sejjid Kutb, *Fi zilali-l-Kur'an*, 3/141-142.

i osvjetljava i da neće moći reći da je proteklo mnogo vremena od objave i da su zaboravili, odnosno da im je mnogo toga bilo nejasno.

O sljedbenici Knjige, došao vam je poslanik Naš da vam ukaže na mnogo šta što vi iz Knjige krijete, i preko mnogo čega će i preći. A od Allaha vam dolazi svjetlost i Knjiga jasna (5/15)

kojom Allah upućuje na puteve spasa one koji nastoje da steknu zadovoljstvo Njegovo i izvodi ih, po volji Svojoj, iz tmina na svjetlo i na Pravi Put im ukazuje (5/16).

Nevjernici su oni koji govore: "Bog je - Mesih, sin Merjemina!" Reci: "Ko može spriječiti Allaha da, ako hoće, uništi Mesiha, sina Merjemina, i majku njegovu, i sve one koji su na Zemlji? Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i na onome što je između njih; On stvara što hoće, i Allah sve može (5/17),

I Jevreji i kršćani kažu: "Mi smo djeca Božja i miljenici Njegovi." Reci: "Pa zašto vas onda On kažnjava zbog grijehova vaših?" A nije tako! Vi ste kao i ostali ljudi koje On stvara: kome hoće On će oprostiti, a koga hoće, On će kazniti. Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i na onome što je između njih, i Njemu će se svi vratiti (5/18).

O sljedbenici Knjige, došao vam je poslanik Naš nakon što je neko vrijeme prekinuto slanje poslanika - da vam objasni, da ne biste rekli: "Nije nam dolazio ni onaj koji donosi radosne vijesti, ni onaj koji opominje!" Pa, došao vam je, eto, onaj koji donosi radosne vijesti i koji opominje. - A Allah sve može (5/19).

Sljedbenici Knjige smatraju da je previše da ih islamu poziva poslanik koji nije od njih... poslanik iz naroda nepismenih od kojih su oni veći i učeniji jer su sljedbenici Knjige, a ovi nepismeni. Pošto je Allah htio da ovi nepismeni imaju ugled, između njih je poslao Svoga posljednjeg Poslanika i Svoju posljednju Objavu sveobuhvatnu cijelom čovječanstvu. I ovi nepismeni su podučeni pa su postali najučeniji stanovnici Zemlje i najnapredniji shvaćanjem i ubjedenjem, najispravnijeg programa i puta, najboljim vjerezakonom i sistemom, društvom i etikom. Sve je ovo Allahov poklon njima, Njegova blagodat i Njegovo zadovoljstvo da oni budu nosioci ove vjere. Ovi nepismeni nikada ne bi bili staratelji čovječanstva da nije ove Allahove blagodati, niti bi mogli ponuditi nešto više čovječanstvu da ih ova vjera tim ne opskrbljuje...

U ovom božanskom dozivanju sljedbenika Knjige registriran je i njihov poziv u islam, poziv vjerovanju u ovoga Poslanika, njegovoj podršci i pomoći, kao što je zapisano u zavjetu s njima. Allah (Subhanehu) svjedoči da je ovaj nepismeni Poslanik i njihov poslanik, kao što je i poslanik Arapa i svih ljudi. Nema mjesta negaciji njegova poslanstva od Allaha, niti uvjeravanja da je sve ovo ograničeno samo na Arape i da nije upućeno i sljedbenicima drugih objavljenih Knjiga:

O sljedbenici Knjige, došao vam je poslanik Naš da vam ukaže na mnogo šta što vi iz Knjige krijete, i preko mnogo čega će i preći (5/15).

On je Allahov poslanik vama. Njegova uloga jeste da vam ukaže i otkrije ono u čemu ste složni da sakrijete od činjenica i istina Allahove Knjige koja je sa vama... Svejedno radilo se o Jevrejima ili kršćanima. Kršćani su sakrili prvi temelj vjere, Allahovu jedinstvo (tewhid), a Jevreji mnoge šeriatske propise kao što je kamenovanje bludnika, zabrana svih vrsta kamata, a svi zajedno su sakrili najavu posljednjeg Božijeg poslanika kojeg oni kod sebe, u Tveratu i Indžilu, zapisana nalaze (7/157)... kao što će on (alejhi-s-selam) preko mnogo čega i prijeći što su sakrili ili promijenili a što se ne nalazi u njegovom vjerezakonu. Allah je dokinuo propise i prošle vjerezakone koji su bili u Knjigama, a po kojima se nije radilo u ljudskom društvu jer su propisi bili vremenski ograničeni u posebnim malim društvima kojima su slati poslanici odranije i u ograničenom vremenu, prije nego je došla sveobuhvatna i trajna Objava, koju je Allah upotpunio i njome upotpunio Svoju blagodat i zadovoljan bio da to ljudima bude vjera, u kojoj nema dokidanja, promjene i ispravljanja.

Tekst dalje objašnjava prirodu onoga sa čime je došao ovaj Poslanik, njegovu ulogu u životu čovječanstva i ono što je Allah odredio da bude u životu ljudi.

A od Allaha vam dolazi svjetlost i Knjiga jasna (5/15)

kojom Allah upućuje na puteve spasa one koji nastoje da steknu zadovoljstvo Njegovo i izvodi ih, po volji Svojoj, iz tmina na svjetlo i na Pravi Put im ukazuje (5/16).

Nema preciznijeg, iskrenijeg ni očitijeg ukazivanja na prirodu ovoga Kitaba... Kur'ana... i na prirodu ovoga programa... islama... od toga da je on svjetlo (nur)...

To je istina koju vjernik nalazi u svome srcu, u svojoj prirodi, u svome životu, u svome viđenju i svojoj ocjeni stvari, događaja i ličnosti... Tu

istinu nalazi čim u svome srcu nađe iman... Nur izbija iz njegovog bića pa je zadovoljan, lagahan i poštovan. Sve pred njim blista i sija, postaje jasno, otkriveno i ispravno.

Težina materija od koje je sačinjeno njegovo biće, tmina zemlje, grubost mesa i krvi, silovitost strasti i poriva... sve to blista, svijetli i otkriva se... težina postaje lakša, tmina svjetlija, grubost mekša, a strasti su u okruženju...

Zastor i zamagljenost u gledanju, kolebanju i neodlučnost u koracima, nedoumica i lutanje u orijentaciji i nejasan put... sve to blista i sija, put postaje jasniji i ispravniji, a i duša na tom putu...

Svjetlost i Knjiga jasna (5/15)... dva atributa jedne stvari... onoga sa čime je došao plemeniti poslanik...

... kojom Allah upućuje na puteve spasa one koji nastoje da steknu zadovoljstvo Njegovo i izvodi ih, po volji Svojoj, iz tmina na svjetlo i na Pravi Put im ukazuje (5/16).

Allah je zadovoljan da vam islam bude vjera... On upućuje one koji nastoje da steknu Njegovo zadovoljstvo, koji su to sebi izabrali kao što im je i Allah to odabrao. On upućuje te na puteve spasa...

O, kako je precizan i istinit ovaj izraz spas, izraz koji ulijeva ovu vjeru u cijeli život... Spas ličnosti. Spas društva. Spas cijelog svijeta. Spas savjesti, razuma, organa, kuće, porodice. Spas društva i naroda. Spas čovječanstva i ljudstva. Spas sa životom. Spas sa svemirom. Spas sa Gospodarom svemira i života. Spas kojeg ne nalazi čovječanstvo, niti će ga ikada naći, osim samo u ovoj vjeri, u njenom programu, sistemu, vjerozakonu, u društvu koje počiva na ovoj vjeri i ovom vjerozakonu.

Uistinu Allah upućuje na puteve spasa one koji su zadovoljni ovom vjerom, one koji nastoje da steknu Allahovo zadovoljstvo... Sve puteve spasa sa svih strana. Dubinu ove činjenice može da shvati samo onaj koji je kušao puteve rata u predislamskom i novom vremenu... Dubinu ove činjenice ne može shvatiti onaj koji nije kušao nemir rata formiran na predislamskim ideologijama u dubini svijesti. Nemir rata formiran na predislamskim vjerozakonima i sistemima i njegovo žestoko udaranje na život...

Oni kojima su ove riječi prvi put upućene znali su iz svog predislamskog iskustva šta znači riječ spas (selam), jer su to osobno kušali i naslađivali se ovog lijepog okusa.

O kako je danas nama potrebno da shvatimo ovu činjenicu, a neznanje (džahilijet) je tu oko nas, a čovječanstvo među nama doživljava nesreće... sve vrste ratova u svijesti i savjesti, u društvu - stoljećima!

O, kako je nama potrebno, mi koji smo živjeli jedan period naše historije u miru, zatim smo napustili mir i počeli rat, rat koji je razarao naša srca i duše, naš moral i naše ponašanje, rat koji je razorio naše društvo i naše narode, a imamo ulazak u mir koji nam je Allah darovao čim slijedimo zadovoljstvo Njegovo i budemo zadovoljni onim što nam Allah želi!

Mi patimo od predislamskog sindroma, a islam je tako blizu, patimo od predislamskog rata, a mir islama je tu pred našim rukama, ako hoćemo. Šta će se izgubiti ovom zamjenom u kojoj ćemo zamijeniti ono što je gore za ono što je bolje, u kojoj ćemo kupiti zabludu za uputu i rat za mir? Ono što je bolje za ono što je lošije, da zamijenimo uputu za zabludu, rat za mir?

Mi možemo spasiti čovječanstvo od zla rata u svim njegovim vidovima, ali ne možemo spasiti čovječanstvo prije nego što spasimo sebe, prije nego dođemo u sjenu mira kad ispunimo Allahovo zadovoljstvo i slijedimo ono što nam On želi i budemo od onih za koje Allah kaže da ih upućuje na puteve spasa.³⁰

... i izvodi ih, po volji Svojoj, iz tmina na svjetlo (5/16).

Džahilijet je sav u tminama... tminama podozrenja, praznovjerja, bajki i predodžbi. Tminama strasti, stremljenja i upada u zablude. Tminama zbunjenosti, uznemirenosti i raskida sa Uputom i otuđenosti od povjerljive strane. Tminama poremećaja vrijednosti, propisa i pravednosti... Svjetlo je svjetlo... To je ono svjetlo o kome smo opširno govorili kada smo raspravljali o svijesti i savjesti, o razumu, o postojanju, o životu i drugim stvarima...

... i na Pravi Put im ukazuje (5/16).

Pravi Put sa prirodnim instinktom duše i njenim zakonima koji njome upravljaju. Pravi Put sa prirodom Kosmosa i njegovim zakonima koji u njemu vladaju. Pravi Put Allahu na kome nema uvijanja, niti zamršenih činjenica, smjerova i ciljeva...

³⁰Pogledaj više o značenju spasa na koji Allah upućuje one koji nastoje da steknu zadovoljstvo Njegovo u djelu *Es-Selamu-l-'alemi we-l-islam*, i djelu *El-Islam we muškilatu-l-hadreti*, i u *Zilalu* tumačenje riječi Uzvišenog Allaha *O, vjernici, živite svi u miru*, 2/134-142.

Allah koji je stvorio čovjeka i njegovu prirodu, Kosmos i njegove zakone, On je Taj koji je čovjeku postavio ovaj program, On je taj koji je zadovoljan da vjernici imaju ovu vjeru. Prirodno je onda i nesporno da ih ovaj program uputi na Pravi Put, jer ih programi koje nesposobni i prolazni ljudi prave neće uputiti na Pravi Put.

Istinu je obznanio Uzvišeni Allah. Neovisan od svjetova. Njega neće stići njihova uputa ili zabluda. On je milostiv prema njima.

To je Pravi Put. Što se tiče riječi da je Bog Mesih, sin Merjemin, pa to je kufr, dok su riječi Jevreja i kršćana da su oni djeca Božija i miljenici Njegovi potvora koja nema nikakvog dokaza. Ovo i to su priče sljedbenika objavljenih knjiga koje kriju očitost tewhida a zbog toga je i došao posljednji Božiji poslanik da otkrije istinu o tome i da vrati prognanike i revizioniste ovoj Istini.

Nevjernici su oni koji govore: "Bog je - Mesih, sin Merjemin!" Reci: "Ko može spriječiti Allaha da, ako hoće, uništi Mesiha, sina Merjemina, i majku njegovu, i sve one koji su na Zemlji? Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i na onome što je između njih; On stvara što hoće, i Allah sve može (5/17).

Ono sa čime je došao Īsā (alejhi-s-selam) od svoga Gospodara jeste tewhid sa kojim je došao svaki Božiji poslanik.

Potvrđivanje Božanstva samo Allahu bila je zadaća svakog poslanika. Ali u ovu potpuno čistu doktrinu unijeta su neka zastranjivanja zahvaljujući paganima koji su prihvatili kršćanstvo i njihovoj upornosti da sačuvaju naslijeđe prošlosti i da ga na neki način pomiješaju sa idejom Božije jedinosti (tewhida). To je išlo do te mjere da je kasnije bilo nemoguće iz svega toga izdvojiti čisti monoteizam.

Ova zastranjivanja nisu nastala odjednom nego u etapama. Ona su putem koncila jednog poslije drugog pridodavana tako da se na kraju došlo do čudnovate smjese predodžbi, priča i bajki gdje razum ostaje zapanjen, čak i razum komentatora ovoga učenja koji vjeruju u njega.

Ideja monoteizma tewhida živjela je poslije Īsā (alejhi-s-selam) kod njegovih učenika i sljedbenika. Jedno od mnogih Evandelja koja su napisana-, Barnabino, govori o Īsāu (alejhi-s-selam) kao Allahovom poslaniku. Zatim je među njima došlo do razilaženja. Neki od njih kazuju da je Īsā (alejhi-s-selam) Allahov poslanik kao i svi drugi poslanici. Neki kažu da je on poslanik, ali da on sa Allahom ima posebnu vezu. Drugi tvrde

da je on Božiji sin, jer je stvoren bez oca, radi Boga. Treći tvrde da je on Božiji sin, ali da nije stvoren, nego da ima svojstvo bespočetne vječnosti kao i otac.

Da bi se opovrgle ove razlike sazvan je koncil u Nikeji 325. godine kome su prisustvovali četrdeset i osam hiljada patrijarha i episkopa. O tome Ibni Patrik, jedan od historičara kršćanstva kaže:

“Razišli su se u vjerovanju i mišljenju. Neki od njih su zastupali mišljenje da su Mesih i njegova majka dva boga pored Boga. Drugi su bili mišljenja da je Mesih u odnosu na oca kao plamen vatre u odnosu na drugi plamen, koji se odvojio od njega tako da njegovo odvajanje nije ništa umanjilo onaj plamen od koga se odvojio. To su riječi Sabeliusa i njegovih pristalica. Treći kažu da ga Merjema nije nosila devet mjeseci, nego da je prošao u njenom stomaku kao što voda prolazi kroz cijev, jer je Riječ ušla u njeno uho i izašla tamo gdje izlazi dijete u isto vrijeme. Četvrti kažu da je Mesih čovjek stvoren od božanske prirode kao i svaki od nas od svoje supstance počev od sina Merjemina. On je odabran da bude odan ljudskoj supstanci koga je pratila Božija blagodat koja je utjelovljena u njega voljom i ljubavlju. Zbog toga je i nazvan “Božiji sin”. Oni kažu: “Bog je jedna supstanca, oduvijek postojeća, jedna Božanska osoba koju nazivaju sa tri imena. Oni ne vjeruju u Riječ i Svetog Duha. To su riječi Pavla Šamšatija, antiohijskog patrijarha i njegovih pristalica pavličana. Među njima ima i onih koji kažu da su to tri boga: dobar, zao i pravedan među njima. To su riječi Marciona, prokletog, i njegovih sljedbenika koji su tvrdili da je Marcion poglavar apostola. Negirali su Petra. Među kršćanima je bilo i onih koji su govorili o božanskoj prorodi Mesiha. To su riječi apostola Pavla i riječi tri stotine i osamnaest episkopa.”³¹

Rimski imperator Konstantin, konvertit iz paganstva u kršćanstvo, koji o kršćanstvu nije znao ništa, odabrao je ovo posljednje mišljenje i počeo, on i njegovi istomišljenici, da progoni one koji ga ne dijele, a posebno one koji su govorili samo o božanskoj prirodi oca, a o ljudskoj prirodi Mesiha.

Autor djela Tarihu-l-ummeti-l-qibtijje o ovoj odluci kaže:

“Sveta zajednica i apostolska crkva zabranjuje svakome da govori o postojanju vremena u kome Božiji sin nije postojao, da on nije postojao

³¹Prenijeto iz djela *Muhadaretun fi-n-nasranijje* od Muhameda Ebu Zehrea, a i sve ostalo o koncilima preuzeto je iz ovog izvora i izvora na koje se on poziva.

prije nego je rođen. I da je nastao iz ništa. Ili onima koji govore da je Sin nastao iz materije ili supstance koja koja nije supstanca Boga oca. Zabranjeno je svakome da vjeruje da je on stvoren ili da je podložan promjenama i da ga obuzimaju promjene kretanja”.

Ali ovaj koncil sa svojim zaključcima nije dokrajčio sektu monoteista, pristalica Arija, u Carigradu, Antiohiji, Babilu, Aleksandriji i Egiptu.

Zatim je došlo do novog razilaženja o pitanju Svetog Duha za koga su neki rekli da je Bog, a drugi da nije Bog. Tada je sazvan Prvi carigradski koncil 381. godine da razriješi ovo pitanje.

Ibni Patrik prenosi odluke ovog koncila na osnovu izjave aleksandrijskog episkopa:

“Timotije, aleksandrijski patrijarh, kaže: Sveti Duh kod nas znači samo Božiji Duh. Božiji Duh nije ništa drugo nego njegov život. Ako kažemo da je Sveti Duh stvoren, onda smo rekli da je i Božiji Duh stvoren. A ako kažemo da je Božiji Duh stvoren, onda smo rekli da je i njegov život stvoren. A ako kažemo da je i njegov život stvoren, onda smo ustvrdili da on nije bio živ. Ako ustvrdimo da on nije bio živ, onda smo ga porekli. A ko to porekne, on zasluži prokletstvo!!!”

Na ovome koncilu je zaključeno da je Sveti Duh Bog, kao što je zaključeno i na koncilu u Nikeji da je Mesih Bog i tako se došlo do svetog trojstva: Otac, Sin i Sveti Duh...

Zatim je došlo do novog razilaženja u pitanju objedinjavanja božanske i ljudske prirode u Mesihu. Nestorije, carigradski patrijarh, smatra da postoje dvije odvojene prirode Isusa Hrista, božanska i ljudska. Božanska priroda je od Oca i njemu se pripisuje, a ljudska od Merjeme koja je rodila Isusa Hrista. Merjema je majka čovjeka - u Mesihu -, a nije majka Boga. O Mesihu koji se pojavio među ljudima i njima se obraćao, kako to od njega prenosi Ibni Patrik, kaže:

“Ovaj čovjek koji kaže: On je, zaista, Mesih... pomoću ljubavi spojen sa Sinom i govori se: On je Bog i Sin Božiji, nije u suštini, nego darivanjem”.

Zatim navodi: "Nestorije drži da naš Gospodar Isus Mesih nije Bog u svojoj biti nego čovjek pun blagoslova i blagodati, ili on je nadahnut od Boga, nije počinio grijeh, niti je došao sa nečim lošim.”

Sa njim se u ovome nisu složili rimski episkop, aleksandrijski patrijarh i antiohijski episkopi. Oni su zatražili da se održi četvrti koncil koji je održan u gradu Efesu 431. Zaključci ovoga koncila, kako navodi Ibni Patrik, su slijedeći:

“Marija Djevica je Božija majka. Mesih je uistinu Bog i čovjek. Ima dvije prirode, objedinjene u Božanskoj osobi. Nestorija su prokleli.”

Poslije toga aleksandrijska crkva se pojavila sa novim mišljenjem. Na Drugom efeškom koncilu je odlučila:

“Mesih ima jednu prirodu u kojoj je sjedinjeno ono božansko i ljudsko”.

Međutim, ovo mišljenje nije prošlo. Oštra suprotstavljanja su se nastavila. Godine 451. održan je Halcedonski koncil koji je zaključio da Mesih ima dvije prirode, a ne jednu: božansku i ljudsku koje su se susrele u njemu. Zaključke Drugog efeškog koncila proglasili su nevažećim i prokleli one koji su te zaključke donijeli.”

Egipćani nisu prihvatili odluke ovog koncila. Došlo je do krvavih sukoba i razilaženja između Egipćana monofizita i monarhista čije učenje je prihvatila Imperije. O ovome je bilo riječi u navodima preuzetim od Arnolda u njegovom djelu *Ed-Da'vetu ila-l-islam* na samom početku tumačenja sure Alu Imran.³²

Zadovoljit ćemo se općim prikazom ovog iskrivljenog shvaćanja o Mesihu kao Božanstvu, krvavim razilaženjima, neprijateljstvima i silnom mržnjom među kršćanskim sljedbama, mržnjom koja kršćanstvo prati sve do naših dana.

Posljednja Objava je došla da ustanovi pravo stanje i da kaže posljednju riječ o ovom pitanju. Posljednji Božiji poslanik je došao da objasni pripadnicima objavljenih Knjiga istinu:

Nevjernici su oni koji govore: “Bog je Mesih, sin Merjemin!” (5/17) ...Nevjernici su oni koji govore: “Allah je jedan od trojice!” (5/73), o čemu će u ovoj suri kasnije biti riječi .

U njima je uznemirena logika, razum, priroda i stvarnost:

³²Str. 141-142, treći dio ovog izdanja.

Reci: "Ko može spriječiti Allaha da, ako hoće, uništi Mesiha, sina Merjemina, i majku njegovu, i sve one koji su na Zemlji?" (5/17).

Tekst ovdje pravi razliku između Božijeg Bića, Njegove prirode, volje i vlasti i između ličnosti Īsāa (alejhi-s-selam) i njegove majke i svake druge ličnosti, jasno, oštro i odlučno. Božije Biće je jedno, Njegova volja je slobodna, Njegova vlast je isključivo Njegova. Niko ne posjeduje ništa čime bi se Njegovoj volji suprotstavio ili odbio Njegovu vlast ako On hoće da uništi Mesiha, sina Merjemina, i majku njegovu, i sve one koji su na Zemlji...

On (Subhanehu) posjeduje sve...On je Stvoritelj svega, On je taj koji stvara, a nije stvoren. Sve drugo je stvoreno:

Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i na onome što je između njih, On stvara što hoće, i Allah sve može (5/17).

Čistoća, jasnoća i jednostavnost islamskog vjerovanja se također jasno ukazuje... Njena jasnoća dolazi do punog izražaja kada se sučeli sa ovim iskrivljenim shvaćanjima i bajkama zaogrnutim u vjerovanje nekih sljedbenika Knjige. Tu se jasno vidi prva karakteristika islamskog vjerovanja, utvrđivanje suštine vjerovanja i suštine obožavanja i potpuno razdvajanje između ove dvije suštine, bez ikakve nejasnoće i sumnje .

Jevreji i kršćani kažu da su oni djeca Božija i Njegovi miljenici:

I Jevreji i kršćani kažu: "Mi smo djeca Božija i miljenici Njegovi" (5/18).

Na taj način oni Allahu (Subhanehu) pripisuju očinstvo; ako to nije tjelesno očinstvo, onda je to očinstvo Duha. Bilo kako bilo, ova tvrdnja baca sjenu na vjerovanje u čisti monoteizam i sjenu na potpuno razdvajanje suštine Božanstva i suštine obožavanja. Vjera i život bit će ispravni samo kada se ovo dvoje razdvoji kako bi se objedinila strana prema kojoj se okreću ljudi, svi ljudi, radi obožavanja, i objedinila strana koja objavljuje ljudima i postavlja vrijednosti, mjerila, zakone, poredak i ponašanje bez uplitanja kompetencija, osobenosti i svojstvenosti i miješanja onoga koga treba obožavati sa onim koji treba da ga obožava. Problem nije samo ideološke devijacije, nego je to izopačenost cijelog života građenog na ovoj devijaciji!

Jevreji i kršćani tvrde da su djeca Božija i miljenici Njegovi. Oni govore na osnovu ovoga da ih Allah neće kazniti zbog njihovih grijeha i da oni neće biti stanovnici Džehennema a i ako budu bit će kratko vrijeme, nekoliko dana. To znači da Božija pravda ne ide svojim tokom, da Allah

(Subhanehu) daje prednost nekim svojim robovima u odnosu na druge koji na Zemlji smutnju prave, a On ih ne kažnjava kaznom kojom kažnjava druge smutljivce. Koja smutnja u životu može da nastane na temeljima ovog poimanja? Kakve sve poremećaje u životu može da proizvede ovo i slična shvaćanja?

Islam ovdje zadaje posljednji odlučan udarac ovom poimanju i svemu što može da nastane u životu ovim poimanjem. On potvrđuje da Božija pravednost ne daje prednost nikome, kao što potvrđuje da je i ovo polaganje prava na Allahovu naklonjenost isprazno:

Reci: "Pa zašto vas onda On kažnjava zbog grijehova vaših?" A nije tako! Vi ste kao i ostali ljudi koje On stvara: kome hoće On će oprostiti, a koga hoće, On će kazniti (5/18).

Islam odlučno potvrđuje ovu činjenicu u vjerovanju, a sinovstvo naziva ispraznim, lažnim. Oni su ljudi kao i svi drugi koje je stvorio. Islam također potvrđuje i Allahovu pravednost i da oprost i kazna kod Njega počivaju na istim osnovama. Na Njegovoj volji da oprost kome hoće i kazni koga hoće. Sinovstvo ili neka druga veza nemaju nikakva udjela!

Zatim ponavlja da je Allah taj koji sve posjeduje i da će se na kraju sve Njemu vratiti:

Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i na onome što je između njih, i njemu će se svi vratiti (5/18).

Onaj koji sve posjeduje nije onaj koji je u posjedu. Njegovo biće (Subhanehu) je jedno. Njegova volja je jedna. Njemu se svi vraćaju...

Ova cjelina završava ponovljenim sljedbenicima Knjige pobijajući njihove dokaze, njihove isprike, stavljajući ih pred "povratkom" licem u lice bez prijevare, isprika i nejasnosti:

O sljedbenici Knjige, došao vam je poslanik Naš nakon što je neko vrijeme prekinuto slanje poslanika - da vam objasni, da ne biste rekli: "Nije nam dolazio ni onaj koji donosi radosne vijesti, ni onaj koji opominje!" Pa, došao vam je, eto, onaj koji donosi radosne vijesti i koji opominje. - A Allah sve može (5/19).

Sa ovim odlučnim suočavanjem sljedbenici Knjige gube dokaze da ovaj nepismeni poslanik nije njima poslat, jer Allah (Subhanehu) kaže:

O sljedbenici Knjige, došao vam je poslanik Naš (5/19).

Takoder, njihov dokaz da nisu upozoreni, obradovani radosnom viješću i opomenuti duže vrijeme u kome je došlo do zaborava i devijacije nema mjesta. Sada je, evo, i njima došao onaj koji opominje i koji donosi radosne vijesti...

Zatim ih podsjeća da Allah ništa ne propušta pa ni to da pošalje nepismenog poslanika, kao ni to da sljedbenike Knjige zadesi ono što su zaslužili:

A Allah sve može (5/19).

Ovo putovanje sa sljedbenicima Knjige ovdje završava. Ono otkriva koliko su se oni udaljili od prave Allahove vjere sa kojom su im dolazili njihovi poslanici. Ono takoder potvrđuje vjerovanje kojim je Allah zadovoljan. Ono na kraju batali njihov dokaz i stav u odnosu na nepismenog poslanika i oduzima im put izvinjavanja na drugom svijetu...

Ovime on, s jedne strane, poziva ih na Pravi Put, i smanjuje njihov utjecaj u muslimanskim redovima, s druge strane, osvjetljavajući put muslimanskoj zajednici i svima onima koji traže Uputu... na Pravom Putu...

Na kraju cjeline kontekst se zadržava na posljednjem stavu Sinova Israilovih sa svojim poslanikom i izbaviteljem Musom (alejhi-s-selam) na vratima Svete zemlje koju im je Allah obećao. Kontekst se takoder zadržava i na njihovom stavu prema Zavjetu sa svojim Gospodarom, kako je došlo do njegovog kršenja i kakva im je kazna priređena zbog kršenja ovoga zavjeta:

A kad Musa reče narodu svome: "O narode moj, sjetite se Allahove blagodati prema vama kada je neke od vas vjerovjesnicima učinio, a mnoge vladarima, i dao vam ono što nijednom narodu nije dao ; (5/20)

O narode moj, udite u Svetu zemlju, koju vam je Allah dodijelio, i ne uzmičite nazad, pa da se vratite izgubljeni", - (5/21)

oni rekoše: "O Musa ! u njoj je nemilosrdan narod i mi u nju nećemo ući dok god oni iz nje ne iziđu; pa, ako oni iz nje iziđu, mi ćemo onda sigurno ući." (5/22).

Dva čovjeka koja su se Allaha bojala i kojima je On darovao milost Svoju - rekoše: "Navalite im na kapiju, pa kad kroz nju prođete, bićete sigurno pobjednici ; a u Allaha se pouzdaajte, ako ste vjernici !" (5/23).

"O Musa ,"- rekoše oni - "dok god su oni u njoj mi nećemo u nju ulaziti ! Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati !" (5/24).

"Gospodaru moj," - reče Musa - "ja osim sebe imam moć samo nad bratom svojim; zato presudi nama i ljudima grešnim !" (5/25).

"Četrdeset godina oni će zemljom lutati" - reče On - "jer će im Sveta zemlja zabranjena biti, a ti ne tuguj za narodom grešnim!" (5/26).

To je samo jedna karika u storiji Sinova Isrāilovih koju je Kur'an do u detalje opisao zbog višestruke mudrosti...

Jedna strana te mudrosti jeste da su Sinovi Isrāilovi bili prvi koji su se suprotstavili islamu smutnjama i ratom u Medini i na cijelom Arabijskom poluotoku. Ratovali su protiv muslimanske zajednice od njenog prvog dana. Oni su prihvatili licemjerstvo i licemjere u Medini. Oni su ih podučili kako treba spletkariti protiv muslimana i nove vjere. Oni su huškali idolopoklonike i nadmetali se sa njima i zajednički se savetovali protiv muslimanske zajednice. Oni su ti koji su predvodili propagandni rat, podvale i spletke u muslimanskim redovima, kao što su predvodili sumnjičenje i izvrtanje u pitanjima koja se odnose na vjeru i rukovodstvo prije nego su stupili u otvoreni i najavljeni rat. Tada su morali biti otkriveni muslimanskoj zajednici kako bi saznali ko su njihovi neprijatelji, kakva je njihova priroda i historoja, kakvim se sredstvima služe i kakva je to borba koju muslimani sa njima vode.

Allah je znao da će oni biti neprijatelji ovoga Ummeta u cijeloj njegovoj povijesti, kao što su bili i neprijatelji Allahove Upute u cijeloj svojoj prošlosti. Tada ih je Allah potpuno razgolitio pred ovim Ummetom, kao i njihova sredstva kojima su se služili.

Druga strana ove mudrosti jeste da su Sinovi Isrāilovi sljedbenici Objave prije nego je sa Allahovom posljednjom Objavom završen ciklus objavljivanja. Njihova povijest prije pojave islama seže daleko u prošlost. Devijacije u vjerovanju i stalno kršenje zavjeta ostavilo je svoje tragove u njihovu životu, moralu i tradiciji. Otuda je bilo neophodno da muslimanski

Ummet - baštinik svih Objava koji u naručje uzima Božansku ideologiju u cijelosti - zna povijest ovoga naroda, njene mijene, opasnosti i klizavosti puta i posljedice u životu Sinova Israilovih i njihovog morala, kako bi ovo iskustvo pridružio - na polju vjere i života - svome iskustvu i to iskoristio da bi se sačuvao pokliznuća, šejtana i poriva devijacije na putu prvih pokusa.

Još jedna strana ove mudrosti ogleda se u pokusima Sinova Israilovih tokom njihove duge historije. Allah je znao da će vrijeme koje, što duže traje, sve više utječe na okrutnost srca i da će u generacijama koje dolaze doći do devijacije. Muslimanski Ummet će trajati sve do Sudnjega dana i bit će suočen s vremena na vrijeme sa onim sa čime su bili suočeni Sinovi Israilovi u svome životu. Zato je pred odgovorne ovoga Ummeta i reformatore u stoljećima koja dolaze dao primjere nevolje koje su snašle te narode kako bi na osnovu toga mogli uspostaviti pravu dijagnozu u liječenju bolesti. Najtvrdra srca koja otkazuju poslušnost na Uputu su srca koja su spoznala pa onda skrenula. Srca koja su neobrađena brža su u prihvatanju Upute jer su iznenadena onim novim što poziv sadrži. To ih potresa i sa njih skida kumulus zbog novine i zaslijepljenosti novinom koja kuca na vrata njegove prirode po prvi put, dok drugi poziv srcu koje je ranije pozivano ne predstavlja ništa novo, niti ga taj poziv uzbuđuje i zato je ovdje potrebno uložiti više truda i strpljivosti!

A tu su i mnoge druge strane Allahove mudrosti u kazivanju pripovijesti Sinova Israilovih i njeno iznošenje u detaljima muslimanskom Ummetu, nasljedniku i vjere i doktrine, skrbnicima cijelog čovječanstva... mnoge strane o kojima ne mislimo detaljno govoriti osim ovih usputnih išareta, kako bismo se vratili krugu ove cjeline u ovoj suri:

A kad Musa reče narodu svome: "O narode moj, sjetite se Allahove blagodati prema vama kada je neke od vas vjerovjesnicima učinio, a mnoge vladarima, i dao vam ono što nijednom narodu nije dao ; (5/20)

O narode moj, udite u Svetu zemlju, koju vam je Allah dodijelio, i ne uzmičite nazad, pa da se vratite izgubljeni", - (5/21)...

Mi u riječima Mūsā (alejhi-s-selam) osjećamo njegovu zabrinutost zbog odbojnosti njegova naroda i uzmicanja na kraju. I prije ovoga na mnogim mjestima bili su podvrgnuti kušnji tokom ovoga dugačkog

putovanja... Bili su stavljeni na kušnju kada ih je izbavio iz Egipta i oslobodio poniženja i prijezira u ime Allaha i Njegove vlasti, koji je zbog njih more rastavio, a faraona i njegovu vojsku potopio. I kada su prolazili pored naroda koji je obožavao kipove rekli su: *O Musa, napravi i ti nama boga kao što i oni imaju bogove!* (7/138)... i dok se on još nije udaljio od njih radi susreta sa svojim Gospodarom, Samarićanin je od zlatnog nakita koji je otuđen od egipatskih žena napravio njima tele od zlata koje riče, i kada se oni oko njega okupe, govore: Ovo je Musaov bog kome je on otišao u ugovoreno, određeno vrijeme!...

Kušao ih je i kada im je štapom po stijeni udario iz koje je dvanaest vrela provrelo usred pustinje i manu i prepelice im davao, ukusno jelo, a oni su tražili ono što su u Egiptu jeli - zemlji poniženja u odnosu na njih - povrća, i krastavica, i pšenice, i leće, i luka crvenog, a nisu se strpili na hranu i život na putu slave i izbavljenja i viših ciljeva kojima ih Musa vodi, a oni se bave besposlicama!

I kušao ih je u kazvanju o kravi koju su trebali da zakolju pa su tumarali i lutali u pokornosti i izvršenju, *pa je zaklaše, i jedva to učiniše* (2/71)! Kušao ih je i kada se vratio nakon susreta sa svojim Gospodarom, a sa sobom je donio i ploče na kojima je bio ispisan Allahov ugovor sa njima. Odbili su da odobre Ugovor i da ga potpišu poslije svih ovih oprosta za grijeha koje su počinili; nisu odobrili Ugovor čak i kada je brdo bilo iznad njihovih glava i kada su *bili uvjereni da će na njih pasti* (7/171)!

Bili su propitivani na mnogim mjestima na dugom njihovom putu... i na kraju, evo ih pred vratima Svete zemlje zbog koje su napustili Egipat, zemlje u kojoj im je Allah obećao da će biti vladari i da će između njih svoje poslanike slati da bi bili u Božijoj zaštiti i pod Njegovim vodstvom...

Kušao ih je, i on ima pravo da bude zabrinut. Njegov poziv je njima upućen posljednji put, poziv u kome su skupljena najsajnija sjećanja i najveće radosne vijesti, stimulacije, ali i najžešće opomene:

O narode moj, sjetite se Allahove blagodati prema vama kada je neke od vas vjerovjesnicima učinio, a mnoge vladarima, i dao vam ono što nijednom narodu nije dao ; (5/20)...

O narode moj, udite u Svetu zemlju, koju vam je Allah dodijelio, i ne uzmičite nazad, pa da se vratite izgubljeni”, - (5/21)

Božija blagodat i njegovo obećanje da će neke od njih vjerovjesnicima i vladarima učiniti i da će im dati ono što nikome na svijetu

nije dao do toga vremena... Sveta zemlja prema kojoj se oni kreću njima propisana Allahovim obećanjem... Ona je, dakle, čvrsto obećanje. I prije ovoga vidjeli su koliko je Allah prema njima bio iskren. A ovo je obećanje prema kome se oni okreću, a uzmicanje od ovoga je očiti gubitak.

Ali Isrâil je Isrâil! Kukavičluk, uzmicanje i izmišljanje isprika, povlačenje unazad i kršenje Ugovora:

Oni rekoše: "O Musa! u njoj je nemilosrdan narod i mi u nju nećemo ući dok god oni iz nje ne iziđu; pa, ako oni iz nje iziđu, mi ćemo onda sigurno ući." (5/22).

Prirodna sklonost Jevreja ovdje se pokazuje u svojoj biti, otvorena bez zastora bez makar i blagog uljepšavanja. A to je zbog toga što se oni nalaze pred opasnošću, i za uljepšavanje nema mjesta, niti pokušaja bodrenja, a nema mjesta ni za strpljivost. Opasnost se pojavila vrlo blizu. Otuda ih od toga ništa ne može odbraniti, čak ni Allahovo obećanje da su oni vlasnici ove zemlje i da je to od strane Allaha njima zapisano. Oni hoće jeftinu pobjedu. Pobjedu bez cijene i truda. Vedru pobjedu koja će im doći kao što su im došle mana i prepelice!

U njoj je nemilosrdan narod i mi u nju nećemo ući dok god oni iz nje ne iziđu, pa ako oni iz nje iziđu, mi ćemo onda sigurno ući (5/22).

Ali cijena pobjede nije ovakva kakvu žele Jevreji, srca praznih od imana!

Dva čovjeka koja su se Allaha bojala i kojima je On darovao milost Svoju - rekoše: "Navalite im na kapiju, pa kad kroz nju prođete, bićete sigurno pobjednici ; a u Allaha se pouzdajte, ako ste vjernici!" (5/23).

Ovdje dolazi do punog izražaja vrijednost vjerovanja u Allaha i strahovanja od Njega... Ovoj dvojici ljudi koji se boje Allaha strah od Njega čini da oni nipodaštavaju moćnike i daje im snagu pred sočnom opasnošću. Oni sa ovim svjedoče vrijednost imana pred ovim opasnostima, vrijednost straha od Allaha na mjestima strahovanja od ljudi, jer strahovanje od Allaha i strahovanje od ljudi u jednom srcu ne mogu biti jedno pored drugog. Onaj koji se boji Allaha ne boji se nikog drugog, niti se boji išta osim Njega.

Navalite im na kapiju, pa kad kroz nju prođete, bićete sigurno pobjednici (5/23).

Pravilo o neustrašivosti i pravilo o ratu navalite i upadajte i kada uđete usred kuće njihova srca, bit će slomljena onoliko koliko će vaša biti ojačana. Oni će osjećati poraz u dušama, a vama će biti upisana pobjeda...

A u Allaha se pouzdajte, ako ste vjernici! (5/23)...

Na Allaha, samo na Njega se oslanjaju vjernici. Ovo je osobenost i znak imana. Ovo je logika imana i njegov smisao...

Ali kome su upućene ove riječi? Sinovima Israilovim?

"O Musa ," - rekoše oni - "dok god su oni u njoj mi nećemo u nju ulaziti ! Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati !" (5/24).

I ovako zaslijepljeno, kukavički su se drznuli, poplašeni zbog opasnosti koja stoji pred njima, ritaju se nogama kao magarac i tapkaju u mjestu. Kukavičluk i zaslijepljenost su riječi koje ne isključuju jedna drugu, niti su jedna od druge udaljene. One su dvojnici u mnogim situacijama. Kukavica krene da izvrši obavezu pa se uplaši, zaslijepljeno govoreći kako je on slab da ovu obavezu izvrši, zatim opsuje obavezu koja zahtijeva trud koji on neće!

"... Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati!" (5/24).

I ovako u drskosti "nemoćnog" koga njegova drskost ništa ne košta osim samo da isplazi jezik! Ali trud koji treba uložiti da bi se zapovijed izvršila traži od njega dodatne napore!

Hajde ti i Gospodar tvoj (5/24).

On nije njihov Gospodar ako će ih njihovo robovanje koštati rata!

Mi ćemo ovdje ostati (5/24).

Ne želimo da budemo kraljevi, niti želimo slavu, a ni obećanu zemlju, i bez toga, ipak, slijedi susret sa Allahom.

Ovo je kraj puta sa Musaom (alejhi-s-selam), kraj truda i dugog puta i mogućnosti devijacija, izopačenosti i pokvarenosti od strane Sinova Israilovih!

To je kraj puta... Uzmicanje ispred Svete zemlje, a bili su joj na vratima. Povlačenje pred obavezama Ugovora sklopljenog sa Allahom. Pa šta da se čini? Gdje naći utočišta?

"Gospodaru moj," - reče Musa - "ja osim sebe imam moć samo nad bratom svojim; zato presudi nama i ljudima grešnim !" (5/25).

Poziv u kome ima bola, traženja utočišta, predaje, u kome poslije svega ima i odlučnosti, riješenosti i konačnog obračuna.

On zna da je njegov Gospodar upoznat da on nema nikog osim sebe i brata svoga, ali njegovo stanje je stanje poniženog čovjeka, u vjeri poslanika koji je razgovarao sa Allahom, čvrstog i ispravnog vjernika koji ništa ne može da nade čemu bi svoje lice usmjerio osim Allaha. Njemu se žali na svoje stanje, moli Ga i traži da povuče liniju razdvajanja između njega i njegovog nevjernog naroda. Šta ga veže za njih poslije odbijanja Ugovora sa Allahom? Ne veže ga ni srodstvo, ni historija, ni ranije utrošeni trud. Njega sa njima veže samo ovaj poziv Allahu, ovaj ugovor sa Allahom. Oni su ga izolirali i ta izoliranost je dubinska. Njih nikakva veza poslije ovoga ne veže. On je ustrajan na Allahovu Ugovoru, a oni su licemjeri. On se drži Allahova Ugovora, a oni ga krše.

Ovo je poslanički odgoj, vjernička crta i, konačno, ovo je veza oko koje se okupljaju ili razdvajaju vjernici. Ne nacionalnost, niti srodstvo niti pripadnost narodu, jeziku ili historiji. Nema ništa na Zemlji što bi ih vezalo ako je korijen vjerovanja prekinut i ako se u programu i putu razilaze.

Allah se odazvao svome poslaniku. I pravedno je presudio licemjerima.

“Četrdeset godina oni će zemljom lutati” - reče On - “jer će im Sveta zemlja zabranjena biti, a ti ne tuguj za narodom grešnim!” (5/26).

Tako ih je Allah predao lutanju - a bili su na vratima Svete zemlje, i zabranio im Zemlju koju im je obećao. Najvjerovatnije da je ona zabranjena ovoj generaciji sve dok se ne pojave nove generacije, generacije koje će izvući pouku iz ove lekcije i koje će u surovoj i slobodnoj pustinji biti spremne na otpornost, generacija, a ne ova koju je izopačilo poniženje, ropstvo i tiranija u Egiptu, a koja nije bila spremna za ove velike odluke. Poniženje, ropstvo i tiranija kvare prirodu čovjeka kao i cijelog naroda.

Ovdje ih kontekst ostavlja u zabludi. Više od ovoga ništa nije dodao. To je mjesto na kome se susreće duhovna pouka i ljepota umjetnosti koju ima samo kur’anski izraz.³³

³³Pogledati odjeljak “El-Kissatu fi-l-Kur’ani” u djelu “Et-Taswiru-l-fenni fi-l-Qur’ani” od Sejjida Qutba i djelo “Menhedžu-l-fenni e-lislami” od Muhammeda Qutba.

Muslimani su razumjeli ovu lekciju - kazivanje koje im Allah kazuje - i kada su kao manjina bili suočeni sa poteškoćama naspram većine u Bitki na Bedru, rekli su Poslaniku (alejhi-s-salam) da mu neće reći ono što su Sinovi Israilovi rekli svome Poslaniku: *Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati!* (5/24), nego su mu kazali: Idi ti i Gospodar tvoj pa ratujte i mi ćemo se vama pridružiti...

Ovo su samo neke strane kur'anskog programa u odgoju pomoću kur'anskog kazivanja i neki elementi Božije mudrosti u podrobnom izlaganju kazivanja o Sinovima Israilovim.

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَى آدَمَ بِآخِقٍ ، إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا ، فَتُقْبَلُ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ ، قَالَ : لَأَقْتُلَنَّكَ ، قَالَ : إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ * لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطِ يَدَيَّ إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ ، إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ * إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ ، فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ ، وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ * فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ * فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُورِى سَوَاءَ أَخِيهِ ، قَالَ : يَا وَيْلَتَا ! أَعْجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ ، فَأُوَارِى سَوَاءَ أَخِي ؟ فَأَصْبَحَ مِنَ الْمَادِمِينَ .

« مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ ، فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا ، وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا ؛ وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ، ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ بَعَدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ .

« إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا ، أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ ، أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ، ذَلِكَ لَهُمْ

خَزِيَ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ ، فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ .

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ ، وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ ؛ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ * إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَا تُقْبَلُ مِنْهُمْ ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ - وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا - وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ .

« وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا ، جَزَاءً بِمَا كَسَبَا - نَكَالًا مِّنَ اللَّهِ - وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ * فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ ، إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ * أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ ، وَبِغَيْرِ لِمَنِ يَشَاءُ ، وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ » .

I ispričaj im priču o dvojici Ādemovih sinova, onako kako je bilo, kad su njih dvojica žrtvu prinijeli, pa kad je od jednog bila primljena, a od drugog nije, ovaj je rekao: "Sigurno ću te ubiti!" - "Allah prima samo od onih koji su dobri" - reče onaj (5/27).

- "I kad bi ti pružio ruku svoju prema meni da me ubiješ, ja ne bih pružio svoju prema tebi da te ubijem, jer ja se bojim Allaha, Gospodara svjetova (5/28).

Ja želim da ti poneseš i moj i svoj grijeh i da budeš stanovnik u vatri." A ona je kazna za sve nasilnike (5/29).

I strast njegova navede ga da ubije brata svoga, pa ga on ubi i postade jedan od izgubljenih (5/30).

Allah onda posla jednog gavrana da kopa po zemlji da bi mu pokazao kako da zakopa mrtvo tijelo brata svoga. "Teško meni !" - povika on - "zar i ja ne mogu, kao ovaj gavrana, da zakopam mrtvo tijelo brata svoga!" I pokaja se (5/31).

Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini - kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva, - kao da je svim ljudima život sačuvao. Naši poslanici su im jasne dokaze donosili, ali su mnogi od njih, i poslije toga, na Zemlji sve granice zla prelazili (5/32).

Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika, (5/33)

ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete! I znajte da Allah prašta i da je milostiv (5/34).

O vjernici, Allaha se bojte i nastojte da Mu se umilite i na putu Njegovu se borite da biste postigli što želite (5/35).

Kad bi sve ono što je na Zemlji bilo u posjedu nevjernika, i još toliko, i htjeli da se otkupe od patnje na onom svijetu, ne bi im se primilo. Njih čeka muka nesnosna (5/36).

Zaželjeće oni da iz vatre iziđu, ali im iz nje neće izlaska biti, za njih će biti patnja neprestana (5/37).

Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove, neka im to bude kazna za ono što su učinili i opomena od Allaha! A Allah je silan i mudar (5/38).

A onome ko se poslije nedjela svoga pokaje i popravi se - Allah će sigurno oprostiti. Allah doista prašta i samilostan je (5/39).

Ti sigurno znaš da samo Allah ima vlast na nebesima i na Zemlji. On kažnjava onoga koga hoće, a prašta onome kome hoće. Allah sve može (5/40).

Ovaj tekst počinje objašnjenjem nekih osnovnih šeriatskih propisa u ljudskom društvu. To su propisi koji se odnose na zaštitu jedinke i društva u kome je na snazi Allahov program i Njegov zakon. Zaštita poretka uopće i njegova zaštita od pobunjenika. Vlast mora da počiva na Allahovoj zapovijedi u sjeni Allahova zakona i na muslimanskoj zajednici koja živi u sjeni islamskog zakona i islamskih propisa. Zaštita kapitala i privatne svojine u ovome društvu čiji poredak počiva na Allahovu zakonu.

Ovi propisi koji se odnose na ove fundamentalne stvari u životu društva zauzimaju skoro cijelu ovu lekciju uz predgovor ovim propisima kazivanjem o dvojici Ādemovih sinova koja otkriva prirodu zločina i njene

poticaje unutar ljudske duše kao što otkriva i njegovu ogavnost i razvratnost, zatim nužnost da se tome stane u kraj i da se počinilac ovoga zločina kazni, kao i suzbijanje poticaja koji pokreću čovjeka na ovo djelo.

Kazivanje i njegova sugestija u jakoj su vezi sa propisima koji slijede u kontekstu ove sure. Čitalac koji se udubi u kontekst osjeća funkciju ovog kazivanja i dubinu inspirativnog ubjedenja kojeg ostavlja u duši kumuliranog i spremnost koja nastaje u srcu i razumu da prihvati ove preteške propise sa kojima islam suočava nasilje na čovjeku i životu, sistemu i kapitalu i privatnoj svojini u sjeni islamskog društva koje počiva na Allahovu programu i propisima Njegova zakona.

Muslimansko društvo uspostavlja svoj život na Allahovu programu i Njegovu zakonu, reguliše svoja pitanja, veze i odnose na osnovama toga programa i propisima ovoga zakona, a onda garantira svakoj osobi kao i društvu pravednost i pravo na osiguranje životnih uvjeta, stabilnosti i mira i štiti ga od svih provokativnih elemenata i elemenata gušenja i suzbijanja, nasilja i nepravde, siromaštva i nužde. Atak na ovakvo pravedno, uzorno, uravnoteženo i solidarno društvo, atak na jedinku i život, na sistem i privatnu svojinu je zločin, zabranjeno i ružno djelo, atak bez uzroka koji može biti opravdan ili ne. Ova strogost protiv zločina i zločinaca objašnjena je stvaranjem normalnih uvjeta za sve ljude i odstranjivanjem uzroka koji vode zločinu u životu čovjeka i društva. I pored svega ovoga, islamski sistem omogućava zločincu potpunu sigurnost i besprijekornost u istrazi i suđenju, otklanjajući svaku kaznu koja je donijeta na osnovu bilo kakve sumnje, otvarajući pred njim i vrata teobe koja se uvažava kod zločina počinjenog na račun ovoga svijeta u nekim situacijama, kao što se uvažava i u svim situacijama kada je riječ o drugom svijetu.

Sve ovo ćemo vidjeti u ovoj cjelini iz propisa koji se u njoj nalaze.

Ali, prije nego što krenemo sa kontekstom i izravnim govorom o propisima koji se nalaze u ovoj lekciji, moramo reći nešto uopćeno o sredini u kojoj se primjenjuju ovi propisi u uvjetima koji to čine djelotvornim...

Propisi koji se nalaze u ovoj cjelini - bez obzira da li se radi o napadu na ličnost, ili na sistem ili na kapital - kao i svaki su drugi zakonski propisi, kazna za zločin, kisas i te'azir, mogu se provesti u djelo samo u muslimanskom društvu, islamskoj zemlji. Zbog toga je potrebno objasniti šta to zakon podrazumijeva pod terminom islamska zemlja (Dar-u-l-islam).

Svijet se u teoriji islama i shvaćanju muslimana dijeli na dva dijela:

Prvi, Daru-l-islam (Islamska država) - država koja obuhvata sve zemlje u kojima se primjenjuju islamski propisi, u kojima su na snazi islamski propisi bez obzira da li su njeni podanici muslimani ili su muslimani i nemuslimani ili su svi nemuslimani, osim vladara koji su muslimani i koji primjenjuju propise islama i upravljaju prema islamskom zakonu,³⁴ ili su muslimani, ili muslimani i nemuslimani, ali je većina došla iz nemuslimanske zemlje, a domicilno stanovništvo primjenjuje propise islama i donose presude prema islamskom zakonu. Sve se svodi na primjenu islamskih propisa i na suđenje po zakonu islama.

Drugi, Daru-l-harb (Neislamska država) - to je država koja obuhvata sve zemlje koje ne primjenjuju propise islama, niti donose presude na osnovu islamskog zakona, bez obzira ko su njeni podanici, muslimani ili pripadnici drugih objavljenih knjiga, ili nevjernici. I ovdje se sve svodi na to da se u dotičnoj državi ne primjenjuju islamski propisi i ne donose se presude na osnovu islamskog zakona. To je neislamska država u odnosu na muslimane i muslimansku zajednicu.

Muslimansko društvo počiva u islamskoj državi prema gore datoj definiciji.

Ovo društvo koje počiva na Allahovu programu u kome je na snazi Allahov zakon je društvo koje je dostojno da u njemu bude zaštićena krv, imetak, sistem i da se pravda sruči na one koji remete njegovu sigurnost, koji napadaju imetak i ljude u ovome društvu, jer je ono visoko kreposno, slobodno, pravedno, društvo u kojem su zajamčeni rad i učinak svakome ko je sposoban ili nesposoban, društvo u kome obiluju poticaji na dobro, a reduciraju poticaji na zlo u svakom pogledu. Svako ima pravo ko god živi u uvome društvu da radi na zaštiti ovoga dobra, na zaštiti prava drugih, njihovog imetka, života, časti i morala, da se brine o zaštiti islamske države u kojoj živi sigurno, mirno i uspješno čija su sva prava zaštićena, kome se priznaju sve osobenosti čovjeka i sva njegova društvena prava. I ne samo to, on je zadužen da čuva ove osobenosti i ova prava. Ko poslije svega ovoga povrijedi ovaj sistem u ovoj, islamskoj državi, on je, dakle, nasilnik i veliki grijешnik i on stiče pravo da mu bude suđeno i da bude kažnjen najstrožijom kaznom, naravno, uz osiguranje i garanciju da mu se ne izriče kazna na osnovu sumnje.

³⁴Na nemuslimana bit će primijenjeni samo oni propisi islama koji su suglasni sa njegovim vjerovanjem, ostali islamski propisi koji nisu suglasni neće se na njemu primjenjivati.

Neislamska država (Daru-l-harb) je također naprijed definisana. Ona kao i njeni pripadnici ne uživaju garancije koje se daju kod primjene kazne u islamskom zakonu, jer ona ne primjenjuje islamsko sudstvo niti priznaje islamsku vlast. Ove šeriatske garancije daju se osobama koje dolaze u islamsku zemlju iz Daru-l-harba, na osnovu ugovora o sigurnosti za period njegovog važenja.

Na osnovu ovih pojašnjenja možemo ići dalje sa kontekstom ove cjeline:

I ispričaj im priču o dvojici Ādemovih sinova, onako kako je bilo, kad su njih dvojica žrtvu prinijeli, pa kad je od jednog bila primljena, a od drugog nije, ovaj je rekao: "Sigurno ću te ubiti!" - "Allah prima samo od onih koji su dobri" - reče onaj (5/27).

"I kad bi ti pružio ruku svoju prema meni da me ubiješ, ja ne bih pružio svoju prema tebi da te ubijem, jer ja se bojim Allaha, Gospodara svjetova (5/28).

Ja želim da ti poneseš i moj i svoj grijeh i da budeš stanovnik u vatri." A ona je kazna za sve nasilnike (5/29).

I strast njegova navede ga da ubije brata svoga, pa ga on ubi i postade jedan od izgubljenih (5/30).

Allah onda posla jednog gavrana da kopa po zemlji da bi mu pokazao kako da zakopa mrtvo tijelo brata svoga. "Teško meni !" - povika on - "zar i ja ne mogu, kao ovaj gavrana, da zakopam mrtvo tijelo brata svoga!" I pokaja se (5/31).

Ovo kazivanje je primjer prirode dobra i zla, primjer otvorenog zla koje nema nikakva opravdanja. Ona također nudi primjer prirode dobra i tolerancije kao i primjer čistote i smirenosti. I zlo i dobro stoje jedno naspram drugog i ponašaju se prema svojoj prirodi. Slika nečuvenog zločina koje čini zlo i otvorenog napada zbog kojeg razum staje izaziva osjećaj za potrebom djelotvornog zakona, pravedne kazne kako bi zlo bilo spriječeno, zakona koji bi ga uplašio i plašenjem spriječio njegovu nakanu. A ako to poćini i nakon ovoga, onda slijedi pravedna kazna koja odgovara poćinjenom djelu. Na taj naćin bi se zašćitilo dobro i saćuvala nepovredivost njegove krvi, jer ova vrsta ljudi treba da živi i treba da bude zašćićena i sigurna u sjeni pravednog i zastrašujućeg zakona.

Kur'anski kontekst ne navodi ni vrijeme, ni mjesto, niti imena ovog kazivanja iako postoje neke predaje o "Kabilu i Habilu" koje govore da su

njih dvojica Ādemovi sinovi u ovom kazivanju. Također postoje u nekim predajama i detalji ovoga konflikta među njima, njihovom sukobu zbog njihove dvije sestre. Mi tu predaju ostavljamo kao što je i zabilježena, uopćena, bez detalja. Ove predaje su sumnjive jer su preuzete od sljedbenika Knjige. Ovo kazivanje se nalazi u Starom zavjetu i u njemu je precizirano vrijeme, mjesto i imena tačno onako kako je zabilježeno u ovim predajama. Jedini tačan hadis koji o ovome govori ne ulazi u detalje. Njega prenosi Ibni Mes'ud od Poslanika u kome se kaže: "Svako ko se nepravедno ubije, u njegovoj krvi ima udio prvi Ādemov sin, jer je on prvi koji je propisao ubojstvo". Ovaj hadis prenosi Imam-i Ahmed u svome Musnedu: Ebu Muavi-i i Veki' kažu da im je ovo prenio 'Ameš od Abdullaha ibni Murre, a on od Mesruka, a ovaj od Abdullaha ibni Mes'uda... Hadis bilježi grupa osim Ebu Davūda preko 'Ameša. Sve što možemo da kažemo jeste da se ovaj događaj desio u periodu nastanka čovjeka i da je to bilo prvo namjerno ubojstvo i da njegov izvršilac nije znao kako da sahrani tijelo...

Sažetim izlaganjem ovog kazivanja u kur'anskom kontekstu ostvaren je cilj i puna sugestija. Detaljno njeno iznošenje ne bi ovim ciljevima dodalo ništa novo. Zbog toga mi ostajemo pri njenoj sažetosti:

I ispričaj im priču o dvojici Ādemovih sinova, onako kako je bilo, kad su njih dvojica žrtvu prinijeli, pa kad je od jednog bila primljena, a od drugog nije, ovaj je rekao: "Sigurno ću te ubiti!" - "Allah prima samo od onih koji su dobri" - reče onaj (5/27).

Ispričaj im priču o ova dva primjera, poslije kazivanja o Sinovima Isrāilovim sa Musaom (alejhi-s-selam) Ispričaj im to iskreno. Ta vijest je tačna i istinita. Ona saopćava istinu o ljudskoj prirodi. Ona ukazuje i na neophodnost pravednog, zastrašujućeg zakona.

Ova dva Ādemova sina nalaze se na mjestu koje ne ukazuje da bi se mogla nanijeti nepravda dobroćudnoj duši. Oni se nalaze na mjestu pokornosti pred Allahom, mjestu prinošenja žrtve pomoću koje se žele približiti Allahu:

Kad su njih dvojica žrtvu prinijeli (5/27)...

Pa kad je od jednog bila primljena, a od drugog nije (5/27).

Glagol u pasivu ukazuje da je prihvatanje ili neprihvatanje žrtve prepušteno metafizičkim snagama. Ova forma ukazuje na dvije stvari. Prvo, da ne istražujemo način kako je došlo do ovoga prihvatanja, niti da se

upuštamo u ono u što su se upustila mnoga djela iz oblasti tefsira. Mi smatramo da su ove predaje preuzete iz bajki Starog zavjeta... Drugo na što nam ukazuje ova forma jeste da onaj čija je žrtva primljena nije napravio prijestup koji traži oprez i razmišljanje da bi mogao biti ubijen. On ni u čemu nije imao nikakva udjela. Njime je upravljala metafizička snaga na metafizički način koja je iznad domašaja njihovog zapažanja. Nije bilo nikakva opravdanja da se jedan brat razbjesni protiv drugog i da se u njemu probudi misao o ubojstvu. Pomisao o ubojstvu se ne javlja u poštenoj duši čovjeka koji se nalazi na ovome mjestu, mjestu ibadeta i približavanja Allahu, mjestu tajnovite metafizičke snage u kojoj on nema nikakva udjela:

Sigurno ću te ubiti! - ovaj je rekao (5/27).

Ovako se ovaj govor doima. Ovim pojačanjem on ukazuje na odlučnost koja dolazi od drugog i izaziva prezir jer ničim nije bila izazvana, osim tog podmuklog i prezrenog osjećanja, osjećanja slijepe zavidnosti koja ne gradi dobru dušu...

I ovako od samog početka nademo se protiv nasilja sugestijom ajeta čiji kontekst nije upotpunjen...

Ali kontekst ide još dalje i ovo lukavo i odvratno ubojstvo pojačava slikom odgovora drugog uzorka, njegovom smirenošću i dobrotom srca:

Allah prima samo od onih koji su dobri - reče onaj (5/27).

I ovako nevino vraća cijelu stvar na njeno mjesto i porijeklo i pomoću vjere shvaća i prihvata uzroke, usmjeravajući napadača da se Allaha boji, ukazujući mu na put koji vodi napretku uz lijepu aluziju koja ne otkriva prijekor niti uzbuđenost.

Zatim pobožni, vjerni, mirotvorni i blagi brat ide dalje i razbija zlo raspaljenog zla u opakoj duši svoga brata:

"I kad bi ti pružio ruku svoju prema meni da me ubiješ, ja ne bih pružio svoju prema tebi da te ubijem, jer ja se bojim Allaha, Gospodara svjetova (5/28).

Ovako se ocrtava primjer blagosti, mira i pobožnosti na mjestu koje je najteže u buđenju svijesti čovjeka i hrabrosti napadnutog protiv napadača i čudnovate smirenosti i sigurnosti pred neprijateljem. Njegovo srce je pobožno i boji se samo Allaha, Gospodara svjetova.

Ovaj njegov govor još uvijek gasi mržnju, rastura zavidnost, umiruje zlo, smiruje uzavrele nerve, vraća brata bratskoj ljubavi, veselosti imana i senzibilitetu bogobožnosti.

Da. To bi bilo dovoljno. Međutim, dobri brat tome još dodaje opomenu i upozorenje:

*“Ja želim da ti poneseš i moj i svoj grijeh i da budeš stanovnik u vatri.”
A ona je kazna za sve nasilnike (5/29).*

Ako ti pružiš ruku da me ubiješ, ja ti to neću uzvratiti, jer to nije moja priroda i u to neću da se miješam. Ova pomisao - pomisao ubojstva - nije u osnovi prisutna kod mene, niti je moja misao tome okrenuta, jer ja se bojim Allaha, Gospodara svjetova. Ja nisam nesposoban da to učinim. Ja te ostavljam da grijeh moga smaknuća pridodaš svome grijehu zbog koga ti Allah nije primio žrtvu. Tvoj grijeh će biti dvostruk, a i kazna dvostruka...
A ona je kazna za sve nasilnike (5/29).

Na ovaj način on mu je ilustrativno kazao o svome sažaljenju u odnosu na zločin ubojstva da bi ga odvratio od onoga što ga je spopalo i da bi ga zastidio od toga u odnosu na brata, blagog, mirnog i pobožnog.

Zatim mu je izložio težinu zločina ubojstva da bi ga od toga udaljio i ilustrativno pokazao kako da se riješi dvostrukog grijeha pomoću bogobožnosti i straha od Allaha, Gospodara svjetova. I u jednom i u drugom postigao je ono što čovjek može da postigne da bi zlo i njegove porive udaljio iz ljudskog srca.

Ali slika zlotvora ne bi bila potpuna kad ne bismo znali kakav je bio njegov odgovor.

I strast njegova navede ga da ubije brata svoga, pa ga on ubi i postade jedan od izgubljenih (5/30).

Poslije svega ovoga... Poslije prisjećanja, pomirenja, savjeta i opomena... Poslije svega ovoga, zla duša je jurnula i desio se zločin. Desio se i pored svih prepreka... Svaka prepreka je savladana i on je dopustio sebi ubojstvo ... Ubojstvo koga? Ubojstvo brata svoga...! I zaslužio je kaznu:

I postade jedan od izgubljenih (5/30).

Izgubio je dušu i doveo je do propasti. Izgubio je brata pomagača i druga. Izgubio je ovaj svijet jer život nije sretan za ubicu. Izgubio je i drugi svijet jer je na sebe navukao prvi i posljednji grijeh. Predstavljen mu je

zločin u opipljivom obliku, obliku mrtvog tijela, tijela koga je život napustio i koje je postalo meso u koje truhlež prodire. To je mrtvo tijelo koje čovjek ne podnosi.

Božija mudrost je htjela da bude nemoćan - a bio je odvažan ubica - da zakopa mrtvo tijelo brata svoga, nemoćan da bude kao gavran u svijetu ptica:

Allah onda posla jednog gavrana da kopa po zemlji da bi mu pokazao kako da zakopa mrtvo tijelo brata svoga. "Teško meni !" - povika on - "zar i ja ne mogu, kao ovaj gavran, da zakopam mrtvo tijelo brata svoga!" I pokaja se (5/31).

Neke predaje kažu: jedan gavran ubio je drugog gavrana, ili on je našao tijelo gavrana, ili je došao sa tijelom gavrana i počeo da kopa po zemlji, zatim je tu gavrana stavio i na njega zemlju nanio. Tada je ubica rekao to što je rekao i učinio to što je vidio da gavran čini ...

Izgleda da ubica nije od prije vidio kako se mrtvi pokopava. U suprotnom, i on bi to učinio. Moguće da je tome bio uzrok to što je ovo prvi mrtvi na Zemlji od sinova Ademovih, ili je ubica bio novost i nije znao kako će pokopati ubijenog. Obje mogućnosti su prisutne. Također je vidljivo i da njegovo pokajanje nije bilo pokajanje. U suprotnom, bilo bi prihvaćeno od strane Allaha. To je bilo kajanje zbog uzaludnosti ovoga čina i svega onoga što je slijedilo poslije: umor, poteškoća i uznemirenost.

Pokop koji je gavran priredio svome bratu gavranu je, kako neki kažu, običaj u svijetu gavrana, ili je to nadnaravan događaj koji je Allah priredio ... I ovo je, kao i to, isto. Onaj ko živim bićima daje instinkt je isti Taj koji može da prouzrokuje bilo koji događaj posredstvom nekog drugog živog bića. I jedno i drugo je u Njegovoj moći.

Ovdje kontekst bilježi duboke tragove koje u duši ostavlja prenošenje vijesti ovim neprekidnim slijedom kako bi poslije toga prešao na propise pomoću kojih bi uklonio zločin u duši zločinca ili pravednom kaznom kaznio zločinca ako ga poćini nakon što je spoznao šta ga čeka od bolne kazne:

Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini - kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nećiji život saćuva, - kao da je svim ljudima život saćvao. Naši poslanici su im jasne dokaze donosili, ali su mnogi od njih, i poslije toga, na Zemlji sve granice zla prelazili (5/32).

Zbog toga... Zbog postojanja ovih primjera u čovječanstvu... Zbog nasrta na mirne blage i dobre ljude koji ne žele nikome zlo, niti neprijateljstvo... Zbog savjeta i opomene koji kod nekih sklonih zlu ne koriste... Miroljubivost i blagost ne mogu zaustaviti zločin ako zlo ima duboke korijene u duši... Zbog toga smo Mi zločin ubojstva jedne duše učinili velikim grijehom koji je ravan ubojstvu svih ljudi i učinili smo rad na sprječavanju ubojstva i poštediti jednog života velikim djelom koje je ravno spašavanju čitavog čovječanstva. To smo propisali Sinovima Israilovim u zakonima koje smo im dali. (O tome će biti više riječi u narednoj cjelini u kontekstu sure gdje će biti detaljno objašnjena kazna odmazde, kisasa).

Ubojstvo nekoga ko nije ubio nikoga ili onoga koji na Zemlji nered ne čini, ravno je ubojstvu svih ljudi. Jedna duša je kao i sve duše, pravo na život koje ima jedna duša potvrđeno je i svim drugim. Ubojstvo jedne duše je nasrtaj na lično pravo života, pravo u kome su svi udruženi. Također je sprječavanje ubojstva i poštediti jednog života ovim sprječavanjem - bez obzira da li se radi o sprječavanju dok je još živa ili odmazdom nakon počinjenog djela kako bi se spriječilo ubojstvo još nekoga - ravno spašavanju svih ljudi, jer je to zaštita prava na život u kome svi sudjeluju.

Vraćanjem na propise koje smo objasnili vidi se da se ova rješenja odnose samo na stanovnike islamske države (Daru-l-islam) - muslimane, nemuslimane i one koji su pod njenom zaštitom. Što se tiče stanovnika nemuslimanske države (Daru-l-harbi), i na njih je moguće primjenjivati ove odredbe ako postoji međudržavni ugovor. Isti je slučaj i sa imovinom. Lijepo je da se uvijek prisjetimo da je ovo šeriatsko pravilo i da je islamska država ona u kojoj je na snazi islamski zakon, u kojoj se presude donose na osnovu ovoga zakona, a da je neislamska država (Daru-l-harb) ona u kojoj nisu na snazi islamski zakoni, niti se po njima donose presude.

Allah je propisao ovaj princip Sinovima Israilovim jer su oni u to vrijeme bili sljedbenici Knjige koji su predstavljali islamsku državu (Daru-l-islam) - sve dok su primjenjivali zakon Tevrata koji nije bio revidiran. Ali Sinovi Israilovi su prekoračili granice zakona nakon što su im Allahovi poslanici dolazili sa jasnim porukama, a u vrijeme Muhameda (alejhi-s-selam) i dalje su granice zla prelazili. Kur'an to registrira bez isprika. On registrira i kraj njihovog dokaza i njegov pad dolaskom poslanika koji su im objašnjavali njihov zakon:

Naši poslanici su im jasne dokaze donosili, ali su mnogi od njih, i poslije toga, na Zemlji sve granice zla prelazili (5/32).

Ima li većeg pretjerivanja od prekoračivanja Allahovih granica i činjenja nasilja prema Njegovom zakonu izmjenama ili zanemarivanjem?

U prethodnom ajetu Allah je povezao ubojstvo sa neredom na Zemlji, čineći svako od dva spomenuta prolijevanja krvi opravdanjem za ubojstvo i izuzetkom u zaštiti prava na život i prikazujući zločin ubojstva preteškim i gnusnim činom... To je stoga što je sigurnost muslimanske zajednice u islamskoj zemlji kao i zaštita općeg sistema i javnog reda, u čijem se okrilju živi sigurno i u miru odvija njena plemenita aktivnost, nužna za sigurnost pojedinaca... Štaviše, to je nužnije jer se sigurnost pojedinaca ostvaruje samo sigurnošću zajednice. Ne treba ni govoriti da se na taj način štiti ovaj primjerni uzorak društva i obezbjeđuju sve garancije za njegovu stabilnost, tako da ljudi u njemu obavljaju svoje plemenite aktivnosti, život u njegovom okrilju prosperira i cvjeta i pupoljci dobra, vrline, proizvodnje i napretka u takvoj atmosferi se rascvjetavaju... Pogotovo što ovo društvo svim ljudima jamči sve garancije za život, širi unaokolo klimu u kojoj se razvija sjemenje dobra, a suši sjemenje zla, radi na preventivi prije nego što radi na liječenju, a zatim liječi ono što nisu obuhvatila sredstva preventive. Ono ne daje povoda niti opravdanja da se zdrava ličnost okrene zlu i nasilju... Ono što prijeti njegovoj sigurnosti - poslije svega toga - jeste taj opaki i hrdavi element koji se mora izrezati i odstraniti ukoliko se ne dozove pameti i ne osvijesti se...

A sada utvrđuje kaznu za taj hrdavi element, kaznu koja je u islamskom pravu poznata pod imenom sankcije za odmetništvo.

Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika, (5/33)

ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete! I znajte da Allah prašta i da je milostiv (5/34).

Definicija ovog zločina o kome se govori u ovom tekstu jeste pobuna protiv muslimanskog vladara koji vlada prema Allahovom zakonu u vidu organizirane bande koja ustaje protiv vlasti ovoga vladara, sije smrt među stanovnicima muslimanske zemlje i vrši nasilje nad njihovim životima,

imovinom i svetinjama. Neki šeriatski pravnici uvjetuju da to bude van zemlje, daleko od domašaja vlasti vladara. Međutim, drugi kažu da samo okupljanje u bandu i otpočinjanje sa nasiljem nad stanovnicima muslimanske zemlje silom čini da se tekst primjenjuje na nju, bilo to van zemlje ili u zemlji. Ovo mišljenje je bliže praktičnom stanju kako bi mu se suprotstavilo mjerama koje ono iziskuje.

Ovi buntovnici protiv vladara koji vlada po Allahovom zakonu, ovi napadači na stanovnike islamske zemlje koji uspostavljaju Allahov zakon (bilo da su muslimani, nemuslimani ili zaštićeni ugovorom) ne vojuju samo protiv vladara i samo protiv ljudi, već oni vojuju protiv Allaha i Njegovog Poslanika dok vojuju protiv njegovog šeriata, dok vrše nasilje nad Ummetom koji uspostavlja ovaj šeriat i dok prijete islamskoj zemlji u kojoj vlada Allahov zakon. Oni isto tako, vojujući protiv Allaha, Njegovog Poslanika i Ummeta koji ga čuva i zemlje koja ga primjenjuje, čine nered na Zemlji. A nema goreg nereda od pokušaja sprječavanja Allahovog zakona i zastrašivanja zemlje u kojoj se provodi šeriat...

Oni ratuju protiv Allaha i Njegovog Poslanika, iako, ustvari, ratuju protiv muslimanske zajednice i muslimanskog vladara. Tačno je da oni ne ratuju protiv Uzvišenog Allaha sabljom, kao što ne ratuju protiv ličnosti Allahovog Poslanika (alejhi-s-selam) poslije njegove smrti, međutim, rat protiv Allaha i Njegovog Poslanika se ostvaruje ratom protiv Allahovog i Poslanikovog šeriata, protiv zajednice koja je zadovoljna Allahovim i Poslanikovim zakonom i protiv zemlje u kojoj se provodi Allahov i Poslanikov zakon.

Takoder tekst - u ovoj formi - ima i drugi smisao, jasan kao što je i ovaj smisao jasan, a to je da vlast koja ima pravo da - Allahovom odredbom - kazni Njegove neprijatelje ovim kaznama propisanim za ovo nedjelo jeste ona vlast koja je uspostavljena na Allahovom šeriatu i šeriatu Njegovog Poslanika, u islamskoj državi u kojoj vlada Allahov i zakon Njegovog Poslanika... Nikakva druga vlast koja ne ispunjava ovaj uvjet ni u kakvoj drugoj zemlji koja nema ovaj atribut... Ovo jasno potvrđujemo jer su pojedini prirepici vlasti u svakom vremenu izdavali fetve vladarima koji ne izvode svoju vlast iz Allahovog šeriata, koji ne rade na provođenju ovog šeriata i koji ne ostvaruju postojanje islamskog sistema u svojim državama, makar tvrdili da su muslimani, izdavali su im fetve da mogu kažnjavati one koji ustanu protiv njih ovim kaznama - uime Allahovog zakona - iako ovi pobunjenici nisu vojevali protiv Allaha i Njegovog Poslanika, već su ustajali protiv vlasti koja se digla protiv Allaha i Njegovog Poslanika...

Nijedna vlast koja ne počiva na Allahovom šeriatu u islamskoj državi nema pravo da u ime Allahovog zakona kažnjava one koji ustaju protiv nje... A danas nema nešto ni nalik na ovu vlast i Allahov zakon? Ona samo uzurpira pravo Božanstva i prisvaja ga sebi. Ona nema pravo da se češe o Allahov zakon i da se na njega poziva?!

Kazna pripadnicima ovih naoružanih bandi koje ustaju protiv muslimanskog vladara - koji uspostavlja Allahov šeriat - koje zadaju strah ljudima u islamskoj zemlji i koje vrše nasilje nad njihovom imovinom, životima i svetinjama jeste da budu ubijeni običnim ubojstvom, ili razapeti dok ne umru (neki šeriatski pravnici tekst tumače da je razapinjanje poslije ubijanja kazna za zastrašivanje i terorizam) ili da im se odsijeku desna ruka i lijeva noga unakrst...

Šeriatski pravnici se naširoko razilaze u vezi s ovim tekstom i pitaju ima li vladar pravo izbora u ovim kaznama ili postoji utvrđena kazna za svako zlodjelo koje počinje pobunjenici?

Pravnici Ebu Hanifine, Šafiine i Ahmedove pravne škole smatraju da su kazne regulirane prema konkretno izvršenom zločinu. Onaj ko ubije, a ne opljačka, ubija se; onaj ko opljačka, a ne ubije, podliježe odsijecanju; onaj koji ubije i opljačka ubija se i razapinje; a onaj ko zastraši na putu, a ne ubije i ne opljačka, progoni se.

Po Maliku, ako pobunjenik ubije, nužno ga je ubiti i vladar nema pravo izbora da li da ga podvrgne sječi ili progonstvu, već ima pravo izbora da ga ubije ili razapne. Međutim, ako opljačka, a ne ubije, nema pravo izbora da ga progna, već ima pravo izbora da ga ubije, razapne ili odsiječe ruku i nogu unakrst. Ako samo zastraši na putu, vladar ima pravo izbora da ga ubije, razapne, podvrgne sječi ili progonstvu... Pravo na izbor kod Malika znači da se stvar o tom pitanju prepušta vladarevom idžtihadu. Pa ako je pobunjenik od onih koji misle i snuju, onda je stanovište idžtihada da ga treba ubiti ili razapeti, jer se odsijecanjem ne otklanja njegova štetnost. A ako je od onih koji ne misle i ne snuju već posjeduje snagu i moć, odsijeca mu se ruka i noga unakrst. A ako nema nijedno od ta dva svojstva, onda se kažnjava blaže, a to je progonstvo i ublažena kazna".³⁵

Mi se opredjeljujemo za mišljenje Imam-i Malika u posljednjem njegovom paragrafu, a to je da se kazna ponekad primjenjuje za samo

³⁵Iz knjige Abdulkadira Ode, *Et-Tešri'u-l-džinaijju fi-l-islami muqarenen bi-l-qanuni-l-wad'ijji*.

izlaženje i zastrašivanje na putu, jer je to preventivna mjera koja ima cilj prvenstveno da zločin spriječi u njegovom korijenu, da se ispolji grubost prema smutljivcima na Zemlji koji siju strah islamskom zemljom i zastrašuju muslimansku zajednicu koja provodi Allahov zakon u ovoj zemlji, a ona je najdostojnija zajednica i najdostojnija zemlja da bude sigurna i mirna.

Takoder se razilaze u značenju progonstva iz zemlje... Je li to progonstvo iz zemlje u kojoj je počinjen zločin? Ili je to progonstvo iz zemlje u kojoj posjeduje slobodu, a to znači hapšenjem? Ili je progonstvo uopće sa lica zemlje, a to biva samo smrću?

Mi se opredjeljujemo za progon iz zemlje u kojoj je počinio zločin na pusto mjesto na kome će osjetiti samoću, progonstvo i nemoć, za kaznu što je on progonio ljude, zastrašivao ih i tiranizirao i gdje će u progonstvu biti onemogućen da čini zločin slabljenjem njegove okorjelosti ili izoliranjem od njegove bande!

To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika (5/33).

Kazna koju dobiju na ovom svijetu ne briše im, dakle, patnju na budućem svijetu i ne čisti ih od prljavštine zločina kao što je slučaj sa nekim drugim sankcijama. Ovo takoder upućuje na strogost kazne i odvratnost zločina, jer muslimanska zajednica u islamskoj zemlji mora da živi u sigurnosti, a muslimanska vlast koja provodi Allahov zakon mora da bude poštivana. Ovo je ta odgovarajuća i plemenita sredina koja mora da osigura sve garancije za svoj prosperitet i ovo je taj pravedni i savršeni sistem koji mora da bude zaštićen od nanošenja zla...

Kada se ovi odmetnici i smutljivci sustegnu od grijeha i smutnje uslijed toga što su osjetili antipatiju prema zločinu, što su se pokajali Allahu i vratili na ispravan put - dok su još u snazi i prije nego ih stigne ruka vlasti - brišu se njihovi zločini i kazne i vlast nema više dokaza protiv njih, a Allah prašta i bit će im milostiv na posljednjem polaganju računa:

ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete! I znajte da Allah prašta i da je milostiv (5/34).

Mudrost brisanja njihovog zlodjela i kazne u ovom slučaju je posve jasna sa dva aspekta.

Prvo, poštovanje njihovog pokajanja - kad su još u mogućnosti da počine nasilje - i držanje pokajanja dokazom da su se popravili i krenuli pravim putem.

Drugo, stimuliranje da se pokaju, jer se tako najlakše uštede sredstva potrebna za njihovu likvidaciju.

Islamski program saraduje sa ljudskom prirodom i svim njenim osjećanjima, svim njenim unutarnjim putevima i mogućnostima, a Allah, koji je zadovoljan da ovo bude program muslimana, jeste Stvoritelj ove prirode, On je dobro obaviješten o ovim putevima i stazama i On dobro poznaje ono što dovodi u red ovu prirodu i što je dobro za nju... A kako i ne bi znao Onaj koji stvara, Onaj koji sve potanko zna i koji je o svemu obaviješten?

Božanski program ne obuzdava ljude samo zakonom. On izvlači sablju zakona i podiže je kad treba da povraća onoga koga obuzdava samo sablja. Njegov prvi oslonac jeste odgoj srca, formiranje karaktera i uputa duše - to pored izgradnje društva u kome će rasti i napredovati sjeme dobra, a u kome će vehnuti i sušiti se klica zla. Zato kur'anski kontekst jedva da završi zastrašivanjem kaznom, a zapućuje se ka srcima, savjestima i dušama, pobuđujući u njima osjećanje bogobojažnosti, bodreći ih da iznadu put do Allaha i da se bore na Allahovom putu ako žele spas, upozoravajući ih na posljedice nevjerovanja u Njega i slikajući im sudbine nevjernika na budućem svijetu takvim slikama da to tjera na strah i poštovanje:

O vjernici, Allaha se bojte i nastojte da Mu se umilite i na putu Njegovu se borite da biste postigli što želite (5/35).

Kad bi sve ono što je na Zemlji bilo u posjedu nevjernika, i još toliko, i htjeli da se otkupe od patnje na onom svijetu, ne bi im se primilo. Njih čeka muka nesnosna (5/36).

Zaželjeće oni da iz vatre izidu, ali im iz nje neće izlaska biti, za njih će biti patnja neprestana (5/37).

Ovaj integralni program zahvaća čovjeka sa svih strana; obraća se ljudskom biću na sva njegova čula, dotiče sve njegove žive strune

motivirajući ga na pokornost i odvraćajući ga od grijeha... Prvi cilj programa jeste pravilno formiranje ljudske ličnosti i sprječavanje od devijacije. Kazna je jedno od mnogobrojnih sredstava, ali ona nije cilj, kao što ona nije ni jedino sredstvo.

Ovdje vidimo da ova cjelina počinje kazivanjem o dvojici Ādemovih sinova - sa svim nadahnućima koje ono u sebi nosi - zatim nastavlja govorom o kazni koja čupa srce i završava pozivom da se boji Allaha, da se ima strahopoštovanje prema Njemu i da se ima strah od Njegove kazne. Uz ovaj poziv data je i zastrašujuća slika kazne...

O vjernici, Allaha se bojte (5/35)...

Strah treba da bude od Allaha i to je strah vrijedan čovjekovog dostojanstva. Što se tiče straha od sablje i biča, to je ponižavajući stupanj straha i on je potreban samo posrnutim osobama... Strah od Allaha je najdostojniji, najplemenitiji i najčišći... Jer strah od Allaha je to što prati savjest u onome što je tajno i onome što je javno, on je to što sprječava od zla u situacijama koje ljudi ne vide i koje nisu na dohvat zakona. Ne može sam zakon - mada je nužan - nadzirati sve bez bogobojažnosti, jer ono što promakne zakonu mnogostruko je više od onoga što on dosegne. Nema čestitog čovjeka i nema ispravnog društva koje počiva samo na zakonu, bez nevidljive kontrole iza tog zakona i bez Božanske vlasti koje se boji savjest.

I nastojte da Mu se umilite (5/35)...

Allaha se bojte, put do Njega tražite, veze koje vas spajaju s Njim dotičite... U predaji od Ibni Abbasa stoji da *I nastojte da mu se umilite* znači: Molite Njega za svoje potrebe. Kada ljudi osjećaju potrebu za Allahom i kada od Njega traže svoje potrebe, tada su u pravoj poziciji potčinjenosti, tada su, kroz tu potčinjenost, u najboljoj situaciji i najbliži su spasu. Oba tumačenja odgovaraju tekstu i vode okrepljavanju srca i oživljavanju savjesti, kao što završavaju željenim spasom.

... da biste postigli što želite (5/35).

Na drugoj strani je prizor nevjernika koji se ne boje Allaha, koji ne traže put do Njega i koji neće biti spašeni... To je očevidan i živ prizor koji kur'anski kontekst ne ozračava opisima i konstatacijama već pokretima i emocijama, upravo na način na koji to čini Kur'an predstavljajući prizore Sudnjeg dana i interpretirajući većinu ciljeva:

Kad bi sve ono što je na Zemlji bilo u posjedu nevjernika, i još toliko, i htjeli da se otkupe od patnje na onom svijetu, ne bi im se primilo. Njih čeka muka nesusna (5/36).

Zaželjeće oni da iz vatre izidu, ali im iz nje neće izlaska biti, za njih će biti patnja neprestana (5/37).

Najviše što mašta može da zamisli i da pretpostavi jeste da sve ono što ima na Zemlji bude u posjedu nevjernika. Međutim, kontekst pretpostavlja da posjeduje više nego što se može zamisliti i poželjeti, pa pretpostavlja da posjeduju sve ono što ima na Zemlji i još toliko. Kontekst ih slika kako pokušavaju da se otkupe i jednim i drugim kako bi se spasili muke na Sudnjem danu. Slika njihov prizor kako pokušavaju da izađu iz vatre, zatim njihovu nemoć da ostvare željeni cilj i kako ostaju u nesnosnoj muciji...

Prizor je otjelovljen i sastoji se od nekoliko scena i uzastopnih pokreta...Prizor koji prikazuje njih i s njima sve ono što ima na Zemlji, i još toliko... Prizor u kome oni nude sve to da bi se otkupili. Prizor kako su razočarani jer im zahtjevu nije udovoljeno i molba nije primljena... Prizor kako ulaze u Džehennem... Prizor kako pokušavaju da izađu iz njega... Prizor kako se prisiljavaju da ostanu tamo gdje jesu. Zastor se spušta ostavljajući ih da tamo borave!³⁶

Na kraju ove cjeline dolazi propis o krađi:

Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove, neka im to bude kazna za ono što su učinili i opomena od Allaha! A Allah je silan i mudar (5/38).

A onome ko se poslije nedjela svoga pokaje i popravi se - Allah će sigurno oprostiti. Allah doista prašta i samilostan je (5/39).

Ti sigurno znaš da samo Allah ima vlast na nebesima i na Zemlji. On kažnjava onoga koga hoće, a prašta onome kome hoće. Allah sve može (5/40).

Muslimansko društvo osigurava sredstva za život žiteljima islamske zemlje - bez razlike na njihovu vjeru - tako da to otklanja i pomisao na krađu kod svakog čovjeka bez razlike... Ono im osigurava garancije za život i zadovoljenje životnih potreba. Ono im osigurava uvjete za odgoj i pravilno usmjerenje kao i garancije za pravilnu raspodjelu. Ono istovremeno čini da privatno vlasništvo u tom društvu potiče i dolazi iz

³⁶Vidi poglavlje *Tariqatu-l-Qur'an* u knjizi *Et-Taswiru-l-fennijju fi-l-Qur'an*, kao i knjigu *Mešahidu-l-qijame fi-l-Qur'an*.

halala, kao što čini da to privatno vlasništvo ima društvenu funkciju koja će koristiti društvu, a neće mu štetiti... Zbog svega ovoga, to društvo otklanja i pomisao na krađu kod svakog čovjeka bez razlike... Zato ono ima pravo da bude strogo pri izricanju kazne za krađu, za napad na privatnu svojinu i za napad na sigurnost zajednice... Uz to što je tako strogo, ono ipak otklanja sankcije u slučaju sumnje i osigurava pune garancije osumnjičenom da neće biti kažnjen bez čvrstih dokaza...

Vjerovatno je ovo prilika da kažemo nešto šire o ovome što smo ukratko rekli.

Islamski sistem je jedna savršeno zaokružena cjelina. U njemu se ne shvaća mudrost zakonodavnih detalja kako treba sve dok se ne pogleda u prirodu tog sistema, njegove temelje, principe i garancije. Također treba reći da ovi detalji nisu podesni za primjenu ako se ne primjenjuje čitav sistem i ako se ne postupa po njemu u cijelosti. Parcijalno uzimanje nekog islamskog propisa ili principa i njegova primjena u okviru sistema koji u cjelini nije islamski - nema koristi. Zapravo, primjena tog njegovog istrgnutog dijela ne smatra se primjenom islama, jer islam nije struktuiran iz dijelova i rastavljenih elemenata. Islam je upravo ovaj cjeloviti sistem čija primjena obuhvaća sve aspekte života.

Ovo je opći stav. Pa i kad je riječ o krađi, stvari se ne razlikuju.

Islam počinje utvrđivanjem prava svakog pojedinca u muslimanskom društvu u islamskoj zemlji na život kao i njegovog prava na sva neophodna sredstva za zaštitu života. Svaki pojedinac ima pravo da jede, pije i da se oblači, da ima kuću u koju će se skloniti i naći utočište, u kojoj će naći stanište i mir... Pravo je svakog pojedinca da od zajednice - zapravo od države koja zamjenjuje tu zajednicu - dobije sve ove neophodne potrepštine. To pojedinac prvenstveno treba da ostvari putem rada - ako je sposoban za rad - a zajednica - država koja vrši funkciju zajednice - dužna je da ga nauči kako će raditi, da mu osigura posao i sredstva za rad... Ako je nezaposlen zato što nema posla, ili sredstva za rad, ili je nesposoban za rad, ograničeno ili potpuno, privremeno ili trajno, ili ako njegova zarada na poslu nije dovoljna da pokrije njegove nužne potrebe, on ima pravo da dopuni ove potrebe iz nekoliko izvora. Prvo, iz izdržavanja koje mu se odredi zakonom, a koje pada na teret sposobnih članova njegove porodice, a onda i na sposobne stanovnike njegova mjesta življenja, zatim iz državne blagajne, i to iz njegovog prava na propisani mu dio zekjata. Ako zekjat nije dovoljan, muslimanska država koja provodi šeriat islama u cijelosti u islamskoj zemlji propisuje onoliko koliko je dovoljno za izdržavanje onih

koji nemaju iz imetka onih koji imaju, toliko da to ne prelazi ove granice i ne proširuje se na ono što je mimo nužnog niti nanosi nepravdu privatnom vlasništvu koje proizilazi iz dozvoljeno stečene imovine - halala...

Islam je također strog u definiranju sredstava za sticanje imovine. Privatno vlasništvo u islamu može poteći samo od halala... Zato privatno vlasništvo u islamskom društvu ne izaziva mržnju onih koji nemaju niti izaziva njihove apetite da uzurpiraju ono što je u rukama drugih... Pogotvo kad im sistem garantira zadovoljenje potreba i ne ostavlja ih lišene i siromašne.

Islam odgaja savjesti ljudi i njihov moral čineći da se njihovo razmišljanje okreće ka radu i zaradi putem rada, a ne krađi i zaradi putem krađe... A ako nema posla ili ako nije dovoljan za obezbjeđenje potrepština, onda im daje prava kroz druga čista i časna sredstva...

Zašto onda krađe kradljivac u okrilju ovog sistema? On ne krađe da zadovolji potrebe, već krađe iz pohlepe za bogatstvom putem nerada. Međutim, bogatstvo se ne stiče na ovaj način koji zastrašuje muslimansku zajednicu u islamskoj zemlji, koji je lišava mira u kome ima pravo da uživa i koji lišava vlasnike dozvoljeno stečene imovine da budu mirni za svoj na halal način stečeni imetak.

Zaista je pravo svakog pojedinca u društvu poput ovog da stiče svoju imovinu na dozvoljen način, a ne kamatom, prijevarom, gomilanjem robe radi njene prodaje u oskudici, ni jedenjem zarade radnika; zatim je njegovo pravo da izdvaja zekjat i daje ono što je možda potrebno zajednici mimo zekjata... Pravo je svakog pojedinca u društvu poput ovog da bude siguran za svoju privatnu imovinu i da ta imovina ne bude prepuštena krađi ili drugim vidovima otuđivanja.

Ako kradljivac poslije svega toga ukrade, ako ukrade a ima zadovoljene potrebe jasno znajući da je zlodjelo zabranjeno, da nema potrebe da otima ono što je u tuđim rukama, jer ni drugi nisu oteli svoj imetak od drugih niti ga sakupili na nedozvoljen način, ako, dakle, ukrade u situaciji poput ove, on ne krađe iz opravdanja i niko ne treba da ima obzira prema njemu ako mu se zlodjelo dokaže.

Međutim, kada postoji sumnja da je bio u nuždi ili nešto drugo, osnovni princip u islamu jeste da se sankcije ne primjenjuju na sumnjivim dokazima. Zato Omer (neka je Allah zadovoljan njime) nije primijenio sankciju odsijecanja u godini velike štete i kada je vladala opća glad. Također nije odsjekao u jednom posebnom slučaju kada su mladi robovi

Ibni Hatiba ibni Ebi Balta'a ukrali devu jednom čovjeku iz plemena Muzejna. Naime, on je bio naredio da se prijeni sankcija odsijecanja, međutim, kada se ispostavilo da ih njihov gospodar izgladnjuje, oslobodio ih je sankcije za krađu a kaznio njihovog gospodara dvostrukom cijenom deve kao odgojnom mjerom.

Ovako treba razumjeti kazne u islamu u okviru njegovog zaokruženog sistema koji daje garancije svima, a ne jednoj klasi na račun druge... Sistema koji preduzima mjere zaštite prije nego što posegne za kaznenim mjerama. Sistema koji kažnjava samo nasilnike koji nemaju opravdanja za nasilje...

Poslije objašnjenja ove opće činjenice možemo početi sa govorom o sankciji za krađu...

Krada je potajno uzimanje tuđe imovine koja je na sigurnom. Uzeta imovina mora imati svoju vrijednost... Muslimanski šeriatski pravnici su se otprilike složili da imovina koja se uzme potajno sa zaštićenog mjesta i što se ubraja u krađu odgovara vrijednosti jedne četvrtine dinara, odnosno dvadeset i pet pjastera u sadašnjoj našoj valuti... Ta imovina mora biti na sigurnom mjestu i da je kradljivac uzme sa tog mjesta na kome se čuva i da je iznese odatle. Zato se npr. ne odsijeca ruka povjereniku koji čuva imovinu ako je ukrade. Ne odsijeca se ruka ni slugi kome je dopušteno da ulazi u kuću za ono što ukrade jer to nije čuvano od njega. Ni zajmoprimcu ako porekne da je uzeo nešto u zajam. Niti za plodove u polju dok se ne sakupe na gumno. Niti za imovinu koja je izvan kuće ili van kase u kojoj se čuva... I tako redom.

Ova imovina koja je na sigurnom mora pripadati drugom... Zato se ne odsijeca ruka ako vlasnik ukrade iz imovine svoga ortaka, jer i on ima sudioništvo u tome tako da to nije samo imovina drugog. Isto tako, onome ko ukrade iz državne blagajne muslimana ne odsijeca se ruka jer i on ima svoj udio u njoj i nije samo imovina drugog... Kazna u slučajevima sličnim ovom nije odsijecanje ruke već ublažena kazna - ta'zir... (*Ta'zir* je nedefinirana kazna, kao bičevanje, zatvor, sramoćenje ili savjet, a to će se primjenjivati prema uvjetima i mišljenju sudije.)

Pri odsijecanju odsijeca se desna ruka do zgloba. U slučaju povratka, ponovljenog krivičnog djela odsijeca se lijeva noga do zgloba. Ovo je ta mjera oko koje je postignuta saglasnost kod odsijecanja. Mišljenja šeriatskih pravnika su različita u slučaju treće i četvrte krade.

Sumnjivi i nepotpuni dokazi obaraju sankciju... Sumnja da postoji glad ili nužda otklanja sankciju. Sumnja da je neko suvlasnik u imovini otklanja sankciju. Odustajanje od prethodno datog priznanja - ako ne postoje svjedoci - je sumnja koja otklanja sankciju. Sustezanje svjedoka od davanja iskaza je sumnja... I tako redom...

Pravnici se razilaze oko toga šta ubrajaju u sumnju. Ebu Hanife npr. ne primjenjuje sankciju u slučaju krađe onoga što je u principu dopušteno - čak i poslije njegovog obezbjeđivanja - kao što je krađa vode poslije njenog osiguravanja ili krađa ulova poslije lova, jer je to oboje u principu dopušteno. Dopuštenost u principu ostavlja sumnju da to ostaje dopušteno i poslije njegovog osiguravanja. Javno suvlasništvo u tome ostavlja sumnju u ostajanju suvlasništva i poslije osiguravanja i obezbjeđivanja... Međutim, Malik, Šafi i Ahmed ne otklanjaju sumnju u slučaju poput ovog. Ebu Hanife otklanja sankciju i u slučaju krađe svega što je podložno brzom kvarenju, kao što je svježa hrana, povrće, meso, hljeb i tome slično. U ovome mu se protivi Ebu Jusuf i on se drži mišljenja prethodne trojice.

Mi ne možemo ići dalje objašnjavajući razilaženja šeriatskih pravnika u ovoj oblasti jer se ovo može naći u fikhskim djelima. Nama su dosta ovi primjeri da ukažemo na širokogrudnost islama i njegovu želju da se ljudi ne kažnjavaju na osnovu sumnjivih i nepotpunih dokaza... Allahov Poslanik (alejhi-s-selam) u tom smislu kaže: "Otklanjajte primjenu sankcija na sumnjivim dokazima", a Omer ibni Hattab kaže: "Da obustavim primjenu sankcije na osnovu sumnjivih dokaza draže mi je nego da je izvršim"...³⁷

Međutim, neophodno je reći koju riječ o prikladnosti kazne odsijecanja ruke za krađu, nakon što smo objasnili nužnost strogości u primjeni sankcije nad kradljivcem u muslimanskom društvu nakon što on osigura uvjete zaštite i garancije pravičnosti...

"Razlog zbog koga je propisano odsijecanje ruke za krađu jeste što kradljivac, kad razmišlja o krađi, razmišlja da poveća svoju zaradu zaradom drugog. Njemu se čini malo ono što zaradi na dozvoljen način i on to hoće da uveća na nedozvoljen način. On se ne zadovoljava plodovima svoga rada već je pohlepan za plodovima rada drugih. On to čini kako bi povećao svoju mogućnost za potrošnjom ili isticanjem, ili da bi se riješio napora posla ili da osigura svoju budućnost. Motiv koji podstiče na krađu a koji se svodi na

³⁷Vidi knjigu Abdulkadira Ode *Et-Tešri'u-l-džinaijju-l-islamijju muqarenen bi-l-qanuni-l-wad'ijji*.

ove razloge jeste povećanje zarade i povećanje bogatstva... Šeriat je objavio rat ovom motivu u čovječijoj duši utvrđivanjem kazne odsijecanja, jer odsijecanje ruke ili noge vodi smanjenju zarade, s obzirom na to da su oboje, i ruka i noga, sredstva za rad bez obzira na njegovu prirodu. A smanjenje zarade vodi smanjenju bogatstva, a ovo vodi smanjenju mogućnosti za trošenje i isticanje, iziskuje više truda i mnogo rada i izaziva veliki strah za budućnost.

Određujući kaznu odsijecanja islamski šeriat je otklonio psihološke motive koji navode na činenje zlodjela drugim protopsihološkim motivima koji odvrćaju od zlodjela krađe. Kada u čovjeku preovladaju motivirajući psihološki razlozi i kada jedanput počini zlodjelo, kazna i gorčina koji ga poslije pogode pojačavaju otklanjajuće psihološke motive pa se ne vraća krivičnom djelu po drugi put.

To je taj osnov na kome je zasnovana sankcija za krađu u islamskom pravu. To je, ~~zakon~~ najbolja osnova na kojoj je zasnovana kazna za krađu od dana postanka našeg svijeta pa do danas...

Pozitivni zakoni propisuju zatvor za krađu. To je kazna koja je doživjela neuspjeh u borbi protiv krivičnog djela uopće, a protiv krađe posebno. Uzrok ovog neuspjeha jeste što kazna zatvora ne stvara u kradljivčevoj duši psihološke barijere koje ga odvrćaju od krivičnog djela krađe. Jer kazna zatvorom odvaja čovjeka od posla samo onaj period koji provodi u zatvoru.³⁸ On u zatvoru nema potrebe da radi jer mu je u zatvoru sve osigurano. Kada izađe iz zatvora, može da radi i stiće. Zapravo, sada ima šire mogućnosti da uveća dobit i poveća bogatstvo na dozvoljen i nedozvoljen način! Može da vara ljude i da se pred njima predstavlja kao čestiti čovjek pa mu oni vjeruju i uzmu s njim surađivati. Pa ako na kraju stigne do onoga čemu teži, to je ono što je i želio, a ako ne stigne do željenog cilja, nije ništa izgubio i nije ga promakla kakva velika korist.

Što se tiče kazne odsijecanja, ona odvaja kradljivca od rada ili uveliko smanjuje njegovu radnu i poslovnu sposobnost. Šansa za povećanjem zarade je izgubljena u svakom slučaju, kao što je šansa za zaradom svedena na minimum, ako ne i izgubljena u najvećem broju slučajeva. Čovjek koji nosi trag zlodjela na svom tijelu i čija odsječena ruka govori o njegovoj prošlosti ne može nikako da obmanjuje ljude ili da zadobije njihovo povjerenje kako bi s njim surađivali. Ishod u čijem računu nema grješke jeste da sigurno gubi ona strana kada je kazna odsijecanje, a da

³⁸Neki zarađuju čak i u zatvoru i to na raznovrsne načine, tako da im je dobit u zatvoru veća od one na slobodi!

pretežno dobija ona strana kada je kazna zatvor. U prirodi je svih ljudi - ne samo kradljivca - da ne zaostaju iza posla u kome preteže strana koja dobiva a da se ne upuštaju u posao u kome je siguran gubitak.

Čudim se poslije toga onima koji govore: Kazna odsijecanjem se ne podudara sa dostignućima humanosti i civilizacije u našem vremenu. Kao da je humano i civilizirano da kradljivca nagrađujemo za njegovo zlodjelo, da mu dajemo podstreka da ustraje u svom grijehu, da živimo u strahu i nemiru i da se trudimo i mučimo da bi se plodova našeg rada dočepali lopovi i besposličari!

Po drugi put se čudim onima koji kažu: Kazna odsijecanjem se ne podudara sa dostignućima humanosti i civilizacije. Pa kao da je humano i civilizirano da poričemo savremenu nauku i preciznu logiku, da zaboravljamo karaktere ljudi, da zanemarujemo iskustva naroda, da poništavamo svoju pamet i nipodaštavamo rezultate do kojih je došlo naše mišljenje kako bismo prihvatili ono što kaže neko ko za to nema argumenta osim zastrašivanja i obmanjivanja!

Ako je zbilja primjerena ona kazna koja se podudara sa humanošću i civiliziranošću, onda kazna zatvora zasluži da se ukine, a da se kazni odsijecanja propiše ostanak, jer ova druga je čvrsto utemeljena u psihologiji, karakteru ljudi, iskustvu naroda, logici razbora i logici stvari, a to su isti oni temelji na kojima je utemeljena civilizacija i humanizam. Što se tiče kazne zatvora, ona nije utemeljena ni na temeljima nauke ni iskustva, niti se podudara sa logikom razbora ni prirodom stvari.

Osnova za kaznu odsijecanjem leži u izučavanju psihologije čovjeka i njegovog umnog mentaliteta. To je, dakle, kazna prikladna za pojedince i ona je istovremeno valjana i za zajednicu, jer vodi smanjenju kriminala i sigurnosti društva, a čim je kazna prikladna za pojedinca i valjana za zajednicu, ona je najbolja i najpravednija kazna.

Medutim, to sve nije dovoljno da bi se kod ljudi opravdala kazna odsijecanja, jer je oni - kako kažu - smatraju kaznom koja je obilježena okrutnošću. To je njihov i prvi i posljednji argument. To je ništavan argument. Ime kazne ('uqube) izvedno je iz riječi kažnjavanje ('iqab), a kažnjavanje nije kažnjavanje ako ga karakteriše mehkoća i slabost, već je jednostavno igra i poigravanje, ili nešto slično ovome. Okrutnost mora biti zastupljena u kazni kako bi se mogla zvati ovim imenom."³⁹

³⁹Iz knjige Abdulkadira Ode, *Et-Tešri'u-l-džinaijju-l-islamijju muqarenen bi-l-qanuni-l-wad'ijji*, prvi dio, str. 652-654.

Uzvišeni Allah - a On je najmilostiviji - kaže osnažujući kaznu za krađu:

Odsijecite ruke njihove, neka im to bude kazna za ono što su učinili i opomena od Allaha! (5/38)...

To je opomena od Allaha koja odvraća, a odvratanje od činjenja zlodjela je milost onome ko samog sebe nastoji u to da uvjeri, jer ga to odvraća od zlodjela. To je milost za čitavu zajednicu, jer joj to osigurava mir... Niko ne može tvrditi da je on milostiviji prema ljudima od Stvoritelja ljudi, a da nije slijep u srce i slijep u dušu! Stvarnost pokazuje da je sankcija odsijecanja ruke u toku jednog stoljeća u prvom periodu islama primjenjena samo na nekolicinu, jer su društvo svojim sistemom, sankcija svojom strogošću i garancija svojom sigurnošću proizveli samo nekolicinu delikvenata.

Zatim, Allah otvara vrata pokajanja - tevbe za onoga ko hoće da se pokaje, da se pokaje i povrati i ponovo ne padne pod udar sankcija, zapravo da radi dobro i bude pozitivan:

A onome ko se poslije nedjela svoga pokaje i popravi se - Allah će sigurno oprostiti. Allah doista prašta i samilostan je (5/39).

Nedjelo je zao i poročan aktivan čin i nije dovoljno da se zlotvor prode zlodjela i da sjedi, već mora da ga nadoknadi dobrim i korisnim pozitivnim djelom. Međutim, ova stvar je u Božanskom programu mnogo dublja od ovoga... Naime, čovjek mora da se pokrene, jer ako se okani zla i poroka, a ne okrene se dobru i čestitosti, ostaje praznina i međuprostor koji lahko mogu da ga vrata zlu i poroku. Ako se čovjek okrene dobru, to je garancija da neće ponovo pasti u iskušenje i vratiti se grijehu. Ovo se postiže ovakvom pozitivnošću i ovakvim postupkom. A Onaj koji odgaja ovim programom, jeste Allah - Onaj koji je stvorio i Onaj koji zna koga je stvorio...

Spominjući nedjelo i sankciju i spominjući pokajanje i oprost, kur'anski kontekst daje komentar jednim univerzalnim principom na kome se zasniva zakon o nagrađivanju i kažnjavanju na ovom i budućem svijetu. Stvoritelj i Gospodar ovoga Kosmosa jeste posjednik vrhovne volje u njemu, kao i posjednik apsolutne vlasti o njegovoj sudbini. On je taj koji određuje njegovu sudbinu i sudbine onih koji su u njemu. Kao što je On onaj koji propisuje ljudima zakone za život, zatim ih nagrađuje ili kažnjava za njihova djela na ovom i budućem svijetu.

Ti sigurno znaš da samo Allah ima vlast na nebesima i na Zemlji. On kažnjava onoga koga hoće, a trašta onome kome hoće. Allah sve može (5/40).

To je jedna vlast... Vlast Gospodara... Vlast koja izdaje zakone za onaj svijet i vlast koja nagrađuje ili kažnjava na budućem. Nema mnoštva, nema podjele i nema odvajanja... Stanje ljudi je dobro samo ako je jedinstvena zakonodavna i sudska vlast na ovom i na budućem svijetu... *Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se (21/22)...* On je Bog i na nebu i na Zemlji (43/84)...

« يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ لَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا : آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ ، وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا . سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ ، سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ ، يَحْرُفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ ، يَقُولُونَ : إِنْ أُوتِيَ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتُوهُ فَاحْذَرُوا . وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا . أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ ، لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ ، وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ * سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكْأَلُونَ لِلشَّحْتِ ؛ فَإِنْ جَاءُوكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ ؛ وَإِنْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَصُرُوا شَيْئًا ؛ وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ ، إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ * وَكَيفَ يَحْكُمُونَكَ - وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ - ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ ؟ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ .

« إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ ، يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا ، وَالرَّبَّاءِ نِيُونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ ، وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ . فَلَا تَخْشَوُا الْفَسَادَ وَأَخْشَوْنَ ، وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا . وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ السَّكَافِرُونَ * وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ ، وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ ، وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ ، وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ ، وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ ، وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ . فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ . وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ .

« وَقَفَيْنَا عَلَى آثَارِهِمْ بَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ ،
وَأَتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ ، وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى
وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ * وَلِيَحْكُمَ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فِيهِ . وَمَن لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا
أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ .

« وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا
عَلَيْهِ . فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ ، وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ ،
لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا ، وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً ، وَلَٰكِن
لِّيَبْلُوَكُمْ فِيهَا إِنَّا كُنَّا فَاسْتَبَقُوا الْخَيْرَاتِ ، إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ * وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ ، وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ ،
وَاحْذَرُهُمْ أَن يَفْتَنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ . فَإِن تَوَلَّوْا فَاَعْلَمْنَا أَنَّمَا يُرِيدُ
اللَّهُ أَن يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ ، وَإِن كَثِيرًا مِّنَ الْفَاسِقِينَ لَفَاسِقُونَ * أَفَحُكْمَ
الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ ؟ وَمَنْ أَحْسَنُ مِّنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ؟ » . .

O Poslaniče, neka te ne zabrinjava to što brzo nevjerovanje ispoljavaju oni koji ustima svojim govore "Vjerujemo!" a srcem ne vjeruju, i Jevreji koji izmišljotine mnogo slušaju i koji tuđe riječi rado prihvataju, a tebi ne dolaze, koji smisao riječima s mjesta njihovih izvrcu i govore: "Ako vam se ovako presudi, onda pristanite na to, a ako vam se ne presudi, onda nemojte pristati!" A onoga koga Allah želi u njegovoj zabludi da ostavi, ti mu Allahovu naklonost ne možeš nikako osigurati. To su oni čija srca Allah ne želi da očisti; njih na ovom svijetu čeka poniženje, a na onom svijetu patnja golema (5/41).

Oni mnogo laži slušaju i rado ono što je zabranjeno jedu; pa ako ti dođu, ti im ili presudi ili se okreni od njih; ako se okreneš od njih, oni ti ne mogu nimalo nauditi. A ako im budeš sudio, sudi im pravo jer Allah voli pravedne (5/42).

A otkud da oni traže od tebe da im sudiš kad imaju Tevrāt, u kome su Allahovi propisi? Oni ni poslije presude tvoje ne bi bili zadovoljni jer nisu nikakvi vjernici (5/43).

Mi smo objavili Tevrāt, u kome je uputstvo i svjetlo. Po njemu su Jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni i čestiti ljudi, i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu knjigu, i oni su nad njom bdjeli. Zato se, kad budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene, i ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi ! A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici (5/44).

Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti. A onome ko od odmazde odustane, biće mu to od grijeha isкупljenje. Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici (5/45).

Poslije njih smo Īsāa, sina Merjemina, poslali, koji je priznavao Tevrāt prije njega objavljen, a njemu smo dali Indžīl, u kome je bilo uputstvo i svjetlo, i da potvrdi Tevrāt, prije njega objavljen, u kome je takođe bilo uputstvo i pouka onima koji su se Allaha bojali, (5/46)

i sljedbenicima Indžīla smo bili naredili da sude prema onome što je Allah objavio u njemu. Oni koji nisu sudili prema onome što je Allah objavio - pravi su grešnici (5/47).

A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije objavljene i da nad njima bdi. I ti im sudi prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i ne odstupaj od Istine koja ti dolazi; svima vama smo zakon i pravac propisali. A da je Allah htio, On bi vas sljedbenicima jedne vjere učinio, ali, On hoće da vas iskuša u onome što vam propisuje, zato se natječite ko će više dobra učiniti; Allahu ćete se svi vratiti, pa će vas On o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti (5/48).

I sudi im prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i čuvaj ih se da te ne odvrate od nečega što ti Allah objavljuje. A ako ne pristaju, ti onda znaj da Allah želi da ih zbog nekih grijehova njihovih kazni. A mnogi ljudi su, zaista, nevjernici (5/49).

Zar oni da traže da im se kao u pagansko doba sudi? A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje? (5/50).

Ova cjelina raspravlja o najdelikatnijem problemu islamskog vjerovanja i islamskog programa, a to je sistem vlasti i života u islamu... To je problem o kome je bilo govora ranije u surama Alu Imran i En-Nisa, ali

on u ovoj suri poprimna strogo utvrđen oblik. Na ovaj problem ukazuje tekst svojim riječima i izrazima, a ne svojim smislom i sugestijom...

To je problem vlasti, zakona i sudstva - a iza toga je problem Božanstva, monoteizma i vjerovanja - i on se u suštini svodi na odgovor na pitanje :

Hoće li vlast, zakon i sudstvo biti prema Allahovim ugovorima, dokumentima i zakonima za koje je tražio da ih čuvaju pripadnici nebeskih vjera, jedne za drugom, i kojima je obavezivao poslanike i one koji su preuzimali vlast poslije njih kako bi išli putem kojim su išli poslanici? Ili će to sve biti prepušteno prevrtljivim strastima, interesima koji nemaju čvrst korijen u Allahovom šeriatu ili običajnom pravu o kome postigne saglasnost jedna ili više generacija? Drugim riječima: hoće li Božanstvo, vlast i uprava na zemlji i u životu ljudi pripadati Allahu ili će to sve ili nešto od toga pripadati nekom od njegovih stvorenja koje će ljudima propisivati ono što Allah nije dozvolio?

Uzvišeni Allah kaže da je On Allah i da nema drugog Boga osim Njega i da su Njegovi zakoni koje je propisivao ljudima u skladu sa činjenicom da je On njihovo Božanstvo, a da su oni Njemu potčinjeni i da su se oni ugovorom obavezali da će ih ispunjavati, da su upravo oni to što mora da vlada ovom zemljom, da su upravo ti zakoni to čemu ljudi treba da se obraćaju u sudskim sporovima i da su oni zapravo to po čemu su poslanici morali suditi kao i vladari koji su dolazili poslije njih...

Uzvišeni Allah kaže da nema milosti u ovoj stvari, da nema popuštanja ni u čemu kad je ovo u pitanju i da nema odstupanja od ovoga ni u najmanjoj stvari. On također kaže da ništa ne znači ono što se međusobno dogovori jedna generacija niti ono oko čega se složi jedna grupa, ako to spada u ono što Allah nije dozvolio, ni u malom ni u velikom!

Uzvišeni Allah kaže da je pitanje, u cijeloj ovoj stvari, pitanje vjerovanja ili nevjerovanja, pitanje islama ili neznaboštva, pitanje zakona ili strasti, i da u ovoj stvari nema sredine, nagodbe i naravnjanja! Vjernici su oni koji sude prema onome što je Allah objavio - ne ispuštajući nijedno slovo niti mijenjajući išta - dok su nevjernici, nasilnici i griješnici ti koji ne sude prema onome što je Allah objavio. Stoga, vladari ili potpuno postupaju po Allahovom šeriatu pa su u sferi vjere, ili postupaju po nekim drugim zakonima po kojima Allah nije dozvolio da se postupa pa su nevjernici, nasilnici i griješnici. Ljudi od vladara i sudija ili prihvataju Allahove propise i Njegove odredbe po svojim pitanjima pa su vjernici, ili ih ne prihvataju pa

nisu vjernici... Nema sredine između ovog i onog puta, nema argumenta, nema isprike i nema pozivanja na interes. Allah je Gospodar ljudi i On zna šta je njihov interes, pa zato i donosi Svoje zakone za ostvarenje istinskih interesa ljudi. Od Njegovog propisa i zakona nema boljeg propisa ni zakona. Niko od ljudi nema pravo da kaže: ja odbijam Allahov zakon, ili ja bolje poznajem interese ljudi od Allaha... Ako to kaže - jezikom ili postupkom -, sigurno je izišao iz sfere vjerovanja...

Ovo je taj krupni i delikatni problem o kome raspravlja ova cjelina u rezolutnim i otvorenim tekstovima... Pored toga ova cjelina odslikava stanje Jevreja u Medini, njihove maneuvre i zavjere zajedno sa licmjerima: Oni koji ustima svojim govore: *"Vjerujemo!" a srcem ne vjeruju* (5/40). Isto tako, ova cjelina sadrži smjernice Božijem Poslaniku (alejhi-s-selam) kako bi se sučelio sa spletkama od kojih Jevreji nisu odustali od trenutka kada je islam uspostavio državu u Medini...

Prvo što kur'anski kontekst u ovoj cjelini utvrđuje jeste: odlučnost i riješenost svih vjera koje su došle od Allaha na obaveznost i neizbježnost sudenja prema onome što je Allah objavio, da se čitav život uspostavi na Allahovom šeriatu i da ova stvar bude raspuće na putu između vjerovanja i nevjerovanja, između islama i džahilijjeta i između zakona i strasti... Tevrât je Allah objavio i u njemu je uputstvo i svjetlo: *Po njemu su Jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni i čestiti ljudi, i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu knjigu, i oni su nad njom bdjeli* (5/44)... *A otkud da oni traže od tebe da im sudiš kad imaju Tevrât, u kome su Allahovi propisi?* (5/43)... *Mi smo u njemu propisali: glava za glavu,* (5/45)... Indžil je Allah objavio Īsâu, sinu Merjeminom: *da potvrdi Tevrât, prije njega objavljen, u kome je također bilo uputstvo i pouka onima koji su se Allaha bojali, i sljedbenicima Indžila smo bili naredili da sude prema onome što je Allah objavio u njemu* (5/46-47)... Kur'an je Allah objavio Svom Poslaniku samu istinu: *da potvrdi knjige prije objavljene i da nad njima bdi* (5/48)... Allah je Svom Poslaniku rekao: *I ti im sudi prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i ne odstupaj od Istine koja ti dolazi* (5/48)... *Oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici* (5/44)... *Oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio pravi su nasilnici* (5/45)... *Oni koji nisu sudili prema onome što je Allah objavio - pravi su grijешnici* (5/47)... *Zar oni da traže da im se kao u pagansko doba sudi? A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje?* (5/50)... Sve vjere su odlučne u ovom pitanju, pod uvjetom da su vjernici i muslimani, bilo da je riječ o podanicima ili o vladarima... Ono što se traži jeste da vladari sude prema onome što je Allah objavio i da podanici

prihvate te da ne priželjkuju druge zakone i propise mimo onoga što je Allah objavio...

Pitanje koje je u ovoj temi izloženo veoma je složeno. Strogost koju ono u sebi sadrži na ovaj način zasniva se na motivima koji isto tako moraju biti složeni. Pa šta ti misliš koji su to ti motivi? Pokušat ćemo da ih odredimo, bilo u ovim tekstovima, bilo u čitavom kur'anskom kontekstu i vidjet ćemo da su jasni i očiti...

Prvo što se mora uzeti u obzir kod razmatranja ovog problema jeste da je to problem priznavanja Allahovog Božanstva, Njegovog Gospodstva i Njegovog Starateljstva nad čovječanstvom - bez saučesnika u tome - ili odbijanje ovog priznavanja... Odatle je to problem nevjerovanja ili vjerovanja, džahilijeta ili islama...

...Cijeli Kur'an je, zapravo, mjesto za objašnjenje ove istine...

Zaista je Allah jedini Stvoritelj... On je stvorio ovaj Kosmos i On je stvorio ovog čovjeka. On je potčinio ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji ovom čovjeku... On, Uzvišeni, nema Sebi ravnog u stvaranju, On nema saučesnika u tome ni najmanje.

Doista je Allah jedini Gospodar... To proizilazi iz činjenice što je On i jedini Stvoritelj... Allahu pripada vlast na nebesima i na zemlji i na onome što je između njih... On, Uzvišeni, nema Sebi ravnog u vlasti. On nema saučesnika ni u velikom ni u malom.

Uistinu je Allah jedini Opskrbljivač... Niko nije u stanju da podari sebi ni drugom bilo šta, ni u velikom ni u malom...

Zaista je Allah jedini Posjednik vlasti koji raspolaže Kosmosom i ljudima... To proizilazi iz činjenice što je On jedini Stvoritelj i jedini Opskrbljivač... Kao što proizilazi i iz činjenice da je On jedini nosilac one moći bez koje nema stvaranja, opskrbljivanja, koristi ili štete. On, Uzvišeni, nema Sebi ravnog u ovom Bitku.

Vjerovanje jeste priznavanje Uzvišenom Allahu ovih posebnosti: Božanstva, Gospodstva, Vlasti... One isključivo Njemu pripadaju. On u tome nema sudruga. Islam je predaja i pokoravanje prema onome što iziskuju ove posebnosti... A to je izdvajanje Uzvišenog Allaha u Božanstvu, Gospodstvu i Starateljstvu nad čitavim bitkom - što podrazumijeva i ljudski život - i priznavanje Njegove vlasti predstavljene u Njegovom određenju i oličene u Njegovom zakonu. Predaja Allahovom šeriatu znači, prije svega, priznavanje Njegovog Božanstva, Njegovog Gospodstva, Njegovog

Starateljstva i Njegove Vlasti. Nepredavanje ovom šeriatu i prihvatanje drugih zakona u bilo kojoj pojedinosti ili detalju u ljudskom životu znači, prije svega, odbijanje priznavanja Allahovog Božanstva, Njegovog Gospodstva, Njegovog starateljstva i Njegove Vlasti... Svejedno je da li ova predavja ili odbijanje izraženo jezikom ili činom bez verbalnog iskaza... To je, dakle, problem nevjerovanja ili vjerovanja, to je pitanje neznaboštva ili islama. Otuda i dolazi ovaj tekst: *A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici (5/44), pravi nasilnici (5/45) i pravi grijешnici (5/47).*

Drugo što se mora uzeti u obzir jeste nužna i kategorična prednost Allahovog šeriatu nad ljudskim zakonima... Na ovu prednost ukazuje posljednji ajet u ovoj cjelini: *A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje? (5/50).*

Apsolutno priznavanje ove prednosti Allahovom zakonu u svim fazama ljudske zajednice i u svim njenim stanjima i situacijama također ulazi u problem nevjerovanja i vjerovanja... Nijedan čovjek nema pravo da tvrdi da zakon bilo kog čovjeka ima prednost ili da je sličan Allahovom zakonu, u bilo kojoj situaciji ili u bilo kojoj fazi razvoja ljudske zajednice... A zatim, poslije toga, da tvrdi da vjeruje u Allaha i da je musliman... On u tom slučaju tvrdi da on bolje od Allaha poznaje stanje ljudi i da je on mudriji od Allaha u snovanju njihovih poslova. Ili tvrdi da je bilo situacija i potreba u ljudskom životu koje Uzvišeni Allah nije poznao kad je propisivao Svoj šeriat, ili ih je poznao ali za njih nije donio propise! Uz ovu tvrdnju ne ide zajedno i tvrdnja da se vjeruje i da se u islamu, bez obzira na to koliko se to jezikom govorilo!

Kad je riječ o manifestacijama i očitovanjima ove prednosti, njih je teško sve dokučiti, jer se sva mudrost Allahovih zakona ne otkriva u jednoj generaciji, a i ono što je otkriveno teško je ovdje opširno izložiti... Mislim u ovom *Okriju Kur'ana*... Zato ćemo se zadovoljiti samo nekim naznakama:

Allahov šeriat predstavlja kompletan i univerzalan program za ljudski život. On organizira, usmjerava i unaprijeđuje sve aspekte ljudskog života, u svim situacijama, u svim formama i oblicima...

To je program koji je zasnovan na apsolutnom poznavanju suštine ljudskog bića i ljudskih potreba, suštine Kosmosa u kome čovjek živi, prirode zakona koji u njemu vladaju i koji vladaju ljudskim bićem... Stoga ne zanemaruje i ne propušta nijednu stvar u ovom životu. U njemu se ne dešava niti iz njega može proisteci bilo kakav razarajući sukob između

raznih oblika ljudske aktivnosti, niti bilo kakav razorni konflikt između ove aktivnosti i kosmičkih zakona, već, nasuprot tome, u njemu se nalazi ravnoteža, ravnomjernost, harmonija i koordinacija... To je stvar koja se nikad ne može naći ni u jednom programu koga donosi čovjek koji ne zna ništa drugo osim vanjske manifestacije i otkrivene strane stvari u jednom određenom vremenskom periodu. Program koga donosi čovjek nije lišen tragova ljudskog neznanja niti je siguran od razornog sukoba između raznih vrsta ljudske aktivnosti, niti od žestokih potresa koji proizilaze iz ovog sukoba.⁴⁰

To je program koji je zasnovan na apsolutnoj pravdi... Prvo, jer Allah savršeno dobro zna čime se ostvaruje apsolutna pravda i kako se ona ostvaruje... Drugo, jer je On, Uzvišeni, Gospodar svih i On je u stanju da bude pravedan prema svima. On je u stanju da donese program i zakon lišen strasti, naklonosti i slabosti - kao što je lišen neznanja, nedostataka, pretjeranosti i neumjerenosti - što je nemoguće da se nađe u bilo kom programu ili zakonu koga donosi čovjek sklon strastima, naklonostima, slabostima i željama - povrhu svoga neznanja i nedostataka - bez obzira je li zakonodavac pojedinac, klasa ili narod, ili jedna ljudska generacija... Svaka od ovih situacija ima svoje strasti, prohtjeve, naklonosti i želje, povrhu toga što ima neznanje, manjkavost i nemoć za potpuno viđenje svih aspekata cijele stvari čak ni u jednom slučaju u jednoj generaciji...

To je program koji je u potpunoj koordinaciji sa čitavim Kosmosom, jer njegov Donosilac je Posjednik ovog čitavog Kosmosa. On je Stvoritelj Kosmosa i Stvoritelj čovjeka. Kada čovjeku propisuje zakon, On mu ga propisuje kao kosmičkom elementu koji ima vlast i kontrolu nad kosmičkim elementima koji su mu upokoreni naredbom njegovog Stvoritelja, pod uvjetom da se drži Njegove upute i pod uvjetom da poznaje ove elemente i zakone koji njime vladaju... Odatle i dolazi do koordinacije između čovjekovih pokreta i pokreta Kosmosa u kome on živi. Odatle zakon koji uređuje njegov život poprima kosmički pečat, tako da čovjek ne postupa prema njemu samo u odnosima prema samome sebi niti samo u odnosima prema članovima svog ljudskog roda, već isto tako prema svim živim stvorenjima i stvarima u ovom širokom Kosmosu u kome živi i iz koga ne može pobjeći, zbog čega mora s njim sarađivati shodno pravom i ispravnom programu.

Zatim, to je jedini program u kome se čovjek oslobađa robovanja čovjeku... U svakom programu, izuzev islamskog programa, ljudi robuju

⁴⁰Više o tome v. *El-Islamu we muškilat-u-l-hadareti*, poglavlje *Tehabbut we idtirab*.

ljudima i ljudi obožavaju ljude. Jedino u islamskom programu ljudi napuštaju klanjanje ljudima u korist klanjanja Jedinom Allahu koji nema saučesnika...

Najspecifičnija osobitost Božanstva, kao što smo rekli, jeste jurisdikcija ili pravo na propisivanje zakona čovjeku... Onaj ko propisuje zakone za grupu ljudi preuzima među njima mjesto božanstva i koristi se njegovim prerogativima i osobitostima. Ljudi su tada njegovi, a ne Allahovi robovi, oni su tada u njegovoj, a ne u Allahovoj vjeri.

Dajući prerogative zakonodavstva jedino Allahu, islam izvodi ljude iz obožavanja ljudi i uvodi ih u obožavanje jedino Allaha. On time proklamira oslobađanje čovjeka, zapravo proklamira "rađanje čovjeka"... Jer čovjek se ne rada i čovjek ne postoji osim ako se ne oslobodi vlasti čovjeka poput sebe i osim ako u tom pogledu ne bude jednak sa svim ljudima pred Gospodarom ljudi...

Ovo pitanje o kome raspravljaju tekstovi ove cjeline jeste najdelikatnije i najsloženije pitanje vjerovanja... To je pitanje Božanstva i pokornosti, pitanje pravde i čestitosti, pitanje slobode i jednakosti, pitanje oslobađanja čovjeka - zapravo rađanja čovjeka - i zbog svega toga ono je pitanje nevjerovanja ili vjerovanja, pitanje neznaboštva ili islama...⁴¹

Neznaboštvo nije jedan historijski period, već je ono stanje koje postoji kad god postoje njegovi činoci u nekom poretku ili sistemu... Neznaboštvo je u svojoj biti vraćanje kroz vlast, sudstvo i zakonodavstvo ljudskim prohtjevima, a ne Allahovom programu i Njegovom zakonu za život. Svejedno je jesu li to prohtjevi pojedinca, klase ili naroda, ili pak prohtjevi jedne čitave generacije. Sve su to, s obzirom da ne postoji povratak Allahovom zakonu, prohtjevi i strasti.

Kad pojedinac donosi zakone za jednu grupu ljudi, to je neznaboštvo, jer su njegovi prohtjevi, ustvari, zakon. Ili je njegovo mišljenje upravo zakon. Razlika je samo u formulacijama!

Kad jedna klasa propisuje zakone za ostale klase i to je neznaboštvo, jer su interesi te klase, ustvari, zakon - ili je mišljenje parlamentarne većine zapravo zakon - pa nema razlike izuzev u riječima!

⁴¹Više o tome v. *Hasaisu-t-tesawwuri-l-islamijji we muqawwimatuhu, Haze-d-din i El-mustaqbelu li haze-d-din.*

Kad predstavnici svih klasa i svih dijelova društva donose zakone za sebe, i to je neznaboštvo... Jer ljudske strasti kojih se ljudi nikad ne oslobađaju, jer ljudsko neznanje koga se ljudi nikad ne lišavaju postaju, ustvari, zakon - ili je mišljenje naroda zapravo zakon - pa nema razlike osim u iskazima!

Kad jedna grupa naroda donosi zakone, i to je neznaboštvo ili džahilijet, jer njeni nacionalni ciljevi postaju zakon - ili je mišljenje međunarodnih institucija zakon - i nema razlike osim u izrazima!

Međutim, Stvoritelj ljudi kao pojedinaca, Stvoritelj grupa i zajednica i Stvoritelj naroda i generacija donosi zakone za sve i to je, zapravo, Allahov šeriat i zakon u kome nema pristranosti ni prema kome na bilo čiji račun, ni prema pojedincu, ni prema jednoj grupi, ni prema jednoj državi, ni prema jednoj generaciji. To je stoga što je Allah Gospodar svih i svi su kod Njega jednaki. To je zato što Allah zna pravo stanje svih i interes svih pa Njemu, Uzvišenom, ne može promaći a da ne štiti njihove interese i njihove potrebe bez pretjerivanja i neumjerenosti.

Kad ljudi, mimo Allaha, propisuju zakone ljudima, ljudi postaju robovi onih koji im te zakone propisuju, bez obzira na to ko to bio, pojedinac, klasa, nacija ili grupa nacija.

A kad Allah donosi zakone za ljude, ljudi su svi slobodni i jednaki, ne klanjaju se ni pred kim osim pred Allahom i ne obožavaju nikog drugog osim Allaha.

Odavde i proizilazi delikatnost ovog pitanja u životu ljudskog roda i u sistemu čitavog Kosmosa: *Da se Allah za prohtjevima njihovim povodi, sigurno bi nestalo poretka na nebesima i Zemlji i u onom što je na njima* (23/71)... Stoga sudenje prema onome što Allah nije objavio, prema tekstu Kur'ana, znači zlo, nered i, na kraju, napuštanje sfere vjerovanja.

O Poslaniče, neka te ne zabrinjava to što brzo nevjerovanje ispoljavaju oni koji ustima svojim govore "Vjerujemo!" a srcem ne vjeruju, i Jevreji koji izmišljotine mnogo slušaju i koji tuđe riječi rado prihvataju, a tebi ne dolaze, koji smisao riječima s mjesta njihovih izvrću i govore: "Ako vam se ovako presudi, onda pristanite na to, a ako vam se ne presudi, onda nemojte

pristati!" A onoga koga Allah želi u njegovoj zabludi da ostavi, ti mu Allahovu naklonost ne možeš nikako osigurati. To su oni čija srca Allah ne želi da očisti; njih na ovom svijetu čeka poniženje, a na onom svijetu patnja golema (5/41).

Oni mnogo laži slušaju i rado ono što je zabranjeno jedu; pa ako ti dođu, ti im ili presudi ili se okreni od njih; ako se okreneš od njih, oni ti ne mogu nimalo nauditi. A ako im budeš sudio, sudi im pravo jer Allah voli pravedne (5/42).

A otkud da oni traže od tebe da im sudiš kad imaju Tevrāt, u kome su Allahovi propisi? Oni ni poslije presude tvoje ne bi bili zadovoljni jer nisu nikakvi vjernici (5/43).

Ovi ajeti ukazuju na to da su oni od onih ajeta koji su objavljeni u prvim godinama Hidžre, s obzirom na to da su Jevreji još bili u Medini - odnosno najvjerojatnije prije Bitke Ahzab i prije kažnjavanja plemena Benu Kurejza, ako nije bilo i prije toga, zapravo u dane kada su tamo još bila plemena Benu Nedir i Benu Kajnuka'; prvo je protjerano poslije Bitke na Uhudu, a drugo prije njega -. Upravo u ovom periodu Jevreji su izvodili svoje manevre, a licemjери su se bili sklonili kod njih kao što se zmija zavlaci u rupu! I jedni i drugi su se utrivali u nevjerovanju, mada su licemjери ustima govorili: "Vjerujemo!"... Ovaj njihov čin je žalostio i vrijeđao Božijeg Poslanika (alejhi-s-selam).

Uzvišeni Allah tješi Svog Poslanika (alejhi-s-selam), umiruje ga i traži od njega da ne pridaje važnosti djelatnosti ovih ljudi. On otkriva zajednici muslimana suštinu onih koji se utrkuju u nevjerovanju, i jednih i drugih, usmjeravajući Božijeg Poslanika (alejhi-s-selam) kakav će kurs zauzeti i kako će se ponašati prema njima kada mu dođu tražeći da im presudi, nakon što mu je otkrio urotu kojom su se bili urotili protiv njega prije nego što su mu i došli i iznijeli to što su mislili:

O Poslaniče, neka te ne zabrinjava to što brzo nevjerovanje ispoljavaju oni koji ustima svojim govore "Vjerujemo!" a srcem ne vjeruju, i Jevreji koji izmišljotine mnogo slušaju i koji tuđe riječi rado prihvataju, a tebi ne dolaze, koji smisao riječima s mjesta njihovih izvrću i govore: "Ako vam se ovako presudi, onda pristanite na to, a ako vam se ne presudi, onda nemojte pristati!" (5/41)...

Prenosi se da su ovi ajeti objavljeni u povodu nekih Jevreja koji su počinili neke prijestupe - predaje se razilaze u njihovom određenju - od prijestupa bluda do prijestupa krađe... To su prijestupi koji po Tevrātu

iziskuju sankcije. Međutim, oni su ih drugačije nazivali, jer nisu htjeli da ih u početku primjenjuju na svoje uglednike. Zatim su ih ublažili pa su ih analogijom primjenjivali na sve, tako da su umjesto njih uveli druge ublažene kazne (kao što to čine oni koji u ovom vremenu tvrde da su muslimani!). Pa kada bi se desili ovi prijestupi s njihove strane u vrijeme Poslanika (alejhi-s-selam), dogovorili bi se da pravno mišljenje potraže kod njega. Ako bi im presudio blažim i lakšim kaznama, prihvatili bi to rješenje i po njemu bi postupili. Ovo će im biti kao argument kod Boga jer im je, navodno, šeriatsko mišljenje dao Poslanik!.. A ako im presudi onako kako je kod njih u Tevrātu, neće prihvatiti njegovu presudu. Stoga su kriomice poslali neke svoje ljude da od njega traže šeriatsko mišljenje. Stoga su ovakve njihove riječi:

“Ako van se ovako presudi, onda pristanite na to, a ako vam se ne presudi, onda nemojte pristati!” (5/41).

Do ove mjere je dostiglo njihovo potcjenjivanje i omalovažavanje. Do ove mjere je dostigla njihova pokvarenost u ophođenju sa Allahom i u ophođenju sa Allahovim Poslanikom (alejhi-s-selam). To je slika koja predstavlja svakog sljedbenika Knjige kad im prođe dugo vremena, kad im srca ogrube, kad u njima nestane topline vjere, kad se ugasi njena baklja i kada izmicanje od ove vjere, njenih propisa i obaveza postane cilj za čije se ostvarenje traga za sredstvima i “fetvama” ne bi li se u njima našao izlaz i varka. Zar nije ista stvar danas sa onima koji govore da su muslimani: *Oni koji ustima svojim govore “Vjerujemo!” a srcem ne vjeruju (5/41)!* Zar oni ne traže fetvu s namjerom da obmanjuju vjeru, a ne da provode vjeru? Zar se oni ne dodvoravaju vjeri kako bi im ona potvrdila njihove prohtjeve i na njih dala svoju saglasnost! Međutim, ako vjera kaže riječ istine i presudu istine, oni za njom nemaju potrebe... Govore: *“Ako vam se ovako presudi, onda pristanite na to, a ako vam se ne presudi, onda nemojte pristati!” (5/41).* Situacija je zaista ista. Vjerovatno zbog ovoga Uzvišeni Allah ovako opširno i detaljno navodi kazivanje o sinovima Israilovim, kako bi se ovim kazivanjem upozorile generacije “muslimana” i kako bi razumni bili svjesni klizavih mjesta na putu.

Uzvišeni Allah kaže Svom Poslaniku u vezi sa ovima koji se nadmeću u nevjerovanju i u vezi sa onima koji kuju zavjere i pletu ove igre: neka te ne zabrinjavaju oni što hitaju u nevjerovanje, jer oni slijede put zablude, zapravo, oni su upali u zabludu i ti nemaš ništa s njima, ti nisi u stanju da odstraniš zabludu od njih s obzirom na to da su oni na njenom putu i da su u nju upali:

A onoga koga Allah želi u njegovoj zabludi da ostavi, ti mu Allahovu naklonost ne možeš nikako osigurati (5/41).

Njihova nagrada je poniženje na ovom svijetu i golema patnja na budućem svijetu:

Njih na ovom svijetu čeka poniženje, a na onom svijetu patnja golema (5/41).

Ne vodi ti brigu o njima, nemoj da te njihovo nevjerovanje zabrinjava i ne pridaj važnosti tome što oni čine, jer je to svršena stvar...

Zatim se nastavlja sa objašnjavanjem stanja u kome se nalazi ta grupa, navodeći do koje mjere su se izopačili u moralu i ponašanju prije nego što objasni Božijem Poslaniku (alejhi-s-selam) kako će se ponašati prema njima kada mu dodu da traže sudsko rješenje:

Oni mnogo laži slušaju i rado ono što je zabranjeno jedu; pa ako ti dodu, ti im ili presudi ili se okreni od njih; ako se okreneš od njih, oni ti ne mogu nimalo nauditi. A ako im budeš sudio, sudi im pravo jer Allah voli pravedne (5/42).

Ponovio je da oni mnogo laži slušaju, što ukazuje na to da im je to postalo svojstvo. Njihove duše su raspoložene da slušaju laži i neistine, a zatvorene su za istinu i iskrenost... Ovo je inače priroda srca kada se pokvare i običaj duša kada oslijepe. Kako je draga riječ neistine i klevete u devijantnim društvima, a kako je teška riječ istine i iskrenosti u ovim društvima! Kako je raširena neistina u ovom vremenu, a kako se teško probija istina u ovim prokletim razdobljima!

Ovi su oni što mnogo laži slušaju. Oni rado jedu ono što je zabranjeno. A ono što je zabranjeno pretpostavlja svaku zabranjenu imovinu... Kamatu, mito i naknadu za riječ i izdato pravno mišljenje! Na prvom mjestu dolazi to što su jeli i što jedu društva koja odstupe od Allahovog programa u svakom vremenu! Zabranjenim je nazvana svaka nezakonito stečena imovina jer ona prekida bereket i uništava blagoslov. A kako je teško što je nestalo bereketa i što je presušio blagoslov u devijantnim društvima, što svojim očima gledamo u svakom društvu koje je skrenulo sa Allahovog programa i Allahovog šeriata.

Allah ostavlja Poslaniku pravo slobodnog izbora u vezi sa ovima kad mu dodu tražeći njegovu presudu: ako hoće, može da se okrene od njih jer mu oni ne mogu ništa nauditi, a ako hoće, može da im presudi. U slučaju da izabere da im presudi, onda treba da sudi pravedno ne povodeći se za

njihovim prohtjevima i ne potpadajući pod utjecaj njihovog nadmetanja u nevjerovanju, njihovih zavjera i njihovih manevara...

Jer Allah voli pravedne (5/42).

Poslanik (alejhi-s-selam) vladar musliman i sudija musliman, suraduju sa Allahom u ovom pitanju. On sudi pravo u ime Allaha, jer Allah voli pravedne. Kad ljudi čine nepravdu, kad iznevjeravaju i kad skrenu, pravda, ipak, ne smije da bude pod utjecajem bilo čega što od njih dolazi, ona mora da bude iznad toga, jer to nije pravda u ime njih, već pravda u ime Allaha... Ovo je ta sigurna garancija u islamskom zakonu i islamskom sudstvu, na svakom mjestu i u svakom vremenu.

Ovaj slobodan izbor o pitanju ove grupe Jevreja upućuje na to da je ovaj propis objavljen ranije, jer je tek poslije toga postao konačnom odredbom i sudstvom u islamskom zakonu. U islamskoj zemlji primjenjuje se samo Allahov zakon i svim njenim pripadnicima obavezno je suditi po ovom zakonu. Ovdje se mora uzeti u obzir islamski princip koji se odnosi na sljedbenike Knjige u islamskom društvu u islamskoj zemlji, a to je da se oni ne smiju prisiliti osim na one propise i odredbe koji se navode u njihovom zakonu i na ono što se odnosi na javni red i opći sistem. Zato se njima dozvoljava ono što je dozvoljeno u njihovim zakonima, kao što je posjedovanje svinje i jedenje svinjetine i pijenje alkohola, pod uvjetom da ga ne prodaju muslimanu. I njima se zabranjuje kamatno poslovanje, jer je ono i kod njih zabranjeno. Nad njima se primjenjuju sankcije za blud i za krađu, jer one postoje u njihovoj Knjizi, i tako redom. Nad njima se primjenjuju kazne za kršenje općeg sistema i za stvaranje haosa na zemlji isto kao i nad muslimanima, jer je to nužna stvar za sigurnost islamske zemlje i svih njenih pripadnika, muslimana i nemuslimana. U ovom pitanju nema milosti ni prema kome od pripadnika islamske zemlje...

U tom periodu kada je izlazak pred ovaj ili onaj sud bilo stvar izbora, neki Jevreji su o pojedinim pitanjima dolazili Božijem Poslaniku (alejhi-s-selam). Kao primjer za to navodi se Malikova predaja koju on prenosi od Nafi'a a ovaj od Abdullah ibni Omera (neka je Allah njima zadovoljan) u kojoj stoji: "Jevreji su došli Božijem Poslaniku (alejhi-s-selam) i rekli mu da su jedan njihov muškarac i jedna žena počinili blud. Božiji Poslanik (alejhi-s-selam) ih je pitao: Šta nalazite u Teverātu u vezi sa kamenovanjem? Odgovorili su: Osratimo ih i bičujemo ih. Abdullah ibni Selam je dodao: Slagali ste, u njemu je kamenovanje. Donijeli su Teverāt i otvorili ga. Međutim, jedan od njih je rukom pokrio ajet o kamenovanju pročitavši ono što je prije i ono što je poslije tog ajeta. Abdullah ibni Selam je tražio:

Podigni ruku! Kad je ovaj podigao ruku ukazao se ajet o kamenovanju. Tada su rekli: Rekao je istinu, Muhammede, u njemu ima ajet o kamenovanju! Božiji Poslanik (alejhi-s-selam) je naredio da se kamenuju pa su kamenovani. Vidio sam muškarca kako se nadnio nad ženom štiteći je od kamenja"... (Prenose Buhari i Muslim, a riječi su Buharijeve). Primjer za to je i predaja koju prenosi Imam-i Ahmed, sa svojim senedom, od Ibni Abbasa da je rekao:

"Allah je ovaj ajet objavio u povodu dva židovska plemena, od kojih je jedno pobijedilo drugo u predislamskom periodu. Kad su se pomirili, dogovorili su se da za svakog ubijenog koga ubije ugledno pleme poniženom plemenu plaća otkupninu u iznosu od pedeset tovara, a da za svakog ubijenog koga ubije poniženo pleme uglednom plemenu plaća otkupninu u iznosu od stotinu tovara. Toga su se držali sve dok nije došao Božiji Poslanik (alejhi-s-selam) kada se desilo da je poniženo pleme ubilo jednog čovjeka iz uglednog plemena, pa je ovo ugledno pleme poslalo poruku poniženom plemenu da im pošalju stotinu tovara. Poniženo pleme je odgovorilo: Zar može biti da u dvije plemenske zajednice čija je vjera jedna, čije je porijeklo jedno i čija je zemlja jedna otkupnina jednih bude polovina otkupnine drugih? Mi smo vam to davali jer ste bili naši tlačitelji i iz straha od vas, međutim, sad kad je došao Muhammed nećemo vam to davati! I urnalo da nije buknuo rat između ova dva plemena. Zatim su pristali da im presudi Božiji Poslanik (alejhi-s-selam). Ugledno pleme je reklo: Bogami, Muhammed vam neće presuditi da vi dobijete dva puta više nego što vi dajete njima, oni su istinu rekli i oni su nam to davali samo iz straha od nas i iz svoje nemoći! Potajno pošaljite do Muhammeda nekoga ko će vam prenijeti njegovo mišljenje... Ako vam da to što želite, tražit ćete da vam presudi, a ako vam ne bude dao, onda nemojte pristajati! Potajno su poslali Božijem Poslaniku (alejhi-s-selam) nekoliko licemjera koji će im prenijeti mišljenje Božijeg Poslanika (alejhi-s-selam). Kada su dosli Božijem Poslaniku (alejhi-s-selam) Allah je obavijestio Svog Poslanika (alejhi-s-selam) o čitavom njihovom slučaju i o tome šta su željeli. Pa je Uzvišeni Allah objavio: "O, Poslaniče, neka te ne zabrinjava to što brzo nevjerovanje ispoljavaju", do riječi: "pravi su grijешnici"... U povodu njih je, tako mi Allaha, objavljeno i njih je imao u vidu Uzvišeni Allah... (Prenosi Ebu Davūd iz hadisa Ebi Zennada, a ovaj od svog oca.) U predaji od Ibni Džerira precizirano je da je ugledno pleme Benu Nedir a poniženo Benu Kurejza. I ovo upućuje, kao što smo rekli, da su ovi ajeti objavljeni ranije i prije njihovog protjerivanja.

Kontekst pitanjem u kome je sadržano negodovanje i neodobravanje komentariše stav Jevreja - bilo da je riječ o ovom konkretnom pitanju ili nekom drugom, jer je to njihov generalni stav i neizbježan postupak, pa kaže:

A otkud da oni traže od tebe da im sudiš kad imaju Tevrāt, u kome su Allahovi propisi? Oni ni poslije presude tvoje ne bi bili zadovoljni (5/43)...

Veliko je to i neodobravajuće je da oni traže da im presudi Božiji Poslanik (alejhi-s-selam) pa presuđuje po Allahovom zakonu i Allahovoj odredbi, a oni, pored ovog, imaju Tevrāt u kome je Allahov zakon i Njegova odredba, pa se presuda Božijeg Poslanika (alejhi-s-selam) podudara sa onim što oni imaju u Tevrātu, a što je potvrdio i Kur'an koji nad njim bdije, zatim, poslije toga, okrenu leđa i odbiju presudu. Svejedno je da li to okretanje značilo neprihvatanje presude ili izražavanje nezadovoljstva istom tom presudom.

Kontekst se ne zadovoljava samo negodovanjem, već iznosi islamski sud u vezi sa ovakvim i sličnim stavom:

Oni nisu nikakvi vjernici (5/43).

Nemoguće je da se sretne vjerovanje i neprihvatanje presude po Allahovom zakonu ili izražavanje nezadovoljstva presudom po ovom zakonu. Oni koji sami sebi ili drugima tvrde da su "vjernici", potom ne uzimaju za normu Allahov šeriat u svom životu ili nisu zadovoljni njegovom presudom kada se ona primjenjuje na njima, iznose lažne tvrdnje. Oni se, zapravo, sudaraju sa ovim kategoričnim tekstom: *Oni nisu nikakvi vjernici (5/43)*. U ovome nije u pitanju neprihvatanje Allahovog šeriata za sudiju samo od strane vladara, već isto tako i nezadovoljstvo Allahovom presudom od strane podređenih, što ih izvodi iz kruga vjerovanja, bez obzira na to koliko to tvrdili jezikom.

Ovaj tekst ovdje se podudara sa drugim tekstom u suri En-Nisa: *I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore (4/65)...* Oba teksta su u vezi sa podanicima ili podređenima, a ne u vezi sa vladarima ili nadređenima. Oba teksta izvode iz imana i odriču svojstvo vjerovanja onome ko nije zadovoljan Allahovom presudom i presudom Njegovog Poslanika i ko okrene glavu i odbije tu presudu.

Stvar se, kao što smo rekli na početku govora o ovoj temi, svodi na to da je ovo pitanje, ustvari, pitanje priznavanja jedino Allahovog Božanstva, Njegovog Gospodstva i Njegovog Starateljstva nad čovječanstvom ili, pak, odbijanje ovog priznavanja. Kao što se svodi na to da je prihvatanje Allahovog šeriata i zadovoljstvo njegovom presudom samo po sebi očitovanje priznavanja Njegovog Božanstva, Njegovog Gospodstva i Njegovog Starateljstva, a da je odbijanje i okretanje leđa šeriatu izraz odbijanja ovog priznavanja.

To je bio Allahov sud o podređenima koji ne prihvataju presudu po Allahovom zakonu u svom životu. A sada dolazi Njegov sud o vladarima koji se ne vladaju prema onome što je Allah objavio. To je sud i presuda oko koje su saglasne sve nebeske vjere koje su došle od Allaha.

Kontekst počinje sa Tevrātom:

Mi smo objavili Tevrāt, u kome je uputstvo i svjetlo. Po njemu su Jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni i čestiti ljudi, i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu knjigu, i oni su nad njom bdjeli. Zato se, kad budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene, i ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi ! A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici (5/44).

Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti. A onome ko od odmazde odustane, biće mu to od grijeha isкупljenje. Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici (5/45).

Svaka vjera je došla od Allaha da bude program života, program realnog života. Vjera je došla da preuzme rukovođenje nad ljudskim životom, da ga organizira, usmjerava i štiti. Vjera nije došla od Allaha da bude puko uvjerenje u svijesti i savjesti, kao ni da bude puki religiozni obred koji će se izvršavati u hramu i mihrabu. Ovo i jedno i drugo - iako je nužno za ljudski život i važno za odgoj ljudske svijesti i savjesti - nije samo po sebi dovoljno da rukovodi ljudskim životom, da ga organizira, usmjerava i štiti, ako se na temelju toga ne uspostavi program, sistem i zakon koji će se praktično primjenjivati u ljudskom životu, koga će ljudi

prihvatiti kao zakon i vlast, po kome će ljudi biti kažnjavani ako ga budu kršili i prihvatili izrečene kazne.

Ljudski život se može uspostaviti na pravim osnovama samo ako se vjerovanje, obredoslovlje i zakoni crpe iz jednog izvora koji posjeduje vlast nad savješću i skrivenim stranama ljudske duše kao što posjeduje vlast nad postupcima i ponašanjem, te koji nagrađuje ili kažnjava ljude prema svom zakonu na ovom svijetu kao što će ih prema svedenom računu nagraditi ili kazniti na budućem svijetu.

Međutim, kada se vlast distribuira i raspodijeli, kada ima više izvora odakle se prima i crpi, kada vlast nad savjestima i obredima pripada Allahu dok vlast nad sistemima i zakonima pripada nekom drugom mimo Allaha, kada vlast nad nagradom ili kaznom na budućem svijetu pripada Allahu dok vlast nad kaznama na ovom svijetu pripada nekom drugom mimo Njega, tada dolazi do trganja čovjeka između dvije različite vlasti, između dva različita pravca, između dva različita programa. Tada ljudski život postaje poremećen takvom poremećenošću na koju ukazuju kur'anski ajeti na različitim mjestima i u različitim prigodama: *Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se (21/22)...* *Da se Allah za prohtjevima njihovim povodi, sigurno bi nestalo poretka na nebesima i Zemlji i u onom što je na njima (23/71)...* *A tebi smo poslije odredili da u vjeri ideš pravcem određenim, zato ga slijedi i ne povodi se za strastima onih koji ne znaju (45/18).*

Zbog ovoga je došla svaka vjera od Allaha da bude program za život. Svejedno je da li je ova vjera došla jednom kraju, jednom od naroda ili cijelom čovječanstvu za sve njegove generacije. Ona je došla donoseći utvrđeni zakon koji će vladati životnom stvarnošću, pored vjerovanja koje izgrađuje pravilno poimanje života i pored religioznih obreda koji povezuju srca sa Allahom. Ova tri aspekta su bila temelj Allahove vjere ma gdje dolazila vjera od Allaha, jer ljudski život može biti ispravan može se utemeljiti na pravilnim osnovama samo ako Allahova vjera bude program života.⁴²

U Kur'anu ima raznih dokaza da su prve religije, koje su često dolazile jednom od mjesta ili jednom od plemena, sadržavale ovu komponentu kompletnosti u onom obliku koji je odgovarao stupnju razvoja kroz koji je prolazilo dotično mjesto ili pleme... Ovdje se izlaže ta

⁴²Više o tome v. *El-Islamu we muškilat-u-l-hadareti*, *El-Mustaqbelu li haze-d-din* i *Hasaisu-t-tesawwuri-l-islamijji we muqawwimatuhu*.

kompletnost i ta univerzalnost u trima velikim religijama: jevrejstvu, kršćanstvu i islamu.

Otpočinje sa Tevrâtom u ovim ajetima s kojima se mi upravo bavimo u ovom odlomku:

Mi smo objavili Tevrât, u kome je uputstvo i svjetlo (5/44)...

Tevrât je - onakav kakvog ga je Allah objavio - Allahova knjiga koja je došla da uputi sinove Isrâilove, da im osvijetli njihov put do Allaha i njihov put u život... Tevrât je došao donoseći vjeru u Jednoga Boga, donoseći razne religiozne obrede i donoseći isto tako šeriat:

Po njemu su Jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni, i čestiti ljudi, i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu knjigu, i oni su nad njom bdjeli (5/44).

Allah je objavio Tevrât ne samo da bude uputstvo i svjetlo za svijest i srca kroz vjerovanje i obrede koji su u njemu sadržani, već isto tako da bude uputstvo i svjetlo kroz zakon koji će upravljati stvarnim životom shodno Allahovom programu i koji će čuvati ovaj život u okviru ovoga programa. Po ovom zakonu su sudili vjerovjesnici koji su se u potpunosti predavali Allahu. Oni u samima sebi nemaju ništa što je njihovo, sve pripada Allahu. Oni nemaju volje, nemaju vlasti niti za sebe mogu tvrditi da im pripada ikakva osobitost od osobitosti Božanstva - i ovo je upravo islam u svom izvornom značenju - . Oni su po njemu sudili Jevrejima - i on je samo njihov šeriat koji je objavljen njima u ovim njihovim granicama i u ovom njihovom svojstvu - kao što su po njemu njima sudili čestiti ljudi i rabini, tj. njihove sudije i učeni ljudi. Oni su bili zaduženi da čuvaju Allahovu Knjigu i oni su bili zaduženi da budu njeni svjedoci, svjedočeći je u sebi tako što će urediti svoj privatni život prema njenim smjernicama i uputama, kao što će je svjedočiti u svom narodu tako što će uspostaviti njen šeriat u tom narodu.

Prije nego što kontekst završi govorom o Tevrâtu, on se obraća zajednici muslimana da je usmjeri u vezi sa suđenjem prema Allahovoj Knjizi općenito, kao i da je upozori na ono što često može da se ispriječi pred ovim suđenjem poput ljudskih strasti, tvrdoglavosti, otpora i otvorene borbe, te da skrene pozornost na obavezu svakog od koga se traži da čuva Allahovu Knjigu šta mu je činiti u sličnim situacijama i na kaznu koja ga čeka ako ustukne ili joj proturječi:

Zato se, kad budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene, i ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi! A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici (5/44).

Uzvišeni Allah je znao da će suđenje prema onome što je Allah objavio - u svakom vremenu i u svakom narodu - nailaziti na otpor od jednog broja ljudi i da duše tih ljudi neće to primiti sa zadovoljstvom, poslušnošću i predanošću... Nailazit će na otpor moćnika, nasilnika i nosilaca nasljedne vlasti, jer to će s njih svući plašt božanstva koji sebi pripisuju, vraćajući Božanstvo isključivo Allahu, onda kada ih liši prava na vlast, zakonodavstvo i suđenje prema onome što su oni sami propisali ljudima mimo onoga što Allah nije odobrio... Nailazit će na otpor zastupnika materijalnih interesa zasnovanih na eksploataciji, nepravdi i nedozvoljenoj zaradi, jer pravedni Allahov šeriat neće dalje tolerirati njihove nepravedne interese. Sučelit će se sa onima koji su ogrezli u strastima, požudi, razvratnom uživanju i raspuštenosti, jer će ih Allahova vjera obavezati na čistoću i čistotu i kažnjavat će ih u slučaju da s tim nastave... Nailazit će na otpor raznih strana, mimo ovih, tih i onih, koje ne žele da zemljom zavlada dobro, pravda i čestitost.

Uzvišeni Allah je znao da će suđenje prema onome što je On objavio nailaziti na ovaj otpor različitih frontova i da će oni od kojih se traži da to čuvaju i da nad tim bdiju morati da se suoče sa ovim otporom, da će morati da ga izdrže i da podnesu njegov teret žrtvujući sebe i svoju imovinu. Zato ih On poziva:

Zato se, kad budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene (5/44)...

Strah od ljudi ne smije biti prepreka da oni ne provode šeriat, bilo od onih nasilnika koji neće da se povinuju Allahovom šeriatu i koji odbijaju da priznaju izdvojenost Uzvišenog Allaha u pogledu Božanstva, bilo onih eksploatatora kojima Allahov šeriat onemogućava eksploataciju na koju su oni navikli ili onih zalutalih, devijantnih i raspuštenih grupa koje Allahove propise smatraju preteškim i sa kojima se nikako ne mire i protiv kojih stalno viču i galame. Strah od svih ovih kao i od drugih nikako ne smije da ih zaustavi da oni ne sude po Allahovom šeriatu u životu, jer jedino Allah zaslužuje da Ga se boji. Strah jedino može biti od Allaha.

Također je Uzvišeni Allah znao da će neke od onih od kojih se traži da čuvaju Allahovu Knjigu i da nad njom bdiju često zavoditi lakomost za ovim svijetom tako što će ustanoviti da nosioci vlasti, bogati i ljudi željni uživanja ne žele da se sudi prema Allahovim propisima pa će popuštati i

udovoljavati željama svih ovih iz pohlepe za ovosvjetskim dobrima - kao što se događa od profesionalnih teologa u svakom vremenu i u svakoj zajednici i kao što se to događalo od učenih ljudi iz reda Israilovih sinova.

Zato ih Allah poziva:

I ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi! (5/44)...

To je susret šutnje, susret krivotvorenja ili susret falsificiranih serijskih mišljenja!

Svaka cijena je u suštini mala, makar bila i pravo vlasništva nad ovim svijetom... Međutim, kako to kad ona ne prelazi iznos plaće, službe, zvanja i sitnih interesa? Kako to da se za to proda i zamijeni ova vjera i sigurno kupuje Džehennem?!

Zaista ništa nije ružnije od izdaje onoga ko se smatra pouzdanim, ništa nije odvratnije od nemarnosti onoga od koga se traži da nešto čuva i ništa nije podlije od prijevare onoga od koga se traži da nešto posvjedoči. Oni koji nose ime "teolozi" varaju, previdaju, obmanjuju i šutke prelaze preko čina da sude prema onome što je Allah objavio. Oni smisao riječima s mjesta njihovih izvrću samo da bi udovoljili prohtjevima onih koji su na vlasti a na račun Allahove Knjige.

A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici (5/44).

Iz ove odlučnosti, strogosti i kategoričnosti, iz ove uopćenosti koju sobom nosi pogodbeni izraz "oni koji" i glavna rečenica, s obzirom na to da kontekst izvodi iz granica konkretne situacije, vremena i prostora, proizilazi i opći sud koji se odnosi na svakoga ko ne sudi prema onome što je Allah objavio u bilo kojoj generaciji i u bilo kojoj zajednici...

Uzrok tome je ono što smo već prethodno rekli, a to je da onaj ko ne sudi prema onome što je Allah objavio odbija Allahovo Božanstvo. Osobitost Božanstva i njegovo značenje jeste pravo na zakonodavnu vlast nad ljudima, stoga onaj ko ne sudi prema onome što je Allah objavio odbija Allahovo Božanstvo i osobitosti tog Božanstva, s jedne strane, a sebi pripisuje prava Božanstva i njegovu osobitost, s druge strane... I šta je onda nevjerovanje ako nije i jedno i drugo? Kakvu vrijednost ima tvrdnja o vjerovanju ili islamu jezikom, kad djelo - koje je izražajno jače od verbalnog iskaza - govori o nevjerovanju jasnije od jezika?!

Zanovijetanje oko ovog strogog, kategoričnog, općeg i univerzalnog propisa ne znači ništa drugo do pokušaj bježanja od suočavanja sa istinom. Svako tumačenje i pretpostavljeno značenje u propisu i sudu poput ovog ne znači ništa drugo do pokušaj izvrtanja smisla riječima s njihovih mjesta... Ovo zanovijetanje nema nikakvu vrijednost niti utjecaja da otkloni Allahovu odredbu od izvršenja nad onima na koje se ona odnosi otvorenim, jasnim i pouzdanim tekstom.

Nakon objašnjenja temeljnog postulata u Allahovih vjeri, kontekst se vraća da iznese neke primjere zakona iz Tevrāta koji je Allah objavio da po njima Jevrejima sude vjerovjesnici, čestiti i učenici ljudi od kojih je traženo da čuvaju Allahovu Knjigu i da nad njom bdiju:

Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti (5/45)...

Ove odredbe koje su objavljene u Tevrātu zadržane su i u islamskom šeriatu. Tako su one postale dijelom muslimanskog vjerzakona koji je došao da bude vjer zakon cijelog čovječanstva do Sudnjeg dana iako će biti primjenjivan samo u islamskim zemljama. Islamska vlast nije u stanju da ga primijeni izvan granica islamske zemlje, ali gdje god joj to pođe za rukom, ona je dužna da ga provodi i primjenjuje s obzirom na to da je ovaj zakon univerzalan i za sve ljude i za sva vremena, kako to Allah želi.

U islamu je ovim propisima dodata druga odredba:

A onome ko od odmazde odustane, biće mu to od grijeha iskupljenje (5/45).

To nije bilo u zakonu Tevrāta. Odmazda je bila bezuvjetna. Nije bilo odricanja i nije bilo odustajanja, pa prema tome nije bilo ni iskupa...

Zato je dobro da kažemo koju riječ o ovim kaznama za odmazdu shodno kontekstu *Okrilja Kur'ana*.

Prvo što Allahov zakon propisuje o odmazdi jeste princip ravnopravnosti. Ravnopravnost u krvi i ravnopravnost u kazni... Nijedan drugi zakon - osim Allahovog zakona - nije priznao ravnopravnost među ljudima, tako da se kažnjava po principu glava za glavu i organ za isti organ, bez obzira na položaj, klasu, rod, krv i rasu.

Glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti... Nema razlike, nema rase, nema klase, nema

nadredenog, nema podredenog... Svi su jednaki pred Allahovim šeriatom. Svi su iz jedne duše po Allahovom stvaranju.

Ovaj uzvišeni princip koji je donio Allahov zakon jeste istinski univerzalni proglas o radanju "čovjeka", čovjeka čija svaka individua uživa u pravu ravnopravnosti po tom proglasu. Prvo, u presuđivanju po jednom zakonu i jednom sudstvu. Drugo, u kažnjavanju po jednom principu i po jednom mjerilu.

To je prvi proglas ove vrste. Ljudski pozitivni zakoni su kasnili desetine stoljeća dok su dostigli izvjestan nivo ovog proglasa sa teorijsko-pravnog aspekta, mada su ostali ispod ovog nivoa sa aspekta praktične primjene.

Jevreji su odstupili od ovog uzvišenog principa u svojoj knjizi - Tevrātu - ne samo u svojim odnosima sa drugim narodima, s obzirom na činjenicu da su govorili: *"Nama nije grijeh što učinimo neukima"* (3/75), već su ga bili zapostavili i u međusobnim odnosima unutar svoje zajednice. Vidjeli smo kakvi su odnosi vladali između poniženog plemena Benu Kurejza i uglednog plemena Benu Nedir, sve dok im nije došao Muhammed (alejhi-s-selam) koji ih je vratio Allahovom zakonu, zakonu ravnopravnosti... koji je podigao lica poniženih među njima i izjednačio ih sa licima uglednih!

Odmazda po ovom uzvišenom principu - povrh toga što nosi ovaj proglas o radanju čovjeka - jeste i odbijajuća kazna koja čini da onaj ko pode prema čovjeku s namjerom da ga ubije, rani ili povrijedi, razmisli dva i više puta prije nego što se odvaži da učini ono na što ga nagovara njegova strast i što mu čini lijepim njegova neobuzdanost, znajući da će i sam biti ubijen ako ubije - ne gledajući na njegovo porijeklo, položaj, klasu ili rasu - i znajući da će biti kažnjen isto onoliko koliko je on povredu nanio drugome. Ako odsiječe ruku ili nogu, i njemu će biti odsječena ruka ili noga; ako upropasti oko, uho, nos ili zub i njemu će od njegovog tijela biti oštećeno onoliko koliko odgovara organu koji je on upropastio... Medutim, tako stvari neće teći kad on zna da će biti kažnjen zatvorskom kaznom - bila ona duža ili kraća - jer bol u tijelu, nedostatak dijela tijela i nakaženje izgleda su nešto drugo u odnosu na bolove koje pričinjava zatvorska kazna, kako smo objasnili kad smo govorili o sankciji za krađu.

Odmazda po ovom uzvišenom principu - povrh toga što nosi proglas o radanju čovjeka - jeste podmirenje i presuda kojom je zadovoljna ljudska priroda. To je presuda koja odnosi mržnje iz duša i rane iz srca, to je

presuda koja smiruje neukrotivi bijes za osvetom kojim rukovodi slijepa mržnja i neznabožačka uzrujanost. Poneko katkad i primi otkupninu za ubistvo i nadoknadu za nanesene rane, međutim, neke duše ne liječi i ne zadovoljava ništa drugo osim odmazda.

Allahov šeriat u islamu vodi računa o ljudskoj prirodi - kao što je o njoj vodio računa Allahov šeriat u Tevrātu - tako što joj je garantirao odmazdu koja će je umiriti. Međutim, on ovdje uzima da se obraća osjećanju velikodušnosti i pomilovanja - pomilovanja od strane onoga ko ima pravo da uzvрати milo za drago:

A onome ko od odmazde odustane, biće mu to od grijeha iskupljenje (5/45).

Ko od odmazde odustane dobrovoljno, svejedno bio on staratelj krvi u slučaju ubistva (odustajanje znači uzimanje krvarine umjesto odmazde ili odricanje od krvi i krvarine zajedno, što je pravo staratelja, jer su kazna i pomilovanje prepušteni njemu a vladaru ostaje da ublaži kaznu ubici prema svom sudu) ili to bila oštećena strana u slučaju nanošenja povreda, pa odustane od odmazde... Ko, dakle, odustane od odmazde, to njegovo odustajanje mu je iskupljenje od grijeha koje Allah s njega skida.

Ovaj poziv na velikodušnost i pomilovanje pobuđuje osjećanje u srcu i veže ga za Allahovu milost i oprost. Pobuđuje ljude koje ne zadovoljava materijalna nadoknada i koje ne tješi sama odmazda za onoga koga su izgubili ili ono što su izgubili... Jer, šta dobiva staratelj ubijenog od ubijanja ubice? Ili, šta mu to materijalno nadoknadi ako uzme krvarinu za onoga koga je izgubio?.. To je cilj koji je u stanju da na zemlji uspostavi pravdu i zaštititi zajednicu... Međutim, u duši ostaje nešto što se jedino može izbrisati samo ako se srca vežu za nadoknadu koja dolazi od strane Allaha.

Imam-i Ahmed prenosi i kaže: Prenio nam je Veki', kazivao nam je Jūnus ibni Ebi Ishāk, a ovaj od Ebi Sefra da je rekao: "Izbio jedan Kurejšević zub jednom ensariji. Suprotstavio mu se Muavija i rekao: Zadovoljit ćemo ga... Ensarija je, međutim, ostao uporan... Muavija je tada rekao: Nagodi se s njim! Tu je sjedio Ebu Derda. Ebu Derda je kazao: Čuo sam Allahovog Poslanika (alejhi-s-selam) kako kaže: "Nema muslimana kome bude oštećen neki dio tijela pa odustane od traženja nadoknade a da ga Allah neće uzdići na viši stepen ili mu izbrisati grijeh"... Ensarija je tada rekao: "I ja sam oprostio".

Tako se čovjek smirio i zadovoljio se nečim čime ga nije moglo zadovoljiti Muavijevo nagovarjanje da uzme nadoknadu.

To je šeriat Uzvišenog Allaha koji poznaje Svoja stvorenja, koji zna osjećanja i misli koje kriju njihove duše, koji zna šta je u dubini njihovih srca i šta ih čini zadovoljnim i koji zna koji su to propisi koji u njihova srca ulijevaju sigurnost i mir.

Nakon iznošenja ovog dijela šeriata iz Tevrāta, a koji je postao jednim dijelom i šeriat Kur'ana, slijedi ovaj opći i univerzalni sud:

Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici
(5/45).

Izraz je općenit i ne postoji ništa što ga ograničava. Ovdje je samo novo svojstvo, a to je "nasilnici".

Ovo novo svojstvo ne znači da je to neko drugo stanje u odnosu na prethodno koje je označeno nevjerovanjem. To samo znači dodavanje drugog svojstva onome ko ne sudi prema onome što je Allah objavio. On je nevjernik s obzirom na to da odbija priznati Božanstvo Uzvišenom Allahu i Njegovu osobitost da propisuje zakone ljudima. On je nevjernik po tome što sebi pripisuje pravo na Božanstvo samim tim što sebi pripisuje pravo na propisivanje zakona ljudima. On je nasilnik jer navodi ljude da slijede zakon koji nije zakon njihovog Gospodara, a koji je prikladan za ljude i koji sređuje njihovo stanje. Povrh toga, on je nasilnik prema sebi jer sebe izlaže propasti i kazni koja proistječe iz nevjerovanja. On izlaže živote ljudi - u što spada i njegov vlastiti - neredu i razdoru.

Ovo je ono što iziskuje objedinjenje subjekta i glagola kojim je izražena pogodba: *Oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio...* Druga glavna rečenica pridodaje se prvoj glavnoj rečenici, a obje se vraćaju subjektu u sporednoj pogodbenoj rečenici, a to je *oni koji*, čime se izražava općenitost i univerzalnost.

Kontekst nastavlja objašnjavanjem dosljednosti ovog univerzalnog suda i propisa poslije Tevrāta:

Poslije njih smo Īsāa, sina Merjemina, poslali, koji je priznavao Tevrāt prije njega objavljen, a njemu smo dali Indžil, u kome je bilo uputstvo i svjetlo, i da potvrdi Tevrāt, prije njega objavljen, u kome je takode bilo uputstvo i pouka onima koji su se Allaha bojali, (5/46)

i sljedbenicima Indžila smo bili naredili da sude prema onome što je Allah objavio u njemu. Oni koji nisu sudili prema onome što je Allah objavio - pravi su grešnici (5/47).

Allah je Īsāu, sinu Merjeminom, dao Indžil da bude program života i zakon po kome će se suditi. Indžil je u sebi od zakonodavstva sadržavao samo neznatne izmjene u odnosu na šeriat Tevrāta. Indžil je došao da potvrdi Tevrāt uzimajući za osnovu njegov šeriat izuzimajući ove neznatne izmjene. Njega je Allah učinio uputstvom i svjetlom, uputom i poukom. Ali kome? *Onima koji su se Allaha bojali.* Oni koji se Allaha boje su ti koji u Allahovim knjigama nalaze uputstvo, svjetlo i pouku. Oni su ti čija se srca otvaraju za uputu i svjetlo koje se nalazi u ovim knjigama. Oni su ti kojima se ove knjige otvaraju uputom i svjetlom koje se nalazi u njima. Što se tiče tvrdih, grubih i skamenjenih srca, do njih ne dopire pouka, ona u riječima ne nalaze njihova značenja, ona u smjernicama ne nalaze njihovu dušu, ona u vjeri ne nalaze njenu slast, ona se ne koriste ovom uputom i ovim svjetlom, ona nemaju ništa od ovog uputstva i ovog znanja, ona se ne odazivaju na poziv. Svjetlo je tu i ono je prisutno, međutim, njega vidi samo otvorena razboritost i otvoren vid. Uputa je tu i ona je prisutna, međutim, nju razumije samo pažljiva duša. Pouka je tu i ona je prisutna, međutim, nju prima samo svjesno srce.

Allah je Indžil učinio uputstvom, svjetlom i poukom onima koji se Allaha boje. On ga je učinio programom za život i zakonom po kome će suditi sljedbenici Indžila. To znači da je on namijenjen samo njima. On nije univerzalan poziv cijelom čovječanstvu. Njegov status je kao i status Tevrāta ili status svake Knjige, svake misije i svakog poslanika prije ove posljednje vjere. Međutim, ono što se od njegovog šeriata - a to je šeriat Tevrāta - podudara sa propisima Kur'ana, to je i šeriat Kur'ana, kao što smo ranije govorili kad je bilo riječi o zakonu o odmazdi.

Od sljedbenika Indžila se, dakle, tražilo da sude prema šeriatu koji je priznao i potvrdio Indžil iz šeriata Tevrāta:

I sljedbenicima Indžila smo bili naredili da sude prema onome što je Allah objavio u njemu (5/47).

Pravilo je, dakle, da se sudi prema onome što je Allah objavio, a ni prema čemu drugome. Sljedbenici Indžila kao i Jevreji nisu bili nikakve vjere ako se nisu pridržavali Tevrāta i Indžila - prije islama - i onoga što im je njihov Gospodar objavio - poslije islama. Sve je to jedan šeriat i oni su njime bili obavezani, a posljednji Allahov šeriat je autentičan šeriat:

A oni koji nisu sudili prema onome što je Allah objavio - pravi su grešnici (5/47).

I ovdje je tekst također općenit i univerzalan... Svojstvo grijeha se pridodaje dvama ranijim svojstvima nevjerovanja i nasilja. Ono ne znači novi narod niti novu situaciju odvojenu od prve situacije. Ono je samo dodatno svojstvo onim dvama ranijim svojstvima pridodato onima koji ne sude prema onome što je Allah objavio u svakoj generaciji i u svakoj zajednici.

Nevjerovanje koje je sadržano u odbijanju Allahovog Božanstva predstavljeno je u odbijanju Njegovog šerijata. Nasilje se sastoji u nagovaranju ljudi da prihvate neki drugi zakon mimo Allahovog šerijata i u širenju nereda u njihovom životu. Grijeh znači napuštanje Allahovog programa i slijedenje nekog drugog mimo Njegovog puta. To su svojstva koja sadrži prvi glagol (predikat), a sva se odnose na subjekta i njemu se, bez razlike, sva vraćaju.

Naposljetku kontekst stiže do posljednjeg poslanstva i do posljednjeg šerijata. To je poslanstvo koje je došlo da izloži islam u njegovoj posljednjoj i konačnoj formi, da bude vjera cijelom čovječanstvu, da njegov šerijat bude šerijat svim ljudima, da bdije nad svim što je bilo prije njega i da on bude konačni izvor, kao i da uspostavi Allahov program za ljudski život sve dok Allah nasljeđuje Zemlju i one koji žive na njoj. To je program na kome počiva život u svim njegovim aspektima i aktivnostima. To je šerijat u okviru koga se odvija život i kreće se oko njegove osovine, iz koga život crpi svoje doktrinarno poimanje, svoj društveni sistem i pravila za svoje individualno i grupno ponašanje. On je također došao da se prema njemu sudi, a ne da se samo upozna i proučava i da se pretvori u kulturu u knjigama i spisima! Došao je da se slijedi sa punom preciznošću i da se od njega ništa ne izostavlja i ne zamjenjuje drugim propisom, bilo u malom ili velikom, u pitanjima života... Pa ili jedno ili drugo, samo je ovo drugo neznanstvo i strast. Nikoga ne može osloboditi odgovornosti za ovaj grijeh njegov izgovor da on povezuje ljudi praveći kompromise u vjeri. Da je Allah htio, On bi ljude sljedbenicima jedne vjere učinio. Allah samo želi da vlada i sudi Njegov šerijat, a ljudi su takvi kakvi jesu:

A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije objavljene i da nad njima bdi. I ti im sudi prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i ne odstupaš od Istine koja ti dolazi; svima vama smo zakon i pravac propisali. A da je Allah htio, On bi vas sljedbenicima jedne vjere učinio, ali, On hoće da vas iskuša u onome što vam propisuje, zato se natječite ko će više dobra učiniti; Allahu ćete se svi vratiti, pa će vas On o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti (5/48).

I sudi im prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i čuvaj ih se da te ne odvrte od nečega što ti Allah objavljuje. A ako ne pristaju, ti onda znaj da Allah želi da ih zbog nekih grijehova njihovih kazni. A mnogi ljudi su, zaista, nevjernici (5/49).

Zar oni da traže da im se kao u pagansko doba sudi? A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje? (5/50).

Čovjek stoji pred ovom jasnoćom u izrazu, ovom odlučnošću u konstataciji i ovom velikom oprezu prema svemu onome što katkad naumpada u traženju opravdanja da se nešto - makar bilo i malo - ispusti iz ovog šeriata u nekim prilikama i okolnostima. Stoji čovjek pred svim ovim i čudi se kako musliman - koji tvrdi da je pripadnik islama - može sebi dozvoliti da napusti cijeli Allahov šeriat pozivajući se na prilike i okolnosti! I kako to da poslije ovog totalnog napuštanja Allahovog šeriata može da kaže da je i dalje pripadnik islama! Kako to da ljudi i dalje sami sebe nazivaju "muslimanima"?! Oni su sa svog vrata skinuli vezu islama odričući se cijelog šeriata! Oni odbijaju da priznaju i Allahovo Božanstvo tako što odbijaju da priznaju Njegov šeriat, što odbijaju da priznaju da je ovaj šeriat prikaladan za sve prilike i okolnosti i što odbijaju da priznaju da ga je cijelog nužno primjenjivati u svim prilikama i okolnostima!

A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu (5/48)...

Istina je predstavljena u samoj činjenici što je ova Knjiga došla sa Božanske strane, a to je strana koja je kompetentna da objavljuje Božanske zakone i propisuje pravila i norme... Istina je predstavljena i u njenim sadržajima, u svemu onome što izlaže o vjerovanju i šeriatu, u svemu onome što donosi kao informaciju, i onome što nosi kao smjernicu.

Da potvrdi knjige prije objavljene i da nad njima bdi (5/48)...

Ova Knjiga je posljednje izdanje Allahove vjere, ona je posljednji izvor u ovom pogledu i posljednji izvor za program života, za

zakonodavstvo ljudima i za sistem njihovog života, bez izmjene poslije toga i bez zamjene.

Stoga se rješenje za svaku nesuglasicu mora potražiti u ovoj Knjizi kako bi ona o njoj rekla svoju konačnu riječ. Svejedno je li ta nesuglasica na području vjerskog poimanja među pripadnicima nebeskih vjera, ili nesuglasica na području šeriata koji je ova Knjiga donijela u njegovoj konačnoj formi, ili, pak nesuglasica među samim muslimanima. Izvor na koji se moraju obratiti sa svojim mišljenjima o svakoj stvari u životu jeste ova Knjiga, stoga nemaju nikakvu vrijednost ljudska mišljenja ako nemaju osnove na koju se mogu osloniti u ovom posljednjem izvoru.

Iz ove činjenice proizilaze i njeni direktni zahtjevi:

I ti im sudi prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i ne odstupaj od Istine koja ti dolazi (5/48)...

Naredba je prvenstveno upućena Allahovom Poslaniku (alejhi-s-selam) u vezi sa onim slučajevima u kojima su sljedbenici Knjige dolazili njemu da im on presuđuje. Međutim, ona se ne svodi samo na ovaj povod, već je ona univerzalna... Do Sudnjega dana... Jer nema više novog poslanika i nema više novog poslanstva, da bi se moglo izmijeniti nešto u ovom posljednjem izvoru!

Ova vjera je usavršena i njome je Allahova blagodat muslimanima upotpunjena. Allah je zadovoljan da ona bude program života svim ljudima. Ne postoji nikakav način da se izmijeni ili promijeni bilo šta u ovoj vjeri, niti da se prepusti neki njen propis nekom drugom propisu niti da se prepusti nešto iz njenog šeriata nekom drugom zakonu. Allah je znao, zadovoljavajući se da ona bude vjera svih ljudi, da će ona obuhvatiti sve ljude. Allah je znao, zadovoljavajući se da ona bude posljednji izvor, da će ona ostvarivati dobro svim ljudima i da će ona obuhvatiti život svih ljudi do Sudnjega dana. Stoga bilo kakva izmjena u ovom programu - a da se i ne govori o potpunom odstupanju od njega - jeste neminovno nijekanje onog poznatog i utvrđenog u vjeri. Inicijatora te promjene to izvodi iz ove vjere, makar hiljadu puta jezikom tvrdio da je musliman!

Allah je znao da će se koristiti brojne isprike za pravdanje odstupanja od bilo šta što je Allah objavio; znao je za povodenje za prohtjevima onih kojima se sudi i koji se međusobno spore, kao i da će se katkad uvlačiti kojekakve tlapnje u nužnost sudjenja prema onome što je Allah objavio bez ikakvog odstupanja od toga u nekim prilikama i okolnostima, pa je upozorio Svog Poslanika (alejhi-s-selam) u ovim ajetima, i to dva puta, da

se ne povodi za prohtjevima onih koji se međusobno spore i da se čuva da ga oni ne odvrte od nečega što mu Allah objavljuje.

Jedna od glavnih ovih tlapnji jeste skrivena ljudska želja da se zbliže srca brojnih grupa, pravaca i vjera koncentriranih u jednoj zemlji, da se prilagode neke njihove želje kada se one sudare sa nekim šeriatskim propisima i da se teži olakšanju u pitanjima koja su neznatna ili koja izgledaju da su bez osnove šeriata!

Prenosi se da su Jevreji ponudili Poslaniku (alejhi-s-selam) da će povjerovati u njega ako on s njima sklopi sporazum o popustljivosti u nekim određenim propisima, od kojih je i propis o kamenovanju, i da je ovo upozorenje objavljeno u vezi sa ovom ponudom... Međutim, pitanje je - kao što je to vidljivo - općenitije od konkretnog slučaja i konkretne ponude. To je pitanje koje se iznosi u različitim prilikama i kome se izlažu sljedbenici ovoga šeriata u svako vrijeme... Uzvišeni Allah je htio da ovu stvar odlučno riješi i da presiječe puteve skrivenoj ljudskoj želji za olakšavanjem iz obzira prema okolnostima i prilikama i iz želje da se zbliže srca kad se želje i prohtjevi razlikuju. Zato je rekao Svom Poslaniku: Da je Allah htio, On bi ljude sljedbenicima jedne vjere učinio. Međutim, On je svima zakon i pravac propisao. On hoće da ih iskuša i provjeri u onome što im je dao od vjere i zakona i u onome što im je dao u čitavom životu od darova. Svako od njih slijedi svoj put, zatim se svi vraćaju Allahu, On ih obavještava o Istini i onda polažu račun za program i put koji su slijedili... Nije, dakle, dozvoljeno razmišljati o olakšanju u bilo čemu iz šeriata radi zbližavanja onih koji pripadaju različitim pravcima i programima, jer se oni ne mogu zbližiti:

Svima vama smo zakon i pravac propisali. A da je Allah htio, On bi vas sljedbenicima jedne vjere učinio, ali, On hoće da vas iskuša u onome što vam propisuje, zato se natječite ko će više dobra učiniti; Allahu ćete se svi vratiti, pa će vas On o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti (5/48).

Time je Uzvišeni Allah zatvorio sve ulaze šejtanu, naročito one koji izgledaju navodno dobri, koji zbližavaju srca i koji zbijaju redove olakšavanjem u ponečem iz Allahovog šeriata u zamjenu za zadovoljenjem svih! Ili u zamjenu za ono što nazivaju jedinstvom u redovima!

Allahov šeriat je trajniji i vredniji od žrtvovanja nekog njegovog dijela u zamjenu za nešto što je Allah odredio da ne može biti! Ljudi su stvoreni svako sa svojim predispozicijama, svako ima svoj pravac, svako ima svoj program i svako ima svoj put. Radi neke od brojnih Allahovih mudrosti

stvoreni su tako kako su stvoreni, dakle - različiti. Allah im je ponudio uputu i ostavio ih da se natječu. To im je učinio iskušenjem na kome će se zasnivati njihovo polaganje računa kada Mu se vrate, a sigurno će Mu se vratiti!

Uzaludno je to, dakle, nastojanje i propao je to pokušaj da neko nastoji da ljude okupi na račun Allahovog šeriata, ili, drugim riječima, na račun mirnog i sigurnog života ljudi. Jer odstupanje ili izmjena u Allahovom šeriatu nije ništa drugo do nered na Zemlji, nije ništa drugo do odstupanje od jedino ispravnog programa, nije ništa drugo do nepostojanje pravde i pravičnosti u životu ljudi i nije ništa drugo do da ljudi jedni druge obožavaju i da jedni druge za bogove, mimo Allaha, uzimaju. To je veliko zlo i velika izopačenost. Takav prijestup nije dozvoljeno napraviti u jalovom pokušaju da se ostvari nešto što ne može biti, jer to Allah nije odredio da tako bude u ljudskoj prirodi i jer je to potpuno oprečno mudrosti zbog koje je odredio to što je odredio, a to je različitost programa i puteva, različitost smjerova i pravaca. On je Stvoritelj ljudi i On je Prvi i Posljednji Naredbodavac ljudima, Njemu se vraćaju i Njemu idu.

Pokušaj olakšavanja u nečemu iz Allahovog šeriata radi ovog cilja izgleda - u svjetlu ovog istinitog teksta čija se istinitost ogleda u svakom aspektu realnog ljudskog života - ovaj pokušaj izgleda poptuno glupim i on nema opravdanja u stvarnosti, on nema uporišta u Allahovom htijenju i on ne nailazi na prijem u osjećanjima muslimana koji nastoji samo da ostvari Allahovu volju. Pa šta će biti sa nekima koji sebe nazivaju muslimanima govore da nije dopuštena primjena šeriata kako ne bi izgubili turiste?! Jeste, Boga mi, ovako govore!

Kontekst se vraća i potvrđuje ovu istinu čineći je još jasnijom. Prvi tekst: *I ti im sudi prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i ne odstupaj od Istine koja ti dolazi (5/48)*, može da znači zabranu prepuštanja Allahovog šeriata u cijelosti njihovim prohtjevima! Sada ga upozorava da se čuva da ga oni ne odvrte od nečega što mu Allah objavljuje:

I sudi im prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i čuvaj ih se da te ne odvrte od nečega što ti Allah objavljuje (5/49).

Upozorenje je ovdje oštrije i preciznije. To je odslikavanje stvari u njenoj suštini. To je iskušenje u kome se mora biti oprezan... Stvar je ovdje

postavljena tako da je to ili potpuno suđenje prema onome što Allah objavljuje ili slijedenje prohtjeva i zabluda na koju Allah upozorava...

Kontekst nastavlja da prati ove tlapnje i primisli skrećući pažnju Božijem Poslaniku (alejhi-s-selam) da bude ravnodušan prema činjenici ako se njima ne bude svidjelo potpuno prihvatanje malih prije velikih stvari u ovom šeriatu i ako okrenu glavu ne izabравši islam za vjeru ili odstuje od toga da im Allahov šeriat presuđuje (u tom vremenu kada je to bilo stvar izbora prije nego što je postalo obavezujuće u islamskoj zemlji):

A ako ne pristaju, ti onda znaj da Allah želi da ih zbog nekih grijehova njihovih kazni. A mnogi ljudi su, zaista, nevjernici (5/49).

Ako ne pristaju, ti ništa nemaš s njima i neka to tebe ne odvрати od potpunog slijedenja Allahovih propisa i Njegovog šeriata. Neka to njihovo odbijanje ne oslabi tvoju snagu i neka te to ne udalji sa tvog stajališta... Oni odustaju i glavu okreću jer Allah želi da ih zbog nekih njihovih grijeha kazni. Oni su ti koje će stići zlo zbog ovog odustajanja, a ne tebe, niti Allahov šeriat i Njegovu vjeru, niti muslimanske redove koji se drže Njegove vjere... Zatim, takva je priroda ljudi: *A mnogi ljudi su, zaista, nevjernici (5/49)*. Oni napuštaju i skreću. Oni su takvi, ti ništa ne možeš učiniti u tome niti šeriat ima ikakvog grijeha! Nema načina da ih se izvede na pravi put!

Time on zatvara sve prolaze i ulaze šejtanu u vjerničku dušu, time on preprečava put svakom argumentu i svakoj izlici da se napusti nešto od šeriatskih propisa za neki od ciljeva u nekim okolnostima.

Zatim ih zaustavlja na raspuću. Pa ili je Allahov sud ili je paganski sud. Nema sredine između te dvije strane i nema alternative. Ili se uspostavlja Allahov sud na Zemlji, provodi Allahov zakon u životu ljudi i rukovodi Allahov program životom ljudi, ili je, pak, paganski sud, zakon prohtjeva i program ropstva... Pa koji god hoće?

Zar oni da traže da im se kao u pagansko doba sudi? A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje? (5/50).

Značenje džahilijeta se precizno određuje ovim tekstom. Džahilijet - kako ga kvalificira Allah i precizira Njegov Kur'an - jeste da ljudi sude ljudima, jer je to robovanje ljudi ljudima a napuštanje robovanja Allahu, odbijanje Allahovog Božanstva i priznavanje, nasuprot ovog odbijanja, božanstva nekim ljudima i robovanje njima umjesto Allahu...

Džahilijet - u svjetlu ovog teksta - nije jedan vremenski period, već je to trajno stanje. Stanje koje je bilo juče, koje se nalazi danas i koje će biti sutra, pa stoga poprima atribut džahilijeta, suprotan i oprečan islamu.

Ljudi - u bilo kom vremenu i u bilo kom mjestu - ili sude prema Allahovom šeriatu - bez odstupanja od nekog njegovog dijela, primajući ga i prihvatajući potpuno, pa su, dakle, u Allahovoj vjeri, ili sude prema zakonu koji su stvorili ljudi - u bilo kojoj formi - primajući ga kao takvog, pa su, dakle, u džahilijetu, pa su u vjeri onih po čijem im se zakonu sudi, a nikako nisu u Allahovoj vjeri. Onaj ko ne traži da mu se po Allahovom zakonu sudi, traži da mu se kao u pagansko doba sudi; onaj ko odbija Allahov šeriat, prima zakon džahilijeta i živi u džahilijetu.

Ovo je raspuće na kojem Allah zaustavlja ljude, a ljudi poslije toga mogu da biraju!

Zatim ih prijekorno pita: zar žele da im se kao u pagansko doba sudi, a pitanje, u stvari, znači potvrđivanje prednosti Allahovog suda:

A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje? (5:50).

I stvarno! Ko je od Allaha bolji sudija?

Ko je taj ko se usuđuje tvrditi da on propisuje zakone ljudima i da im on sudi bolje od Allaha?

Koji je to argument koji može navesti u prilog ove široke tvrdnje?

Može li da kaže da on bolje poznaje ljude od Stvoritelja ljudi? Može li da kaže da je on milostiviji prema ljudima od Gospodara ljudi? Može li da kaže da on bolje zna interese ljudi od Boga ljudi? Može li da kaže da Uzvišeni Allah - kada je propisivao Svoj posljednji šeriat, kada je slao Svog posljednjeg Poslanika, kada je Svog Poslanika činio pečatom poslanika, kada je njegovo poslanstvo činio pečatom poslanstava i kada je njegov šeriat činio šeriatom za sva vremena, - da On, Uzvišeni, nije znao da će doći do neočekivanih situacija, da će doći do novih potreba i da će izbiti nove okolnosti, pa to nije uzeo u obzir u Svom šeriatu, jer su mu te okolnosti bile skrivene dok se one nisu otkrile ljudima u posljednje vrijeme?!

Šta je to što može da kaže onaj ko odstranjuje Allahov šeriat iz suđenja u životu, zamjenjujući ga paganskim zakonom i paganskim sudom, i ko podiže svoje prohtjeve ili prohtjeve jednog naroda, ili prohtjeve jedne generacije iznad Allahovog suda i iznad Allahovog šeriatu?

Šta je to što može da kaže, pogotovo ako tvrdi da je musliman?!

Prilike? Okolnosti? Nepostojanje želje kod ljudi? Strah od neprijatelja? Nije li to sve bilo u Allahovom znanju kad je naredivao muslimanima da se pridržavaju Njegovog šeriata, da slijede Njegov program i da ne budu odvraceni od nečega što je On objavio?

Nesposobnost Allahovog šeriata da obuhvati nepredviđene potrebe, novonastale situacije i vladajuće stanje? Nije li to bilo u Allahovom znanju kad ovako ovo naglašava i kad ovako upozorava?

Nemusliman može da kaže šta god hoće. Međutim, musliman ili bar oni što tvrde da su muslimani, zar mogu sve ovo reći i imati bar nešto od islama? Ili ostati nešto od islama pri sebi?

To je raspuće na kojem se je neizbježno opredijeliti i napraviti izbor i nema koristi od zanovijetanja i raspravljanja o tome.

Ili islam ili džahilijet. Ili iman ili kufr. Ili Allahov sud ili džahilijetski sud.

Oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici, nasilnici i grijешnici. Oni kojima se sudi a ne prihvataju Allahov sud, oni nisu vjernici.

Ovo pitanje mora biti jasno i definitivno u svijesti muslimana. On ne smije da se koleba u njegovoj primjeni na ljudsku realnost u svoje vrijeme, on mora da se ponaša u skladu sa ovom činjenicom i da prihvati rezultate ove primjene na neprijatelje i prijatelje!

Ako musliman u svojoj svijesti odlučno ne riješi ovo pitanje, on neće imati ispravno mjerilo, neće mu biti jasan program, neće u svojoj svijesti napraviti jasnu razliku između istine i neistine i neće kročiti nijedan korak na ispravnom putu... Ako je i dopušteno da ovo pitanje ostane nejasno ili nerazgovijetno u dušama običnog svijeta, nije dopušteno da ono ostane nejasno i nerazgovijetno u dušama onih koji hoće da budu muslimani i da sebi priskrbe ovaj veliki atribut.

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ . بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ .
وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ ، إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ * فَتَرَى الَّذِينَ فِي
قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ ، يَقُولُونَ : نَخْشَى أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ ، فَعَسَى اللَّهُ أَنْ

يَأْتِي بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ ، فَيُضَيِّحُوا عَلَى مَا أَسْرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ *
وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا : أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ ؟
حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ .

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ
وَيُحِبُّونَهُ ، أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ ، يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ،
وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ . ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ ، وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ *
إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَهُمْ رَاكِعُونَ * وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ
الْغَالِبُونَ .

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُؤًا وَلَعِبًا - مِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَافِّرَ - أَوْلِيَاءَ ، وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ * وَإِذَا
نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُؤًا وَلَعِبًا ، ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ .

« قُلْ : يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَنْقِمُونَ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِاللَّهِ ، وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا ،
وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ ، وَأَنَّ أَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ ؟ * قُلْ : هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِّنْ
ذَلِكَ مَثْوًى عِنْدَ اللَّهِ ؟ مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ ، وَغَضِبَ عَلَيْهِ ، وَجَمَلَ مِنْهُمْ الْقِرَدَةَ
وَالْخَنَازِيرَ ، وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ . أُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ .

« وَإِذَا جَاءَهُمْ قَالُوا : آمَنَّا ، وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ ، وَاللَّهُ
أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ * وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِنْفِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ
السُّحْتِ ، لَيْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ! * لَوْ لَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّايُّونَ وَالْأَخْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمْ
الْإِنْفِ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتِ ! لَيْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ !

« وَقَالَتِ الْيَهُودُ : يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ . غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا . بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ . وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُم مَّا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ حُفْنًا نَّكَفَرُوا ؛ وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، كَلِمًا أَوْ قَدْوًا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَافُهَا اللَّهُ ، وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا ، وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ .
 « وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ ، وَلَا دَخَلْنَا لَهُمُ جَنَّاتِ النَّعِيمِ * وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ، وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ ، مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ ، وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ » . .

O vjernici, ne uzimajte za zaštitnike Jevreje i kršćane! Oni su sami sebi zaštitnici! A njihov je i onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati; Allah uistinu neće ukazati na Pravi Put ljudima koji sami sebi nepravdu čine (5/51).

Zato ti vidiš one čija su srca bolesna kako se žure da s njima prijateljstvo sklope, govoreći: "Bojimo se da nas kakva nevolja ne zadesi." A Allah će sigurno pobjedu ili nešto drugo od sebe dati, pa će se oni zbog onoga što su u dušama svojim krili kajati, (5/52)

a oni koji vjeruju reći će: "Zar su to oni koji su se zaklinjali Allahom, svojom najtežom zakletvom, da su zaista s vama?" Djela njihova biće poništena, i oni će nastradati (5/53).

O vjernici, ako neko od vas od vjere svoje otpadne, pa, Allah će sigurno mjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole, prema vjernicima ponizne, a prema nevjernicima ponosite; oni će se na Allahovu putu boriti i neće se ničijeg prijekora bojati. To je Allahov dar, koji On daje kome hoće - a Allah je neizmjereno dobar i zna sve (5/54).

Vaši zaštitnici su samo Allah i Poslanik Njegov i vjernici koji ponizno namaz obavljaju i zekjat daju (5/55).

Onaj ko za zaštitnika uzme Allaha i Poslanika Njegova i vjernike - pa, Allahova strana će svakako pobijediti (5/56).

O vjernici, ne prijateljujte sa onima koji vjeru vašu za podsmijeh i zabavu uzimaju, bili to oni kojima je data Knjiga prije vas, ili bili mnogobošci, - i Allaha se bojte ako ste vjernici (5/57).

I kad pozivate na namaz i to za podsmijeh i zabavu uzimaju, zato što su oni ljudi koji ne shvaćaju (5/58).

Reci: "O sljedbenici Knjige, zar da nas osuđujete zato što vjerujemo u Allaha i u ono što nam se objavljuje, i u ono što je objavljeno prije, - a većina ste grešnici?" (5/59).

Reci: "Hoćete li da vam kažem koji su gori od takvih i koje će Allah još teže kazniti? Oni koje je Allah prokleo i na koje se rasrdio i u majmune i svinje pretvorio, oni koji su se šejtanu klanjali - njih čeka najgore mjesto, jer oni su najdalje s Pravog Puta odlutali" (5/60).

A kada vam dolaze, oni govore: "Vjerujemo!" ali oni dolaze kao nevjernici, a takvi i odlaze, a Allah dobro zna ono što oni kriju (5/61).

Vidiš mnoge od njih kako u grijeha i nasilje srljaju i kako ono što je zabranjeno jedu; ružno li je to kako postupaju! (5/62).

Trebalo bi da ih čestiti i učeni ljudi od lažna govora i zabranjena jela odvrćaju; ružno li je to kako postupaju! (5/63).

Jevreji govore: "Allahova ruka je stisnuta!" Stisnute bile ruke njihove i prokleti bili zbog toga što govore! Ne, obje ruke Njegove su otvorene, On udjeljuje koliko hoće! A to što ti objavljuje Gospodar tvoj pojačaće kod mnogih od njih zabludu i nevjerovanje. Mi smo ubacili među njih neprijateljstvo i mržnju sve do smaka svijeta. Kad god pokušaju da potpale ratnu vatru, Allah je ugasi. Oni nastoje da na Zemlji smutnju prave, a Allah ne voli smutljivce! (5/64).

A da sljedbenici Knjige vjeruju i grijeha se čuvaju, Mi bismo prešli preko ružnih postupaka njihovih i sigurno bismo ih uveli u džennetske bašče uživanja (5/65).

Da se oni pridržavaju Tevrāta i Indžila i onoga što im objavljuje Gospodar njihov, imali bi šta da jedu, i od onoga što je iznad njih i od onoga što je ispod nogu njihovih. Ima ih i umjerenih, ali ružno je ono što radi većina njih (5/66).

Tekstovi cijele ove cjeline potvrđuju ono što smo rekli u uvodu u ovu suru, da ona nije u cijelosti objavljena nakon sure El-Feth koja je objavljena

povodom Sporazuma na Hudejbiji 6. godine po Hidžri, da su brojni njeni pasusi, po pretežnom mišljenju, objavljeni prije toga i prije protjerivanja Benu Kurejze 4. godine po Hidžri, u godini napada koalicije El-Ahزاب, ako ne i prije tog datuma, prije protjerivanja Benu Nedir nakon Bitke na Uhudu, i Beni Kajnuka' poslije Bitke na Bedru.

Ovi ajeti ukazuju i aludiraju na brojne događaje i slučajeve koji su se desili muslimanskoj zajednici u Medini, zatim na postupke i ponašanje Jevreja i munafiga koje se ne bi moglo nipošto desiti nakon razbijanja njihove snage i moći, a posljednji takav slučaj se desio u pohodu na Beni Kurejza. Ovaj tekst koji govori o uzimanju Jevreja i kršćana za zaštitnike; ovo upozorenje, zapravo prijetnja da je njihov onaj ko ih za zaštitnike prihvati; naznaka da prijateljstvo s njima sklapaju oni čija su srca bolesna potkrijepljujući to strahom od spletke; izazivanje odvratnosti kod muslimana prema prijateljstvu sa onima koji se izigravaju njihovom vjerom; ukazivanje na one koji se ismijavaju sa namazom vjernika kada ga obavljaju; sve ovo može biti samo u situaciji dok Jevreji u Medini još uvijek imaju moć, upliv i utjecaj, koji omogućuje nastanak ovakvih okolnosti i događaja. Ozbiljnost situacije nalaže žestoko upozorenje, ponovljenu prijetnju, a zatim i obznanu stvarnih namjera Jevreja i njihove prirode, razobličenje njihovih spletki, podvala i manevara na ovaj način, raznovrsnim stilom i u različitim varijantama.

U nekim predajama se spominju povodi objave navedenih ajeta od kojih su neki vezani za slučaj Benu Kajnuka' nakon Bitke na Bedru, zatim za stav Abdullaha ibni Ubejja ibni Selula i njegove riječi u vezi sa lojalnošću Jevrejima i njihove lojalnosti njemu: "Ja sam čovjek koji se boji poraza. Ne mogu se odreći prijateljstva gospodara."

Čak i bez ovih predaja, objektivno izučavanje prirode ovih tekstova, njihove atmosfere i njihovo promatranje u svjetlu događaja vezanih za Poslanikov životopis, njihove faze i razvojne etape u Medini dovoljno je da potvrdi naše mišljenje vezano za period objave ove sure.

Tekstovi ove cjeline ukazuju na metodu kur'anskog programa u odgoju muslimanske zajednice i njenoj pripremi za ulogu koju joj je Allah (Subhanehu) odredio; kao što ukazuju i na osnovne postavke tog

programa i principe koje žele usaditi u dušu pojedinca i zajednice u svakom vremenu. Ove temeljne postavke i principi su stabilni i trajni i nisu posebno namijenjeni nekoj generaciji ovog Ummeta mimo drugih. Ovo su osnove podizanja muslimanske jedinice i zajednice u svakoj generaciji.

Kur'an odgaja pojedince u duhu iskrene odanosti svome Gospodaru, Poslaniku, vjeri i muslimanskoj zajednici i nužnosti potpune distinkcije između safa u kojem se nalazi i svakog drugog safa koji nije pod Allahovim bajrakom, koji ne slijedi Poslanikovo (alejhi-s-selam) vodstvo i ne priključuje se Zajednici koja predstavlja Allahovu stranku. On je također podsjeća na činjenicu da ga je Allah (Subhanehu) odabrao da bude zastor za Njegovu moć i sredstvo realizacije kadera u životu ljudi i povijesnim događajima. Ovaj izbor je, sa svim događajima koji iz njega proističu, rezultat Allahove dobrote koju daje kome On hoće i da lojalnost nemuslimanskoj zajednici znači odmetništvo od Allahove vjere, odustajanje od ovog veličanstvenog izbora i odbacivanje Allahove dobrote.

Ovo usmjerenje je očito i jasno u mnogim tekstovima u ovoj cjelini: *O vjernici, ne uzimajte za zaštitnike Jevreje i kršćane! Oni su sami sebi zaštitnici! A njihov je i onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati; Allah uistinu neće ukazati na Pravi Put ljudima koji sami sebi nepravdu čine (5/51). O vjernici, ako neko od vas od vjere svoje otpadne, pa, Allah će sigurno mjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole, prema vjernicima ponizne, a prema nevjernicima ponosite; oni će se na Allahovu putu boriti i neće se ničijeg prijekora bojati. To je Allahov dar, koji On daje kome hoće - a Allah je neizmjereno dobar i zna sve (5/54). Vaši zaštitnici su samo Allah i Poslanik Njegov i vjernici koji ponizno namaz obavljaju i zekjat daju (5/55). Onaj ko za zaštitnika uzme Allaha i Poslanika Njegova i vjernike - pa, Allahova strana će svakako pobijediti (5/56).*

Kur'an zatim upoznaje vjernika sa suštinskim karakterom njegovih neprijatelja, borbe koju vodi protiv njih i oni protiv njega. To je borba doktrine, vjerovanja. Doktrina, akida, postojeći je problem između muslimana i svih njegovih neprijatelja. Oni se neprijateljski ponašaju prema muslimanu prije svega zbog njegove vjere; suprotstavljaju mu se s ovakvim neprijateljstvom stoga što ne prihvaćaju Allahovu vjeru i što mrze svakog onog ko je na Allahovom putu: *Reci: "O sljedbenici Knjige, zar da nas osuđujete zato što vjerujemo u Allaha i u ono što nam se objavljuje, i u ono što je objavljeno prije, - a većina ste grešnici?" (5/59).* To je suština problema i ovo su osnovni motivi i porivi.

Vrijednost ovog programa i vrijednost ovih temeljnih smjernica je ogromna. Iskrena odanost Allahu (Subhanehu), Njegovu Poslaniku, vjeri i muslimanskoj zajednici uspostavljenoj na ovim vrijednostima i spoznaja prirode borbe i naravi neprijatelja u toj borbi su dvije važne stvari kako u realizaciji uvjeta imana tako i u ličnom odgoju muslimana, ili u akcionom ustrojstvu Zajednice. Oni koji nose bajrak ove vjere u osnovi ne vjeruju u nju, niti svojim bićima nešto predstavljaju, niti mogu nešto realizirati u realnom svijetu ukoliko se u njihovim dušama ne iskristališe jasna distinkcija između njih i ostalih blokova i saveza koji ne nose njihovu zastavu, ukoliko njihova odanost Allahu, Njegovom Poslaniku i njihovom vodstvu ne bude čista i iskrena, ukoliko ne budu poznavali prirodu njihovih neprijatelja, njihove motive, porive i karakter borbe koju vode s njima i ukoliko ne budu potpuno sigurni i uvjereni da svi oni skupa rade protiv njih, da oni jedni drugima pomažu u borbi protiv muslimanske zajednice i islamske vjere istovremeno.

Tekstovi ove cjeline ne zadržavaju se samo na otkrivanju motiva borbe u dušama neprijatelja muslimanske zajednice. Oni također otkrivaju i prirodu ovih neprijatelja, obim i domet njihovog griješenja i devijantnog ponašanja kako bi muslimanu bilo jasno s kime ratuje, da mu savjest bude mirna zbog borbe koju vodi i da bude uvjeren, u dubini svoje duše, u neizbježnost i nužnost ove borbe:

O vjernici, ne uzimajte za zaštitnike Jevreje i kršćane, oni su sami sebi zaštitnici (5/51).

O vjernici, ne prijateljujte sa onima koji vjeru vašu za podsmijeh i zabavu uzimaju, bili to oni kojima je data Knjiga prije vas, ili bili mnogobošci, - i Allaha se bojte ako ste vjernici (5/57). I kad pozivate na namaz i to za podsmijeh i zabavu uzimaju, zato što su oni ljudi koji ne shvaćaju (5/58).

A kada vam dolaze, oni govore: "Vjerujemo!" ali oni dolaze kao nevjernici, a takvi i odlaze, a Allah dobro zna ono što oni kriju (5/61). Vidiš mnoge od njih kako u grijehe i nasilje srljaju i kako ono što je zabranjeno jedu; ružno li je to kako postupaju! (5/62). Jevreji govore: "Allahova ruka je stisnuta!" Stisnute bile ruke njihove i prokleti bili zbog toga što govore! Ne, obje ruke Njegove su otvorene, On udjeljuje koliko hoće! A to što ti objavljuje Gospodar tvoj pojačće kod mnogih od njih zabludu i nevjerovanje (5/64). U ta njihova svojstva spada i njihovo ponašanje prema muslimanskoj zajednici, udruživanje protiv nje, ismijavanje i izigravanje njene vjere i

namaza. Musliman nema drugog izbora osim da im se odupre i suprotstavi potpuno mirne savjesti.

Ajeti također naznačavaju ishod i rezultat ove borbe kao i vrijednost imana u životnim putevima i sudbinama zajednica na dunjaluku prije samog obračuna na ahiretu: *Onaj ko za zaštitnika uzme Allaha i Poslanika Njegova i vjernike - pa, Allahova strana će svakako pobijediti* (5/56). *A da sljedbenici Knjige vjeruju i grijeha se čuvaju, Mi bismo prešli preko ružnih postupaka njihovih i sigurno bismo ih uveli u džennetske bašče uživanja* (5/65). *Da se oni pridržavaju Teverāta i Indžila i onoga što im objavljuje Gospodar njihov, imali bi šta da jedu, i od onoga što je iznad njih i od onoga što je ispod nogu njihovih* (5/66).

Ajeti preciziraju i karakteristiku muslimana kojeg Allah odabire za Svoju vjeru i nagrađuje ovim velikim dobročinstvom koje se ogleda kroz izbor za veliku ulogu: *O vjernici, ako neko od vas od vjere svoje otpadne, - pa, Allah će sigurno mjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole, prema vjernicima ponizne, a prema nevjernicima ponosite; oni će se na Allahovu putu boriti i neće se ničijeg prijekora bojati. To je Allahov dar, koji On daje kome hoće - a Allah je neizmjereno dobar i zna sve* (5/54).

Sve ove odredbe i naznake su etape u Programu, u oblikovanju muslimana pojedinca i muslimanske zajednice na čvrstom i stabilnom temelju.

O vjernici, ne uzimajte za zaštitnike Jevreje i kršćane! Oni su sami sebi zaštitnici! A njihov je i onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati; Allah uistinu neće ukazati na Pravi Put ljudima koji sami sebi nepravdu čine (5/51).

Zato ti vidiš one čija su srca bolesna kako se žure da s njima prijateljstvo sklope, govoreći: "Bojimo se da nas kakva nevolja ne zadesi." A Allah će sigurno pobjedu ili nešto drugo od sebe dati, pa će se oni zbog onoga što su u dušama svojim krili kajati, (5/52)

a oni koji vjeruju reći će: "Zar su to oni koji su se zaklinjali Allahom, svojom najtežom zakletvom, da su zaista s vama?" Djela njihova biće poništena, i oni će nastradati (5/53).

Dobro bi bilo da prvo pojasnimo smisao i pojam zaštitništva i prijateljstva (vilajeta) kojeg Allah (Subhanehu) zabranjuje vjernicima da uspostavlja sa Jevrejima i kršćanima.

Ovo podrazumijeva međusobno potpomaganje i savezništvo, a ne odnosi se na slijeđenje i povodenje za njihovom vjerom. Vrlo je daleko i mala je vjerovatnoća da ima među muslimanima neko ko bi naginjao i težio za slijeđenjem jevrejske ili kršćanske vjere. Tu se radi o savezništvu i potpomaganju čiji je propis bio nejasan muslimanima pa su smatrali da je ono dozvoljeno s obzirom na isprepletenost međusobnih veza i interesa; a i s ozirom da je postojalo savezništvo između njih i nekih jevrejskih grupacija prije islama i u početku islama u Medini, sve dok im Allah (Subhanehu) nije to zabranio i naredio prekid takvih veza nakon što je postala jasna nemogućnost savezništva i međusobnog pomaganja i zaštite između muslimana i Jevreja u Medini.

Ovaj smisao je poznat u kur'anskom izražavanju. To značenje je prisutno u govoru o odnosu između muslimana u Medini i muslimana koji nisu učinili hidžru u muslimansku državu. Uzvišeni Allah (Subhanehu) o tome kaže:

A onima koji vjeruju, a koji se nisu iselili - vi ne možete, sve dok se ne isele, zaštitnici biti (8/72).

Prirodno je da se ovdje ne misli na vilajet - zaštitništvo u vjeri, jer musliman je u svakom slučaju zaštitnik i prijatelj drugom muslimanu po vjeri, nego se misli na saradnju i potpomaganje, a to je saradnja i potpomaganje koje ne postoji između muslimana u islamskoj državi i onih muslimana koji nisu učinili hidžru. Ovu vrstu prijateljstva i savezništva ajeti zabranjuju između vjernika, s jedne strane, i Jevreja i kršćana, s druge strane, nakon što je ono postojalo u početku islama u Medini. Velikodušnost islama prema sljedbenicima Knjige je jedna stvar, a uzimanje njih za zaštitnike je druga stvar. Međutim, ova dva značenja se miješaju i prepleću u glavama nekih muslimana koji još nisu u potpunosti spoznali bit ove vjere i njenu ulogu kao realnog programiranog pokreta koji stremi uspostavi realiteta na Zemlji u skladu sa islamskim konceptom koji se po svojoj prirodi razlikuje od ostalih koncepata koje je upoznalo čovječanstvo i stoga se neminovno sudara i sukobljava s tim suprotnim koncepcijama i stanjima; on se sudara i sa prohtjevima ljudi, njihovim devijacijama i udaljavanjem od Božanskog programa; ulazi u neminovnu borbu s ciljem uspostavljanja nove stvarnosti koju on želi i prema kojoj se kreće u jednom progresivnom, aktivnom i kreativnom procesu.

Onima kojima nije jasna ova istina nedostaje čisto osjećanje suštine vjerovanja, kao što im nedostaje nepatvorena svijest o karakteru borbe i prirodi pozicije i stava sljedbenika Knjige u njoj. Oni zanemaruju jasne kur'anske smjernice, miješaju između poziva islama na velikodušnost i toleranciju u postupku sa sljedbenicima Knjige i činjenja im dobra u muslimanskom društvu u kojem su im zagwarantirana prava i između lojalnosti i odanosti koja može biti samo prema Allahu, Njegovom Poslaniku i muslimanskoj zajednici. Oni pri tome zaboravljaju činjenicu koju Kur'an potvrđuje, a to je da su sljedbenici Knjige jedni drugima zaštitnici u borbi protiv muslimanske zajednice. Ovo je nešto što je poznato i stalno prisutno kod njih; da mrze kod muslimana njegov islam, da neće biti zadovoljni sve dok on ne ostavi svoju i prihvati njihovu vjeru; da ustrajavaju u borbi protiv islama i muslimana; da mržnja izbija iz njihovih usta, a da još gore stvari kriju njihove grudi.

Od muslimana se traži da bude tolerantan prema sljedbenicima Knjige, ali mu se zabranjuje da im bude zaštitnik u smislu potpomaganja i savezništva. Njegov put učvršćenja i konsolidacije vjere i ostvarenje jedinstvenog islamskog sistema nespojiv je sa putem sljedbenika Knjige. I bez obzira koliko im iskazao tolerancije i ljubavi, oni neće biti zadovoljni da musliman ostane u svojoj vjeri, niti da realizira svoj sistem i neće ih to spriječiti da se međusobno potpomažu u borbi i urotama protiv islama i muslimana. Koja je to samo naivnost i gaflet misliti da i oni i mi trebamo ići istim putem s ciljem učvršćenja vjere i činiti jedan front prema neznabošcima i ateistima! Ta oni su sa njima kada je u pitanju borba protiv muslimana! Ove činjenice i istine previdaju oni naivni među nama u ovom, a i u svakom vremenu; oni koji misle da se sa sljedbenicima Knjige možemo uzeti za ruke i zajedno se suprotstaviti materijalizmu i ateizmu u svojstvu pripadnika vjere, zaboravljajući i zanemarujući pri tome cjelokupni kur'anski nauk i cjelokupno povijesno iskustvo. Oni (sljedbenici Knjige) su oni koji su govorili: *"Oni su na ispravnijem putu od vjernika"* (4/51). Ti isti sljedbenici Knjige su okupljali pagane u borbi protiv muslimana u Medini i bili su im stalna potpora i zaštita. Sljedbenici Knjige su bili ti koji su tokom 200 godina poduzimali krstaške ratove; oni su ti koji su počinili počinili genocid i grozote u Andaluziji; oni su ti koji su protjerali Arape muslimane u Palestini i na njihova zgrašita i stratišta doveli Jevreje surađujući u tome sa ateistima i materijalistima. Sljedbenici Knjige su ti koji progone muslimane po cijelom svijetu, u Etiopiji, Somaliji, Eritreji, Alžiru, surađuju u tome sa pobornicima ateizma, materijalizma i paganstva, u Jugoslaviji, Kini, Turkestanu, Indiji, u svakom mjestu.

A zatim se među nama pojavljuju oni koji misle, u potpunoj udaljenosti od kategoričkih kur'anskih postavki i odredbi, da je moguće uspostaviti sa sljedbenicima Knjige savezništvo i međusobno potpomaganje u borbi protiv ateističko - materijalističkog monopola na vjeru!

Takvi očito ne čitaju Kur'an, a ako ga čitaju, onda je kod njih došlo do zbrke pa misle da je poziv na toleranciju, koji je obilježje islama, poziv na savezništvo i lojalnost koju zabranjuje Kur'an. Kod ovakvih osoba islam nije živo prisutan u njihovim osjećanjima, ne kao doktrina i vjera osim koje Allah (Subhanehu) drugu vjeru ne prima od ljudi, a niti kao dinamičan pokret čiji je cilj uspostavljanje nove realnosti na Zemlji i suprotstavljanje neprijateljstvima i agresiji sljedbenika Knjige danas, kao što se suprotstavio i jučer. To je pozicija koja se ne da mijenjati, jer je to nešto prirodno.

Ostavimo ovakav svijet koji se ne interesuje za smjernice Kur'ana, i pokušajmo mi shvatiti ovu jasnu kur'ansku poruku:

O vjernici, ne uzimajte za zaštitnike Jevreje i kršćane! Oni su sami sebi zaštitnici! A njihov je i onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati; Allah uistinu neće ukazati na Pravi Put ljudima koji sami sebi nepravdu čine (5/51).

Ovaj poziv je upućen muslimanskoj zajednici u Medini, ali je on istovremeno upućen svakoj muslimanskoj zajednici na bilo kojem dijelu Zemlje do Kijametskog dana; upućen je svim onim na koje se odnosi opis *oni koji vjeruju*.

Povod za upućivanje ovog poziva onima koji vjeruju u ono vrijeme je bila činjenica što još nije postojala potpuna i definitivna razdvojenost između nekih muslimana u Medini i nekih sljedbenika Knjige, poglavito Jevreja; postojale su još uvijek određene veze savezništva i zaštitništva, ekonomije i trgovine, komšiluka i druženja. Sve je to bilo prirodno u historijskoj, ekonomskoj i društvenoj situaciji u Medini prije islama, između medinskih Arapa i Jevreja posebno. Takva situacija i položaj Jevreja im je omogućio spletkarenje protiv islama i njegovih sljedbenika svim onim vrstama spletki koje otkrivaju i nabrajaju brojni kur'anski tekstovi, a neke od njih su već predočene i prezentirane u pet prethodnih džuzova *Zilala*. Neke od njih upravo opisuju tekstovi ove cjeline.

Kur'an dolazi da kod muslimana formira neophodnu svijest o borbi koju vodi putem vjere za realizaciju islamskog programa u stvarnom životu i da u njegovoj svijesti potakne osjećaj potpune razlučenosti između njega

i svakog ko ne pripada muslimanskoj zajednici i ne stoji pod njenim posebnim bajrakom; razdvojenost koja ne negira i ne eliminiše etičku toleranciju i velikodušnost. Jer, to je osobina koja uvijek krasi muslimana. Ali eliminiše zaštitništvo i lojalnost koju musliman iskazuje u svom srcu samo Allahu (Subhanehu), Njegovom Poslaniku i vjernicima; ta svijest i razlučenost su neophodni muslimanima u svakoj zemlji i u svakoj generaciji.

O vjernici, ne uzimajte za zaštitnike Jevreje i kršćane! Oni su sami sebi zaštitnici! A njihov je i onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati; Allah uistinu neće ukazati na Pravi Put ljudima koji sami sebi nepravdu čine (5/51).

Oni su jedni drugima zaštitnici. To je istina koja nije vezana za vrijeme, jer ona izvire iz same prirode stvari. Oni neće biti prijatelji i zaštitnici muslimanske zajednice u bilo kojoj zemlji i u bilo koje vrijeme. Stoljeća su prohujala jedno za drugim potvrđujući istinitost ovih riječi. Jedni su drugima pomagali u sukobu protiv Muhammeda (alejhi-s-selam) i muslimanske zajednice u Medini. U takvim stvarima su se ispomagali i surađivali u svim zemljama i u svim povijesnim razdobljima. To pravilo nije izostalo ni jednom; na terenu se nije desilo osim ono što je Kur'an ustvrdio u formi trajnog opisa, a ne pojedinačnog slučaja. Izbor imenske rečenice u ovoj formi: *oni su jedni drugima zaštitnici*, također nije slučajan; izbor je ciljan kako bi upućivao na trajno i autentično svojstvo i karakter. Na ovu temeljnu istinu nadovezuje se posljedica i zaključak: ako su Jevreji i kršćani jedni drugima zaštitnici, njima je odan i lojalan jedino onaj ko je i sam takav. Osoba iz islamskog safe koja ih uzima za zaštitnike sama sebe izbacuje iz islamskog safe i odbacuje od sebe svojstvo tog safe - islam i priključuje se drugom safu. To je normalan i realan rezultat: *A njihov je i onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati (5/51).*

On sam sebi nasilje i nepravdu čini, a i Allahovoj vjeri i muslimanskoj zajednici. Zbog ovog nasilja i nepravde Allah (Subhanehu) ga ubraja među Jevreje i kršćane kojima je dao svoju lojalnost i odanost i neće ga uputiti na Pravi Put i vratiti u muslimanski safe: *Allah uistinu neće ukazati na Pravi Put ljudima koji sami sebi nepravdu čine (5/51).*

Ovo je bilo žestoko i oštro upozorenje muslimanskoj zajednici u Medini, ali ono svakako nije pretjerano. Oštro jeste, ali je slika stvarnog stanja. Nije moguće da musliman pokloni svoje savezništvo, zaštitu i lojalnost Jevrejima i kršćanima, a oni su jedni drugima zaštitnici, i da u isto vrijeme ostane sa svojim islamom i imanom i da zadrži članstvo u

muslimanskom safu koji je lojalan Allahu, Njegovom Poslaniku i vjernicima. Tu se putevi razilaze.

Ne može se odlagati i razvodnjavati konačno i definitivno opredjeljenje muslimana i njegovo distanciranje od svakog onog ko ne slijedi islamski program ili ide pod neislamskim bajrakom. Nakon toga izjašnjavanja musliman je u mogućnosti da uradi dobro djelo u velikom islamskom pokretu koji, u prvom redu, ima cilj uspostavu jedinstvenog, realnog sistema na Zemlji, različitog od svih drugih sistema, koji se temelji na samosvojnom konceptu, različitom od svih drugih koncepcija.

Musliman mora biti kategorički uvjeren u čemu nema nimalo kolebanja, da Allah (Subhanehu), nakon poslanstva Muhammeda (alejhi-s-selam) jedino njegovu vjeru, islam, prihvata od ljudi kao vjeru; da je njegov program, kojim ga Allah (Subhanehu) duži, samosvojan i jedinstven, da mu drugi programi ne nalikuju; da ga ne može zamijeniti neki drugi program; da ljudski život nije valjan bez njegove primjene; da mu Allah (Subhanehu) neće oprostiti i ukabuliti ako ne utroši svu svoju snagu i energiju u realizaciji tog programa u svim njegovim aspektima: doktrinarnim i društvenim; da mora uložiti sav svoj trud, da ne smije prihvatiti neki drugi program kao zamjenu, pa makar se radilo i o malom djeliću, da ne smije pomiješati između njega i nekog drugog programa u doktrinarnim pitanjima, društvenom sistemu ili pravnim propisima, osim kada se radi o propisima koje je Allah (Subhanehu) zadržao u ovom šeriatu, a bili su propisani i u prethodnim pravnim sistemima sljedbenika Knjige.

Samo kategorička uvjerenost muslimana u sve ovo će ga podstaći da se prihvati odgovornosti i ponese teret realizacije Allahovog programa savladujući teške prepreke, napore, žestoko opiranje, spletkarenje i bol koji nekada prelazi granice izdržljivosti i snage. U protivnom, čemu sav taj trud i patnja koja se ulaže u instaliranju nečega što može biti zamijenjeno iz arsenala postojećeg džahilijeta, bez obzira da li se radilo o džahilijetu u obliku paganskih vjerovanja, devijacija sljedbenika Knjige ili otvorenog ateizma? Zapravo, čemu sva ta muka i naprezanje u instaliranju islamskog koncepta ako su razlike između njega i koncepcije sljedbenika Knjige ili nekog drugog neznatne u tolikoj mjeri da se o njima može postići nagodba? Oni koji pokušavaju razvodnjavanje ovog definitivnog razlučivanja u ime tolerancije i približavanja stavova između pripadnika nebeskih vjera, pogriješno shvaćaju pojam vjere, kao što griješe i u razumijevanju pojma tolerancije. Jedino priznata i legitimna vjera kod Allaha (Subhanehu) je posljednja vjera. A tolerancija se ispoljava i ogleda

u personalnim odnosima, a ne u doktrinarnom konceptu niti u društvenom sistemu. Oni pokušavaju da razvodne i rastoče nepokolebljivo uvjerenje (jekin) u duši muslimana da Allah (Subhanehu) ne prihvata drugu vjeru osim islama; da je on obavezan provesti Allahov programi formulisan i dat kroz islam i da ne može prihvatiti nikakvu zamjenu niti ikakvu promjenu, pa makar i malu; takvo uvjerenje gradi Kur'an svojim ajetima: *Allahu je prava vjera jedino - islam* (3:19).

A onaj ko želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena (3/85), I čuvaj ih se da te ne odvrte od nečega što ti Allah objavljuje (5/49)... O vjernici, ne uzimajte za zaštitnike Jevreje i kršćane! Oni su sami sebi zaštitnici! A njihov je i onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati (5/51). Konačna presuda pripada Kur'anu. Musliman se ne treba obazirati na popustljivost popustljivaca niti na njihovo rastakanje ovog uvjerenja.

Kur'anski kontekst odslikava to stanje koje je vladalo i zbog čega se objavljuje ovo upozorenje: *Zato ti vidiš one čija su srca bolesna kako se žure da s njima prijateljstvo sklope, govoreći: "Bojimo se da nas kakva nevolja ne zadesi"* (5:52).

Ibni Džerir veli: Kazivao nam je Ebu Kurejb, njemu Idris da je čuo od svog oca, a on od 'Atije ibni Sa'da koji je rekao: Došao je 'Ubade ibni Samit iz plemena Benu Haris ibni Hazredž kod Resulullaha (alejhi-s-salam) i rekao: "Allahov Poslaniče, imam mnogo prijatelja i zaštitnika među Jevrejima, ja se pred Allahom i Njegovim Poslanikom odričem prijateljstva i zaštitništva Jevreja, a za prijatelja i zaštitnika uzimam Allaha i Njegova Poslanika." Tada Abdullah ibni Ubejj (predstavnik licemjera) reče: "Bojim se da nas kakva nevolja ne zadesi. Ja se ne odričem zaštitništva prijatelja." Poslanik reče Abdullahu ibni Ubejju: "O, Ebu Habbabe, zaštitništvo (vilajet) Jevreja s kojim škrtariš i otimaš ga od Ubadea ibni Samita neka u cijelosti pripadne tebi, bez njega!" "Prihvatam," odgovori mu ovaj licemjer. Potom je došla objava ajeta: *O vjernici, ne uzimajte za zaštitnike Jevreje i kršćane...* (5/51).

Ibni Džerir veli: Prenio nam je Hennad da mu je kazivao Jūnus ibni Bukejr, a njemu Osman ibni Abdurahman da je Zuhri rekao: Kada su mušrici poraženi na Bedru, muslimani rekoše svojim zaštitnicima Jevrejima: "Primite islam prije nego vas zadesi ista sudbina kao i mušrike na Bedru." Na to Malik ibni Sajf reče: "Vara vas to što ste pobijedili grupu Kurejsija koji nemaju znanja o vođenju rata. Ali ako bismo mi čvrsto odlučili da sakupimo vojsku protiv vas, ne bi nam se mogli oduprijeti." 'Ubade ibni Samit tada reče: "Allahov Poslaniče, doista su moji prijatelji

među Jevrejima moćni, dobro naoružani i opasni. Ali ja se odričem prijateljstva i zaštitništva Jevreja. Nemam drugog prijatelja i zaštitnika osim Allaha i Njegova Poslanika.” “Ja se ne odričem prijateljstva i zaštitništva Jevreja”, reče Abdullah ibni Ubejj, “oni su mi neophodni.” “Ebu Habbabe”, reče Poslanik (alejhi-s-selam) “to prijateljstvo i zaštitništvo Jevreja koje tako visoko cijeniš i o kojem se prepireš sa ‘Ubadeom, u cijelosti sada pripada tebi.” “Onda prihvatam”, odgovori ovaj licemjer.

Muhammed ibni Ishāk veli: “Benu Kajnuka’ je prvo jevrejsko pleme koje je raskinulo sporazum sa Poslanikom (alejhi-s-selam). Kazivao mi je Asim ibni Omer ibni Katade da ih je Poslanik (alejhi-s-selam) opsjedao sve dok nisu prihvatili njegovu presudu. Kada se to desilo pride Abdullah ibni Ubejj ibni Selul i reče Poslaniku: “Muhammede, lijepo postupi sa mojim zaštitnicima i prijateljima, a bili su saveznici plemena Hazredž.” Poslanik (alejhi-s-selam) ga zadrža, a on opet reče: “Muhammede, lijepo postupaj sa mojim prijateljima.” Poslanik se okrenu od njega, a on stavi ruku u prorez na njegovom štitu, našto mu Poslanik (alejhi-s-selam) reče: “Pusti me!” Poslanik se bio toliko rasrdio da su mu na licu vidjeli sjenu, a zatim mu reče: “Teško tebi, pusti me!” “Bogami te neću pustiti sve dok mi ne obećaš da ćeš lijepo postupiti s mojim prijateljima. Četiri stotine ljudi bez oklopa i tri stotine vojnika sa oklopom branili su me i štitili od svih neprijatelja, da ih eliminišeš za jedan dan? Ja sam čovjek koji se boji nesreće i nevolje”, reče Abdullah ibni Ubejj. “Eto ti ih”, reče mu Poslanik (alejhi-s-selam).

Muhammed ibni Ishāk također prenosi od Ebu Ishāka ibni Jesara, a on od ‘Ubadea da je Velid ibni ‘Ubade ibni Samit rekao: “Kada je pleme Benu Kajnuka’ povelio rat protiv Resulullaha, Abdullah ibni Ubejj ih je branio i zauzimao se za njih. Ubade ibni Samit je došao kod Allahovog Poslanika, a bio je jedan od pripadnika plemena Beni Auf ibni Hazredž i bio je u savezništvu sa Jevrejima kao i Abdullah ibni Ubejj, i odrekao se savezništva s njima rekavši: Allahov Poslaniče, odričem se savezništva s njima pred Allahom i Njegovim Poslanikom i za saveznike uzimam Allaha, Resulullaha i vjernike; odričem se savezništva i zaštitništva nevjernika.” U predaji se dalje navodi da su povodom ovog slučaja i stava Abdullaha ibni Ubejja objavljeni ajeti iz sure El-Maide: *O vjernici, ne uzimajte za zaštitnike Jevreje i kršćane! Oni su sami sebi zaštitnici!* (5/51) sve do ajeta: *Onaj ko za zaštitnika uzme Allaha i Poslanika Njegova i vjernike - pa, Allahova strana će svakako pobijediti* (5/56).

Imam-i Ahmed prenosi senedom Kutejbe ibni Seida - Jahjaa ibni Zekerijja - Muhammeda ibni Ishāka, Zuhrija - Avde, od Usame ibni Zejda da je on rekao: “Bio sam u pratnji Poslanika (alejhi-s-selam) prilikom

posjete Abdullahu ibni Ubejju, koji je bio bolestan. Poslanik mu tada reče: "Zabranio sam ti ljubav prema Jevrejima", našto mu on odgovori: "Mrzio ih je i Es'ad ibni Zurare, pa je umro." (Prenosi Ebu Davūd od Muhammeda ibni Ishāka.)

Ove predaje u globalu ukazuju na stanje u muslimanskom društvu koje vuče korijene iz atmosfere koja je vladala u Medini prije islama i iz shvatanja koja još nisu bila zauzela odlučan stav u pitanju odnosa sa Jevrejima, koji se odnosi između muslimana i Jevreja mogu razvijati, a koji ne. Ono što privlači pažnju je činjenica da ove predaje govore samo o Jevrejima i da se u tim slučajevima ne spominju kršćani. Međutim, tekst obuhvata i Jevreje i kršćane. To je stoga što on kani uspostaviti trajni koncept, stabilan i trajan odnos između muslimana i ostalih grupa, bez obzira da li se radilo o sljedbenicima Knjige ili politeistima (o čemu će biti govora u ovoj cjelini). Iako u globalu postoji razlika između stavova Jevreja i stavova kršćana prema muslimanima u Poslanikovo vrijeme, a i sam Kur'an ukazuje na ovu razliku na drugom mjestu u ovoj suri u ajetu: *Ti ćeš sigurno naći da su vjernicima najljući neprijatelji Jevreji i mnogobošci; i svakako ćeš naći da su vjernicima najbliži prijatelji oni koji govore: "Mi smo kršćani"* (5/81), i pored ove razlike koja je tada postojala, tekst ovdje povlači liniju jednakosti između Jevreja i kršćana, kao što naredni tekst povlači liniju jednakosti između i jednih i drugih, s jedne strane, i između ostalih nevjernika, s druge strane, kada je u pitanju savezništvo i zaštitništvo. To je stoga što se ovaj problem temelji na drugom stabilnom principu, a to je da musliman ne može praviti savezništvo sa nemuslimanom, da musliman može biti lojalan i odan samo Allahu, Njegovom Poslaniku i muslimanskoj zajednici. Sve grupe izvan ovog, su u ovom pitanju iste, bez obzira koliko njihov odnos u određenim slučajevima i okolnostima bio divergentan.

Allah (Subhanehu) je, postavljajući i određujući muslimanskoj zajednici ovo vrlo strogo pravilo, Svojim znanjem obuhvatio cijelu povijest, a ne samo period vezan za Poslanika (alejhi-s-selam) i njegove okolnosti. Povijesna zbivanja su kasnije pokazala da neprijateljstvo kršćana prema ovoj vjeri i muslimanskoj zajednici u većini zemalja nije nimalo manje od neprijateljstva Jevreja. Ako izuzmemo arapske i egipatske kršćane i njihov korektan odnos prema islamu, imamo kršćanske zemlje na Zapadu koje su tokom cijele svoje povijesti, od momenta doticaja sa islamom, pokazivale prema njemu neprijateljstvo i mržnju i vodile rat i urotu protiv njega ništa drugačije od rata i urote Jevreja u bilo koje vrijeme. Čak je i Etiopija, čiji je tadašnji poglavar lijepo primio muslimanske muhadžire i islam,

promijenila politiku i povelu najžešći i najbrutalniji rat protiv islama i muslimana; u čemu su im jedino Jevreji ravni.

Allah (Subhanehu) je sve ovo znao. I stoga je muslimanu utemeljio ovo opće pravilo, bez obzira na stvarnost vremenskog perioda u kojem je Kur'an objavljivan i njegovih privremenih okolnosti i bez obzira na pojedinačne iznimne slučajeve koji se dešavaju tu i tamo. Islam i oni koji se smatraju i ubrajaju u njegove sljedbenike, pa makar sa islamom ne imali nikakve veze, još uvijek su pod teretom brutalnog rata kojeg protiv njih i njihove vjere vode Jevreji i kršćani u svim dijelovima Zemlje, potvrđujući istinitost Allahovih riječi: *Oni su jedni drugima prijatelji i zaštitnici*, a što obavezuje svjesne muslimane da ostaje savjet njihova Gospodara, zapravo kategoričkom naredbom, nedvosmislenom zabranom i definitivnom presudom o potpunom razdvajanju između Allahovih prijatelja i prijatelja Njegovog Poslanika, s jedne strane, i svakog drugog bloka i saveza koji nije pod Allahovim bajrakom, s druge strane.

Islam nalaže muslimanu da svoje odnose s drugim ljudima gradi na temelju svoje vjere. Prijateljstvo, lojalnost i neprijateljstvo baziraju se kod muslimana na razini shvatanja, a i praktično, na njegovom vjerovanju (akidi). Stoga ne može biti zaštitništva (el-vela'), a to je međusobno potpomaganje, između muslimana i nemuslimana. Jer oni se ne mogu potpomagati u sferi vjere, pa čak ni u frontu prema ateizmu, npr. kako to zamišljaju neki naivni između nas i oni koji ne čitaju Kur'an. A kako da se potpomažu kada nemaju jedinstvene platforme na kojoj će se to potpomaganje zasnivati?

Neki koji ne čitaju Kur'an i ne poznaju suštinu islama i neki koji su obmanuti i opsjenuti smatraju da je svaka religija vjera, a svako neznaboštvo ateizam te stoga može doći do formiranja vjerskog bloka i fronta nasuprot ateizmu, jer on niječe i negira svaku vjeru i bori se protiv bilo kakvog vjerskog osjećanja općenito.

Međutim, po islamskom shvatanju, stvar ne stoji tako, a ni u osjećaju muslimana koji je *okusio* islam, a islam može okusiti samo onaj ko ga prihvati kao doktrinu i angažira se u duhu te doktrine na planu uspostave islamskog sistema.

U islamskom konceptu i osjećaju muslimana svaka je stvar jasna i određena. Din je samo islam. Nema druge legitimne vjere koju islam priznaje. Jer Allah (Subhanehu) to kaže: *Allahu je prava vjera jedino - islam (3/19); A onaj ko želi neku drugu vjeru, osim islama, neće mu biti primljena*

(3/85). Nakon poslanstva Muhammeda (alejhi-s-selam) nema vjere kojom je Allah (Subhanehu) zadovoljan i koju priznaje i prima osim ovog islama u obliku u kojem ga je donio Muhammed (alejhi-s-selam). Ono što je bilo prihvatljivo kod kršćana prije poslanstva Muhammeda (alejhi-s-selam) više nije prihvatljivo. Isto tako, ono što je bilo prihvatljivo kod Jevreja prije poslanstva Išaa (alejhi-s-selam) nije bilo više prihvatljivo nakon njegovog poslanstva.

Postojanje Jevreja i kršćana - sljedbenika Knjige - i nakon poslanstva Muhammeda (alejhi-s-selam) ne znači da Allah (Subhanehu) prihvata njihovo opredjeljenje i priznaje im da slijede nebesku (Božansku) vjeru. To je bilo prije poslanstva posljednjeg Poslanika. Ali nakon njegovog poslanstva nema druge vjere, po islamskom shvatanju i u osjećaju muslimana, osim islama. Na ovo ukazuje decidan, jasan i nedvosmislen kur'anski tekst koji se ne može drugačije protumačiti.

Islam ih ne prisiljava da ostave svoja uvjerenja i doktrinu i da prihvate islam, jer: *U vjeru nije dozvoljeno silom nagoniti* (2/256), ali to ne znači da on priznaje njihovo ispovijedanje obreda i njihove dogme legitimnom *vjerom*.

Zato ne može biti govora o nekom vjerskom bloku ili savezu u kojem bi učestvovao islam, kao jedan od članova, u suprotstavljanju ateizmu. Postoji vjera, a to je islam, na jednoj strani, i *nevjera*, sve što je mimo islama, na drugoj strani. Ova *nevjera* može biti u okviru dogmi čiji je korijen *nebeski*, ali su one same iskrivljene, ili u obliku dogmi koje su u osnovi paganske i koje su kao takve i ostale, ili u obliku ateizma koji negira vjeru. Ove raznovrsne forme *nevjere* se međusobno razlikuju, ali se sve one također razlikuju od islama i nema zajedništva i savezništva između njih i islama.

Musliman kontaktira i komunicira sa sljedbenicima Knjige i dužan je lijepo postupati sa njima, kao što smo to istakli ranije, pod uvjetom da ga ne uznemiravaju u njegovoj vjeri. Dozvoljeno mu je oženiti se s čestitim i čednim pripadnicama Knjige, uz postojanje pravnih razmimoilaženja kada je u pitanju kršćanka koja vjeruje u božanski karakter Mesiha ili njegovo sinovstvo, ili trojstvo, da li je ona sljedbenica Knjige, te je dozvoljeno oženiti se s njom, ili je politeistkinja pa je zabranjeno oženiti se s njom. Čak i ako prihvatimo princip dozvole ženidbe s kršćankama i Jevrejkama općenito. Lijep odnos, postupak i dozvola ženidbe ne znače lojalnost, zaštitništvo i potpomaganje u vjeri, niti podrazumijeva priznanje muslimana da je vjera sljedbenika Knjige, nakon poslanstva Muhammeda

(alejhi-s-selam) vjera koju Allah (Subhanehu) prihvata i s kojom islam može biti u zajedničkoj koaliciji u suprotstavljanju ateizmu.

Islam je došao da ispravi vjerovanja sljedbenika Knjige isto kao što je došao da ispravi vjerovanja politeista i totemista. Sve ih poziva u islam, jer je samo on vjera koju Allah (Subhanehu) prima od ljudi. Pošto su Jevreji razumjeli da oni nisu pozvani da prihvate islam, i poziv u islam imteško pao, Kur'an ih suočava sa ajetima u kojima ih Allah (Subhanehu) poziva u islam, i u slučaju da to odbiju, naziva ih nevjernicima.

Musliman ima obavezu da poziva sljedbenike Knjige u islam kao i ateiste i pagane bez ikakve razlike. Njemu nije dozvoljeno da prisili u vjeru ni jedne ni druge. Jer, uvjerenje i vjerovanje se u srcima ne može graditi prisilom. Prisila u vjeru ne samo da je zabranjena već ne daje nikakva ploda ni rezultata.

Nije ispravno da musliman priznaje vjeru sljedbenika Knjige, nakon poslanstva Muhammeda (alejhi-s-selam), da je to vjera koju prihvata Allah, a onda, i pored toga, da ih poziva u islam. On je obavezan da ih poziva u islam samo na osnovu jedne stvari, a to je da to u što oni vjeruju i što ispoljavaju nije vjera i da ih on poziva u vjeru. Ako se prihvati ova činjenica onda je nelogično da on sa svojim doktrinarnim učenjem pristupi u međusobnu suradnju u promicanju vjere sa nekim ko ne ispoljava islamsko učenje. Ovo pitanje u islamu je doktrinarno, imansko. Ono je također i organizaciono - akciono pitanje.

Što se tiče doktrinarno - imanskog aspekta ovog pitanja, mislimo da je ono, poslije ovog pojašnjenja koje smo naveli i koje je utemeljeno na kategoričkim kur'anskim tekstovima koji zabranjuju savezništvo i lojalnost između muslimana i sljedbenika Knjige, postalo sasvim jasno. Kada je u pitanju organizaciono - akcioni aspekt problema, stvar je također jasna. Ako se sva aktivnost muslimana treba usmjeriti u pravcu uspostave Allahovog programa u životu, a to je program kojeg je zacrtao islam s kojim je došao Muhammed (alejhi-s-selam) sa svim njegovim detaljima i aspektima koji obuhvataju svako polje aktivnosti čovjeka u životu, pa kako onda musliman može surađivati u tom svom angažmanu i aktivnosti sa onim koji ne vjeruje u islam kao vjeru, program, sistem i šeriat, i s onim ko svoju aktivnost usmjerava ka drugim ciljevima, koji, ako nisu neprijateljski okrenuti islamu i njegovim ciljevima, u najmanju ruku nisu identični sa ciljevima islama. Islam ne priznaje cilj ili djelo koje nije utemeljeno na vjeri bez obzira koliko samo po sebi izgledalo dobrim: *Djela nevjernika u*

Gospodara njihova nalik su na pepeo koji vikor u olujnom danu raznese (14/18).

Islam nalaže muslimanu da sva njegova djela budu iskreno na putu islama i ne može se ni zamisliti mogućnost odvajanja bilo kojeg djelića svakodnevne aktivnosti muslimana od islama. Ovu mogućnost može pretpostaviti samo onaj ko ne poznaje prirodu islama i narav islamskog programa. Nemoguće je zamisliti da postoje neki aspekti života izvan ovog programa u kojem bi bila moguća suradnja sa onima koji gaje neprijateljstvo prema islamu ili koji nisu zadovoljni muslimanom osim ako ostavi islam, kako Allah (Subhanehu) izričito kaže u Kur'anu iznoseći ono što Jevreji i kršćani traže od muslimana da bi s njim bili zadovoljni. U pitanju je teorijska i praktična nemogućnost. Abdullah ibni Ubejj, jedan od onih u čijem je srcu bolest, opravdavao je svoje zalaganje i trud u iskazivanju lojalnosti i zaštitništvu Jevrejima riječima: "Ja sam čovjek koji se boji kakve nesreće. Bojim se da nas ne zadesi kakva nevolja, teškoća i bijeda." Ovakvo argumentiranje je znak bolesti srca i slabosti imana. Jer, istinski zaštitnik je Allah, istinski pomagač je Allah; traženje pomoći od drugog je zabluda, beskorisna besposlica. Ali izgovor i opravdanje Ibni Selula je argument i opravdanje svih Ibni Selula tokom povijesti; njegova predodžba i shvatanje je shvatanje svakog munafika bolesnog srca, koje ne spoznaje suštinu imana. S druge strane, srce Ubadea ibni Samita je osjetilo odvratnost prema lojalnosti i zaštitništvu Jevreja nakon što su pokazali i uradili to što su uradili. Jer, to je srce koje vjeruje i ono je odbacilo lojalnost Jevrejima kada ju je iskazao i objeručke prihvatio Abdullah ibni Ubejj ibni Selul.

To su dva različita ponašanja nastala iz dva divergentna shvatanja i osjećanja. Ova razlika između srca vjernika i srca onog ko ne poznaje iman postoji tokom cijele povijesti.

Kur'an prijeti onima koji pomoć traže od neprijatelja njihove vjere, koji se udružuju protiv njih, munaficima koji Allahu iskreno ne ispoljavaju svoju vjeru i svoju lojalnost, koji se u Njega iskreno ne uzdaju; prijeti im mogućim osvajanjem ili nečim što razlučuje situaciju i otkriva licemjerstvo koje je skriveno.

A Allah će sigurno pobjedu ili nešto drugo od Sebe dati, pa će se oni zbog onoga što su u dušama svojim krili kajati (5/52).

I tada, nakon pobjede, svedjedno da li se radilo o oslobađanju Mekke ili ta pobjeda bila u vidu raskrinkavanja licemjerstva ili nakon dolaska

druge Allahove odredbe, kajat će se oni čija su srca bolesna, zbog svog utrkivanja u iskazivanju lojalnosti i zaštitništva Jevrejima i kršćanima, zbog svog licemjerstva koje je raskrinkano. Tada će se vjernici čuditi stanju licemjera i ponižavajućem položaju u koji su dospjeli, osuđujući njihovo licemjerstvo i postupke:

A oni koji vjeruju reći će: "Zar su to oni koji su se zaklinjali Allahom, svojom najtežom zakletvom, da su zaista s vama?" Djela njihova biće poništena, i oni će nastradati (5/53).

Allah (Subhanehu) je dao pobjedu, razotkrile su se namjere, djela su poništena, neke grupe su poražene. Allahovo (Subhanehu) obećanje pobjede i dalje važi dokle god se i kad god se budemo držali Njegova užeta, kad budemo samo Njemu iskreni i lojalni, kad budemo razumijevali Njegov program, na njemu gradili svoja shvatanja i stanja i kad god budemo polazili u borbu sukladno Allahovoj uputi i smjernicama, ne uzimajući druge zaštitnike i saveznike mimo Allaha (Subhanehu), Njegovog Poslanika i vjernika.

Nakon završetka prvog poziva vjernicima da se okanu savezništva i prijateljstva sa Jevrejima i kršćanima, da paze da ne postanu njihovi zbog lojalnosti i savezništva s njima te da zbog toga ne izađu iz islama a da to i ne osjete ili ne namjeravaju, dolazi drugi poziv u kojem je sadržano upozorenje i prijetnja onome ko se odmetne od islama zbog ove lojalnosti i zaštitništva ili iz nekog drugog razloga, da on za Allaha (Subhanehu) ne predstavlja ništa, da nije izvan Njegovog domašaja, da ne može naštetiti Njegovoj vjeri, da Njegova vjera ima svoje pristalice i pomagače; ako odustanu ovi, dovest će druge. Ovaj proglas ocrtava lik i izgled te, u Njegovom znanju odabrane, grupe za Njegovu vjeru. Te karakteristike i crte su privlačne, lijepe, svijetle. On također naznačava jedinu stranu kojoj musliman treba usmjeriti svoju odanost, ljubav i lojalnost. Proglas završava utvrđivanjem neizostavnog kraja i rezultata borbe koju vodi Allahova stranka protiv drugih stranaka, u kojima uživaju oni koji su bili iskreno odani i lojalni Allahu (Subhanehu), Njegovom Poslaniku i vjernicima:

O vjernici, ako neko od vas od vjere svoje otpadne, pa, Allah će sigurno mjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole, prema vjernicima

ponizne, a prema nevjernicima ponosite; oni će se na Allahovu putu boriti i neće se ničijeg prijekora bojati. To je Allahov dar, koji On daje kome hoće - a Allah je neizmjereno dobar i zna sve (5/54).

Vaši zaštitnici su samo Allah i Poslanik Njegov i vjernici koji ponizno namaz obavljaju i zekjat daju (5/55).

Onaj ko za zaštitnika uzme Allaha i Poslanika Njegova i vjernike - pa, Allahova strana će svakako pobijediti (5/56).

Prijetnja i upozorenja onome ko se od vjere svoje odmetne u ovoj formi i na ovom mjestu odnosi se u prvom redu na sponu između savezništva sa Jevrejima i kršćanima i između odmetništva od islama, posebno kada se uzme u obzir da ono dolazi nakon stava da se onaj ko ih uzme za zaštitnika smatra jednim od njih, izopćenim od muslimanske zajednice i priključenim njihovom društvu. *A njihov je i onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati (5/51).* S tog aspekta je ovaj drugi proglas u ovom kontekstu, ustvari, potvrda prvog poziva i proglašenja. Na ovo ukazuje i treći proglas koji slijedi iza ovog drugog, a koji je skoncentrisan na zabranu savezništva sa sljedbenicima Knjige i nevjernicima. Tekst spaja među njima na način koji upućuje na to da je lojalnost sljedbenicima Knjige jednako lojalnosti nevjernicima, te da razlika u odnosima prema jednim i drugima nije vezana za problem lojalnosti i zaštitništva, već za nešto drugo u šta ne ulazi savezništvo:

O vjernici, ako neko od vas od vjere svoje otpadne, - pa, Allah će sigurno mjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole, prema vjernicima ponizne, a prema nevjernicima ponosite; oni će se na Allahovu putu boriti i neće se ničijeg prijekora bojati. To je Allahov dar, koji On daje kome hoće - a Allah je neizmjereno dobar i zna sve (5/54).

Allahov izbor vjerničke skupine koja će biti sredstvo izvršenja Njegovog kadera vezanog za učvršćenje Allahove vjere na Zemlji, potvrdu Njegove supremacije i vlasti u životu ljudi, nametanje Njegovog programa za arbitra u njihovim stanjima i sistemima, primjena Njegovog šeriata u zakonodavnoj sferi i ostvarenje dobra, čistote, razvoja i prosperiteta na Zemlji, uz pomoć ovog programa i šeriata, taj izbor izvršitelja ovog zadatka je čista Allahova blagodat i dobrota. Pa ko može odbiti tu blagodat i lišiti se te dobrote? A Allah je u svakom slučaju neovisan i od jednog i od drugog i od svih svjetova. On odabire za tu veliku blagodat i dobrotu između Svojih robova one koje smatra dostojnim za to.

Slika u kojoj se predstavlja ovdje ova izabrana skupina je jasnih obrisa, snažnih crta, svijetla, privlačna, srcima draga:

Pa, Allah će sigurno mjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole (5/54).

Medusobna ljubav i zadovoljstvo - to je veza između njih i njihova Gospodara; ljubav, taj sveprožimajući, profinjeni, fluidni, nježni, prijazni i dražesni duh veže narod sa njihovim voljenim Gospodarom.

Vrijednost Allahove (Subhanehu) ljubavi prema nekom od Njegovih robova može spoznati samo onaj ko je spoznao Allaha (Subhanehu) preko Njegovih atributa, onako kako je On Sam Sebe opisao i ko je osjetio odjek tih svojstava u svojoj duši, svojim osjećanjima u cijelom svom biću.

Da, stvarnu vrijednost ovog dara može procijeniti samo onaj ko je upoznao Darovatelja, onaj ko zna ko je Allah, ko je Stvoritelj ovog ogromnog, kolosalnog Kosmosa, Stvoritelj čovjeka koji predstavlja Kosmos u malome; kolika je Njegova veličina, moć, vlast; ko je On, a ko je taj rob kome Allah daruje Svoju ljubav, taj rob koji je proizvod Njegovih (Subhanehu) ruku, a on je Veličanstveni, Veliki, Živi, Vječni, Koji je oduvijek, Koji je zauvijek, Prvi, Posljednji, Vidljivi i Nevidljivi. Ljubav roba prema Njegovom Gospodaru je blagodat koju također može spoznati samo onaj ko ju je okusio. Ako je Allahova ljubav prema nekom Svom robu ogromna, veličanstvena stvar i neizmjereno velika dobrota, Njegova blagodat prema robu u vidu upute ka ljubavi prema Allahu i iskušenja tog jedinstvenog neponovljivog ukusa kojem nije ravan ni sličan nijedan okus ljubavi je također ogromna, veličanstvena blagodat i neizmjereno velika dobrota. Ako je Allahova ljubav prema robu nešto što se ne da opisati i izraziti, ljubav roba prema njegovom Gospodaru je nešto što riječ teško i rijetko može registrirati i iskazati osim u rijetkim izljevima osjećanja u riječima zaljubljenika. U tome su najdalje otišli iskrene sufije, a njih je mali broj među masom onih koji oblače sufijsku odjeću i imaju dugogodišnji sufijski staž. Stihovi Rabije 'Adevije još uvijek transponiraju u moja osjećanja njeno iskreno kušanje te jedinstvene ljubavi:

Da mi je osjetiti Tvoju slast kada se život zamuti -
da si Ti zadovoljan kad su ljudi ljuti!
Da je ono što je između mene i Tebe u redu
pa makar ono što je između mene i ljudi u neredu.
Sve je lahko kad ljubav Tvoja traje
sve iznad prašine, prašina je.

Ova ljubav Veličanstvenog prema Svome robu i ljubav roba prema Dobročinitelju, Darovatelju, širi se kroz Univerzum, ulazi u sve pore prostranog Kosmosa, urezuje se u sve živo i u svaku stvar, pretvara se u atmosferu koja natkriljuje Univerzum, preplavljuje cijelu ljudsku egzistenciju oličenu u tom zaljubljenom, voljenom robu.

Islamski koncept veže između vjernika i njegovog Gospodara ovom čudnom, dražesnom vezom; ne radi se tu o jednom slučaju, prolaznoj omašci, neočekivanosti. Naprotiv, radi se o bitnom, izvornom, temeljnom elementu u tom konceptu:

One koji su vjerovali i dobra djela činili Milostivi će sigurno voljenim učiniti (19/96)... Gospodar moj je, uistinu, samilostan i pun ljubavi (11/90)... I On prašta i pun je ljubavi (85/14)... A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam Se molbi molitelja, kad Me zamoli (2/186)... Ali pravi vjernici još više vole Allaha (2/165)... Reci: "Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti (3/31)... i mnogi drugi ajeti.

Za čuđenje su oni koji prolaze pored svih ovih ajeta da bi onda izjavili kako je islamski koncept suhoparan i grub, pa vezu između Allaha i čovjeka predstavljaju kao pokoravanje, prisilu, kažnjavanje, patnju, otuđenost i odsječenost, a ne kao koncept koji Mesiha predstavlja kao Božijeg sina, božansku osobu u trojstvu i tako veže između Boga i čovjeka kroz ovaj spoj!

Čistoća i jasnoća islamskog koncepta, koji pravi razliku između Božanskog Bića i roba ne isušuju tu miomirisnu rosu, dobrotu i darežljivost između Allaha i ljudi; veza među njima je veza milosti, pravde i ljubavi, ali je ona istovremeno transcendentna. To je savršen i sveobuhvatan koncept koji u potpunosti odgovara potrebama ljudskog bića u njegovom odnosu prema Gospodaru svjetova.

I ovdje, sa opisom odabrane skupine vjernika, dolazi ovaj divni, čudesni tekst: *koje On voli i koji Njega vole*, oslobađajući sav svoj naboj i energiju u atmosferu. Taj naboj i energija su potrebni vjerničkom srcu koje se priprema da ponese taj teški teret, osjećajući da se tu radi o izboru, blagodaru i bliskosti od strane Veličanstvenog Dobročinitelja.

Dalje se u kontekstu navode ostali obrisi i karakteristike:

Prema vjernicima ponizne (5/54).

Ovo svojstvo je uzeto iz dragovoljnosti, lahkoće i nježnosti, vjernik je ponizan prema vjerniku, nije nepokoran i težak; pitom je i nježan, lahak i dozivan, velikodušan i drag. To je smisao poniznosti prema vjernicima.

U poniznosti prema vjernicima nema poniženja ni sramote; to je bratski odnos koji otklanja barijere, usiljenost, miješa ljude jedne s drugima, tako da nema među njima neposlušnih i nedokučivih.

Lična preosjetljivost pojedinca, zatvorenog i zabarikadiranog u sebe, čini ga prgavim, jogunastim, nepristupačnim, škrtim prema svome bratu. Ali kada se njegova duša izmiješa sa dušama vjerničke skupine neće u njoj naći nikakvih zapreka, averzije i neposluha; šta će imati mimo drugih kad su se svi okupili u ime Allaha kao braća, On ih voli i oni Njega vole; ova uzvišena ljubav se širi među njima i oni je međusobno dijele.

A prema nevjernicima ponosite (5/54).

Prema nevjernicima oni pokazuju ponos i nadmoć. Ove karakteristike ovdje imaju svoje mjesto. Nije to uznositost i ponos između sebe, niti nadmoć radi lične promocije; to je ponos radi vjere, uzdizanje bajraka pod kojim stoje suprotstavljajući se nevjernicima; to je sigurnost da je ono što je s njima dobro i ispravno, da je njihova uloga u tome da druge privole i priklone dobru, a ne da ih privole sebi, niti sebe njima. Zatim, to je pouzdanje da će Allahova vjera nadvladati vjeru hira, da će Allahova moć i snaga nadjačati druge snage, da će Allahova stranka nadvladati džahilijetske stranke. Muslimani su nadmoćniji, superiorniji, pa čak i onda kada budu poraženi u nekim bitkama tokom dugog puta.

Oni će se na Allahovom putu boriti i neće se ničijeg prijekora bojati (5/54).

Džihad na Allahovom putu radi primjene Allahovog programa na Zemlji, obznana Njegove vlasti nad ljudima, primjena šeriata radi dobrobiti, napretka i prosperiteta ljudske zajednice, to je osobina koja krasi skupinu vjernika koju je Allah (Subhanehu) izabrao da pomoću nje uradi na Zemlji ono što želi. Oni se bore na Allahovu putu, ne na putu radi sebe, ne na putu radi svog naroda, ne na putu i radi svoje domovine, niti na putu svoje rase.

Oni se bore na Allahovom putu, radi realizacije Allahovog programa, ustanovljenja Njegove vlasti, primjene Njegovog šeriata i ostvarenja dobrobiti za sve ljude. Oni sami u tome nemaju neke lične koristi. Oni u tome nemaju nikakvog udjela. Sve je radi Allaha i na Njegovom putu.

Oni se bore na Allahovom putu i ničijeg se prijekora ne boje. Ta zašto strah od prijekora ljudi, a oni su priskrbili ljubav Gospodara ljudi? Zašto se zadržavati kod običaja ljudi, navika generacije i uzusa džahilijeta, a oni slijede Allahov zakon i nude Njegov program za život? Prijekora ljudi se boji samo onaj ko svoje kriterije i propise preuzima iz hirova ljudi i onaj ko pomoć i potporu traži od ljudi. A onaj ko se obraća Allahovim kriterijima, mjerilima i vrijednostima i njima daje premoć i prevlast nad hirovima, prohtjevima i vrijednosnim mjerilima ljudi, onaj ko svoju snagu i ponos crpi iz Allahove snage i moći ne obazire se na ono što ljudi govore i rade, ma ko oni bili i ma kakva njihova civilizacija, znanje i kultura bila.

Mi pridajemo važnost onome što ljudi kažu, rade, posjeduju, izumiju; vrijednostima, shvatanjima i mjerilima koje oni primjenjuju u svom životu zato što zanemarujemo ili zaboravljamo i previdamo temelj i izvor kojem se trebamo vratiti kada je u pitanju mjerenje, vrednovanje i procjena a to je Allahov program, Njegov šariat i Njegova odredba. Samo je to istina, a sve što nije u skladu s time je neistina i laž pa makar se radilo o običaju miliona ljudi i makar ga potvrdile generacije tokom desetina stoljeća. Nije vrijednost nekog stanja, običaja, tradicije ili bilo kojeg vrijednosnog sustava u činjenici što on egzistira, što predstavlja realnost, što ga prihvataju milioni ljudi, žive s njime, uzimaju ga modelom i pravilom svoga života. Islamski koncept ne priznaje taj kriterij. Bilo koje stanje, običaji, tradicija i vrijednosni sustav ima svoju vrijednost ako je utemeljen na Allahovom programu iz kojeg se jedino mogu crpiti vrijednosti i kriteriji.

Otuda se vjernička skupina bori na Allahovom putu ne plašeći se ničijeg prijekora. To je karakterna crta odabranih vjernika.

To je izbor od strane Allaha (Subhanehu). To je međusobna ljubav između Njega i izabranih. To su karakterne crte koje je On učinio njihovom prirodom i osobinom. Ovo je pouzdanje u njihovim dušama u Allaha (Subhanehu) i borba na Njegovom putu u duhu Njegove upute. Sve je to blagodat i dobrotu od Allaha (Subhanehu):

To je Allahov dar, koji On daje kome hoće - a Allah je neizmjerljivo dobar i zna sve (5/54).

Daje neizmjerljivo i sa znanjem. Kako je samo velikodušno i široko Njegovo davanje, za koje izabira koga On hoće, prema Svome znanju i određenju!

Allah (Subhanehu) objašnjava vjernicima koga mogu uzeti za zaštitnika:

Vaši zaštitnici su samo Allah i Poslanik Njegov i vjernici koji ponizno namaz obavljaju i zekjat daju (5/55).

Ovako kratko i jasno da nema prostora ni za kakvo traženje izlika i različitu interpretaciju; niti ima mjesta za razvodnjavanje islamskog pokreta i razvodnjavanje koncepta.

Tako je, neizostavno, moralo biti. Jer je pitanje, u svojoj biti, pitanje vjerovanja - akide; pitanje pokreta i akcije u duhu vjere; da lojalnost i odanost budu iskreno Allahu usmjereni, da pouzdanje u Njega bude apsolutno, da islam bude vjera; da dode do definitivnog razdvajanja između muslimanskog safa i ostalih safova koji ne prihvataju islam kao vjeru i program života; da u islamskom pokretu vladaju ozbiljnost i sistem, jedno vodstvo i jedan bajrak; da se vjernici međusobno potpomažu, jer je to potpomaganje na programu utemeljenom na akidi.

Ali da islam ne bi bio samo puki naslov, bajrak i transparent, ili samo gole riječi, porijeklo koje se prenosi nasljednim putem, ili samo opis koji se veže za stanovnike nekog mjesta, u ajetima se spominju neke glavne karakterne crte i osobine vjernika:

Vjernici koji ponizno namaz obavljaju i zekjat daju (5/55).

Jedno od njihovih svojstava je *ikametu-s-salat* - ispravno obavljanje namaza, ne puko izvršavanje fizičkih radnji iz kojih se sastoji namaz; islamsko klanjanje znači potpuno izvršenje ove obaveze koje proizvodi one rezultate koje je Allah (Subhanehu) spomenuo u ajetu: *Namaz zaista odvraća od razvrata i od svega što je ružno (29/45)*. Onaj koga namaz ne odvaraća od razvrata i od svega što je ružno ne obavlja ispravno namaz, jer da ga obavlja ispravno, odvratio bi ga od onoga što je ružno, kako kaže Allah (Subhanehu)

Njihovo svojstvo je i davanje zekjata, tj. izdvajanje dijela imovine iz pokornosti prema Allahau (Subhanehu) sa željom približavanja Njemu, zadovoljne duše. Zekjat nije samo materijalno davanje i žrtvovanje. On je također ibadet - imovinski ibadet. To je odlika islamskog programa koji realizira mnogobrojne ciljeve jednim farzom - obavezom, a ne kao zemaljski programi i sistemi koji realiziraju jedan cilj, a promaknu ih i promaše mnogi drugi ciljevi. Nije dovoljno za popravljivanje stanja društva da ono uzima porez na imetak, ili da vlast oduzme od bogataša imetak i preda ga siromašnima u ime države, ili u ime naroda ili bilo koje zemaljske institucije. U ovom slučaju i u ovoj formi porez će možda ostvariti jedan cilj, a to je davanje imetka potrebnima. A što se tiče zekjata, on ima svoje ime,

svoj smisao i svoj sadržaj. On je u prvom redu čišćenje i razvoj. On je ibadet. On je lijepi osjećaj koga osjeća i onaj koji daje zekjat prema siromašnoj braći. S obzirom da je zekjat ibadet, dobročinitelj se nada od Allaha (Subhanehu) dobroj nagradi na ahiretu, kao što se nada i razvoju i unapređenju imetka na dunjaluku u vidu berićeta i putem valjanog ekonomskog sistema. Izvršenje ove obaveze rezultira također lijepim osjećanjima u dušama samih siromaha koji uzimaju zekjat, oni osjećaju da je propisivanje zekjata na imetak bogatih Allahova blagodat i dobrota prema njima, oni ne osjećaju pri tome mržnju niti zloradost i želju za osvetom prema njihovoj bogatoj braći (uz podsjećanje da bogati u islamskom sistemu ne stječu imetak samo putem halala, da, sakupljajući i stičući svoj dio imovine, nikoga ne zakidaju i ničije pravo ne uzimaju). I na koncu, ustanova zekjata ostvaruje funkciju poreza u atmosferi zadovoljstva i dobra, atmosferi zekjata - čistote i napretka.

Izvršenje obaveza zekjata je osobina vjernika koja potvrđuje njihovo slijedenje Allahovog šeriata u životu; davanje zekjata je njihova potvrda i priznavanje Allahove vlasti nad svim stvarima i u svim poslovima, a to je, ustvari, islam.

Koji ponizno namaz obavljaju (5/55).

Takva je njihova osobina; kao da je to njihovo autentično stanje; zato se nije zadržao kod riječi *koji namaz obavljaju - juqimune-s-salate*. Ova nova pozicija je općenitija i obuhvatnija; ona ih ocrtava u našoj misli tako kao da je to stalno i trajno stanje (da su *oni na ruku'u*). Najistaknutija njihova osobina je upravo ova i po njoj se raspoznaju.

O, kako su samo duboko sugestivni kur'anski izražaji u ovakvim prilikama.

Allah (Subhanehu) obećava vjernicima - nasuprot pouzdanju u Njega, obraćanja Njemu, odanosti i lojalnosti samo Njemu, a sljedstveno tome i Njegovom Poslaniku i vjernicima, i nasuprot potpunog razdvajanja između njihovog i ostalih safova - pomoć i pobjedu:

Onaj ko za zaštitnika uzme Allaha i Poslanika Njegova i vjernike - pa, Allahova strana će svakako pobijediti (5/56).

Obećanje pobjede dolazi nakon pojašnjenja načela imana, a to je da odanost i lojalnost pripadaju Allahu, Njegovom Poslaniku i vjernicima, i nakon upozorenja od uzimanja Jevreja i kršćana za zaštitnike i prijatelje i

tretiranja tog čina kao izlazak iz muslimanskog safe i priključenje safu Jevreja i kršćana i odmetništvo od vjere.

Ovdje imamo kontinuiranu i konsekventnu kur'ansku natuknicu; Allah (Subhanehu) želi od muslimana da prihvati islam samo zato što je islam sam po sebi dobar, hajr, a ne zato što će on pobijediti, nadvladati i zagospodariti Zemljom. To su rezultati i plodovi koji će doći u svoje vrijeme; doći će da realiziraju Allahovo određenje (kader) vezano za konsolidaciju i učvršćivanje ove vjere, a ne da oni sami predstavljaju motiv i poticaj na ulazak u ovu vjeru. Pobjeda muslimana njima lično ne donosi ništa, oni lično za sebe od toga nemaju nekih materijalnih koristi; to je Allahovo određenje koje On posredstvom njih realizira; On im daruje pobjedu zbog njihove vjere, ne na njihov osobni račun i lični konto. Oni imaju sevap i nagradu za uloženi trud, kao i rezultate koji se na to nadovezuju u vidu konsolidacije i učvršćenja vjere, reda i mira na Zemlji. Allah (Subhanehu) nekada obećava muslimanima pobjedu radi učvršćenja njihovih srca i oslobođenja od stega i okova stvarnosti, a te stega i prepreke su često ogromne i razorne, pa kada su sigurni u to kakav će biti kraj i konačni rezultat, njihova srca postaju snažnija i spremnija za prevazilaženje i nadvladavanje kušnja i prepreka, a javlja im se i želja da Allah (Subhanehu) ostvari Svoje obećanje Ummetu posredstvom njih. Njima će pripasti nagrada i sevap za džihad, konsolidaciju Allahove vjere i posljedice koje proizilaze iz te konsolidacije.

Navođenje teksta sa ovom sadržinom u ovom kontekstu i na ovom mjestu aludira na stanje muslimanske zajednice u to vrijeme i njenu potrebu za ovim optimističkim i radosnim najavama. Spominjanje principa pobjede Allahove stranke osnažuje naše mišljenje vezano za vrijeme objave ovog dijela sure.

Nama ostaje ovo načelo koje nije vezano ni za vrijeme ni za prostor; oslanjamo se, sasvim smireni, na njega kao na Allahovu zakonitost koja ne izostaje. Pa čak i u slučaju da vjernička skupina izgubi neke bitke i pozicije, neoborivo je pravilo i zakonitost da Allahova stranka pobjeđuje. Kategoričko Allahovo obećanje je istinitije od vanjskog izgleda i pojavnosti nekih stvari u određenim fazama i etapama puta. Odanost i lojalnost Allahu, Njegovom Poslaniku i vjernicima je put koji vodi ostvarenju Allahovog obećanja na kraju putovanja.

Kur'anska metodologija koristi raznovrsne metode i oblike djelovanja čiji je cilj zabrana vjernicima da traže zaštitništvo kod onih koji im se suprotstavljaju zbog njihove vjere, sljedbenika Knjige i politeista, a također i radi učvršćenja ovog imanskog načela u njihovim dušama, svijesti, osjećanjima i umovima, što ukazuje na izuzetnu važnost ovog načela kako u islamskom konceptu, na teorijskoj razini, tako i u islamskom pokretu, na praktičnoj razini. Vidjeli smo da je u prvom proglasu koristio metod direktne zabrane kao i metod zastrašivanja pobjedom i Božijom odredbom koja će otkriti masku i zastor sa munafika. U drugom proglasu Kur'an upotrebljava metod upozorenja da je lojalnost neprijateljima Allaha, Njegova Poslanika i vjernika *riddet* - otpadništvo od vjere, kao što koristi i metod motivacije i podsticanja da budu od izabrane grupe, od onih koje voli Allah i koji vole Njega; u ovom pogledu koristi i metod obećanja pomoći pobjedničkoj, Allahovoj stranci.

U trećem proglasu upućenom vjernicima u ovoj cjelini Kur'an podstiče u njihovim dušama zanos i oduševljenje za vjeru, ibadet, njihov namaz s kojim se neprijatelji izigravaju i ismijavaju. U njemu se također pravi jednakost u zabrani uzimanja za prijatelje sljedbenike Knjige i nevjernike. Vezuje se zabrana za bogobožnost, a njeno provođenje za svojstvo imana; Kur'an kvalificira svojstvo nevjernika i sljedbenika Knjige kao ružno i odurno djelo i opisuje ih kao nerazumne:

O vjernici, ne prijateljujte sa onima koji vjeru vašu za podsmijeh i zabavu uzimaju, bili to oni kojima je data Knjiga prije vas, ili bili mnogobošci, - i Allaha se bojte ako ste vjernici (5/57).

I kad pozivate na namaz i to za podsmijeh i zabavu uzimaju, zato što su oni ljudi koji ne shvaćaju (5/58).

To je vrlo uzbuđujuća scena za svakog ko ima zanos i ponos vjernika koji smatra da je izgubio svoje dostojanstvo ako se ponizi i uvrijedi njegova vjera, njegov ibadet, namaz, ako njegovo stajanje pred Gospodarom postane predmetom zabave i izigravanja. Kako je onda moguće da dođe do prijateljevanja između vjernika i nekog od tih koji čine ovakvu radnju, a čine je zbog pomanjkanja pameti. Jer, čovjek zdrave pameti ne može se izigravati sa Allahovom vjerom i ibadetom vjernika. Ispravan i zdrav um vidi u svemu oko njega nadahnuće i izvor imana - vjere u Allaha (Subhanehu). Kada se poremeti i izgubi ravnoteža ne primjećuje ove znake i impulse jer se tada kvare i remete njegovi odnosi sa cjelokupnim Bitkom. Sve što postoji i egzistira sugerira da ima Boga koji zaslužuje obožavanje i veličanje. Um, kada je zdrav i ispravan, osjeća ljepotu i

veličinu ibadeta - obožavanja Gospodara Kosmosa, pa taj ibadet neće uzeti predmetom zabave i igre.

Ovo ismijavanje i izigravanje se dešavalo od strane nevjernika, a posebno od strane Jevreja među sljedbenicima Knjige u periodu objavljivanja Kur'ana. Nije nam poznato, na osnovu podataka iz historijskih izvora (sire) da su to činili i kršćani. Međutim, Allah (Subhanehu) postavlja i utvrđuje za muslimansku zajednicu fundamentalno načelo njenog shvatanja, Programa za trajni život. On je znao šta će se dogoditi generacijama muslimana tokom vremena. Evo, mi smo vidjeli i vidimo da su neprijatelji ove vjere i neprijatelji muslimanske zajednice kroz povijest, jučer i danas, među onima koji za sebe kažu da su kršćani, daleko brojniji od Jevreja i od nevjernika zajedno. I jedni i drugi su se postavili prema islamu neprijateljski, stoljećima mu prave zamke i vode protiv njega nesmiljeni i neprekidni rat od momenta kada je došlo do sudara islama i rimske države u vrijeme Ebu Bekra i Omera (Neka je Allah njima zadovoljan), zatim krstaški ratovi, pa onda tzv. istočno pitanje, kada su se krstaške zemlje iz cijelog Svijeta udružile s ciljem uništenja hilafeta; zatim dolazi kolonijalizam koji u svojim njedrima skriva krstaški duh pa se on pojavljuje samo u neopreznim verbalnim izljevima; zatim misionarstvo koje je utrlo put kolonijalizmu i podržalo ga; i na kraju tu spadaju i još uvijek aktuelni zloglasni rat i napadi na prethodnike i nosioce islamskog buđenja i obnove svugdje u Svijetu. Sve su to pohodi i napadi u kojima učestvuju skupa Jevreji, kršćani, ateisti, pagani...

Kur'an je objavljivao da bude Knjiga vodilja islamskom Ummetu u njegovom životu do Kijametskog dana; Knjiga koja gradi njegov doktrinarni i društveni sistem kao što mu naznačava i akcioni plan i pravac djelovanja. On ga, evo, ovdje podučava da prijateljevanje može biti jedino sa Allahom (Subhanehu), Njegovim Poslanikom i vjernicima. Zabranjuje mu da prijateljuje sa Jevrejima, kršćanima i ateistima. On je u ovom pitanju kategoričan i odsječan i izlaže ga na ovako mnogovrstan način. Ova vjera naređuje svojim pripadnicima da budu tolerantni i da lijepo postupaju sa sljedbenicima Knjige, a naročito sa kršćanima. Ali im zabranjuje prijateljevanje sa svima njima, jer, tolerantncija i lijepo ophodjenje je stvar pitanja etike i lijepog ponašanja, a prijateljevanje je pitanje vjerovanja - akide i organizacije. Prijateljevanje je pružanje pomoći. To je međusobno pomaganje između grupe i grupe, a nije međusobno pomaganje između muslimana i sljedbenika Knjige, kao što je slučaj kod nevjernika, jer međusobno pomaganje u životu jednog muslimana jeste, kao što smo rekli, međusobno pomaganje u vjeri i džihadu radi ostvarenja islamskog

programa i sistema u životu ljudi. Prema tome Kako će se onda ispomagati u ovome musliman i nemusliman?

To je odsudno i granično pitanje koje se ne može razvodnjavati i u kojem Allah (Subhanehu) prihvata samo krajnju ozbiljnost, ozbiljnost koja priliči muslimanu kada je u pitanju njegova vjera.

Nakon tri proglašenja upućena vjernicima diskurs se usmjerava Poslaniku (alejhi-s-selam) sa zahtjevom da se obrati sljedbenicima Knjige pitajući ih: Šta to prigovaraju i predbacuju muslimanskoj zajednici? Da li im predbacuju nešto drugo osim što vjeruju u Allaha i ono što je objavljeno sljedbenicima Knjige i ono što je objavljeno muslimanima nakon onog što je objavljeno sljedbenicima Knjige? Da li im oni prigovaraju nešto drugo osim to što muslimani vjeruju, a ti koji prigovaraju, sljedbenici Knjige, većinom su griješnici? Ovo sučeljavanje za njih je sramno i zbunjujuće. Ali ono također otkriva i precizan izvor ovog neprijateljstva i raspuće puteva:

Reci: "O sljedbenici Knjige, zar da nas osuđujete zato što vjerujemo u Allaha i u ono što nam se objavljuje, i u ono što je objavljeno prije, - a većina ste grešnici?" (5/59).

Reci: "Hoćete li da vam kažem koji su gori od takvih i koje će Allah još teže kazniti? Oni koje je Allah prokleo i na koje se rasrdio i u majmune i svinje pretvorio, oni koji su se šejtanu klanjali - njih čeka najgore mjesto, jer oni su najdalje s Pravog Puta odlutali" (5/60).

Ovo pitanje, za koje Allah (Subhanehu) traži od Poslanika (alejhi-s-selam) da ga uputi sljedbenicima Knjige je, s jedne strane, potvrdno pitanje koje potvrđuje ono što oni stvarno čine i otkriva suštinu motiva koji ih podstiču na ovakav stav prema muslimanskoj zajednici, njenoj vjeri i namazu. A s druge strane - to je odrečno pitanje kojim se osuđuje njihov postupak i motivi koji ih pobuđuju na njega. Istovremeno ono predstavlja i upozorenje muslimanima da ne iskazuju zaštitništvo nemuslimanima kao i potvrdu u prethodnim pozivima i proglasima izrečene zabrane i upozorenja ovog prijateljavanja. Sljedbenici Knjige nisu zamjerali i osuđivali muslimane u vrijeme Poslanika (alejhi-s-selam) kao što ni danas ne zamjeraju nosiocima i predvodiocima islamskog buđenja i obnove ništa drugo osim što ovi muslimani vjeruju u Allaha, i što je Allah objavio njima

i ono što potvrđuje njihovu Knjigu i u ono što je objavljeno ranije u Knjigama.

Oni se suprotstavljaju muslimanima zato što su muslimani, a ne Jevreji, ni kršćani, jer su sljedbenici Knjige griješnici koji su odstupili od onoga što im je Gospodar njihov objavio. Dokaz i znak njihovog pogrešnog puta je to što oni ne vjeruju u posljednju poslanicu, a ona potvrđuje ono što je njima objavljeno - a ne ono što oni tvrde i što su izmijenili u Knjizi! - i što ne vjeruju u posljednjeg Poslanika, a on potvrđuje i veliča sve prethodne Allahove poslanike.

Oni vode ovaj strašni rat protiv muslimana, rat koji ne prestaje i čija žestina se ne stišava tokom 1400 godina, od momenta kada su muslimani postali faktor u Medini, od kada su postali zaseban identitet i nezavisan entitet utemeljen na njihovoj autentičnoj vjeri, neovisnom konceptu i sistemu u sjeni jedinstvenog Allahovog programa.

Oni potpaljuju ratne sukobe i požare protiv muslimana prije svega zato što su oni muslimani; i nemoguće je da oni ugase ovaj ratni požar osim u slučaju da odvrte muslimane od njihove vjere i postanu nemuslimani. To je stoga što su pripadnici Knjige mahom griješnici pa ne vole one muslimane koji su na pravom putu i koji se pridržavaju svoje vjere.

Allah (Subhanehu) potvrđuje ovu istinu u kategoričkoj formi obraćajući se Svome Poslaniku u drugoj suri: *Ni Jevreji ni kršćani neće biti s tobom zadovoljni sve dok ne prihvatiš vjeru njihovu (2/120)*. U ovoj suri Allah (Subhanehu) traži od njega da suoči sljedbenike Knjige sa suštinom njihovih motiva i temeljnim elementom njihovog stava:

Reci: "O sljedbenici Knjige, zar da nas osuđujete zato što vjerujemo u Allaha i u ono što nam se objavljuje, i u ono što je objavljeno prije, - a većina ste grešnici?" (5/59).

Ovu istinu koju Allah (Subhanehu) ustanovljuje i potvrđuje na mnogim mjestima u Svom istinitom i jasnom Govoru žele mnogi sadašnji pripadnici Knjige razvodniti, prekriti i osporiti. To rade i mnogi koji sebe nazivaju muslimanima u ime saradnje *vjernika* u sučeljenju sa materijalizmom i ateizmom, kako oni izjavljuju.

Sljedbenici Knjige danas žele rasplinjavanje ove istine, zapravo njeno brisanje i prekrivanje, jer žele obmanuti stanovnike islamske domovine - ili tačnije, koja je bila islamska - i omamljivanje i uspavlivanje svijesti koju je u njima posijao i kreirao islam svojim Božanskim programom. Dok je ova

svijest bila zdrava i nepomućena, krstaški kolonijalizam nije mogao zaustaviti širenje islama, a kamoli da pokori i kolonizira islamsku domovinu. Nakon njihovog neuspjeha u otvorenim krstaškim ratovima i otvorenom misionarstvu, nije preostalo drugo nego da krenu putem prevare, obmane i omamljivanja, simulirajući mirotvorstvo među muslimanima i propagirajući da je problem vjere i vjerskog rata završen; da je to bio tamni povijesni period kojeg su proživjeli svi narodi i zajednice. Zatim se svijet *prosvijetlio* i *uznapredovao*, pa više nije dozvoljeno, ni primjereno, ni prihvatljivo da nastane sukob na osnovu vjere. Sukob danas nastaje zbog materije, prirodnih resursa, njihove eksploatacije i tržišta! Shodno tome, nije dozvoljeno muslimanima - ili nasljednicima muslimana - da uopće razmišljaju o vjeri ili sukobu zbog vjere.

I kada sljedbenici Knjige, koji drže pod kolonijalnom (ili neokolonijalnom) vlašću muslimanske zemlje, budu sigurni da su uspavali muslimane, da je problem razvodnjen u njihovim dušama i svijesti, mogu biti mirni od muslimanske srdžbe u ime Allaha i zarad njihove vjere, srdžbe pred kojom se nikada nisu mogli oduprijeti. Nakon uspavljivanja i anestezije stvar postaje lahka. Ne samo da dobijaju bitku vjere, već dobijaju s njom i ono što slijedi iz toga u vidu ratnog plijena, investicija, sirovina. Nakon pobjede u bici za vjeru, dobijaju i bitku za materiju. One su blizu jedna drugoj.

Nosioci stavova sljedbenika Knjige u islamskom svijetu, oni koje postavlja kolonijalizam, javno ili tajno, oni govore isto što i sljedbenici Knjige, jer to su njihove sluge i poslušnici koji izvršavaju svoju zadaću unutar granice. Oni kažu za krstaške ratove da to nisu bili krstaški ratovi! A za muslimane koji su učestvovali u njima pod bajrakom vjere kažu da to nisu bili muslimani već nacionalisti!

Postoji i treća grupa koja je predmet manipulacije i obmane. Njih nazivaju potomcima *krstaša* u kolonijalnom Zapadu i pozivaju ih: Dodite nama, dođite da se okupimo u savez i branimo vjeru od mržnje i najeзде ateista! Ova izmanipulirana, obmanuta grupa se odaziva na taj poziv, zaboravljajući pri tome da su potomci ovih krstaša svaki put stali uz bok ateistima kada je bio u pitanju sukob sa muslimanima; tokom stoljeća je bilo tako i ne prestaju to raditi ni danas. Njih ne zanima toliko borba protiv nevjerničkog materijalizma koliko ih zanima borba protiv islama. Zato što oni vrlo dobro znaju da je ateistički materijalizam vanredna pojava i privremeni neprijatelj, a da je islam stabilna pojava i stalni neprijatelj. Ovaj maskirani, u celofan zamotan poziv ima cilj razvodnjavanje započetog islamskog buđenja kod predvodnika tog pokreta i iskorištavanje truda

izmanipuliranih i prevarenih u isto vrijeme, kako bi bili pogonsko gorivo u borbi protiv ateista, političkih neprijatelja kolonijalizma. I jedni i drugi vode rat protiv islama i muslimana, rat u kojem musliman nema drugog oružja i oruda osim te svijesti koju odgaja i razvija konkretni i komplementarni Božanski program.

Oni koje obmanjuje igra ili demonstriraju svoju podršku i uvjerenje smatrajući sljedbenike Knjige ozbiljnim jer ih pozivaju na solidarnost i savezništvo u borbi protiv ateizma i zaštiti vjere od njega, zaboravljaju povijesne činjenice i realnost tokom četrnaest stoljeća - kao što zaboravljaju nauk svoga Gospodara baš u ovom pitanju, a to je nauk u kome nema dvosmislenosti i od koga se ne može odstupiti ukoliko postoji pouzdanje u Allaha (Subhanehu) i uvjerenje u ozbiljnost onoga što govori.

Oni u onome što govore i pišu izdvajaju ajete i hadise koji naređuju muslimanima da se lijepo ophode i komuniciraju sa sljedbenicima Knjige, da budu tolerantni prema njima u svakodnevnom životu i ponašanju. A zanemaruju odsječne prijetnje i odvratanje od prijateljevanja s njima, osvješćujuće obznane njihovih motiva, izričitih uputstava vezanih za plan islamske akcije i organizacije koja zabranjuje potpomaganje i zaštitništvo, jer je ono kod muslimana skopčano sa vjerom, uspostavom njenog programa i sistema u realnom životu. Ne postoji zajednički temelj, platforma na kojoj bi se sreo musliman sa sljedbenicima Knjige, bez obzira koliko bilo dodirnih tačaka u temeljima tih vjera prije iskrivljivanja sa njegovom vjerom. Oni mu prigovaraju i osporavaju ovu vjeru i nisu zadovoljni s njime sve dok je on ne napusti, kao što kaže Gospodar svjetova.

Doista oni koji Kur'an na dijelove dijele, parcijaliziraju ga i cijepaju, uzimaju od njega šta hoće, ono što se slaže sa njihovim lahkomislenim, naivnim pozivom pod pretpostavkom njegove nevinosti, a ostavljaju ono iz Kur'ana što se ne slaže s njihovim lahkomislenim ili sumnjivim pravcem.

Mi ovdje preferiramo i volimo da čujemo više Allahov govor o ovom pitanju od govora obmanutih ili obmanjivača. Allahov (Subhanehu) govor o ovom pitanju je kategoričan, jasan, izričit i nedvosmislen.

Zadržat ćemo se nakratko na ovom mjestu nakon potvrde da je razlog prigovora i osude vjerovanje u Allaha (Subhanehu), i u ono što je objavljeno nama i u ono što je objavljeno prije, zadržat ćemo se na motivu preostalog uzroka:

A većina ste grešnici (5/59).

Ovo griješenje je dio razloga i motiva. Griješenje navraća čovjeka na prigovor i osudu čestitog i poštenog. To je pozitivistički psihološki princip kojeg potvrđuje ova čudesna kur'anska opservacija. Zaista onaj koji griješi i skreće sa Pravoga Puta ne podnosi da vidi čestitoga kako se čvrsto drži Pravoga Puta. Postojanje čestitoga stalno ga podsjeća na njegovo griješenje i devijaciju; on mu se pojavljuje kao neumoljivi svjedok njegovog griješenja i slabosti i stoga ga prezire, mrzi i osuđuje. Prezire njegovu ispravnost i čestitost i prigovara mu zbog njegovog pridržavanja propisa; ulaže sve napore da ga odvuče na svoj put, ili da ga eliminiše i izbriše ako ga ne može privući.

To je konsekvantno i koherentno pravilo koje nadilazi stav sljedbenika Knjige prema muslimanima u Medini i postaje stav sljedbenika Knjige prema muslimanima općenito i stav svakog griješnika, koji je napustio čestito društvo. Protiv dobrih se stalno vodi rat u društvu zlih, protiv čestitih u društvu pokvarenih i protiv ispravnih u društvu devijantnih. Taj rat je prirodna stvar koja ima oslonac u ovom pravilu kojeg naznačava čudesni kur'anski tekst.

Allah (Subhanehu) je znao da se dobro nužno mora suočiti sa prigovorom i osudom od strane zla, da se istina mora suočiti sa neistinom, da čestitost izaziva srdžbu i gnjev griješnika i pokvarenjaka i da pridržavanje Pravog Puta povlači za sobom mržnju onih koji su skrenuli s njega.

Allah (Subhanehu) također zna da se dobro, istina, čestitost i ispravnost moraju braniti od napada, da moraju ući u neizbježnu borbu protiv zla, neistine, griješenja i devijacije; da je to borba u kojoj nema izbora; Istina ne može izbjeći tu borbu - borbu protiv neistine jer će je neistina napasti; dobro ne može izbjeći sukob sa zlom, jer će zlo pokušati da uništi dobro.

Koja je to samo tupoglavost i naivnost da sljedbenici Istine, dobra, čestitosti i poštenja misle da će biti ostavljeni na miru od neistine (batila), zla, griješenja i devijantnosti; da mogu izbjeći sukob i da je moguća pomirba, primirje i suživot. Bolje im je da se pripremaju za neizbježni sukob duhovno i materijalno nego da se predaju iluziji i obmani. Jer, tada će biti pojedeni, smoždeni.

Pratimo dalje kur'anski kontekst u kome Allah (Subhanehu) usmjerava Svoga Poslanika (alejhi-s-selam) da se obrati sljedbenicima Knjige i suoči ih, nakon otkrivanja njihovih motiva prigovora muslimanima

i osude tih prigovora, sa njihovom davnom prošlošću, odnosom prema Gospodaru i žestokom kaznom:

Reci: "Hoćete li da vam kažem koji su gori od takvih i koje će Allah još teže kazniti? Oni koje je Allah prokleo i na koje se rasrdio i u majmune i svinje pretvorio, oni koji su se šejtanu klanjali - njih čeka najgore mjesto, jer oni su najdalje s Pravog Puta odlutali" (5/60).

Ovdje nam se ukazuje pravo lice Jevreja i njihova povijest. Oni su oni koje je Allah prokleo, na koje se rasrdio i u majmune i svinje ih pretvorio; oni su se šejtanu klanjali.

Kazivanje o Allahovom prokletstvu i srdžbi prema njima nalazi se na mnogim mjestima u Kur'anu, a također i kazivanje o njihovom pretvaranju u majmune i svinje. A što se tiče pitanja njihovog klanjanja šejtanu (tagutu), njega treba ovdje razjasniti i eksplicirati jer se radi o posebno interesantnoj opservaciji u kontesktu ove sure.

Šejtan (tagut) ovdje označava svaku vlast koja nije oslonjena na Allahovu vlast, svaki propis i zakon koji se ne temelji na šeriatu, svako nasilje koje prekoračuje Istinu. Atak na Allahovu vlast, Njegovo Božanstvo na Njegovo sudstvo je najgrozniji atak i najveće nasilje. To ulazi u značenje pojma *tagut*, po izgovoru i po značenju.

Sljedbenici Knjige se nisu klanjali svojim svećenicima i monasima, ali jesu slijedili njihove zakone, a ostavljali Allahov šeriat i On ih je nazvao njihovim obožavateljima i mušricima. U ovoj opservaciji ovdje primjetno je to precizno značenje. Oni su obožavatelji *taguta*, tj. nasilničke vlasti koja prelazi okvire prava vlasti; oni nisu obožavali taguta u smislu činjenja sedžde i ruku'a, već su ga obožavali u smislu slijeđenja i pokornosti. Taj ibadet, to obožavanje isključuje tog činitelja izvan kruga Allahovih robova i izvan Njegove vjere.⁴³

Allah (Subhanehu) usmjerava Svoga Poslanika da suoči sljedbenike Knjige s ovom prošlošću i kaznom koju su zaslužili zbog nje, kao da se radi o jednoj generaciji jer im je i narav i karakter isti. Usmjerava ga da im kaže da je to najgora posljedica:

Reci: "Hoćete li da vam kažem koji su gori od takvih i koje će Allah još teže kazniti?" (5/60).

⁴³ V. knjige: El-Mevdudi, *El-Mustalehatu-l-erbe'ati*, poglavlje *Ibadet*; Haza ed-din, poglavlje *Jedinstven program*; i Hasa'isu et-tesawwuri-l-islami we muqawwimatuhu, poglavlje *Tewhid*.

To je gore od prigovora sljedbenika Knjige muslimanima i onog što im spletkare i uznemiravaju ih zbog njihovog imana. Šta je prigovor i osuda nemoćnih ljudi spram Allahove osude, kazne i presude kojom su prepušteni zlu i zabludi:

Njih čeka najgore mjesto, jer oni su najdalje s Pravog Puta odlutali (5/60).

Kontekst ide dalje u pravcu omražavanja pružanja zaštitništva i lojalnosti sljedbenicima Knjige iznoseći njihova svojstva i karakteristike, nakon podsjećanja na njihovu historiju i kaznu. On sadrži i upozorenje od njih kroz otkrivanje njihovih tajnih planova. Na sceni se također pojavljuju Jevreji jer se govori o tekućim događajima, a najveći dio zla je dolazio od njih:

A kada vam dolaze, oni govore: "Vjerujemo!" ali oni dolaze kao nevjernici, a takvi i odlaze, a Allah dobro zna ono što oni kriju (5/61).

Vidiš mnoge od njih kako u grijehe i nasilje srljaju i kako ono što je zabranjeno jedu; ružno li je to kako postupaju! (5/62).

Trebalo bi da ih čestiti i učeni ljudi od lažna govora i zabranjena jela odvraćaju; ružno li je to kako postupaju! (5/63).

Jevreji govore: "Allahova ruka je stisnuta!" Stisnute bile ruke njihove i prokleti bili zbog toga što govore! Ne, obje ruke Njegove su otvorene, On udjeljuje koliko hoće! A to što ti objavljuje Gospodar tvoj pojačaće kod mnogih od njih zabludu i nevjerovanje. Mi smo ubacili među njih neprijateljstvo i mržnju sve do smaka svijeta. Kad god pokušaju da potpale ratnu vatru, Allah je ugasi. Oni nastoje da na Zemlji smutnju prave, a Allah ne voli smutljivce (5/64).

Ovo su riječi koje oblikuju pokretljive slike i žive prizore shodno jedinstvenom kur'anskom načinu izražavanja,⁴⁴ i iza zastora prohujalih stoljeća učač ovih ajeta može okom imaginacije posmatrati taj narod o kojem Kur'an govori, a najvjerovatnije da se radilo o Jevrejima jer kontekst o njima govori, iako je moguće da se odnosi i na neke licemjere u Medini; predočava im kako dolaze muslimanima i govore: Vjerujemo, a vidi istovremno u njihovim tobojcima kufr - nevjerovanje s kojim ulaze i izlaze dok im jezici govore suprotno onome što nose u svojim tobojcima.

⁴⁴ Vidi poglavlje *Tariqatu-l-Qur'an* u knjizi *Et-Taswiru-l-fenni fi-l-Qur'ani*.

Vjerovatno se radi o onim Jevrejima koji su noću u potaji planirali širenje dezinformacija, nesigurnosti i zbrke, govoreći jedni drugima: Pokažite da i vi vjerujete u ovaj Kur'an i to na početku dana, a to na kraju dana porecitate ne bi li i oni svoju vjeru napustili. Tj. ne bi li i muslimani napustili svoju vjeru zbog te zbrke, nereda i paklenog, podmuklog sumnjičenja.

A Allah dobro zna ono što oni kriju (5/61).

Allah ovo kaže jer je to istina, a i da se vjernici umire i budu sigurni u zaštitu njihovog Gospodara od spletki neprijatelja; da On zna za njihovu prikrivenu podvalu i urotu i, na koncu, i da zaprijeti učesnicima ove podvale i sramne urote ne bi li se okanili toga.

Kontekst dalje odslikava i registrira njihove pokrete kao da se oni vide i posmatraju kroz sam iskaz:

Vidiš mnoge od njih kako u grijehe i nasilje srljaju i kako ono što je zabranjeno jedu; ružno li je to kako postupaju! (5/62).

Srljanje je aktivnost koja prikazuje narod kao da se utrkuje u grijehu, nasilju i jedenju harama. To je slika koja ocrtava grozotu, ružnoću i odvratnost, ali istovremeno ona odslikava i duhovno stanje pojedinaca i zajednica kada se u njima raširi fesad, nered; kada padnu vrijednosti i ovlada zlo. Kada čovjek posmatra društva koja su dospjela u takvo stanje, on vidi kao da se svi njegovi članovi, moćnici i slabići, bez razlike, nadmeću i utrkuju u zlu, griješenju i nasilju. Griješenje i nasilje u posrnutim, iskvaranim društvima nisu ograničeni samo na moćnike, već ih čine i slabi, nemoćni članovi. Čak i oni idu za stanjem i trendom griješenja. I oni čine nasilje. Naravno, oni ne mogu činiti nasilje nad moćnicima nego čine nasilje jedni nad drugima, krše i prekoračuju Allahove zabrane i granice. A one su u iskvaranim društvima dozvoljeno područje koje nema čuvara ni od strane vladara ni od strane podanika. Griješenje i nasilje je obilježje društva kada se ono iskvari i srljanje u njih je posao takvih društava.

Takvo je bilo jevrejsko društvo tih dana; tu spada i jedenje onog što je zabranjeno (harama) što je inače obilježje i karakteristika Jevreja u svim vremenima.

Ružno li je to kako postupaju! (5/62).

Zatim se u ajetima ukazuje na jednu drugu karakteristiku i svojstvo iskvaranih društava kroz osudu šutnje čestitih ljudi zaduženih za čuvanje šerijata i učenih ljudi odgovornih za vjerski nauk i njihovog pasivnog

držanja prema srljanju običnih ljudi u grijehenje, nasilje i jedenje harama te odsustva bilo kakve zabrane zla u kojem se nadmeću:

Trebalo bi da ih čestiti i učeni ljudi od lažna govora i zabranjena jela odvraćaju; ružno li je to kako postupaju! (5/63).

Ova pojava - šutnja odgovornih za primjenu šeriata i vjerski nauk na grijehenje, nasilje i zlo koje se događaju u društvu, karakteristična je za društva koja su se pokvarila i dospjela na ivicu propasti i nestanka: *Jedni druge nisu odvraćali od grešnih postupaka koje su radili* (5/79), kako o njima kaže Kur'an.

Odlika je čestitog, dobrog, zdravog, živog, snažnog i koherentnog društva da njime vlada princip naređivanja dobra i zabranjivanja zla; da u njemu postoje oni koji naređuju dobro, a zabranjuju zlo; da u njemu ima onih koji se povinjavaju i pokoravaju tom principu. To društvo treba da izgradi tako snažno javno mišljenje ('urf) da se pokvarenjaci ne usuđuju biti ravnodušni prema ovom naređivanju i zabranjivanju niti da ezijjete one koji naređuju dobro i zabranjuju zlo.

Tako Allah (Subhanehu) opisuje islamski Ummet: *Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio: tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćate, i u Allaha vjerujete* (3/110). S druge strane, Izraelićane opisuje ovako: *Jedni druge nisu odvraćali od grešnih postupaka koje su radili* (5/79). To je bila vododjelnica između dva društva i dvije zajednice.

Ovdje Allah (Subhanehu) obasipa pogrdama i anatemiše čestite i učene ljude koji šute na srljanje ljudi u grijeh, nasilje i jedenje harama i ne bdiju kako treba nad onim što im je povjereno na čuvanje iz Allahove Knjige.

Ovo je glas opomene za sve vjernike. Valjanost ili iskvarenost društva vezana je za izvršavanje obaveze naređivanja dobra i zabranjivanja zla od strane čuvara šeriata i nauke. Naređivanje, kako smo to ranije rekli u *Zilalu*, pretpostavlja vlast koja naređuje i zabranjuje.⁴⁵

Naređivanje i zabranjivanje nije isto što i da'wa - pozivanje. Da'wa je objašnjavanje, a naređivanje i zabranjivanje - vlast. Oni koji naređuju dobro a zabranjuju zlo trebaju dobiti ovlasti koje će osigurati njihovom naređivanju i zabranjivanju vrijednost u društvu, da ono ne bude puki govor.

⁴⁵V. U okrilju Kur'ana, 4, 26-27.

Kao najopskurniji primjer njihovog griješnog govora Kur'an-i kerim navodi podle i glupe riječi Jevreja:

Jevreji govore: "Allahova ruka je stisnuta!" Stisnute bile ruke njihove i prokleti bili zbog toga što govore! Ne, obje ruke Njegove su otvorene, On udjeljuje koliko hoće! (5/64).

To je posljedica jevrejskog lošeg poimanja Allaha (Subhanehu). Kur'an-i kerim kazuje o mnogim njihovim sličnim pogrješnim predodžbama. Između ostalog, govorili su, kada je od njih zatraženo da udjeljuju od svog imetka: Allah je siromašan, a mi smo bogati. Govorili su: Allahova ruka je stisnuta, pravdajući time svoju škrtost. Allah (Subhanehu), prema njihovoj tvrdnji, drugim ljudima ne daje ništa, a njima samo malo, pa kako će onda dijeliti od onoga malo što im je dato?

Grubost njihovih osjećanja i tvrdokornost srca je dostigla takvu mjeru da netačan, lažni smisao koji su namjeravali, a to je škrtost, ne iskažu na direktan način, pravim riječima, pa su izabrali sintagmu koja je još opskurnija, grublja i ciničnija; govorili su: Allahova ruka je stisnuta.

Na ove njihove riječi dolazi odgovor kojim se ova osobina pripisuje njima i u kojem se na njih baca prokletstvo i udaljavanje od Allahove milosti kao kazna za te njihove riječi:

Stisnute bile ruke njihove i prokleti bili zbog toga što govore! (5/64).

Takva su i bila ova najškrtrija Allahova stvorenja.

Zatim se ispravlja ovaj neispravan koncept i shvatanje i opisuje se Allah (Subhanehu) plemenitim opisom, kako udjeljuje Svojim robovima iz Svoje bezgranične dobrote:

Ne, obje ruke Njegove su otvorene, On udjeljuje koliko hoće! (5/64).

Njegovi darovi koji su nepresušni, vidljivi u svakom stvorenju, svjedoče da je Njegova ruka pružena, dobrota velika, darovanje obilno; oni govore punim ustima, ali ih Jevreji ne vide i ne primjećuju jer su preokupirani njihovim skupljanjem i gomilanjem, nijekanjem, poricanjem i prostaklukom pa čak i kada je riječ o Allahu (Subhanehu)

Allah (Subhanehu) govori Svome Poslaniku (alejhi-s-selam) o tome šta će se od naroda pojaviti i šta će ih zadesiti zbog njihove mržnje i zlobe zato što je njega Allah odabrao za Svoju misiju i poslanstvo i zato što ona otkriva njihove stare i nove mutne igre:

A to što ti objavljuje Gospodar tvoj pojačaće kod mnogih od njih zabludu i nevjerovanje (5/64).

Zbog mržnje, zavisti i diskreditacije njihovih postupaka u Objavi kod mnogih od njih će se povećati zabluda i nevjerovanje. Jer oni, odbijajući vjerovanje, moraju otići u drugu krajnost, pojačati svoju oholost, loša djela, nasilje i nevjerovanje. Poslanik na taj način predstavlja milost za vjernike, a tegobu i propast za nevjernike.

Zatim Allah (Subhanehu) govori Poslaniku (alejhi-s-selam) o međusobnom neprijateljstvu, trvenju i mržnji koja vlada u dušama nevjernika Njegovom odredbom, o demontaži i uništenju njihovih spletki u trenucima kada one kulminiraju i o njihovim propalim planovima i porazu u ratu kojeg vode protiv muslimanske zajednice:

Mi smo ubacili među njih neprijateljstvo i mržnju sve do smaka svijeta. Kad god pokušaju da potpale ratnu vatru, Allah je ugasi (5/64).

Jevrejske sekte i grupe se međusobno trve i gložu iako na prvi pogled izgleda da je Svjetski jevrejski pokret kompaktan i uvezan i da uspijeva u potpaljivanju ratnih sukoba protiv islamskih zemalja. Međutim, ne bi trebali gledati na kratak vremenski period i na spoljnu stranu ovog fenomena koja nije reprezent potpune istine. Tokom perioda od 1300 godina, čak i u periodu prije pojave islama, Jevreji su u međusobnom trvenju, poniženju i egzilu. Takva ih sudbina i u budućnosti čeka bez obzira koliko veliku podršku imali. Ali ključ svega toga je postojanje vjerničke grupe na koju se odnosi Allahovo obećanje. Gdje je danas ta vjernička skupina koja će prihvatiti Allahovo obećanje, biti zastor za Allahov kader i kojom će Allah (Subhanehu) realizirati ono što želi na Zemlji? Onoga dana kada se Ummet vrati islamu vjerujući istinskim vjerovanjem i usklađujući cjelokupni svoj život sa njegovim programom i šeriatom, tada će se ispuniti Allahova prijetnja najgorim Božijim stvorenjima. Jevreji to znaju i zato usmjeravaju zlo i spletku koje su imali u svojim arsenalima, istresaju sve mukle kojima su raspolagali na prethodnicu islamskog preporoda na svakom pedlju zemlje i udaraju ne samo svojim rukama već i rukama svojih agenata žestokim i krvoločnim udarcima ne vodeći računa, kada je u pitanju vjernička skupina, ni najmanje. Ali Allah čini što hoće i njegovo obećanje se neizostavno realizira:

Mi smo ubacili među njih neprijateljstvo i mržnju sve do smaka svijeta. Kad god pokušaju da potpale ratnu vatru, Allah je ugasi (5/64).

Allah (Subhanehu) će neizostavno poslati nekoga ko će zaustaviti i eliminirati zlo i nered kojeg otjelovljuju Jevreji, jer Allah (Subhanehu) ne voli nered na Zemlji; i On će poslati nekoga od Svojih robova ko će dokrajčiti ono što Allah ne voli:

Oni nastoje da na Zemlji smutnju prave, a Allah ne voli smutljivce!

(5/64).

Na kraju ove cjeline dolazi veliko imansko pravilo, a to je da uspostava Allahove vjere na Zemlji znači napredak, prosperitet i spas u životu vjernika i na dunjaluku i na ahiretu. Nema razdvajanja između dina i dunjaluka kao što nema podvojenosti između dunjaluka i ahireta. Islam je jedinstven program za dunjaluk i ahiret, za život i vjeru.

Ovo veliko islamsko pravilo se spominje u kontekstu govora o devijantnom ponašanju i udaljavanju sljedbenika Knjige od Allahove vjere, jedenju onog što nije dozvoljeno, intervencijama i interpolacijama u svetim tekstovima s ciljem zadobijanja nekih dunjalučkih koristi. A slijeđenje Allahove vjere bilo je bolje i korisnije za njih na dunjaluku i ahiretu da su odabrali taj put:

A da sljedbenici Knjige vjeruju i grijeha se čuvaju, Mi bismo prešli preko ružnih postupaka njihovih i sigurno bismo ih uveli u džennetske bašče uživanja (5/65).

Da se oni pridržavaju Tevrāta i Indžila i onoga što im objavljuje Gospodar njihov, imali bi šta da jedu, i od onoga što je iznad njih i od onoga što je ispod nogu njihovih. Ima ih i umjerenih, ali ružno je ono što radi većina njih (5/66).

Ova dva ajeta ustanovljuju jedan od velikih principa islamskog koncepta. Otuda oni predstavljaju krupnu činjenicu i istinu u ljudskom životu. Potreba za pojašnjenjem tog principa ranije nije bila tako izražena kao danas kada ljudski razum, kriteriji i stanja osciliraju i lutaju u magli koncepcija i zabludi programa vis-a-vis ove važne stvari.

Allah (Subhanehu) kaže sljedbenicima Knjige, a to se odnosi na svakog sljedbenika Knjige; da su vjerovali i grijeha se čuvali, On bi preko ružnih postupaka njihovih prešao i uveo ih u džennetske bašče. Ovo je

ahiretska nagrada. A da su u svom ovozemnom životu primijenili i realizirali Allahov program sadržan u Tevrātu i Indžilu i nauk koji im je objavljen - onako kako je Allah objavio, bez iskrivljivanja i zamjenjivanja - njihov dunjalučki život bio bi ureden, napredan, s obilnom opskrbom; imali bi šta da jedu i od onog što je iznad njih i od onog što je ispod njihovih nogu iz te obilne opskrbe, mnoštva proizvoda, lijepe raspodijeljenosti i dobrog života. Ali oni ne vjeruju, ne čuvaju se grijeha i ne primjenjuju Allahov program, osim malog broja umjerenih u njihovoj dugoj povijesti, *ali ružno je ono što radi većina njih* (5/66).

Tako vidimo iz ova dva ajeta da iman, odanost Allahu i primjena Allahovog programa u ljudskom životu na ovome svijetu ne garantiraju samo nagradu na ahiretu - premda je ona važnija i trajnija - već i prosperitet i dobar dunjalučki život onima koji se pridržavaju tog programa, blagostanje, razvoj, pravičnu raspodjelu i optimalno zadovoljenje potreba. Kur'an to predočava na plastičan način u osjetilnoj slici koja otjelovljuje pojam blagostanja i obilja: *Imali bi šta da jedu, i od onoga što je iznad njih i od onoga što je ispod nogu njihovih* (5/66).

Tako nam se razjašnjava da ne postoji neki neovisan put za postizanje lijepe nagrade na ahiretu, a drugi, neovisno od prvog, za postojanje dobrog i lijepog života na Zemlji. To je jedan put kojim se postiže dobro i na dunjaluku i na ahiretu. Ako se odstupi s ovog puta, kvari se život na ovom svijetu i gubi se ahiret. Taj jedan i jedini put je iman, odanost Allahu i primjena Allahovog programa u dunjalučkom životu.

Ovaj program nije samo program doktrine, imana, unutrašnjeg osjećaja i odanosti Allahu. On je, također, sljedstveno tome, program stvarnog ljudskog života; primjenjuje se u životu i na njemu se temelji život. Njegova primjena, uz iman i odanost Allahu, ustvari omogućuje i garantira ureden i valjan život na Zemlji, obilnu opskrbu, dobre plodove i optimalnu raspodjelu tako da svi ljudi imaju šta jesti - u sjeni ovoga programa - od onoga što je iznad njih i od onoga što je ispod nogu njihovih.

Imanski program života ne nudi vjeru kao zamjenu za dunjaluk, niti ahiretsku sreću umjesto dunjalučke sreće, niti ahiretski put mimo ovog dunjalučkog puta. Upravo je ova istina danas maglovita i nejasna u mislima, umovima i srcima ljudi i njihovoj stvarnosti.

U razmišljanju, osjećanjima i stvarnosti ljudi dunjalučki i ahiretski put je razdvojen. Obični pojedinac misli, a takva je i opća misao zalutalog čovječanstva, da nema načina da se ta dva puta sretnu; smatra da može ili

odabrati dunjalučki put i eliminirati ahiret iz svojih dunjalučkih kalkulacija, ili odabrati ahiretski put a zanemariti dunjaluk u svojim računicama. Nema načina da se oni konceptualno ili stvarno spoje. Jer stvarno stanje Zemlje i ljudi u ovom vremenu to sugerira.

Doista, stanje džahilijjetskog života, udaljenog od Allaha (Subhanehu) i Njegovog programa života danas udaljava dunjalučki od ahiretskog puta i prisiljava one koji žele istaknuto mjesto i poziciju u društvu i sticanje na polju dunjalučkih vrijednosti da u potpunosti odbace ahiretski put, da žrtvuju vjerske i etičke vrijednosti, visoke ideale shvatanja i neporočno ponašanje na koje podstiče vjera. To stanje, s druge strane, nameće onima koji žele spas na ahiretu da se udalje od toka i strujanja ovog života i njegovih nečistih stanja kao i od sredstava pomoću kojih ljudi u takvim stanjima dobijaju istaknute pozicije u društvu i stižu imetke, jer ta sredstva ne mogu biti čista, regularna, u skladu s vjerom i moralom i nisu ona kojima je Allah (Subhanehu) zadovoljan.

Međutim, vidiš da je to neizbježno, da se ne može pobjeći iz tog nesretnog i zloknog stanja; nema načina ni izgleda da se spoje dunjalučki i ahiretski putevi.

Ne, nipošto, nije to nešto što je neizbježno. Antagonizam između dunjaluka i ahireta, razdvajanje između dunjalučkog i ahiretskog puta nije konačna i definitivna istina koja nije podložna promjeni i zamjeni. Zapravo, ona u osnovi ne čini prirodu života; ona je nebitna pojava nastala zbog iskrsele, prolazne devijacije i zastranjenja.

Temeljna je činjenica u prirodi ljudskog života da se spajaju dunjalučki i ahiretski put; da isti put koji vodi dobru i uspjehu na ahiretu, vodi i dobru na dunjaluku; da proizvodnja, rast i razvoj u djelovanju i aktivnosti na Zemlji kvalificiraju i preporučuju čovjeka za postizanje sevapa i nagrade na ahiretu, kao što je to i uvjet blagostanja u ovozemnom životu; da su iman, odanost Allahu i dobro djelo reference i faktori izgradnje i kultivacije na Zemlji, kao što su, istovremeno, i sredstva zadobijanja Allahovog zadovoljstva i ahiretske nagrade.

To je osnova u prirodi ljudskog života. Ali ona postoji tek onda kada se život uskladi sa Allahovim programom. Samo taj program čini aktivnost i angažman ibadetom, a ibadet na Zemlji sukladno Allahovom šeriatu fardom. Hilafet je djelovanje i proizvodnja, umnožavanje i razvoj i pravična raspodjela zbog koje izvire obilje Allahove nafake svima, iznad i ispod njih, kako kaže Allah u Svojoj plemenitoj Knjizi.

U islamskom konceptu funkcija i zadaća čovjek na Zemlji je realizacija hilafeta Allahovom dozvolom i shodno Njegovom uvjetu. Stoga je i plodonosno i produktivno djelovanje, ostvarivanje blagostanja kroz upotrebu svih bogatstava, sirovina i resursa na Zemlji, kao i sirovina i resursa koji postoje u Kosmosu u funkciji realizacije hilafeta. Vršenje ove funkcije u skladu sa Allahovim programom i šeriatom i uvjetom hilafeta smatra se Allahu ugodnim, dobrim djelom za koje će čovjek dobiti nagradu na Ahiretu. A vršeći ovu funkciju na ovaj način on ubire i koristi zemaljske blagodati koje mu je Allah (Subhanehu) potčinio, opskrba mu dolazi sa svih strana, kako to dočarava lijepi kur'anski iskaz.

Shodno islamskom konceptu, čovjek koji ne istražuje i ne eksploatiše zemaljske resurse i svemirsku energiju koja mu je potčinjena smatra se grijешnikom, Allahu nepokornim, a njegovo ponašanje odstupanjem i neizvršavanjem zadaće i funkcije za koju ga je Allah (Subhanehu) stvorio. A On je melekima rekao: *"Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!"* (2/30). A ljudima kaže: *I daje vam se da se koristite onim što je na nebesima i onim što je na Zemlji, sve je od Njega* (45/13). Takvim svojim stavom čovjek se lišava i Allahove opskrbe darovane ljudima. I na taj način gubi nagradu na ahiretu jer je izgubio i propao na dunjaluku.

Islamski program na taj način spaja rad za dunjaluk i rad za ahiret u skladnu i harmoničnu cjelinu. Ne lišava čovjeka dunjaluka zarad postizanja ahireta, a ne lišava ga ni ahireta zarad postizanja dunjaluka. Oni u islamskom konceptu nisu dvije oprečnosti i alternative.

Ovo se odnosi na ljudsku vrstu općenito i ljudske zajednice koje na Zemlji primjenjuju Allahov program. Nema razlike u tome ni kada su u pitanju pojedinci. Jer, put individue i put kolektiva, u islamskom programu, nisu oprečni, ne sudaraju se i ne idu u suprotnim smjerovima. Program zahtijeva od pojedinca da uloži i aktivira sve svoje fizičke i umne snage i potencijale u radu i proizvodnji; da to radi u ime Allaha, očekujući od Njega nagradu za to; da ne čini npravdu, prijevaru, podvalu, izdaju, da ne jede na haram način stečeno; da ne vrši monopol i skriva robu od onog kome je potrebna uz potpuno priznanje prava privatne svojine nad rezultatima i plodovima njegovog rada kao i prava zajednice u imovini pojedinaca u granicama Allahovih propisa. Program bilježi i tretira rad pojedinca, u ovim granicama i sukladno ovim normama, kao ibadet za koji Allah (Subhanehu) daje nagradu na dunjaluku u vidu berićeta, a na ahiretu nagrađuje takva djela Džennetom. Program uspostavlja najjaču moguću vezu između jedinke i Gospodara putem ibadeta - obreda koje je On

propisao, čiji je cilj da garantira stalno obnavljanje veze sa Allahom (Subhanehu): putem namaza pet puta dnevno, trideset dana godišnje posteći mjesec ramazan, jednom u toku života kroz činjenje hadžskih obreda i svake godine, odnosno prilikom žetve, davanje zekjata.

Otuda ovi obredni farzovi imaju posebnu vrijednost u islamskom konceptu. Oni predstavljaju obnavljanje prisege Allahu (Subhanehu), da će se slijediti Njegov opći, univerzalni program života; oni predstavljaju čin približavanja Allahu (Subhanehu) kojim se obnavlja odlučnost da se odgovori obavezama programa koji reguliše sve sfere života: pitanja rada, proizvodnje, raspodjele i arbitraže među ljudima u njihovim međusobnim odnosima i sporovima. Pomoću tih ibadeta (obrednih farzova) obnavlja se i osjećanje Allahove pomoći i podrške u izvršavanju obaveza koje zahtijeva primjena ovog zaokruženog i cjelovitog programa kao i savladivanje prepreka koje stoje na putu u vidu ljudskih prohtjeva, njihovog inata, deformacija i strasti. Ovi obredi nisu odvojeni od rada, proizvodnje, distribucije, arbitraže i sudstva, borbe za etabliranje ovog programa na Zemlji i potvrdu Allahove vlasti u životu ljudi. Iman, odanost Allahu i obredi čine jedan dio programa koji pomaže u izvršenju i realizaciji drugog dijela. Tada su iman, odanost Allahu i primjena programa u praktičnom životu put i uzrok obilju i blagostanju, kao što i obećava Allah (Subhanehu) ljudima u ova dva ajeta.

Islamsko shvatanje, a i program na njemu utemeljen, ne nudi ahiretski život kao alternativu dunjalučkom životu, a ni obratno. On nudi i jedno i drugo u isto vrijeme, jednim putem i jednim trudom.

Ali se oni također neće spojiti u životu čovjeka ako on ne slijedi samo Allahov program u životu, bez unošenja primjesa i korekcija preuzetih iz nekih drugih stanja, situacija i okolnosti koje nisu utemeljene i proistekle iz Njegovog programa ili preuzete iz njegovih osobnih shvatanja i promišljanja koja nisu regulirana ovim programom. Samo u ovom programu postoji taj savršeni sklad i ravnoteža.

Islamski koncept, kao ni program na njemu utemeljen, ne nude iman, ibadet, čestitost i odanost Allahu kao zamjenu za rad, proizvodnju, razvoj i poboljšanje materijalnih uvjeta života. Nije to program koji obećava ljudima Džennet na ahiretu i trasira im put do njega prepuštajući ljudima da sami sebi trasiraju put do Dženneta na dunjaluku, kako zamišljaju neki naivci i površni mislioci u ovom vremenu. Rad, proizvodnja, razvoj i poboljšanje materijalnih uvjeta života predstavljaju u islamskom konceptu i programu dužnost proisteklu iz funkcije hilafeta - namjesništva na Zemlji.

Iman, ibadet, čestitost i odanost Allahu predstavljaju obaveze, pravila, poticanje i impulse u primjeni programa u životu ljudi. I jedno i drugo skupa čine preporuke i kvalifikacije i za zemaljski i za ahiretski Džennet; put je jedan. Nema podvojenosti između vjere i materijalne stvarnosti života kao što je slučaj u postojećim džahilijetskim stanjima i strukturama danas na cijeloj zemaljskoj kugli iz kojih i potječu iluzije i obmane obmanutih da ljudi neizostavno moraju odabrati ili dunjaluk ili ahiret i da ne mogu spojiti jedno s drugim ni konceptualno ni praktično, jer su oni, navodno, nespojivi.

Ova zloslutna podvojenost između dunjaluka i ahireta u životu ljudi, između rada za dunjaluk i rada za ahiret, između duhovnog ibadeta i materijalne kreacije, između uspjeha u dunjalučkom životu i uspjeha u ahiretskom životu, ova zlokožna podvojenost i ambivalentnost nije nametnuti danak čovječanstvu, predodređen kaderom. Zapravo je to nesretni danak kojeg je čovječanstvo nametnulo samo sebi udaljavajući se od Allahovog programa i prihvatajući druge programe suprotstavljene Allahovom programu u osnovi i u smjeru.

To je danak koji ljudi plaćaju svojom krvlju i žižcima na ovom svijetu, a cijena koju će za to platiti na ahiretu je mnogo veća, žešća i teža.

Platit će tu cijenu nemirom, dezorijentacijom, osjećajem nesreće, bijede, nesigurnosti i zbrke u duši i svijesti zbog toga što su im srca prazna, što nisu ispunjena smirenošću i radošću koju pruža iman, ukoliko preferiraju i odaberu potpuno odbacivanje vjere pod izgovorom da je to jedini put rada, proizvodnje, nauke, eksperimenta i individualnog i kolektivnog uspjeha na međunarodnoj sceni. To je zato što se oni tada bore protiv svoje prirode, odupiru se prirodnoj gladi za vjerom koja ispunjava srce i ne podnosi prazninu i glad. Tu glad apsolutno ne mogu utoliti razni sociološki, filozofski ili umjetnički pravci jer je to glad i čežnja za Stvoriteljem.

Oni će također platiti tu cijenu nemirom, dezorijentacijom, nesretnim srcem i konfužnim mislima ako pokušaju očuvati vjerovanje u Allaha (Subhanehu), s jedne strane, i uključenje u tokove života u ovoj svjetskoj zajednici čiji cjelokupni sustav, ponašanje, shvatanja, sredstva zarade i uspjeha počivaju i temelje se na neislamskom programu u kome se sukobljavaju i sudaraju vjerska doktrina, etika i ponašanje sa stanjima, zakonima, vrijednostima i vladajućim kriterijima u ovom zlosretnom društvu, s druge strane.

Cjelokupno čovječanstvo osjeća tu nesreću i bijedu kako oni koji slijede ateističko - materijalističke pravce, tako i oni koji slijede sekularističke pravce, koji pokušavaju zadržati vjeru kao doktrinu (teologiju) daleko od praktičnog sistema života, zamišljajući - ili joj tako predočavaju neprijatelji čovječanstva - da vjera pripada Allahu a život ljudima; da je vjera doktrina, osjećanje, obred i moral, a život je sistem, zakon, proizvodnja i rad.

Čovječanstvo plaća ovaj tegobni danak u vidu nesretnog i mučnog života, nemira, izgubljenosti i praznine, jer ono ne pronalazi puta do Allahovog programa koji ne razdvaja dunjaluk i ahiret nego ih spaja, i koji ne uspostavlja kontradikciju i protivrječje između blagostanja na dunjaluku i blagostanja na ahiretu, nego ih usklađuje i pomiruje.

Ne smiju nas prevariti i obmanuti lažni fenomeni u određenom periodu kao što vidimo narode koji ne vjeruju i ne primjenjuju Allahov program u svome životu a opet uživaju u obilju blagodati, velikoj proizvodnji, ogromnom blagostanju.

To blagostanje je privremeno, dok stabilne, neumoljive zakonitosti ne urade svoje i dok se ne pojave posljedice zlokobne podvojenosti između materijalne kreacije i Božanskog programa. Sada se pojavljuju neke posljedice u različitim oblicima:

U lošoj raspodjeli koja čini društvo punim nesreće i bijede, mržnje i straha od očekivanih prevrata kao rezultata latentne mržnje. To je velika nevolja i nesreća uprkos blagostanju;

Pojavljaju se u vidu gušenja, suzbijanja i straha kod naroda koji žele osigurati neku vrstu pravedne raspodjele odabirući put rušenja, gušenja, terora, širenja straha i nesigurnosti u cilju etabliranja mjera preraspodjele. To je iskušenje i nevolja u kojoj čovjek nije siguran za svoj život, u kojoj nijednu noć ne provede u miru.

Te posljedice se javljaju i u vidu psihičkog i moralnog rastrojstva koje na svoj način, prije ili kasnije, dovodi do rastakanja i destrukcije materijalnog života. Rad, proizvodnja i raspodjela trebaju garanciju etike. Zemaljski zakon sam po sebi je potpuno nemoćan da ponudi garancije u sferi rada, što, uostalom, vidimo na svakom mjestu.

Pojavljaju se u vidu nervne uznemirenosti i drugih raznovrsnih bolesti koje rastakaju i pustoše mnoge narode u svijetu, a naročito one sa najvećim materijalnim standardom i blagostanjem, negativno utječući na

nivo inteligencije i izdržljivosti, a nakon toga i na nivo rada i produktivnosti i, na kraju, dovodeći do razaranja ekonomije i blagostanja. Ti dokazi i pokazatelji su danas dovoljno očiti da skreću na sebe pozornost.

Pojavljaju se u strahu u kojem živi cijelo čovječanstvo od planetarne katastrofe koja može nastupiti svakog trena - u uzburkanom svijetu nad kojim se nadvila avet i prijetnja razarajućeg rata. Taj strah djeluje na živce ljudi bili oni toga svjesni ili ne, što dovodi do različitih nervnih oboljenja. Smrt uslijed srčanog i moždanog udara i samoubistva najraširenija je u zemljama i narodima blagostanja i obilja.

Sve ove posljedice se javljaju u jasnom i napredujućem obliku, u procesu nestanka i izumiranja nekih naroda. Najeklatantniji primjer u modernom svijetu imamo u francuskom narodu, - a to je samo primjer i za druge narode - do čega dovodi distinkcija između materijalne aktivnosti i Božanskog programa, dunjaluka i ahireta, vjere i života, ili slijeđenje Allahovog programa kada je u pitanju ahiret, a ljudskog programa kada je u pitanju život i kakve su posljedice ovog pogubnog razdvajanja između božanskog programa i života ljudi.

Prije nego što privedemo kraju ovaj komentar na kur'ansku potvrdu te velike istine, želimo da potvrdimo važnost harmonije u Allahovom programu između imana i bogobojaznosti, i uspostave tog realnog programa u životu ljudi, s jedne strane, i između rada, proizvodnje i vršenja hilafeta na Zemlji, s druge strane. Ta uskladenost i harmoničnost je, ustvari, realizacija uvjeta kojeg je Allah (Subhanehu) zadao sljedbenicima Knjige - i svakoj drugoj zajednici - da bi imali šta jesti i iznad njih i ispod nogu njihovih na dunjaluku, da im grijesi budu oprosteni, da uđu u Džennet na ahiretu, da imaju i zemaljski firdevs u vidu obilja, zadovoljenja potreba uz mir i sigurnost, a i ahiretski firdevs sa njegovim užicima i zadovoljstvom.

Ali i pored ove potvrde ne smijemo zaboraviti da je prvi i osnovni temelj iman, odanost Allahu i primjena Allahovog programa u stvarnom životu. To involvira i djelo, proizvodnju, razvoj i napredak u životu. Osim toga, veza sa Allahom (Subhanehu) ima i svoj poseban okus i aromu koji mijenja sve okuse života, uzdiže sve vrijednosti i ispravlja sva mjerila u životu. To je osnova u islamskom konceptu i programu. Sve drugo je vezano za tu osnovu, izvire iz nje i oslanja se na nju. Zatim se sve upotpunjava i zaokružuje na dunjaluku i ahiretu skladno i harmonično.

Treba još napomenuti da plod imana, odanosti Allahu, ibadeta i primjene šerijata u životu pripada čovjeku i ljudskom životu. Allah (Subhanehu) je neovisan od svjetova. To što islamski program naglašava ove temelje, što ih čini osnovom djelovanja i aktivnosti, što odbija svako djelo i aktivnost koja se ne zasniva na njima i smatra ga neispravnim, neprihvatljivim, nečim beznačajnim što ne može preživjeti i što vjetar raznosi, ne znači i nije tako zato što Allah (Subhanehu) ima nekakve koristi od imana ljudi, njihove odanosti Allahu, ibadeta i primjene Njegovog programa. To je zato što On zna da nema dobra ni spasa za njih izvan ovog programa.

U hadis-i kudsiju kojeg prenosi Ebu Zerr (Neka je Allah njime zadovoljan) od Poslanika (alejhi-s-selam) a on ga prenosi od Gospodara, navodi se:

“Robovi moji, Ja sam zabranio Sam sebi činjenje nepravde i nasilja, a to sam zabranio i vama, pa nemojte jedni drugima činiti nepravdu i nasilje. Robovi moji, svi ste vi zalutali osim onog koga Ja uputim, pa tražite od Mene uputu, Ja ću vas uputiti. Robovi moji, svi ste vi gladni osim onog koga Ja nahranim, tražite od Mene hranu, Ja ću vas nahraniti. Robovi moji, svi ste vi goli, osim koga Ja obučem, pa od Mene molite, Ja ću vas obući. Robovi moji, vi griješite i noću i danju, a Ja opraštam sve grijehe, pa od Mene oprost molite, Ja ću vam oprostiti. Robovi moji, vi Mi ništa ne možete naškoditi a ni koristiti. Robovi moji, kada bi svi vi, od prvog do posljednjeg, ljudi i džinni, bili kao najbogobojazniji čovjek među vama, ništa ne bi povećali Moju vlast. Robovi moji, kada bi svi vi, od prvog do posljednjeg, ljudi i džini bili kao najpokvareniji čovjek među vama, ništa ne bi umanjilo ni okrnjilo od Moje vlasti. Robovi moji, kada bi svi vi od prvog do posljednjeg, ljudi i džini, stajali na jednom mjestu i pitali Me i Ja udovoljio molbi svakog čovjeka, to ne bi umanjilo od onoga što Ja imam osim koliko igla umanji od mora kada se u njega stavi. Robovi moji, vama pripadaju vaša djela koja Ja bilježim i za njih vas nagrađujem. Ko zaradi dobro, neka zahvali Allahu, a ko se suoči sa drugačijim ishodom neka kori samo sebe” (Muslim).

Na ovom osnovu trebamo razumijevati i ulogu imana, odanosti Allahu, ibadeta, primjene Allahovog programa u životu i sudjenja prema šerijatu. Sve je to nama ukorist, za naše dobro, za dobrobit čovječanstva na dunjaluku i ahiretu. Sve je to neophodno da se ovo čovječanstvo preporodi, kako na dunjaluku, tako i na ahiretu.

Mislimo da nije potrebno da kažemo da Božanski uvjet sljedbenicima Knjige nije specijalno vezan samo za njih. Uvjet sljedbenicima Knjige sadrži u sebi iman, odanost Allahu, primjenu Allahovog programa sadržanog u Tevrātu i Indžilu i u onome što im je objavljeno od njihovog Gospodara, a to je, naravno, bilo prije posljednjeg poslanstva. Preče je da se ovaj šart odnosi na one kojima je objavljen Kur'an, na one koji govore da su muslimani. Njihova vjera doslovno sadrži vjerovanje u ono što je objavljeno njima i što je Allah zadržao u njihovom šeriatu iz prethodnih šerijata. Oni su sljedbenici vjere i drugu vjeru Allah ne prima ni od koga. Sve prethodne vjere su se slile u nju i ne postoji vjera koju Allah priznaje i prihvata mimo islama.

Oni su preči da se na njih odnosi Allahov uvjet i ovaj ugovor. Oni su preči da budu zadovoljni onim čime je i Allah zadovoljan, da uživaju povlastice koje im je Allah uvjetovao: oprost grijeha, ulazak u Džennet na ahiretu i obilna opskrba na dunjaluku.

Oni su preči da uživaju u onome što im je Allah uvjetovao umjesto gladi, bolesti, straha i grubosti u kojoj žive u svim dijelovima islamske zemlje, ili, drugim riječima, koja je islamska. Uvjet Allahov je tu, a put ka njemu poznat, kad bi o tome razmišljali.

« يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ؛ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ ؛ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ، إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ * قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ حَتَّى تُتِمُّوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ . وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا ، فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ * إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا ، وَالصَّابِقُونَ ، وَالنَّصَارَى . . مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا . . فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ .

« لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ ، وَأَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رُسُلًا ، كُلَّمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا ، وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ * وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةً

فَعَمُوا وَصَمُوا ، ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ، ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا ، كَثِيرٌ مِّنْهُمْ ، وَاللَّهُ بَصِيرٌ
بِمَا يَعْمَلُونَ .

« لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا : إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ . وَقَالَ الْمَسِيحُ :
يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ ، رَبِّي وَرَبَّكُمْ ، إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ
عَلَيْهِ الْجَنَّةَ ، وَمَأْوَاهُ النَّارُ ، وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ * لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا : إِنَّ
اللَّهَ ثَلَاثُ ثَلَاثَةٍ . وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ . وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ
الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ ، وَاللَّهُ غَفُورٌ
رَّحِيمٌ ؟ * مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ ، وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ ،
كَانَا يَا كِلَانِ الطَّعَامَ . انْظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ ، ثُمَّ انْظُرْ أَنَّى يُؤْفَكُونَ *
قُلْ : أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ، وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ ؟ * قُلْ : يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ ، وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ
قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ ، وَأَضَلُّوا كَثِيرًا ، وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ .

« لَئِنْ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ،
ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ * كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ ، لَبِئْسَ
مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ! * تَرَى كَثِيرًا مِّنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا . لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ
أَنْفُسُهُمْ ، أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ، وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ * وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ ، وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ . »

*O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga, - ako ne
učiniš, onda nisi dostavio poslanicu Njegovu - a Allah će te od ljudi štititi.
Allah zaista neće ukazati na Pravi Put narodu koji neće da vjeruje (5/67).*

Reci: "O sljedbenici Knjige, vi niste nikakve vjere ako se ne budete pridržavali Tevrāta i Indžila i onoga što vam objavljuje Gospodar vaš." A to što ti objavljuje Gospodar tvoj pojačaće, uistinu, kod mnogih od njih nepokornost i nevjerovanje, ali, ti ne izgaraj zbog naroda koji neće da vjeruje (5/68).

Oni koji su vjerovali, pa i oni koji su bili Jevreji, i Sabijci, i kršćani - oni koji su u Allaha i u onaj svijet vjerovali i dobra djela činili, - ničega se oni neće bojati i ni za čim oni neće tugovati (5/69).

Mi smo od sinova Isrāilovih zavjet uzeli i poslanike im slali. Kad god bi im koji poslanik donio ono što nije godilo dušama njihovim, jedne su u laž utjerivali, a druge ubijali (5/70).

Mislili su da neće biti na muke stavljeni, pa su bili i slijepi i gluhi, i onda kad je Allah primio pokajanje njihovo, mnogi od njih su opet bili i slijepi i gluhi; a Allah dobro vidi ono što oni rade (5/71).

Nevjernici su oni koji govore: "Bog je - Mesīh, sin Merjemin!" A Mesīh je govorio: "O sinovi Isrāilovi, klanjajte se Allahu, i mome i vašem Gospodaru! Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u džennet zabraniti i boravište njegovo će džehennem biti ; a nevjernicima neće niko pomoći (5/72).

Nevjernici su oni koji govore: "Allah je jedan od trojice!" A samo je jedan Bog! I ako se ne okane onoga što govore, nesnosna patnja će, zaista, stići svakog od njih koji nevjernik ostane (5/73).

Zašto se oni ne pokaju Allahu i ne zamole oprost od Njega, ta Allah prašta i samilostan je (5/74).

Mesīh, sin Merjemin, samo je poslanik - i prije njega su dolazili i odlazili poslanici -, a majka njegova je uvijek istinu govorila; i oboje su hranu jeli. Pogledaj kako im Mi iznosimo jasne dokaze, i pogledaj, zatim, njih kako se odmeću (5/75).

Reci: "Kako možete, pored Allaha, da se klanjate onome koji nije u stanju da vam kakvu štetu učini, ni da vam neku korist pribavi, a Allah je Taj koji sve čuje i zna?" (5/76).

Reci: "O sljedbenici Knjige, ne zastranjujte u vjerovanju svome, suprotno istini, i ne povodite se za prohtjevima ljudi koji su još davno zalutali, i mnoge u zabludu odveli, i sami s Pravoga Puta skrenuli!" (5/77).

Jezikom Davūda i Īsāa, sina Merjemina, prokleti su oni od sinova Isrāilovih koji nisu vjerovali - zato što su se bunili i uvijek granice zla prelazili: (5/78)

jedni druge nisu odvrćali od grešnih postupaka koje su radili. Ružno li je zaista to kako su postupali ! (5/79).

Ti vidiš mnoge od njih kako s mnogobošcima prijateljuju. Ružno je zaista ono što sami sebi pripremaju: da se Allah na njih rasrdi i da u patnji vječno ostanu (5/80).

A da vjeruju u Allaha i Vjerovjesnika i u ono što se njemu objavljuje, oni s njima ne bi prijateljevali, ali, mnogi su od njih nevjernici (5/81).

Ova cjelina nastavlja sa objašnjavanjem stanja sljedbenika objavljene Knjige, Jevreja i kršćana, teži da otkrije devijacije u njihovom vjerovanju, da otkrije loše strane u njihovim djelima kroz svu historiju, posebno kod Jevreja, zatim da definiše vrstu odnosa između sljedbenika objavljene Knjige, s jedne strane, i Poslanika (alejhi-s-selam) i muslimanske zajednice, s druge strane; nastoji da otkrije dužnost Poslanika (alejhi-s-selam) u njegovoj suradnji s njima kao i dužnost muslimana, pored definiranja osnovnih i važnih činjenica kod temelja vjerničkog poimanja i kod temelja stalne aktivnosti muslimanske zajednice u odnosu na iskrivljena vjerovanja i one koji unose devijacije.

Uzvišeni Allah pozvao je Vjerovjesnika (alejhi-s-selam) i zadužio ga da saopći sve što mu je dato od njegovog Gospodara, da ništa ne zanemari nego da sve prenese, da ni najmanje ne oteže ni kod čega zbog uvjeta i okruženja ili izbjegavanja sukoba sa strastima ljudi i realnosti društva. Ako to ne bude uradio, onda on kao poslanik nije prenio poslanicu.

Zbog ovoga je Poslanik (alejhi-s-selam) zadužen da prenese poruku poslanice i suoči se sa sljedbenicima Knjige ističući da se oni ne pridržavaju ničega sve dok ne prihvate Tevrât, Indžil i ono što im je objavljeno od Gospodara njihova, da to iznese kategorički, odlučno, otvoreno i naglas, da iznese takoder da Jevreji ne vjeruju zbog prekidanja ugovora Zavjeta i ubijanja poslanika, da i kršćani ne vjeruju kad govore: *Bog je Mesih, sin Merjemin (5/72)*, zatim: *Allah je jedan od trojice (5/73)*. Kur'an takoder ističe da je Mesih (alejhi-s-selam) upozorio Sinove Isrāilove na posljedicu zbog politeizma, da je Allah lišio politeiste Dženneta, da je na Sinove Isrāilove izliveno prokletstvo od strane Davūda i Īsāa, sina Merjemina, zbog njihovog grijeha i neprijateljstva.

Ova cjelina otkriva stav sljedbenika Knjige kod podstrekivanja politeista na demonstracije protiv muslimana i ističe da je ovo nastalo zbog njihova nevjerovanja u Allaha i Vjerovjesnika, da su oni pozivani u vjeru preko Muhammeda (alejhi-s-selam) međutim, oni se nisu odazvali.

Poslije ovog ukupnog iznošenja, da prijedemo na detaljnije izlaganje teksta.

O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga, - ako ne učiniš, onda nisi dostavio poslanicu Njegovu - a Allah će te od ljudi štititi. Allah zaista neće ukazati na Pravi Put narodu koji neće da vjeruje (5/67).

Reci: "O sljedbenici Knjige, vi niste nikakve vjere ako se ne budete pridržavali Tevrāta i Indžila i onoga što vam objavljuje Gospodar vaš." A to što ti objavljuje Gospodar tvoj pojačće, uistinu, kod mnogih od njih nepokornost i nevjerovanje, ali, ti ne izgaraj zbog naroda koji neće da vjeruje (5/68).

Oni koji su vjerovali, pa i oni koji su bili Jevreji, i Sabijci, i kršćani - oni koji su u Allaha i u onaj svijet vjerovali i dobra djela činili, - ničega se oni neće bojati i ni za čim oni neće tugovati (5/69).

Odlučna i stroga naredba Resulullahu (alejhi-s-selam) da prenese i saopći, sve mu je stiglo od njegova Gospodara, da ne uzima ništa u obzir što bi odvratilo da kaže Istinu. U protivnom, on ne bi prenio to što mu je objavljeno niti bi izvršio ono što zahtijeva poslanica. Allah preuzima na Sebe njegovu zaštitu i odbranu od ljudi, a kome Allah bude zaštitnik, pa šta mu onda mogu učiniti obični ljudi?

Riječ Istine u vjerovanju ne može se šapatom prenositi. Ona mora da se saopći konkretno i detaljno, pa neka kaže ko hoće od protivnika šta hoće, neka uradi ko hoće od neprijatelja šta hoće, jer riječ Istine kod vjerovanja ne toleriše naklonost prema sugovorniku niti vodi računa o njegovim željama, nego nastoji da bude jasna kako bi prodrla do srca ljudi kojima je snažno i prodorno upućena.

Riječ Istine u vjerovanju, kada bude jasna, doći će do pravog mjesta u srcu u kome se sabire spremnost za Uputu, dočim, kada riječ Istine bude prošaptana i promrmljana, njoj neće biti srca prilagođena, srca u kojima

nema spremnosti za iman. To su ona srca kod kojih nosilac poziva na Pravi Put želi da njegov poziv bude prihvaćen, a oni kojima je taj poziv upućen, oni bi to prihvatili kad bi im malo polaskao i prešutio neke istine.

Allah zaista neće ukazati na Pravi Put narodu koji neće da vjeruje
(5/67).

Prema tome, riječ Istine neka bude odlučna, sveobuhvatna i kategorična. Uputa i zabluda ovise od spremnosti srca i njihovoj otvorenosti, a ne o laskanju i udvaranju na štetu riječi Istine ili njoj u prilog.

Snaga i odlučnost u dostavljanju riječi Istine kod vjerovanja ne znači da treba biti okrutan i grub. Allah je naredio Vjerovjesniku (alejhi-s-selam) da poziva na put svoga Gospodara mudro i lijepim savjetom. Tu nema proturječnosti niti razilaženja između brojnih kur'anskih usmjerenja. Mudrost i lijep savjet ne tiraniziraju odlučnost i detaljno iznošenje i objašnjenje riječi Istine. Sredstvo i metod prenošenja Istine je nešto drugo od predmeta prenošenja i njegovog sadržaja. Poželjno je da se ne laska kod iznošenja riječi Istine kad je riječ o vjerovanju. Poželjno je da se ne stane na pola puta kod objašnjenja same činjenice. Vjerska činjenica ne poznaje polovično rješenje. Od prvih dana poziva Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) pozivao je mudro i lijepim savjetom. Bio je potpuno odlučan kod vjerovanja jer mu je bilo naredeno da kaže: *O vi nevjernici, ja se neću klanjati onima kojima se vi klanjate!* (109:1-2). On ih opisuje njihovim svojstvom onakvim kakvi oni jesu. On je odlučan u ovoj naredbi. Ne prihvaća polovično rješenje koje mu je bilo ponuđeno. On ne laska pa da povoda da i oni laskaju. On ne obmanjuje, pa da povoda da i oni obmanjuju kao što bi željeli. On njima ne govori da od njih traži samo neznatne izmjene u njihovom vjerovanju, nego im kaže da su oni na suštoj neistini, a on na potpunoj Istini. Postaje sasvim jasno kod iznošenja riječi Istine i ističe da treba promijeniti stil u kome nema grubosti.

Ovaj poziv i ova obaveza u ovoj suri glasi: *O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga, - ako ne učiniš, onda nisi dostavio poslanicu Njegovu - a Allah će te od ljudi štititi. Allah zaista neće ukazati na Pravi Put narodu koji neće da vjeruje* (5/67).

Iz ovog konteksta i poziva prije rečenog i poziva kasnije rečenog primjećuje se da se radi o direktnoj namjeri, a to je predstavljanje sljedbenika Knjige onakvima kakvi oni jesu opisujući ih svojstvima kakva oni zaslužuju, suočavajući se s njima riječima da oni nemaju ništa sa vjerom (dinom), ništa sa doktrinom (akidom), niti vjerovanjem (imanom).

To je zbog toga što se oni ne pridržavaju Tevrāta i Indžila i onoga što im je objavljeno od njihova Gospodara. Ovo znači da oni nemaju ništa kod sebe od onoga što tvrde - da su sljedbenici Knjige, nosioci doktrine vjerovanja i pristalice vjere.

Reci: "O sljedbenici Knjige, vi niste nikakve vjere ako se ne budete pridržavali Tevrāta i Indžila i onoga što vam objavljuje Gospodar vaš (5/68).

Kada je Vjerovjesnik bio zadužen da se suoči s njima i iznese da oni nisu nikakve vjere, štaviše, da oni nemaju ničega našta bi se čovjek mogao osloniti, u vrijeme kada je Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) bio zadužen da se s njima ovako odlučno i konkretno suoči, oni su već tada čitali svoje knjige i prisvajali sebi svojstvo jevrejstva ili kršćanstva, govoreći da su vjernici. Međutim, saopćenje kojim je Resulullah (alejhi-s-selam) bio zadužen da im predoči - ono im u tom času nije uopće ništa priznavalo iz oblasti onoga što su tvrdili za sebe jer vjera nije riječ koja se da izgovoriti jezikom, nije ni knjiga koja se da čitati i recitirati, nije ni svojstvo koje se naslijeđuje i prisvaja. Vjera je program života, program koji obuhvata doktrine sakrivene u srcu. Vjera je ibadet predstavljen u obredima, ibadet koji je predstavljen u uspostavljanju cjelokupnog sistema života na temelju ovog programa. Pošto sljedbenici Knjige nisu držali do vjere koja bi počivala na ovim pravilima, to je Poslanik (alejhi-s-selam) bio zadužen da im predoči da oni nisu nikakve vjere niti imaju bilo šta što bi bilo vezano za ovakvo nešto.

Pridržavanje sadržaja Tevrāta i Indžila i svega onoga što im je dato od njihova Gospodara zahtijeva, u prvom redu, prihvatanje Allahove vjere koju objavljuje Muhammed (alejhi-s-selam). Allah ih je zavjetom zadužio da vjeruju u svakog poslanika i da ih pomažu. Svojstvo Muhammeda (alejhi-s-selam) i njegova naroda spominje se u Tevrātu i Indžilu, kao što kaže Allah - a On je najistinitiji govornik - pa ipak, oni se ne pridržavaju Tevrāta i Indžila i onoga što im je objavljeno od Gospodara njihova (bez obzira šta se mislilo u riječima Uzvišenoga: *i onoga što im objavljuje Gospodar njihov (5/66)*, da li se misli time na Kur'an kao što kažu neki komentatori Kur'ana, ili na druge Knjige koje su im objavljene kao što je Zébūr Davūdu), i mi kažemo da se oni ne pridržavaju Tevrāta i Indžila, ni ostaloga što im je objavljeno od Gospodara sve dok ne prihvate novu vjeru koja potvrđuje i čuva prethodno objavljene Knjige. Oni ne vjeruju u Allaha (ne izražavaju šehadet) sve dok ne prihvate posljednju vjeru. Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) je zadužen da se s njima suoči sa ovom Božanskom odlukom vezanom za njih, da im saopći istinu o njima i njihovom položaju, u protivnom, ako ne bi to njima saopćio, on ne bi prenio poslanicu svoga Gospodara. O, kako je to strašna prijetnja!

Uzvišeni Allah zna da suočiti njih sa ovom kategoričkom istinom i ovim nepobitnim riječima vodi ka povećanju nasilja i nevjerovanja, upornosti i tvrdoglavosti s njihove strane. Međutim, to ni u kom slučaju ne sprječava Resulullahu da dostavi ovu naredbu i da se suoči s njima, da ne izgara zbog nevjerovanja, nasilja zablude i progonstva što će ih zadesiti kao posljedica ovog predočjenja Istine, jer Allahova mudrost zahtijeva da se otvoreno iznese riječ Istine, da se na toj riječi grade posljedice u dušama stvorenja, da se vjernik uputi na Pravi Put poslije očigledna dokaza, a da zaluta nevjernik također poslije očigledna dokaza, da se upropasti ko se upropasti poslije očiglednog dokaza i živi ko živi poslije jasnog dokaza.

Gospodar tvoj pojačaće, uistinu, kod mnogih od njih nepokornost i nevjerovanje ali, ti ne izgaraš zbog naroda koji neće da vjeruje (5/68).

U ovim smjernicama Uzvišeni Allah ucrtao je program poziva onima koji pozivaju, dao im da sagledaju mudrost Allahovu u ovom programu, da im se srca utješe zbog nesreće koja će zadesiti one koji nisu na Pravom Putu i kada im se iznese na vidjelo riječ Istine a oni pojačaju napokornost i nevjerovanje. Prema tome, oni zaslužuju takvu strašnu sudbinu jer im srca ne mogu da podnesu riječ Istine niti u njihovim utrobama leži bilo kakvo dobro niti istina. Mudrost Allahova je htjela da se njima predoci riječ Istine, da se iskaže ono što je tajno i sakriveno, da se iznese na vidjelo zabluda i nevjerovanje i, prema tome, da zabludnici i nevjernici zasluže kaznu.

Da se vratimo na pitanje prijateljstva, međusobnog pomaganja i saradnje između muslimana i sljedbenika Knjige u svjetlu ovog saopćenja čime je bio zadužen Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) i u okviru njegovih rezultata koje je odredio Allah da budu, a to je da će se kod mnogih od njih povećati nepokornost i nevjerovanje, pa da vidimo šta ćemo naći.

Nalazimo da je Allah (Subhanehu) definirao da sljedbenici Knjige nisu ni na čemu sve dok se ne budu pridržavali Tevrāta i Indžila i onoga što im je objavljeno od njihovog Gospodara sve dok ne prihvate posljednju vjeru slijedeći ono što se da sasvim jasno shvatiti iz poziva upućenog da vjeruju u Allaha i Vjerovjesnika i na osnovu drugih brojnih mjesta. Tada

ovo znači da se oni nisu povratili Allahovoj vjeri, nisu se vratili među vjernike koje Allah prima.

Nalazimo da je Allah znao da će ovo suočavanje njih sa ovom činjenicom povećati kod mnogih njih nepokornost i nevjerovanje, ali i pored toga Allah je naredio Resulullahu da ih suoči s tim bez oklijevanja i žaljenja što će mnoge od njih zadesiti nesreća zbog toga.

Kada uzmemo u obzir da je Allahova riječ kod ovog pitanja odlučna, što je prava istina i realnost, onda ne preostaje nikakva prostora da bi se za sljedbenike Knjige moglo reći da su oni vjernici s kojim bi musliman mogao da surađuje i potpomaže se u zajedničkom stavu protiv ateizma i ateista, a za što plediraju neki zavedeni i neki koji zavode. Sljedbenici Knjige ne poštuju Tevrât ni Indžil, ne poštuju ono što im je objavljeno od njihova Gospodara, pa ih musliman smatra da nisu *ni na čemu*. Musliman nema pravo da odluči mimo odluke Allahove jer *kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da po svom nahodenju postupe* (33/36). Allahova riječ ima trajnu vrijednost. Nju ne mijenjaju okruženja ni okolnosti.

Kada imamo u vidu da je Allahova riječ konačna riječ, a što je tačno i realno, onda nemamo prava da uzimamo u obzir posljedicu ovog suočavanja sljedbenika Knjige sa ovom istinom, nemamo prava uzimati u obzir njihovu ljutnju prema nama i žestinu njihova napada na nas. Mi nemamo prava, na osnovu toga, da pokušavamo steći njihovu naklonost i ljubav priznavajući im da su vjernici, čijom vjerom bismo bili zadovoljni, i time ih prihvatiti da međusobno surađujemo protiv ateizma i branimo takva vjerovanja na način kao što se borimo protiv ateizma u korist našeg vjerovanja. Islam je jedina vjera koju Allah prima od ljudi.

Allah (Subhanehu) ne upućuje nam ovo usmjerenje niti će primiti od nas ovo priznavanje, niti oprostiti ovakvo međusobno potpomaganje, niti će prihvatiti koncept iz koga proističe ovakvo međusobno pomaganje, jer bismo mi tada sobom odlučili suprotno od onoga što je odlučio Allah, odabrali bismo kod ovog pitanja suprotno od onoga što je On odabrao, priznali bismo vjeru u koju je unijeta devijacija da je ona Božanska vjera koja nas povezuje u niti Božanske vjere. Allah kaže da oni nisu nikakve vjere ako se ne budu pridržavali Tevrâta i Indžila i onoga što im je objavio njihov Gospodar, a oni to neće činiti.

I oni koji kažu da su muslimani a ne pridržavaju se onoga što im je objavljeno od njihova Gospodara, i oni su isti kao i ovi sljedbenici Knjige,

ni oni nemaju ništa s vjerom. Ovo je Allahova riječ i odnosi se na sljedbenike svake i bilo koje objavljene Knjige, a koji se ne pridržavaju sadržaja tih Knjiga u sebi i svom životu. Onaj ko želi da bude musliman obavezan je, nakon prihvatanja Allahove Knjige u sebi i svom životu, da predoči onima koji se ne pridržavaju ove Knjige da nemaju ništa s vjerom sve dok to ne izvršavaju. Njihovu tvrdnju da su vjernici odbacuje Gospodar ove vjere. Praviti razliku u ovom pitanju je neophodno i takve pozvati ponovo u islam je dužnost svakog muslimana koji se pridržava Allahove Knjige i u sebi i u svom životu. Tvrdnja da je neko musliman samo jezikom ili da je musliman po naslijeđu ne potvrđuje da je on musliman. Time se ne ostvaruje vjerovanje. To ne daje nosiocu takvih tvrdnji karakteristiku vjerovanja u Allahovu vjeru ni kod jednog naroda ni u jednom dobu.

Nakon što ovi prihvate taj poziv i u svom životu počnu da se pridržavaju sadržaja Allahove Knjige, tada musliman ima pravo da s njima surađuje i međusobno se pomaže u odbrani vjere i vjernika od ateizma i ateista. Prije toga, to bi bilo uzaludno razvodnjavanje poziva. Tako čini zavodnik ili zavedeni.

Allahova vjera nije transparent, nije simbol niti nasljedstvo. Allahova vjera je činjenica koja se istovremeno odražava u savjesti čovjeka i njegovu životu. Ona se odražava u vjerovanju koje oživljava srce putem obreda koji se vrše radi klanjanja samo Allahu i sistemom koji reguliše život. Allahova vjera uspostavlja se samo primjenom svega ovog i u cjelini. Ljudi će biti pravi vjernici samo tada kada se to bude odrazilo i u njihovim dušama i njihovim životima. Svako drugo poimanje vjerovanja razvodnjava vjerovanje i zavodi savjest čovjeka. Na tom drugom vjerovanju musliman ne može uspostaviti čistu savjest.

Musliman je dužan da ogłosi ovu istinu i da čini razliku među ljudima na ovoj osnovi. Sve drugo što se gradi izvan ovog principa nije obaveza. Allah je čovjeku zaštitnik, On ne upućuje nevjernički narod.

Onaj koji se bavi ovim pozivom saopćit će Poruku ljudima upućenu od Allaha, imat će pravo da podnosi dokaz, radi Allaha, protiv ljudi samo onda kada im kompletno prenese istinu ovog poziva i saopći im istinito i otvoreno kakvi su oni, bez uvijanja i laskanja. U slučaju da im ne kaže da oni nemaju ništa s vjerom, onda bi im nanio štetu. On je dužan da im kaže da ono što oni rade jeste, u osnovi, neistina, dužan je da ih pozove na nešto sasvim drugo, da se prenesu daleko iz situacije u kojoj su, da ih pozove na drugi put i korjenitu izmjenu u svojim poimanjima, stavovima, sistemima i etičkom ponašanju. Ljudi moraju da saznaju od onoga ko ih poziva gdje su

oni u odnosu na istinu kojoj ih on poziva: ... *da nevjernik ostane nevjernik poslije očigledna dokaza, i da vjernik ostane vjernik poslije očigledna dokaza...* (8/42).

Kada onaj koji poziva ponavlja i tepavo govori a ne istakne osnovnu razliku između neistine i Istine u stvarnosti kojoj on ljude poziva i ne iznese kategoričnu razliku između ovog dvoga zbog uvjeta ili okruženja i čuvajući se da se ne suči sa realnošću ljudi kojom je ispunjen njihov život, misli, ideje i poimanje, onda ih je on obmanuo i nanio im štetu, jer ih nije upoznao sa poželjnom istinom, pored toga što nije ni prenio zaduženje ili saopćenje čime ga je Allah zadužio.

Lijepo postupanje kod poziva ljudi ka Allahovoj vjeri treba da bude na način kojim bi se ostvario cilj tog poziva, a ne na način kako bi im se to samo prenijelo. Ovo traži da im se poziv prenese u cjelini, a sami način prenošenja primijenit će se sukladno postojećim uvjetima. Ovaj način koncentrisan je na pravilo koje glasi: postupiti mudro i na lijep način.

Danas neki od nas, posmatrajući svijet oko sebe, kažu npr. da su sljedbenici Knjige veoma brojni i vlasnici materijalnih dobara, da se glas raznih politeista kojih ima na stotine miliona u svijetu veoma dobro čuje u međunarodnim odnosima, da su predstavnici raznih materijalističkih učenja također veoma brojni i vlasnici rušilačke moći, a muslimani da nemaju ništa s vjerom jer se ne pridržavaju Allahove Knjige njima objavljene, pa im ovo pitanje izgleda veliko. Oni smatraju da bi bilo pretjerano i veliko zaduženje da se suoči ovo cjelokupno zalutalo čovječanstvo sa riječima Istine i da nije potrebno da se svima kaže da oni nemaju ništa s vjerom, niti da se tim i takvim objasni istinita vjera.

Ovo nije pravi metod. Džahilijet ostaje džahilijet pa makar on obuhvatio i cijelu Zemlju. Stvarnost ljudi ne znači ništa sve dok ne bude uspostavljena na principima prave Allahove vjere. Dužnost onoga koji poziva je dužnost koju ne mijenja mnoštvo zabluda i veličina neistine. Neistina je nagomilana i isto onako kao što je počeo prvi poziv sa prenošenjem poruke Objave cijelom svijetu ističući da oni nemaju ništa s vjerom, tako isto treba da se ponovo nastavi taj poziv. Vrijeme kruži i ono se danas povratilo kao da je vrijeme iz onog dana u kome je Allah poslao Vjerovjesnika (alejhi-s-selam) riječima:

O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga, - ako ne učiniš, onda nisi dostavio poslanicu Njegovu - a Allah će te od ljudi štititi. Allah zaista neće ukazati na Pravi Put narodu koji neće da vjeruje (5/67).

Reci: "O sljedbenici Knjige, vi niste nikakve vjere ako se ne budete pridržavali Tevrāta i Indžila i onoga što vam objavljuje Gospodar vaš" (5/68).

Ovaj odlomak završava posljednjim proglasom *vjere* koju Allah prima od ljudi, bez obzira ko su oni i šta su oni. Govori o ljudima koji su živjeli prije poslanstva Muhammeda (alejhi-s-selam) i o narodima i vjerama kroz historiju:

Oni koji su vjerovali, pa i oni koji su bili Jevreji, i Sabijci, i kršćani - oni koji su u Allaha i u onaj svijet vjerovali i dobra djela činili, - ničega se oni neće bojati i ni za čim oni neće tugovati (5/69).

Oni koji su vjerovali - oni su muslimani. Oni koji su upućeni, - oni su Jevreji, a Sabijci su pretežno grupa koja je napustila klanjanje kipovima prije poslanice Muhammeda (alejhi-s-selam) i obožavala Jedinoga Allaha, grupa koja nije tačno vjerski određena. Među njima su i pojedinci Arapi. Kršćani su sljedbenici Mesīha (alejhi-s-selam).

Ovaj ajet jasno ističe *koja god bila vjera* pa prema tome da su oni koji su vjerovali u Allaha i Sudnji dan i dobra djela činili, razumljivo, uključeni u ovu grupu, a i na drugim mjestima govori se otvoreno da su oni koji su činili dobra prema Objavi koju je donio posljednji Vjerovjesnik svi spašeni - *ničega se oni neće bojati i ni za čim oni neće tugovati (5/69)*. Oni neće biti odgovorni za ono što su ranije bili i radili, niti za imena kakva su nosili i nazive imali. Važno je šta su bili na kraju.

Ovo je to što ističemo da se razumije sasvim jasno iz ovog ajeta i šta se podrazumijeva iz *vjera za nevolju*. Očito je, proističe iz ovog vjerovanja da je Muhammed (alejhi-s-selam) posljednji poslanik, da je upućen cijelom čovječanstvu, da su svi ljudi, bez obzira na narode, vjere, vjerska opredjeljenja, nacionalnost i domovinu pozvani da vjeruju u ono što je Muhammed (alejhi-s-selam) prenio, podrazumijevajući tu i ono što je uopćeno rečeno i podrobno izloženo, a da je onaj koji ne vjeruje da je Muhammed (alejhi-s-selam) poslanik niti vjeruje ono što je Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) prenio, u cjelini ili detaljno, zalutao i da Allah ne prima od njega vjeru koje se pridržavao prije islama. Takav ne ulazi u okvir riječi Uzvišenoga: *ničega se oni neće bojati i ni za čim oni neće tugovati (5/69)*.

Ovo je ta osnovna činjenica, *saznanje o vjeri za nevolju*, činjenica koja ne dozvoljava pravom muslimanu da šapuće ili mrmlija o njoj pred veličinom džahilijjske stvarnosti u kojoj živi čovječanstvo. To je činjenica koja ne dozvoljava muslimanu da je zaboravi kod uspostavljanja svojih odnosa sa ljudima na ovom svijetu - raznim narodima i vjerama. Neka ga ne opterećuje pritisak džahilijjske realnosti pa da prihvća sebi za prijatelje bilo koga od predstavnika ovih naroda i vjera, a koji se pridržava *vjere* kojom Allah nije zadovoljan, niti odgovara da se s njim surađuje i uzima ga sebi za prijatelja.

Samo je Allah prijatelj onome ko za zaštitnika uzme Allaha i Poslanika Njegova i vjernike - pa, Allahova strana će svakako pobijediti bez obzira kako izgledala situacija. *Oni koji su u Allaha i u onaj svijet vjerovali i dobra djela činili*, - (5/69), na osnovu ove vjere koja se tretira kao jedina vjera - takvi se ničega neće bojati i ni za čim neće tugovati. Za njih nema straha ni na ovom svijetu, ni na budućem. Za njih nema straha od strane snaga neistine nagomilanog džahilijjeta, za njih nema straha ni od samih vjernika i oni ne trebaju tugovati.

Poslije ovog izlaganja iznosi se jedan isječak historije Sinova Israilovih, Jevreja. U ovom isječku razotkriva se kako oni nemaju ništa s vjerom. Iz toga proističe neminovnost saopćenja i upućivanja njima ovog poziva, neminovnost da se pozovu u islam kako bi se sklonili u zaštitu Allahove vjere, zatim, da bi se izložila stvarnost Jevreja koja ih prati i koja se ne mijenja, da se upoznaju i muslimani sa ovom činjenicom, da opadne vrijednost Jevreja u očima muslimana, da se muslimani klone sklapanja prijateljstva s njima i potpomaganja sve dok su Jevreji u odnosu na ovu vjeru takvi.

Mi smo od sinova Israilovih zavjet uzeli i poslanike im slali. Kad god bi im koji poslanik donio ono što nije godilo dušama njihovim, jedne su u laž utjerivali, a druge ubijali (5/70).

Mislili su da neće biti na muke stavljeni, pa su bili i slijepi i gluhi, i onda kad je Allah primio pokajanje njihovo, mnogi od njih su opet bili i slijepi i gluhi; a Allah dobro vidi ono što oni rade (5/71).

To je stara historija. Ovakav njihov stav prema Vjerovjesniku (alejhi-s-selam) nije ni prvi ni posljednji, oni su ogrezli u grijehu i odbojnosti, oni su ogrezli u nijekanju Povelje Allahove, ogrezli da prihvataju ono što oni žele za svoje božanstvo a ne prihvataju vjeru Allahovu ni Uputu vjerovjesnika (alejhimu-s-selam) oni su ogrezli u grijehu i činjenju svakog nasilja onima koji pozivaju ka Istini i ustrajnim pozivu u vjeru.

Mi smo od sinova Israilovih zavjet uzeli i poslanike im slali. Kad god bi im koji poslanik donio ono što nije godilo dušama njihovim, jedne su u laž utjerivali, a druge ubijali (5/70).

O stavovima Sinova Israilovih prema njihovim poslanicima registrirana su brojna nagonjenja u laž svojih poslanika i odbijanje, registrirana broja ubistva i neprijateljski stavovi pri čemu preovlađuje sud strasti i zabluda.

Možda je najsvjetliji slučaj u vezi s tim kazivanje Allaha o historiji Sinova Israilovih u kojoj se govori detaljno i dugo protiv muslimanskog Ummeta. Možda je to zbog toga da se sučava Ummet da ne postane nešto slično Sinovima Israilovim. Možda se mislilo time upozoriti muslimane na klizav teren ili možda da oni koji su svjesni te klizavosti terena i koji teže ka Allahu spoznaju tu klizavost, ili da se tješe poslanicima upućenim Sinovima Israilovim, kada se suoče sa onim sa čime su se suočili ti poslanici, odnosno, da se upozore pokoljenja potomaka muslimana da ne padnu u situaciju u koju su pali Sinovi Israilovi tokom vremena, pa da im srca postanu okrutna, zavlada strast, srca odbace Uputu te nagone u laž jednu grupu onih koji pozivaju ka Istini i poubijaju drugu, kao što su činili nasilnici Sinova Israilovih u toku svoje duge historije.

Sinovi Israilovi počinili su sva ta nedjela - grijeha, a smatraju da ih Allah neće staviti na iskušenje, da ih neće kazniti, tako misle zanemarujući Allahov zakon i obmanjuju sami sebe time što tvrde da su *odabrani Allahov narod*.

Mislili su da neće biti na muke stavljeni, pa su bili i slijepi i gluhi (5/71).

Allah je učinio da su izgubili vid te nisu shvaćali ono što su posmatrali, učinio je da ne raspoznaju ono što čuju tako da im to što su čuli ne koristi ništa, pa i pored toga:

i onda kad je Allah primio pokajanje njihovo (5/71)

i obuhvatio ih Svojom milošću, oni je nisu očuvali, niti su se time koristili.

Mnogi od njih su opet bili i slijepi i gluhi; (5/71)

a Allah dobro vidi ono što oni rade (5/71).

On ih nagrađuje prema onome što vidi i zna... A oni se toga ne oslobađaju.

Dovoljno je za vjernike da imaju u vidu ovaj drevni slučaj iz historije o Jevrejima i ovu sadašnju stvarnost, pa da im se njihova vjernička srca klone prijateljstva s Jevrejima, kao što je učinilo srce Ubadea ibni Samita. Njih sebi za prijatelje uzimaju samo licemjeri poput Abdullaha ibni Ubejja ibni Selula.

To je stav Jevreja, sljedbenika Knjige, dočim stav kršćana objasniti će kur'anski tekst odlučno i potvrdno sukladno prirodi same sure i slučaja kojeg bude tretirala.

Ranije je u ovoj suri objašnjeno da su nevjernici oni koji kažu da je Allah Mesih, sin Merjemin. Sada se ponovo govori o tome i odnosi se i na one koji kažu: *Allah je jedan od trojice* i na one koji kažu: *Allah je Mesih, sin Merjemin*. U tekstu se istovremeno navodi da i Īsā (alejhi-s-selam) kaže da su takvi nevjernici i upozorava ih da se samo Allah može opisati kao Božanstvo. On priznaje da je Allah njegov Gospodar i njihov Gospodar istovremeno. U Kur'anu ih Allah upozorava na kraju ovog teksta da ne nastavljaju sa ovakvim nevjerovanjem. Takve tvrdnje, kao što ovi tvrde, ne mogu reći oni koji vjeruju u Allaha i Njegovu ispravnu vjeru.

Nevjernici su oni koji govore: "Bog je - Mesih, sin Merjemin!" A Mesih je govorio: "O sinovi Israilovi, klanjajte se Allahu, i mome i vašem Gospodaru! Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u džennet zabraniti i boravište njegovo će džehennem biti ; a nevjernicima neće niko pomoći (5/72).

Nevjernici su oni koji govore: "Allah je jedan od trojice!" A samo je jedan Bog! I ako se ne okane onoga što govore, nesnosna patnja će, zaista, stići svakog od njih koji nevjernik ostane (5/73).

Zašto se oni ne pokaju Allahu i ne zamole oprost od Njega, ta Allah prašta i samilostan je (5/74).

Mesih, sin Merjemin, samo je poslanik - i prije njega su dolazili i odlazili poslanici -, a majka njegova je uvijek istinu govorila; i oboje su hranu jeli. Pogledaj kako im Mi iznosimo jasne dokaze, i pogledaj, zatim, njih kako se odmeću (5/75).

Reci: "Kako možete, pored Allaha, da se klanjate onome koji nije u stanju da vam kakvu štetu učini, ni da vam neku korist pribavi, a Allah je Taj koji sve čuje i zna?" (5/76).

Reci: "O sljedbenici Knjige, ne zastranjujte u vjerovanju svome, suprotno Istini, i ne povodite se za prohtjevima ljudi koji su još davno zahatali, i mnoge u zabludu odveli, i sami s Pravoga Puta skrenuli!" (5/77).

Ranije smo ukratko iznijeli kako su se i na koji način uvukle ove devijantne priče Koncila u kršćansko vjerovanje, vjerovanje koje je objavio Īsā (alejhi-s-selam), prethodni poslanik od Allaha, kao i ostala njegova braća - poslanici koji su donosili objavu o monoteizmu koga ni najmanje ne prožima politeizam. Sve poslanice došle su da potvrde monoteizam na Zemlji i neistinitim proglase politeizam.

Da se sada ukratko osvrnemo i na to kakvim su se dogovorom završili ti koncili vezani za trojstvo, Mesihovo božanstvo i razilaženje koje se dogodilo kasnije u vezi s ovim, da izložimo kako smo to i ranije činili.

U knjizi *Sevsenetu Sulejmān* od Noufela ibni Ni'metullaha ibni Girgiza Nasranija stoji da vjera kršćana po kojoj se razilaze crkve, a to je pravilnik kojega je objasnio Nikejski koncil, jeste vjerovanje u jednog Boga: jedan Otac, regulator svega, stvoritelj nebesa i Zemlje, stvoritelj svega što se vidi i ne vidi, jedan Bog Jesu', jedinstveni sin, rođen iz svjetla Allahova prije vremena, Bog Istine od Boga Istine, rođen nestvoren, jednak ocu u suštini i biti u kome je bilo sve i koji je radi nas, nas ljudi, zbog naših grijeha sišao s neba, utjelovljen od Svetog Duha i djevice Marije u čovjeka, raspet zbog nas u vrijeme Pilata, namučio se i bio sahranjen, ustao iz mrtvih trećeg dana prema onome kako stoji u knjigama, ispeo se na nebo i sjeo s desnu stranu Gospodara, on će doći sa slavom da uvodi u vjeru žive i mrtve. Njegovom gospodstvu nema iščeznuća i vjerovanje u Svetog Duha, gospodara koji oživljava a koji je proistekao iz oca koji sa sinom sedždu čini njemu i slavi ga, koji govori u ime poslanika."

Dr. Post u *Historiji Svetog pisma* kaže da se priroda Boga sastoji od trojice podjednakih božanstava, boga Oca, boga Sina i boga Svetog Duha.

Ocu pripada stvorenje posredstvom Sina, a Sinu iskupljivanje, a Svetom Duhu čišćenje.⁴⁶

S obzirom na poteškoće shvatanja koncepcije tri božanstva u jednom i s obzirom na poteškoću dovođenja u sklad monoteizma i trojstva, to su kršćanski pisci teolozi pokušali odgoditi racionalno razmišljanje o ovom problemu koje razum odbija u samom početku. Zbog toga svećenik Butr u svom traktatu *El-usul ve-l-furu* kaže: "Iz toga smo razumjeli onoliko koliko omogućuje naš razum. Nadamo se da ćemo to razumjeti potpunije i jasnije ubuduće kad nam se digne zastor sa svega onoga što je na nebesima i na Zemlji. Međutim sada, u sadašnje vrijeme, dovoljno je onoliko koliko smo razumjeli."⁴⁷

Uzvišeni Allah kaže da su sva ova kazivanja nevjerovanje, jer ona govore, kao što smo vidjeli, o božanstvu Mesiha (alejhi-s-selam) govore da je Bog jedan od trojice. Dočim poslije Allahovih riječi nema razgovora. Allah govori istinu i upućuje na Pravi Put.

Nevjernici su oni koji govore: "Bog je - Mesih, sin Merjemin!" A Mesih je govorio: "O sinovi Israilovi, klanjajte se Allahu, i mome i vašem Gospodaru! Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u džennet zabraniti i boravište njegovo će džehennem biti ; a nevjernicima neće niko pomoći (5/72).

Ovako ih je upozorio Mesih, a oni se nisu opametili. Poslije njegove smrti počinili su upravo ono na što ih je on upozoravao da ne čine. Upozorio ih je da će biti lišeni Dženneta i da će im kraj biti Džehennem ako to budu činili. Međutim, oni su zaboravili riječi Mesiha (alejhi-s-selam) koje glase:

"O sinovi Israilovi, klanjajte se Allahu, i mome i vašem Gospodaru!" (5/72).

Ovdje im je jasno ukazao da su i on i oni u klanjanju Allahu jednaki, jednaki u robovanju samo Jedinome Allahu koji nema sudruga.

Kur'an završava ovaj sud čije se odluke protežu i na druge njihove nevjerničke riječi:

Nevjernici su oni koji govore: "Allah je jedan od trojice!" (5/73).

⁴⁶Prenijeto iz djela *Muhadaratu fi-n-nasraniye* od Muhammeda Ebu Zehre.

⁴⁷Isto.

Ova istina, a na njoj počiva svaka vjera koju je donio bilo koji poslanik od Allaha, potvrđuje:

A samo je jedan Bog! (5/73).

Allah prijeti kaznom zbog nevjerovanja kojeg oni izražavaju i u to vjeruju:

I ako se oni ne okane onoga što govore, nesnosna patnja će, zaista, stići svakog od njih koji nevjernik ostane (5/73).

Nevjernici su svi oni koji ustraju u ovakvim pričama za koje Kur'an kaže da su otvoreno nevjerovanje. U tekstu se i dalje prijeti kaznom, ali donose i privlačne riječi kako bi se oni pridobili.

Zašto se oni ne pokaju Allahu i ne zamole oprost od Njega, ta Allah prašta i samilostan je (5/74)

Ovo se u tekstu Kur'ana donosi kako bi im vrata pokajanja bila otvorena, kako bi ih Kur'an ponukao da potraže oprost od Allaha i Njegovu milost prije nego što dođe smrtni čas.

Ovdje ih Kur'an suočava sa snažnom stvarnom logikom ne bi li njihovu prirodu naveo na zdravo saznanje izražavajući i čuđenje zbog njihovog odstupanja od ove logike nakon jasne interpretacije i objašnjenja.

Mesih, sin Merjemin, samo je poslanik - i prije njega su dolazili i odlazili poslanici -, a majka njegova je uvijek istinu govorila; i oboje su hranu jeli. Pogledaj kako im Mi iznosimo jasne dokaze, i pogledaj, zatim, njih kako se odmeću (5/75).

Jedenje hrane je stvarna činjenica u životu Mesiha (alejhi-s-selam) i njegove iskrene majke. To je jedna od osobenosti života njih dvoga i dokaz da su i Mesih i njegova majka ljudi ili, eventualno, da su božanstvo po njihovom teološkom izrazu. Jedenje hrane je odaziv tjelesnoj potrebi, a ne nešto drugo, npr. licemjerstvo i obmana. Onaj ko ima potrebu za hranom da bi živio ne može biti Bog. Allah živi Sam po Sebi, opstoji Sam po Sebi, Vječit Sam po Sebi, nema potrebe ni za čim što je stvoreno, kao npr. da hranu unosi u Svoje biće (Subhanehu) ili da je iznosi.

Imajući u vidu ove jasne logičke misli i njihovu čistotu, pametan čovjek ne može o njima raspravljati. Kur'an je to popratio i osudio njihov stav istovremeno se čudeći zbog njihovog odstupanja od ove logike:

Pogledaj kako im Mi iznosimo jasne dokaze, i pogledaj, zatim, njih kako se odmeću (5/75).

Ovaj realni ljudski život Mesiha (alejhi-s-selam) bio je izvor zamora svih onih koji Mesiha žele pretočiti u božanstvo, uprkos njegovim riječima. Mnogo su raspravljali i razilazili se božanstvu Mesiha (alejhi-s-selam) i njegovoj prirodi kako smo ranije ukratko naveli.

Nastavljajući sa izlaganjem kroz drugi vid ove jasne kur'anske logike, dolazimo do ove osude:

Reci: "Kako možete, pored Allaha, da se klanjate onome koji nije u stanju da vam kakvu štetu učini, ni da vam neku korist pribavi, a Allah je Taj koji sve čuje i zna?" (5/76).

Ovdje je upotrijebio termin *ma* u zamjenu za riječ *men* na ovom mjestu, namjerno, - da bi se uključila sva stvorenja u jednu mrežu koja se klanjaju Allahu, podrazumijevajući tu i razumna bića, jer se u tekstu ovdje ukazuje na nešto što je stvoreno, proizvedeno, koja je daleko od činjenice Božanstva, pa prema tome, i Īsā, i Sveti Duh i Merjema uključeni su u ovaj termin *ma* jer su oni nešto što je proizvedeno od strane Allaha. Ovaj termin odgovara da bude upotrijebljen na ovom mjestu i niko od Allahovog stvorenja ne zaslužuje da mu se drugi klanjaju, jer niko od tih stvorenja ne može nanijeti ni štetu ni korist.

A Allah je Taj koji sve čuje i zna" (5/76).

On je Taj Koji sve čuje i zna, Koji može da naštetiti i da drugom koristi. On je Taj Koji čuje dovu Njegovih robova i njihov ibadet upućen Njemu. On zna šta kriju njihove grudi u sebi, zna šta stoji iza te njihove dove i ibadeta. Od ostalih niko ne može niti čuti, niti znati, niti uslišati njihovu dovu.

Ovo sve završava općim pozivom čime je Resulullah (alejhi-s-selam) zadužen da ga prenese sljedbenicima Knjige.

Reci: "O sljedbenici Knjige, ne zastranjujte u vjerovanju svome, suprotno Istini, i ne povodite se za prohtjevima ljudi koji su još davno zalutali, i mnoge u zabludu odveli, i sami s Pravoga Puta skrenuli!" (5/77).

Kod zastranjivanja i uveličavanja Īsāa (alejhi-s-selam) unijete su sve moguće devijacije, između ostaloga, sklonosti rimskih vladara koji su, primajući kršćanstvo, sa sobom unijeli svoj totemizam, zatim želje Koncila koji se međusobno spore. Unijeta su ta brojna kazivanja protiv vjere

Allahove koju je objavio preko Mesiha, vjere koju je Mesih saopćio kao poslanik, govoreći: *“O sinovi Israilovi, klanjajte se Allahu, i mome i vašem Gospodaru! Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u džennet zabraniti i boravište njegovo će džehennem biti ; a nevjernicima neće niko pomoći”* (5/72).

Ovaj novi apel jeste posljednji poziv za spas sljedbenika Knjige, da se izvuku iz nesagledivih situacija, razilaženja, želja i strasti u koje su uronili oni koji su ranije zalutali, zaveli mnoge i odlutali od Pravog Puta...

Da se zadržimo, poslije ovog poziva, pred trima velikim činjenicama na koje ukratko ima smisla ukazati.

Prvo, to je činjenica ove velike borbe koju čini islamski program da bi ispravio vjerničku koncepciju, postavio je na princip apsolutnog monoteizma, da bi očistio tu koncepciju od totemističkih natruha i politeizma koji su narušili vjerovanje sljedbenika Knjige, da bi definirao ljudima činjenicu Božanstva, osamljenost Allaha (Subhanehu) u Njegovim svojstvima i da niko, niti bilo šta što je stvoreno, nema ova svojstva.

Ova velika pažnja na pročišćavanju doktrinarnog poimanja i njegovo uspostavljanje na osnovu kompletnog i odlučnog monoteizma ukazuje na važnost ovog pročišćavanja, na važnost doktrinarnog koncepta u izgradnji ljudskog života i njegova popravljanja. Ova velika pažnja ukazuje također da islam uzima u obzir vjeru, da je ona temelj i osnova svake ljudske aktivnosti i svakog ljudskog povezivanja.

Druga činjenica je: otvoreno istupanje Kur'an-i Kerima da su nevjernici oni koji kažu: *Bog, to je Mesih, sin Merjemin*, ili kažu: *Bog je jedan od trojice*. Nijedan musliman nema pravo da kaže bilo šta poslije riječi Allaha Uzvišenog. Musliman nema pravo da smatra te koji tako tvrde da se pridržavaju Allahove vjere. Uzvišeni Allah kaže da su oni nevjernici zbog ovakvih kazivanja.

Ako islam, kao što smo rekli, ne prisiljava nikoga da napusti ono što jeste i u što vjeruje da bi prihvatio islam, islam istovremeno ne kaže da ima iko drugi vjeru kojom je Allah zadovoljan do muslimani. Štaviše, islam

otvoreno kaže da je to nevjerovanje, da nevjerovanje ne može biti vjera kojom bi Allah bio zadovoljan.

Treća činjenica počiva na ove dvije a glasi: da je nemoguće uspostaviti prijateljstvo i suradnju između sljedbenika Knjige i muslimana koji vjeruje u monoteizam Allahov i koji vjeruje da je islam u onoj formi kakvog ga je donio Muhammed (alejhi-s-selam) jedino priznata vjera kod Allaha.

Na osnovu toga, govor o međusobnom potpomaganju između sljedbenika *vjera* pred naletom ateizma postaje nešto nerazumno prema shvatanju islama. Kada se vjere doktrinarno međusobno razilaze na kategoričan način, one se ne mogu susretati na drugim područjima. Sve na svijetu, u životu, počiva, prije svega, na osnovama vjere prema shvatanju islama.

Najzad, slijedi i kompleksni sud o stavu poslanika Sinova Israilovih prema nevjernicima Sinova Israilovih kroz historijski tok predstavljen u stavu Davūda i Īsāa (alejhime-s-selam). I jedan i drugi proklinjali su nevjernike Sinova Israilovih i tražili da im Allah to prihvati. To su činili zbog grijeha Sinova Israilovih i njihova nasilja, zbog njihovog društvenog ponora, zbog njihovog prelaženja preko nedjela koja su se među njima širila, a oni ih nisu sprječavali, zatim i zbog njihovog prihvatanja nevjernika za prijatelje. Zbog toga su oni zaslužili ovakvu srdžbu i prokletstvo i dosudena im je vječnost u paklu.

Jezikom Davūda i Īsāa, sina Merjemina, prokleti su oni od sinova Israilovih koji nisu vjerovali - zato što su se bunili i uvijek granice zla prelazili: (5/78)

jedni druge nisu odvrćali od grešnih postupaka koje su radili. Ružno li je zaista to kako su postupali ! (5/79).

Ti vidiš mnoge od njih kako s mnogobošcima prijateljuju. Ružno je zaista ono što sami sebi pripremaju: da se Allah na njih rasrdi i da u patnji vječno ostanu (5/80).

A da vjeruju u Allaha i Vjerovjesnika i u ono što se njemu objavljuje, oni s njima ne bi prijateljevali, ali, mnogi su od njih nevjernici (5/81).

Ovo pokazuje da je historija Sinova Israilovih koja govori o nevjerovanju, grijehu i prokletstvu drevna, da su njihovi poslanici koji su im upućeni da ih spase na kraju preuzeli na sebe da ih proklinju i progone

zbog Allahove upute. Allah je čuo njihove molbe, uknjižio srdžbu i prokletstvo protiv Sinova Isrāilovih.

Sinovi Isrāilovi koji ne vjeruju mijenjali su njima dostavljene Knjige, nisu primjenjivali u međusobnom sudstvu Allahov zakon, kao što je spomenuto na više kur'anskih mjesta u ovoj i drugim surama. Oni su prekidali zavjet sa Allahom, zavjet koji govori da će pomagati svakog poslanika, podržavati ga i slijediti.

... zato što su se bunili i uvijek granice zla prelazili (5/78).

To je grijeseenje i neprijateljstvo. Ono se susreće u svim njihovim vjerničkim vidovima i ponašanjima. Historija Sinova Isrāilovih prepuna je grijeseenja i nasilja, kao što je Allah objasnio u Svojoj Časnoj Knjizi.

Grijeseenje i neprijateljstvo nije bilo djelo pojedinaca društva Sinova Isrāilovih, nego je to postala karakteristika cjelokupnog njihovog društva o kojima društvo šuti i ne pokušava da ga spriječi i osudi.

Jedni druge nisu odvrćali od grešnih postupaka koje su radili. Ružno li je zaista to kako su postupali ! (5/79).

Grijeseenje i neprijateljstvo dešava se u svakom društvu. Njega čine zli, pokvarenjaci i devijanti. Zemlja nije nikada bez zla. Ni društvo nije nikada bez izuzetaka. Međutim, priroda dobrog društva ne dozvoljava da zlo i zabranjeno postanu njegov običaj, ne dozvoljava da postane tako lahko i dostupno svakome ko se usudi i zaželi da učini kakvo zlo. Kada činjenje zla postaje teže od činjenja dobra u bilo kom društvu, a kazna za zlo postane nešto što opominje, nešto što je kolektivno, cijelo društvo ostaje bez zla i kazna koja opominje pasti će na krivca. Tada se zlo povlači, a povodi za to iščezavaju. Društvo postaje čvrsto, nema propusta, a sumnja i spletke ograničavaju se na pojedince ili grupe koje progoni društvo i ne dozvoljava im da zavladaју. Grozote i sramna djela se ne šire niti uzimaju opći karakter.

Islamski program sa svojim izlaganjem ove pojave u israilskom društvu u slici koja zasluđuje prezir i kritiku želi time muslimanskoј zajednici da ima živo, povezano i čvrsto biće kako bi moglo odbiti svako nasilje i grijeseenje u njenom začetku prije nego što to postane opća pojava. Želi da muslimansko društvo bude uistinu čvrsto i veoma osjetljivo protiv svakog neprijateljstva upućenog protiv njega, želi od odgovornih faktora za vjerska pitanja da obavljaju povjerene im dužnosti kako valja i da ih čuvaju, žele da se suoče licem u lice sa svakim zlom, neredom, nasiljem i

neprijateljstvom, da se ne plaše ukora onih koji kore, bez obzira došlo ovo zlo od onih koji drže vlast silom ili od bogataša koji drže vlast zahvaljujući bogatstvu, ili zlih ljudi koji vladaju mučenjem i uznemiravanjem drugih, ili širokih masa nad kojima vladaju hirovi i prohtjevi. Allahov program ostaje uvijek Allahov program, svi oni koji odstupe od njega desno ili lijevo jednaki su.

Islam insistira na iznošenju ovih obaveza i čini da se kazna proteže na cijelu skupinu zbog toga što se u njoj dogodilo zlo, a ona ga prešutila. Islam traži da je svaka osoba odgovorna za povjerenu stvar jer je to povjerenje vezano za zajednicu u cjelini.

Prenosi Imam-i Ahmed svojim lancem prenošenja od Abdullaha ibni Mes'uda: Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) je rekao: "Pošto su sinovi Israilovi ogrezli u grijesenju, njihovi učenjaci su im to pokušali zabraniti, ali oni to nisu prekidali; tada su se i učenjaci njima pridružili, jeli i pili s njima, pa je Allah učinio da su se oni međusobno ubijali. Allah ih je prokleo putem Davūda i Īsāa, sina Merjemina (zbog toga što su grijeshili i odmetali se)." Tom prilikom Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) bio se malo oslonio, a onda sjede i reče: "Ne, tako mi Onoga u čijoj ruci je moj život, oni neće prestati sve dok ne budu prisiljeni!"

Prenosi Ebu Davūd svojim senedom od istog Abdullaha ibni Mes'uda slijedeće: Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) je rekao: "Povod da je unijet propust među Sinove Israilove prouzrokovao je jedan čovjek koji je susreo drugog čovjeka i rekao mu: "Čovječe, boj se Allaha! Prodi se toga što radiš! To ti nije dozvoljeno!" Sutradan ga je ponovo susreo, a to što je taj čovjek jučer radio nije ga spriječilo da mu se pridruži da jede i pije s njim. Kada su to uradili, Allah je dao da su se digli jedan protiv drugog i međusobno se pokoškali. Zatim je rekao:

Jezikom Davūda i Īsāa, sina Merjemina, do riječi: ali, mnogi od njih su nevjernici. Zatim Resulullah dodade: "Nikako, tako mi Allaha, vi ćete naređivati da se čini dobro i zabranjivati zlo, vi ćete nasilnike kazniti i pred Istinom im savijati šije ili ćete ostati kratkih rukava pred Istinom."

Ovaj problem se ne rješava time da se naredi i zabrani i da je svršeno s tim, nego treba insistirati, bojkotirati pa i silom spriječiti zlo, grijeseenje, smutnju i neprijateljstvo.

Muslim prenosi svojim lancem prenošenja od Ebu Seida Hudrija da je Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) rekao: "Ko od vas primijeti nešto što ne valja, pa neka ga izmijeni fizički, rukama; ako ne može fizički, onda

riječima; a ako ne može ni riječima, onda srcem (da ga osudi), a to je najslabiji iman.”

Imam-i Ahmed prenosi svojim senedom od Adija ibni Umejra, da je čuo Vjerovjesnika gdje kaže: “Allah neće kazniti sve zbog djela što je neko učinio dok oni očito ne vide to djelo pred sobom i ne osude ga, a mogu ga osuditi. Ako se tako dogodi, Allah će kazniti i pojedinca i sve ostale.”

Ebu Davūd i Tirmizi prenose svojim senedom od Ebu Seida: Resulullah (alejhi-s-selam) je rekao: “Najbolji džihad je riječ Istine izrečena pred vladarom nasilnikom.”

Brojni su kur’anski i hadiski tekstovi koji se navode jedan za drugim u ovom smislu jer je to veoma važno za održavanje bića jedne zajednice, gdje niko u toj zajednici neće reći kad primijeti nešto što je zabranjeno koje je počinio neko drugi, a ne on: Šta ja imam s tim? Ova želja je brana širenja nedjela u društvu jer neće niko reći kad vidi neko nedjelo kako se zbiva i širi: Šta da ja radim i da se suprotstavljam neredu i nepravdi koja mi može štetu nanijeti? Ova želja za očuvanjem Allahove svetosti i osjećaj direktne odgovornosti za zaštitu društva i njegove odbrane, za sticanje spasa kod Allaha, jeste temelj na čemu počiva muslimanska zajednica, odnosno, ono bez čega ona ne može postojati.

Sve navedeno je nužno radi pravog vjerovanja u Allaha, radi spoznaje obaveza koje proističu iz ovog vjerovanja i ispravnog saznanja o Allahovom programu, radi spoznaje da Allahov program obuhvata sve strane života, radi ozbiljnosti prihvatanja vjere snažno, radi truda za uspostavljanje ovog programa koji izrasta iz tog uspostavljanja u cjelokupnom životu društva. Muslimansko društvo koje izvodi svoj zakon iz Allahovog zakona i izgrađuje svoj cjelokupni život na Allahovom programu jeste društvo koje dopušta muslimanu da provodi naredbe dobra i zabrane zla kako se ne bi dogodilo da ovo pojedinačno djelo bude izgubljeno na pučini ili da ga učini nemoguće ostvarivim u životu, kao što je situacija u džahilijjskim društvima danas svugdje u Svijetu, društvima koja dijele život na tradiciju i društvenu terminologiju, gdje se smatra ružnim da se neko miješa u poslove drugoga, gdje se grijehenje i ispadi smatraju ličnim problemima i gdje niko nema pravo da se miješa u poslove drugog, gdje se od nasilja, ugnjetavanja, pritiska, napada i tiranije čini britka sablja terora, zatvaraju usta, veže jezik i plaši onaj ko direktno govori istinu u lice nasilnika.

Osnovni napor i plemenite žrtve trebaju da budu usmjerene prije svega na uspostavljanje dobrog društva. Dobrim društvom smatra se ono

društvo koje je uspostavljeno na Allahovom programu. Ovo treba činiti prije nego se prijede na ulaganje truda i podnošenje žrtava na putu djelimičnog popravka ličnog i pojedinačnog, putem naredbe dobra i zabrane zla.

Nema nikakve koristi od djelimičnog pokušaja kada je društvo u cjelini loše, kada ga prekriva neznanje i kada je uspostavljeno na drugom a ne Allahovom programu, kada se u društvu primjenjuje drugi a ne Allahov zakon. U tom slučaju treba početi s radom iz osnova, da izrasta iz korijena, da se ulaže trud i napor radi uspostavljanja Allahove vlasti na Zemlji. Kada se uspostavi ova vlast, onda naredba da se čini dobro a sprječava zlo postaje nešto što se oslanja i gradi na toj osnovi.

Ovo sve traži vjerovanje, traži spoznavu istine ovog vjerovanja i njegovo područje u sistemu života. Vjerovanje na ovom nivou jeste ono koje se u cjelini oslanja na Allaha, koje se u cjelini pouzdaje na Njegovu pomoć kod ostvarivanja dobra, bez obzira koliko to potrajalo, i koje očekuje nagradu samo kod Allaha. Onaj ko izvršava ovaj zadatak, on ne očekuje nagradu na ovom svijetu, niti da ga cijeni i hvali neko iz zalutalog društva, niti očekuje pomoć od predstavnika džahilijeta na bilo kom mjestu.

Svi kur'anski i hadiski tekstovi u kojima se navodi naredba dobra i zabrana zla odnose se na dužnosti muslimana u muslimanskom društvu, društvu koje u principu priznaje vlast Allaha, u kome je na snazi Allahov zakon bez obzira koliko bilo nasilja u vlasti u nekim vremenima i proširenosti grijeha u drugima. Ovo nalazimo u riječima Resulullaha (alejhi-s-selam): "Najbolji je džihad riječ Istine pred vladarom nasilnikom". On je vođa (imam), a imam ne može biti sve dok ne prizna u principu Allahovu vlast i dok ne bude prihvatio arbitražu Allahova zakona. Onaj koji ne sudi po Allahovom zakonu za njega se ne može reći da je imam (vođa). Za takve Allah (Subhanehu) kaže:

A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici (5/44).

U džahilijetskim društvima u kojima se ne primjenjuje Allahov zakon smatra se najvećim ono zlo iz koga izvire sva zla. To je odbijanje Božanstva Allahova, odbijanje primjene Allahovog zakona u životu. To je najveće osnovno i korjenito zlo kome se moraju uputiti sve osude prije nego što se prijede na pojedinačna zla koja slijede i proističu iz ovog najvećeg zla i koja izrastaju iz njega.

Nema nikakve koristi od uzaludnog gubljenja truda dobrih i čestitih ljudi kod suprotstavljanja samo nekim zlima koja proističu, po svojoj prirodi, iz ovog glavnog zla, zla suprotstavljanja Allahu i tvrdnji za sebe da ima božanske osobine i odbijanje i nepriznavanje Božanstva Allahu i Njegova zakona u životu. Nema nikakve koristi od uzaludnog gubljenja vremena kod suprotstavljanja zlima koja su uslijedila kao posljedica tog velikog zla i njegova mučnog ploda bez dvojbe.

Dakle, na što da se ljudi oslone kod presude nekih zala koje neki ljudi počinu, kojim mjerilima da izmjere njihova djela da bi im mogli reći: Ovo je nešto što ne valja, nešto prezirno, pa se klonite toga. Ti npr. kažeš: Ovo je nedjelo. Međutim, sa svih strana desetine njih reći će ti: Nikako, nije ovo nevaljalo djelo, nije to prezirno djelo, to je nekada bilo prezirno djelo koje je zasluživalo osudu u minula vremena. Svijet se danas *razvija*, društvo *napreduje* i to što se nekada uzimalo u obzir, danas se ne traži.

Ovo znači da je potrebno pronaći stabilno mjerilo kojem bismo se obraćali kod odmjeravanja djela. Ono bi moralo imati vrijednosti koje mu se priznaju na osnovu čega bismo mjerili da je nešto dobro, a nešto zlo, nešto što treba činiti i nešto što treba odbaciti. Odakle da izvučemo ove vrijednosti i da se na njih oslonimo i gdje da ih pronademo?

Procjene ljudi, njihovi običaji, želje i strasti su prevrtljivi, nikada nisu stalni. Prema tome, ako bismo se oslanjali na to, mi bismo dospjeli u bespuće gdje nema nikakva dokaza, na pučinu na kojoj nema nikakva znaka.

Prema tome, neophodno je pristupiti uspostavljanju mjerila koje bi moralo biti stabilno, koje se ne bi klatilo, niti se mijenjalo prema željama.

Ovo stabilno i čvrsto mjerilo jeste Allahovo mjerilo.

Pa šta će biti ako jedno društvo u principu ne priznaje Allahovu vlast? Šta će biti ako se to društvo ne pridržava Allahova zakona i ne primjenjuje ga? Štaviše, šta će biti ako to društvo ismijava, osuđuje i poriče onoga koji poziva ka Allahovu programu?

Neće li biti izgubljen, bezvrijedan i uzaludan trud, da neko u ovakvom društvu naređuje da se čini dobro, a zabranjuje zlo kod detalja i sporednih elemenata u životu čovjeka, u društvu gdje se mijenjaju mjerila i vrijednosti, suprotstavljaju mišljenja i želje?

U principu, neophodno je složiti se na jedan sud, na jedno mjerilo, na jednu vlast i na jedan izvor kome se obraćaju svi oni koji se razilaze u stavovima i željama.

Nužno je da se naređuje ono dobro koje je najveće, a to je priznavanje Allahove vlasti i Njegova programa u životu i zabrana najvećeg zla, a to je odbijanje Božanstva Allahova koje se odražava u neprihvatanju i odbijanju Allahova zakona u životu. Nakon uspostavljanja ovakve osnove moguće je na njoj graditi zdanje, moguće je tada sabrati rasuti trud, pokupiti sve napore na jednom mjestu i usmjeriti u jednom smjeru radi uspostavljanja osnove na kojoj počiva i izgrađuje se ovo zdanje.

Čovjek katkada naslijeđuje i oduševljava se dobrim ljudima koji ulažu svoje napore insistirajući na dobrim djelima i sprječavajući zlo u sporednim djelima dok je ono što je najglavnije na Zemlji i na čemu počiva život muslimanskog društva i ono na čemu se bazira naredba, da se čine pozitivna djela i sprječavaju negativna, - izostavljeno.

Kakve koristi ima od toga što se ljudima zabranjuje da jedu ono što je zabranjeno, npr. u društvu čija privreda u cjelini počiva na kamati, što znači sva sredstva ostvarena time su zabranjena i nijedna jedinka u tome društvu ne može jesti nešto što je halal, jer društveni i privredni sistem u cjelini nije postavljen na Allahovom zakonu, jer je u osnovi odbijeno Božanstvo Allaha izraženo u neprihvatanju Njegovog zakona u životu.

Kakva je korist od zabrane ljudima da ne griješe u društvu čiji zakon ne tretira prostituciju prekršajem osim u slučaju prezrenja, i ne kažnjava se čak ni u tim momentima primjenivši Allahov zakon, jer to društvo odbija Božanstvo Allahovo, ne primjenjuje Njegov zakon u životu.

Kakva je korist od zabrane ljudima da konzumiraju alkohol u društvu koje dozvoljava da se prodaje i pije alkohol, a kažnjava samo onda kada se u pijanom stanju ogriješi na javnom putu o zakon, pa i tada ga ne kažnjava Božijom odredbom (*hadd*) jer to društvo u osnovi ne priznaje sudstvo Allahovo.

Kakve koristi ima što se ljudima zabranjuje da grde i psuju vjeru u društvu koje ne priznaje Allahovu vlast i koje se ne klanja Allahu nego uzima sebi za božanstvo nešto drugo mimo Allaha, prihvata tog drugoga, prihvata se njegov zakon, sistem, vrednovanje i mjerila, a onaj koji psuje i grdi i koga psuju i grde, ni jedan ni drugi nemaju ništa sa Allahovim djelom. Oni su kao i cijelo njihovo društvo odani vjeri onoga ko im donosi te propise i zakone i koji im postavlja vrijednosti i mjerila.

Kakva je korist od insistiranja da se čini dobro a sprječava zlo u ovakvim i sličnim situacijama? Kakva je korist od zabrane ovih grijeha, a neki od njih su sasvim mizerni, dok se najveći grijeh ne zabranjuje, grijeh nevjerovanja u Allaha izražen kroz odbijanje primjene Njegova programa u životu.

Pitanje je mnogo krupnije, šire i složenije od truda kojeg ulažu ove *dobre*, moći i interesiranja, to u ovoj fazi nije nešto što prati sporedne zabrane bez obzira koliko to bilo ogromno, makar se to izražavalo i kroz primjenu Allahovih odredaba (*hudud*) jer Allahove odredbe počivaju prije svega na priznavanju samo Njegova sudstva. Ako ovo priznavanje nije postalo realna činjenica predstavljena u priznavanju Allahova zakona kao jedinog izvora za zakonodavstvo i priznavanja Božanstva Allahu i Njegove moći da su jedini izvor vlasti, onda svaki trud uložen u ono što je sporedno izgubljen je i nema koristi, svaki pokušaj ulaganja truda u tome je uzaludan. Raditi na sprječavanju onoga što je najveće zlo zaslužuje da se prije svega tu ulaže trud i pokuša to odstraniti i osuditi prije ostalih zala.

Vjerovjesnik (alejhi-s-selam) kaže: “Ko od vas primijeti neko zlo neka ga odstrani fizički; ako ne može da ga odstrani fizički, neka ga osudi riječima; ako ni to ne može, onda u sebi, srcem, a ovaj posljednji stav je izraz naslabijeg imana.”

Ponekad dolazi vrijeme i takva situacija da u njemu muslimani nisu u stanju odstraniti neko nedjelo fizički, niti su u stanju to osuditi verbalno, pa im preostaje samo ono što predstavlja najslabiji iman, a to je bar težnja da ga izmijeni i osudi u svom srcu. Nema nijednog koji ne može bar ovo učiniti ako iole bude musliman.

Ovo nije naš negativni stav prema zlu, kao što to ustvari izgleda. Izraz Resulullaha (alejhi-s-selam) ovdje govori o težnji izmjene stanja u njegovoj prirodi. Osuditi zlo srcem znači sačuvati srce i očuvati u njemu pozitivnost protiv onoga što je negativno. Takvo srce ga osuđuje, prezire i ne predaje mu se, ne smatra takvu situaciju da je zakonska, kojoj se treba povinovati i priznati je. Osuditi neku situaciju srcem je pozitivna moć koja teži rušenju te negativne situacije i uspostavljanju bolje i pozitivne prvom prilikom kada to bude moguće iščekujući da se ono osudi čim se pokaže povoljna prilika. Prema tome, ovo sve je pozitivno djelo u cilju izmjene u pravcu boljega. Istina je da je to najslabiji vid imana, ali musliman ne smije ići ispod granice očuvanja najslabijeg vida imana. Predaja zlu i onome što je osuđeno zbog toga što je zlo realnost i što je uslijedilo zbog pritiska jeste

izlaženje iz posljednjeg kruga i napuštanje čak i ovog najslabijeg vida imana.

U protivnom, na društvo bi se izlilo prokletstvo kakvo se izlilo na Sinove Israilove.

Jezikom Davūda i Īsāa, sina Merjemina, prokleti su oni od sinova Israilovih koji nisu vjerovali - zato što su se bunili i uvijek granice zla prelazili: (5/78)

jedni druge nisu odvrćali od grešnih postupaka koje su radili. Ružno li je zaista to kako su postupali ! (5/79).

U kontekstu se dalje govori do kraja ovog odlomka o Sinovima Israilovim. To je ujedno i kraj ovog džuza. Tu se opisuje njihov stav u vrijeme Resulullaha (alejhi-s-selam), a takav njihov stav je stav za sva vremena i za sva mjesta. Oni uzimaju za prijatelje nevjernike, međusobno se potpomazu protiv muslimanske zajednice, uzrok tome leži, premda su oni sljedbenici Knjige, u tome što ne vjeruju u Allaha i vjerovjesnika Muhammeda i što nisu prihvatili posljednju Allahovu vjeru. Prema tome, oni nisu vjernici, jer da su bili vjernici, ne bi uzimali nevjernike za prijatelje.

Ti vidiš mnoge od njih kako s mnogobošcima prijateljuju. Ružno je zaista ono što sami sebi pripremaju: da se Allah na njih rasrdi i da u patnji vječno ostanu (5/80).

A da vjeruju u Allaha i Vjerovjesnika i u ono što se njemu objavljuje, oni s njima ne bi prijateljevali, ali, mnogi su od njih nevjernici (5/81).

Ovo govori o stavu Jevreja u vrijeme Resulullaha (alejhi-s-selam), on isto tako govori o njihovom stavu danas i sutra i u svako vrijeme. On se može primijeniti također i na drugu grupu sljedbenika Knjige na većem dijelu prostora danas na Zemlji. Ovo upozorava da se dobro razmisli o tajnama ovog Kur'ana i njegovim pohranjenim nadnaravnostima za muslimansku zajednicu svakog vremena.

Jevreji su uzimali sebi za prijatelje politeiste, nagovarali ih protiv muslimana: *a o neznabošcima govore: "Oni su na ispravnijem putu od vjernika" (4/51)*, kao što o njima kaže časni Kur'an. Ovo je došlo do izražaja

najpotpunije u vrijeme borbe *Ahzab* kao i prije te borbe i poslije nje - sve do posljednjeg trena. Ono što su nedavno uradili Israelićani u Palestini, uradili su samo uz pomoć prijatelja i saradnjom sa novim nevjernicima - materijalistima i ateistima.

Ova druga grupa sljedbenika Knjige surađuje sa materijalistima, ateistima. To čini kad god su u pitanju muslimani. Oni surađuju i sa totemistima, koji su također politeisti. To čine kad god iskrsne borba protiv muslimana, čak i kad ovi *muslimani* ne predstavljaju islam ni u čemu osim što su potomci naroda koji su bili muslimani. To je u njma ukorijenjeno i nikada da se smiri u odnosu na ovu vjeru i u odnosu na one koji joj pripadaju, makar ti tobože pripadali islamu.

Istinu je obznanio Uzvišeni: *Ti vidiš mnoge od njih kako s mnogobošcima prijateljuju. Ružno je zaita ono što sami sebi pripremaju: da se Allah na njih rasrdi i da u patnji vječno ostanu* (5/80).

To je učinak kojeg su sami ostvarili, zaslužili su srdžbu Allahovu i vječitost u paklu. Pa zar može biti lošiji rezultat i ostvarenje, zar može biti nešto lošije od ovoga što su oni sami sebi pripremili?! O, kakav je to gorak plod plod njihova uzimanja nevjernika sebi za prijatelje!

Pa ko od nas čuje riječi Uzvišenog Allaha o nekom narodu, pa onda donosi nekakve odluke koje nije dozvolio Allah, odluke prijateljavanja i suradnje između pristalica ove vjere i njenih neprijatelja koji prijateljuju s nevjernicima?

Kakav je tu motiv? Šta je tu povod? Šta je tu navelo taj narod da uzme sebi za prijatelje one koji ne vjeruju? Ništa drugo do nevjerovanje u Allaha i Vjerovjesnika.

A da vjeruju u Allaha i Vjerovjesnika i u ono što se njemu objavljuje, oni s njima ne bi prijateljevali, ali, mnogi su od njih nevjernici (5/81).

Ovo je taj razlog. Oni ne vjeruju u Allaha i Vjerovjesnika. Mnogi su ogrezli u grijeh, srodili se sa onima koji ne vjeruju, srodili u osjećanju i stremljenju i sigurno uzimaju sebi za prijatelje one koji ne vjeruju, a ne uzimaju vjernike.

Iz ovog kur'anskog pogovora proističu tri jako uočljive činjenice:

Prva: svi sljedbenici Knjige, osim male grupe koja je vjerovala u Muhammeda (alejhi-s-selam) ne vjeruju u Allaha. Ne vjeruju jer ne vjeruju u Njegovog posljednjeg poslanika. Kur'an njima ne negira samo vjerovanje

u Vjerovjesnika, nego negira i njihovo vjerovanje u Allaha. *A da vjeruju u Allaha i Vjerovjesnika i u ono što se njemu objavljuje, oni s njima ne bi prijateljevali...* (5/81). Ovo je sud Allahov (Subhanehu) koji nema potrebe za objašnjenjem, bez obzira koliko oni tvrdili da vjeruju u Allaha, posebno ako imamo u vidu kakva su nastrana poimanja unijeli vezana za činjenicu Božanstva, o čemu je bilo govora u ajetima ove cjeline i u drugim ajetima časnog Kur'ana.

Druga činjenica: svi sljedbenici Knjige pozvani su da prihvate vjeru Allahovu, pozvani su preko Muhammeda (alejhi-s-selam). Ako prihvate poziv, onda su vjernici Allahove vjere, a ako se okrenu i ne prihvate poziv, onda su oni upravo onakvi kakvim ih je opisao Allah.

Treća činjenica: nema prijateljstva niti suradnje između njih i muslimana ni u jednoj oblasti jer svaki posao u životu muslimana potčinjen je Allahovoj naredbi.

Preostaje da islam naređuje svojim sljedbenicima da lijepo postupaju i čine dobro sljedbenicima Knjige kod druženja i ponašanja, da štite njihove živote, imovinu, rz i obraz u islamskoj zemlji. Da ih ostavi u vjeri onakvoj kakvi su, da ih poziva lijepo u islam i da lijepo raspravlja i govori s njima. Njima se prepušta da urade što hoće u svojim odnosima sa muslimanima. Oni se, u svakom slučaju, ne prisiljavaju ni na što u vezi sa vjerom.

Ovo je islam. U svojoj čistoti, jasnoći, dobroti i toleranciji. Allah govori istinu, On upućuje na Pravi Put.

Kraj šestog džuza, slijedi sedmi riječima Uzvišenoga:

Ti ćeš sigurno naći da su vjernicima najveći neprijatelji...

